

PRISTUP YOGINA

Danijel Turina

Copyright © 1999. Danijel Turina, Sva prava pridržana.

Umnožavanje i distribucija ovog materijala, djelomično ili u cijelosti, te njegovo izlaganje ili rasparčavanje elektronskim ili bilo kojim drugim putem bez izričitog dopuštenja autora nisu dozvoljeni.

e-mail: danijel.turina@zg.tel.hr

www: <http://danijel.cjb.net>

Izdavač:

Hermes Cro d.o.o.
Narodnog preporoda 2
22020 Šibenik-Ražine
Tel. 022/337-222
Fax. 022/339-993

Za izdavača:

Darko Ercegović
E-mail: darko.ercegovic1@si.tel.hr

Tisak

Kratis d.o.o., Vrapčanska 15, Zagreb

Naklada prvog izdanja: 500 primjeraka.

Šibenik, veljača 2000.

CIP-Katalogizacija u publikaciji

Sveučilišna knjižnica u Splitu

UDK 165.1/.5 : 294.3/.5

TURINA, Danijel

Pristup Yogina / Danijel Turina, -Šibenik : Hermes Cro, 2000.

268 str.; 21 cm

Autorova slika na omotu.

ISBN 953-98066-0-7

Uvod

Nezahvalan je, i već od samog početka na propast osuđen napor pisati knjigu o “duhovnosti”. Naime ako sam o nečemu u stanju pisati, to može u najboljem slučaju služiti kao putokaz, prst koji ukazuje na mjesec, ali mjesec ostaje nedirnut... a uvijek postoji ne mogućnost, nego izvjesnost da će najveći broj čitatelja gledati u prst. Najveća opasnost je moguća ljepota prsta, naime što je prst ljepši, vidljiviji, što je njegovo postojanje kao putokaza jasnije, veća je vjerojatnost da će njegovo postojanje biti uzaludno. Ako se pak prst ukloni, ako bude sve manji i neprimjetniji, kako bi mjesec postao veći... dolazimo do zaključka da je jedina knjiga o duhovnosti, koja bi sadržavala duhovnost koja se ne može pobrkati s nečim drugim, ona koja nije nikada napisana. Ako s paketa uklonimo ambalažu, kako bi ostao vidljivim jedino sadržaj, u tom smo trenu uništili paket.

Usprkos tome, ima smisla pisati knjige. Jedina konstanta u povijesti svetih spisa, svih civilizacija, svih religija, jest njihovo praktički trenutno krivo tumačenje. Autori spisa govore o potrebi razbijanja ćupa, o potrebi za izlaskom iz bunara kako bismo ugledali nebo. Čitatelji spisa čitaju o ispunjavanju ćupa novom mirisnom tekućinom, i o svježoj vodi u bunaru. Autori spisa govore o dogmama kao o smrti duha, kao o kavezu za dušu, čitatelji to čitaju kao dogmu. Ponavljaju dogmu o nevaljanosti dogmi, i staklenih očiju u ime te dogme ratuju protiv onih koji su pogrešno protumačili neki drugi spis.

Niti jedan religijski sukob nije postojao između onih koji znaju, nego između onih koji vjeruju. Oni koji vjeruju najveća su opasnost za svijet, jer nisu spoznali. Oni se zadovoljavaju malim. Koliko takvi propuštaju! Nemojmo se malim zadovoljavati. Kolike nas opasnosti

vrebaju od lažne skromnosti, od zadovoljavanja bilo čim što nije toliko visoko, da višega uopće ne može biti, da nema mogućnosti da više od toga uopće može postojati. Nemojmo se boriti protiv želja, naprotiv, borimo se protiv nisko postavljenih ciljeva. Nikad, nikad se nemojmo zadovoljavati lizanjem staklenke meda i gledanjem slike kruha, jer se tako nećemo najesti. Treba otići u dućan, kupiti kruh, otvoriti staklenku meda, i jesti. Spoznaja kruha ne postiže se gledanjem slike. Spoznaja kruha je jedenje.

Boga treba odmah spoznati, jer nema vremena za čekanje. Treba krenuti neposredno na najviši cilj. Lizanjem staklenke meda nećemo doći do suštine. Samim čitanjem spisa i prakticiranjem dogmi nećemo postići prosvjetljenje. Potrebna nam je živa praksa, živi dodir s najvišom zbiljom.

Sveti spisi naime govore "prosvjetljeni ljudi ne ubijaju, ne čine nasilje, ne lažu, ne siluju, ne žele tuđe bogatstvo, ne žele tuđeg bračnog druga, i ljube Boga iznad svega na svijetu i čitavim svojim bićem". Sve je to nešto što će samo doći, kada se čvrsto utemeljimo u Bogu. Ako Boga uopće u svemu tome ne poznajemo, jasno je da ćemo ljubiti sve više od njega, jasno je da ćemo više ljubiti automobil ili kuću od mišljenog boga. Potrebno nam je istinsko prosvjetljenje, religijskih sustava ima dosta i previše. Lako ćemo za pravila i norme. Treba težiti najvišoj stvarnosti i ne zadovoljavati se manjim, a sve ostalo će doći samo po sebi.

Problem s religijama jest u tome da u njima često postoji brkanje uzroka i posljedice, cilja i puta, tako da ponekad liče na cargo cult, kult tovara. Navest ću jedan smiješan primjer, zasnovan na stvarnom događaju.

Jednog dana se u jedno selo u Novoj Gvineji spustio mali jednomotorni avion iz kojeg su izašli "bijeli bogovi", koji su bili jako ljubazni i plemenu podijelili bombone i čokolade. Onda su bogovi otišli nazad

na nebo uz zvuk "brrrrm!". Nakon nekog vremena, potrošile su se čokolade i bomboni, i vijeće staraca je zaključilo da bi trebalo dobiti još, te da bi trebalo prizvati bijele bogove. I tako, napravili oni make-tu aviona od drveta i slame, i trčali po livadi raširenih ruku vičući "brrrrm!", u nadi da će tako privući bogove.

Čini se da vjerski ratovi nastaju između pripadnika plemena koje radi model aviona od drveta, i od onoga koje ga radi od drveta i slame, između onih koji smatraju da je potrebno glasno trčati po livadi i govoriti "brrrrm" i onih koji drže da je dovoljna molitva u tišini kolibe.

To sve skupa je toliko apsurdno, da bi bilo smiješno, da nije toliko blizu istini. Znaci prosvjetljenja proglašavaju se putem za postizanje prosvjetljenja, opis cilja drži se opisom puta.

Izmislimo još jedan primjer.

Jednog lijepog dana prolazili ljudi iz sela šumom, i u njoj su vidjeli čovjeka koji sjedi s prekrizanim nogama, proizvodi određeni zvuk/mrmljanje, a oči mu blistaju u ekstazi. Pitali su ga što radi, a on je rekao da ponavlja Božje sveto ime, i ljubi Boga svim svojim bićem. To se ljudi strašno dojmilo, do te mjere da su željeli biti kao on. Počeli su sjediti kao on, mrmljati zvuk kakav je on mrmljao, jedino što nisu uspjeli imitirati pogled u njegovim očima, i što ih slika Boga kakvu su si zamišljali nije zadovoljavala. Tada su ponovo otišli u šumu, i pitali sveca kako je on postigao viziju Boga koja ga ispunjava tolikom srećom, da može danima sjediti na jednom mjestu u meditaciji; oni to, nažalost nisu uspjeli postići, jer su ih druge stvari privlačile.

"Ali to je normalno, to je došlo samo po sebi", odgovori svetac. "Hodao sam šumom jednog dana, i spotakao se o kamen. Puno puta do tada sam se znao spotaći o kamen, ali ovaj puta sam obratio pažnju na njega, i shvatio da nikada do tada u životu nisam vidio ni

osjetio kamen. Hodao sam i živio u vlastitom oblaku misli, želja, predodžbi... a stvarnost je tekla svojim tokom mimo mene. Nikada ja stvarnost nisam vidio, opazio... do trenutka kad sam osjetio taj kamen. U tom trenutku ispunio sam se spoznajom, vidio sam jedinstvo biti kamena i biti svega, spoznao sam da sam Ja jedina stvarnost koja prožima i kamen, i sve zvijezde na nebu, i sva bića. Osjetio sam život, u čistom sam stanju osjetio, nepodijeljenu, radost koju sam u malim djelićima znao osjetiti dok sam vodio ljubav, dok sam se znao pitati o svijetu, u malim trenucima spoznaje. Osjetio sam Boga kao tako bliskog, da nema ničega što bi mi bilo bliže, ničega nema s čim bih bio prisniji, nikoga nema tko bi me bolje poznavao, i nema izvan njega ljubavi koja bi me voljela. Tako utemeljen u najvišem, izgubio sam volju činiti bilo što, osim biti u toj nepodijeljenoj svijesti blaženstva.”

Na to su jedni seljaci pograbili motike i kamenje i ubili ga zbog bogohuljenja, a drugi su ga oplakivali i krenuli obožavati kamenje na cesti.

Ova priča je izmišljena, a stalno se događa. Put ka Bogu tako je jednostavan, da to graniči s nevjerojatnim, a plodovi toga toliko su raznoliki, da ih se može beskrajno opisivati i hvaliti. Put ka Bogu počinje od opažanja stvarnosti – uočavanja i uvažavanja stvarnosti, buđenja u stvarnosti. Ovu knjigu napisao sam u nadi da će netko od čitatelja istinski usvojiti ovu istinu, te osjetiti knjigu, papir, korice u ruci, miris tiskarske boje, stolicu na kojoj sjedi, i da će u tom trenutku uvidjeti da je stvarnost ono što jest.

A tek tada počinje.

Kamen mudraca

Prepoznavanje stvarnosti i njene naravi, buđenje u stvarnosti, jest prvi korak od kojeg počinje svaka duhovnost. Duhovno je zbiljsko, neduhovno je nezbiljsko, i dakle duhovno počinje buđenjem u stvarnosti. Mnogi pristupi i njihovi pobornici griješe smatrajući kako je najprije potrebno početi s nekakvim tehnikama, i da će to dovesti do buđenja u stvarnosti. Upravo obrnuto je istina. Potrebno je probuditi se i osjetiti živim, osjetiti vlastiti život – što je zbiljsko značenje pojma “buđenje Kundalini”¹ iz različitih yogijskih² škola – a zatim taj svoj život pobožanstviti, učiniti božanskim, učiniti sebe organom i sredstvom kojim Bog djeluje u svijetu. Neprobudena ljudska volja i svijest, koji u usnulom stanju doživljavaju sebe kao odvojene od svega, sada se bude i uče djelovati kao dio svega, sjedinjeni sa suštinom svega, i kao sve, u svemu. Usnuli čovjek podsjeća na automobil bez vozača, koji po inerciji i nekakvim prirodnim zakonima vozi, dok ne udari u neku prepreku. Takav čovjek posjeduje um koji ne nadilazi bitno kompjutorski, koji se ravna prema nagonima i strastima, prema standardnim obrascima kojima se podvrgava niža priroda, dok u nju nije uključena viša. Buđenje Kundalini jest sjedinjenje više i niže prirode; ruka je ušla u rukavicu i njome upravlja. Božansko je sišlo i preuzima nadzor nad animalnim. Red ulazi u kaos i pročišćuje ga, sređuje. Razlika između jedrilice i aviona: jedrilica je nošena vjetrovima i zračnim strujama, jednako kao i avion, ali razlika je u tome što avion posjeduje motor kojim može letjeti i protiv vjetrova; sile nagona i entropije su i dalje

¹ Vidi poglavlje o Kundalini.

² Vidi poglavlje o Yogi. Pojam “yogijski” označava ono što je vezano uz yogu; sanskrtski pojam koji označava praktikanta yoge je “yogin”, u engleskom jeziku koristi se pojam “yogi” s istim značenjem.

prisutne u nekoj mjeri, ali više ne odnose prevagu, viši ljudski duh više nije bespomoćna sila koja može samo jadikujući promatrati čovjekov život, bez moći da ga usmjeri u ispravnom smjeru. Buđenjem Kundalini to se mijenja; duh dobiva snagu kojom može djelovati u tijelu, on se može očitovati u tijelu, kao što i tijelo osjeća i opaža duh. Ljudska priroda, život i svijest (Šiva i Šakti³) nije više podijeljena, nego sjedinjena. Polarnosti su objedinjene, između života i svijesti više ne postoji nepremošteni jaz.

Duhovnošću se obično drži neka vrsta “izlaženja izvan sebe”, a naprotiv, duhovnost je upravo ulaženje u sebe, osjećanje sebe. Umjesto da se vlastito fizičko tijelo pokuša nadići, iskoristimo ga – osjetimo stvarnost vlastite tjelesnosti, vlastitih osjećaja, vlastitih misli. Sve to što posjedujemo kao sebe jest čisto i lijepo. Tijelo je lijepo, osjećaji su lijepi, misli su lijepe. Sve te stvari koje imamo posvetimo Bogu. Najveći dio ljudske kreativnosti neraskidivo je povezan sa seksualnošću. To je prirodni red stvari, jer je seks doslovno sila sjedinjenja i života. Dakle naša bit je najjasnija i najprisutnija u seksualnim promišljanjima, i seksualne fantazije su najjače fokusirana razmišljanja, najveći dio životne sile ulažemo u njih. Jedna od prekretnica u mojem razmišljanju nastala je kad sam u jednoj knjižici pročitao kako seksualnost treba posvetiti Bogu i njome obožavati. Meni je to sijevnulo istinom poput munje u noći – naime ja sam, vjerujući različitim “duhovnim autoritetima”, držao kako je seks nešto nisko, prljavo, materijalno, što treba baciti i nadići, kako bi se postiglo Božansko. Ovaj pristup je bio nešto sasvim različito i sasvim prirodno – deset redova veličine istinitije i prirodnije od svih ovih potiskivanja i frustracija. Isti čas mi se u svijesti pokrenula ideja obožavanja seksualnošću – ali budući da sam Boga doživljavao kao muški princip – zašto, ne znam, ne pitaj, ali

³ Pojmove Šive i Šakti u ovom značenju ne treba miješati s opisom više svijesti u kojem se također spominju; ovdje oni predstavljaju simbole za svijest (Šiva) i energiju (Šakti).

tako je tada bilo – u tom odnosu sam sebe predstavio kao ženu, “pasivnu stranu”. Zamislit ćeš si moje ogromno iznenađenje kad se u mojoj viziji Bog pojavio kao žena, koja prihvaća moju ljubav i seksualnost muškarca. U tom prihvaćanju, obožavanju, prepoznavanju, integriranju sebe, iscjeljenju vlastitih odbačenih dijelova, tek kasnije sam prepoznao buđenje Kundalini. Tada sam još bio u prevelikoj mjeri zagađen različitim indijskim slikama zmija na dnu kralježnice⁴ i sličnih gluposti, da bih kao Kundalini mogao prepoznati nešto toliko blisko i drago, prisno i unutarnje, toliko prisno da to ni uz najbolju namjeru ne mogu poistovjetiti s nečim izvana, nekom slikom ili predodžbom. Toliko je divna, moćna, lijepa, predivna i svjesna bila Boginja u tom trenutku, da sam danima i tjednima u njenoj viziji, viziji prema kojoj je orgazam predstavljao doslovno zamorni gubitak vremena, boravio sklupčan na njenim stopalima u obožavanju, grleći je svim bićem, prihvaćajući u sebe njenu ljepotu, dajući joj sebe na dar bez ostatka. Unutarnje prepoznavanje, shvaćanje, osjećanje, i sjedinjenje.

Prije buđenja Kundalini, mogao sam meditirati, i čak sam postizao nekakva stanja svijesti – nakon toga, na sam pokušaj meditacije bih zaspao, uključio bi se zaštitni mehanizam i gotovo, kraj pokušaja. Nakon nekoliko takvih neuspjelih “meditacija”, posve sam prestao s njima. Tek kasnije sam doznao da postoje stvari koje se nakon buđenja Kundalini ne smiju raditi, da je potreban sasvim drugačiji pristup, potpuno nova pravila igre. Meditacija tu postaje kontraproduktivnom, kao što okopavanje njive nakon što su mladice iznikle postaje kontraproduktivno i razarajuće, umjesto blagotvornog.

Nakon buđenja Kundalini vrijedi samo prirodnost. Ako je prirodna reakcija napraviti glupost, ne smije se tu reakciju potisnuti i

⁴ U standardnoj tantričkoj ikonografiji Kundalini se predstavlja kao tri i pol puta smotana zmija koja prebiva ispod korijenske čakre (mula-adhara). To je, u osnovi, simbol koji predstavlja potencijalnu energiju života.

zamijeniti naučenom, “duhovnom” reakcijom. Treba stati i naći uzrok pogrešnom reagiranju, taj uzrok identificirati, pogledati, osjetiti. Pogledati ga sa svih strana, i na kraju pronaći pogrešnu predodžbu, ili odbacivanje dijela sebe, koji se ponašao poput prkosnog i zločestog djeteta, i dati mu iscjeljujuću ljubav i prihvaćanje u vlastitu bit. I tada reakcija, spontana reakcija, postaje ispravnom. Istinska bit čovjeka, njegovo stvarno stanje, prave reakcije, su one do kojih dolazi kad um nema prilike djelovati. Da ti sad netko izbriše pamćenje, da se rodiš kao dijete bez sjećanja, bez naučenih “duhovnih zapovjedi”, kako bi reagirao? To je ono što je bitno, to je ono što Bog jedino vrednuje, a sva naučena ponašanja, umjetno izmijenjene reakcije, sve je to posve bezvrijedno i niti jedno biće viših razina na to neće obratiti pozornost. To mogu biti varke kojima čovjek jedino može obmanuti sebe, kojima može pokušati obmanuti druge, ali ono što je stvarno bitno je ono što jesmo, a ne kako izgledamo. I od te vlastite biti, u iskrenosti, kakva god da je, treba krenuti. Treba vidjeti da je nešto prljavo, da problema ima. I treba djelovati prirodno, makar i loše, i učiti ono što je potrebno da bi se ta prirodna reakcija pročistila, da bi postala finijom i ljepšom, prozračnijom, čišćom i nježnijom. Tu, tek tu, možemo govoriti o tehnikama Kundalini-yoge. To su tehnike opažanja, promatranja osjećaja, promatranja energetskih kretanja, promatranja obrazaca misli, i tehnike učenja, usvajanja, iscjeljivanja. Za buđenje Kundalini nisu potrebne druge tehnike osim ljubavi i predanosti, i nakon buđenja Kundalini nisu potrebne druge tehnike osim ljubavi i predanosti, pa gdje su tu onda tehnike? Tehnike nisu silovanje, ne ovdje. Te tehnike se svode na pokazivanje prstom u pravom smjeru, a ne na stvaranje kalupa. Tehnike se svode na prepoznavanje prirodnih načina, utkanih u narav čovjeka, i njihovo korištenje na optimalan način.

Česte predodžbe o tehnikama yoge, u yogijskim školama, glase da je čovjek stvoren nesavršenim, bez sredstava kojima će se prosvijetliti, i

da je ovisan o nekom guruu iz Indije ili s Tibeta, koji je smislio spasonosnu tehniku. Kad malo bolje pogledamo stvar, ljudski izumi su uvijek podređeni Božjim izumima, izumima prirode. Kad je god čovjek nešto napravio, obično je ustanovio da već postoji bolje. Isto tako, kad sam god išao prakticirati neku od tehnika yoge, ustanovio sam da je bitno bolja tehnika već ugrađena u prirodno funkcioniranje mojeg tijela. Moje tijelo dubokim uzdahom ili zijevanjem provodi bolji oblik pranayame⁵ od bilo čega, čemu se netko mogao domisliti. Moje tijelo rezonantnim uzdahom ili zvučnim jecajem bolje bira mantru⁶ koja će me osloboditi od napetosti, od bilo čega čemu će se netko moći domisliti – to sam prozvao tehnikom rezonancije. Nakon buđenja Kundalini, otkrio sam da moje tijelo posjeduje bitno bolju tehniku uravnotežavanja energije od bilo čega čemu se itko domislilo – i to sam prozvao tehnikom up-stream kriye⁷, uzlazne kretnje.

I tada sam ja konačno počeo shvaćati stvari, prepoznao sam što su tehnike, i te tehnike sam počeo upražnjavati s usmjerenjem a ne više povremeno i slučajno, pažnja mi se okrenula u pravom smjeru, i sve je poprimilo drugi oblik, sve se ubrzalo, pojačalo... sve je bilo tu, čekalo me, ali ja sam se morao odlučiti i tome se predati, povući sa svoje strane, prihvatiti dar i njime se okoristiti.

⁵ Tehnika upravljanja dahom.

⁶ Zvuk moći.

⁷ Up-stream kriya je kovanica koja mi je došla u svijest kao objašnjenje pojave, i koju sam odlučio koristiti u obliku u kojem se pojavila.

Tehnike

Buđenje Kundalini je prekretnica, to je bit stvarne duhovnosti, duhovnost bez Kundalini je umišljanje raspoloženja i njegovanje stavova i dogmi. Zato ću ovdje dati tehniku buđenja Kundalini s jedne strane, za one kojima nije probuđena do sada, a s druge strane ću dati opis života s probuđenom Kundalini, kao biti stvari, onoga na što treba odmah krenuti, odmah u bit stvari, umjesto vječitih odgađanja. Ali...

OPREZ!

Kundalini je život sam, kreativna sila božanskog u očitovanju. Probuditi je znači sjediniti život i svijest, do određenog stupnja. Proces pročišćenja, vođen od strane Kundalini Šakti⁸, na kraju će dovesti do sjedinjenja svijesti i života/energije na svim razinama manifestacije Božanskog, gdje će individualni ego prestati postojati i ustupiti mjesto Bogu u očitovanju - pojedinac se pretvara u Božansko utjelovljenje. Prije nego što nastaviš, razmisli pažljivo, preispitaj srce - jesi li voljan/voljna predati čitav svoj život, čitavo svoje biće, Bogu?

Ako je odgovor "da", ili ti je Kundalini već probuđena i tražiš savjet o smjeru djelovanja, molim te, nastavi čitati. Ako ne, preskoči ovo poglavlje. Tehnika koja slijedi uzrokovat će buđenje Kundalini samo kod osoba koje su za to istinski spremne, i kod kojih buđenje predstavlja prirodan proces, i bit će najblaže moguće. Teškoće koje će se pojaviti u procesu čišćenja sustava sve su redom savladive predanošću Bogu i vjerom.

Neka te Božji blagoslov prati na putu.

⁸ U ovom kontekstu Šakti se najtočnije prevodi kao "sila" ili "energija".

Osnovna meditacija

Opusti se, potpuno. Sjedni u udoban položaj, uspravne kralježnice... ako se ne osjećaš udobno sjedeći⁹, možeš slobodno leći. Oslobodi se napetosti zvučnim uzdasima, rezonancijom. Ponavljaj rezonanciju sve dok nisi potpuno slobodan/slobodna od svih očekivanja, stresa i takvih stvari općenito... obrati pažnju na ramena. Ako su u grču, ako nisu opuštena, prenapet/a si. U određenom trenu tvoja ramena se opuštaju, mišići postaju meki. Nastavi... osjeti donju čeljust. U određenom trenu ona se opušta, to ćeš sasvim sigurno osjetiti... to je znak duboke opuštenosti - mišići čeljusti su najosjetljiviji na stres. zgrče se prvi, i posljednji opuštaju.

Potpuno si opušten/a. Um ti je miran i prazan. Spreman/spremna si.¹⁰

Bog je sveprisutan. Svuda, može poprimiti bilo koji oblik, posjeduje sve oblike... poprimit će lik prema kojem si u stanju osjetiti najveću ljubav, najbliži i najdraži tvom srcu, onaj na kojeg reagiraš naj snažnije, s najvećom ljubavlju... koji te ispunjava Božanskom prisutnošću... lik koji možeš osjetiti, kojem se možeš obratiti s divljenjem i obožavanjem, na čiji spomen zablistaš. Ako već nemaš takav lik, nije važno - odaberi bilo koji lik koji u tebi stvara odgovor ljubavi - gledaj idealni lik suprotnog spola¹¹ okom duha i mašte. Ljubi slobodno! Osjetit ćeš seksualno uzbuđenje, i to je dobro - zbog

⁹ Sjedeći položaj preporučujem zbog orijentacije tijela i odgovarajuće orijentacije svijesti, ali nije nužan; bitno je da je položaj tijela dovoljno udoban da ne odvlači pažnju.

¹⁰ Ovo je priprema kojoj je cilj opuštanje tijela i dovođenje svijesti u stanje prikladno za početak usmjeravanja svijesti na Boga – može se zamijeniti autogenim treningom ili nekom sličnom vježbom opuštanja.

¹¹ Ili istog, ako se radi o biću koje budi snažan osjećaj Božanskosti, kakva su primjerice Isus, Krišna ili neka velika sveta osoba.

toga što je seks najintimnije povezan s kreativnim u tebi, najintimnije povezan sa tvojom sposobnošću za ljubav - najjača ljubav koju možeš osjetiti je vezana uz seksualno predanje, darivanje sebe. Umjesto da pokušavaš seksualno potisnuti, prepoznaj njegovu vrijednost i upotrijebi ga kao motor, pogonsko sredstvo obožavanja, prepoznaj seksualno kao nešto čisto, nježno, blago... otvoreno darivanje sebe bez očekivanja uzvrata. Darivanje obožavanja. Obožavaj svojom seksualnošću, prinesi sebe na dar Božanskom Ljubljenom... Božanskoj Ljubljenoj... tvoj dar će biti prihvaćen, bezuvjetno.

Ljubi, obožavaj, jednostavno osjeti, nemotivirano, predaj se Bogu, neka čini s tobom što želi. Nema vremenskih ograničenja, ne trebaš nikada prestati, sačuvaj te osjećaje.

Ako tvoja Kundalini do sada nije probuđena, zamoli Boga-Boginju u tebi da se probudi... nježno vodi ljubav s tvojim bićem... prožme te u cijelosti i uzme sve što smeta, neka te uzme i rastopi u sebi... predaj se Božjoj volji... obožavaj Boga čitavim bićem, kao srce tvog srca, dušu tvoje duše... nešto toliko blizu, da te nitko toliko dobro ne poznaje, i nitko te ne može toliko voljeti, toliko savršeno, čisto i bezuvjetno... kao smisao tvojeg postojanja.

Ako osjećaš napetost/treperenje na tjemenu, otvori se Bogu, neka se kroz tebe sjedine nebo i zemlja... osjeti stopala... osjeti tlo ispod stopala... osjeti kako je čitavo tvoje biće obuzeto ekstazom bezuvjetne predanosti...

Vjerojatno ćeš ovdje ući u up-stream kriyu... meni se to redovno dešava, to je 100% siguran znak buđenja Kundalini.

Zamoli Boga za vodstvo. Otvori se, prihvaćajući. Sve je u redu, volim te.

Rezonancija

Već sam prije govorio o zvuku, o pražnjenju osjećaja zvučnim izdisanjem. Ovo je “tehnika yoge” koju svako dijete počne primjenjivati odmah po rođenju. Rođenje je stresni čin, i dijete prazni taj ogromni stres iz sebe plakanjem i vrištanjem... izdisanjem, zvukom, osjećajima pretvorenim u zvuk. To je najmoćnija tehnika yoge za pražnjenje osjećajnih stanja.¹²

Prisjeti se trenutaka kada si se osjetio/osjetila pod pritiskom, i duboko uzdahnuo/uzdahnula, proizvodeći osjećajan, rezonantni zvuk kod ispuštanja daha? Jecaj-uzdah? To je to - aktivni sastojak svih sustava yoge koji rade s mantrama. To je aktivni sastojak mantrе - "om" i ostalih... ali prirodan, savršeno prilagođen tebi osobno, savršeno siguran, i djeluje višestruko moćnije od bilo kakve fiksno utvrđene mantrе. Zašto? Zato što se ovdje mantra određuje potrebama tvog sustava, u živom trenutku, a ne pravilom iz neke knjige. Stanje tvog duha će se mijenjati, a tijelo će uvijek znati pravi zvuk u pravom trenutku - upravo onaj kojim će se rasteretiti, otpustiti potisnute osjećaje. Postoje uobičajene mantrе koje rezoniraju s određenim dijelovima tvog sustava, proizvodeći željene učinke. Budući da se stanje tvog sustava neprestano mijenja, ovisno o proživljenim osjećajima i stanjima, takve mantrе su opasne, mogu proizvesti neželjene nuspojave, ili biti jednostavno beskorisne.

Ovaj sustav, naprotiv, predstavlja tvoj prirodni odušak, tvoj od rođenja. Trebaš jedino znati što je, i da ga imaš sva prava koristiti.

¹² Rezonancija je u osnovi nazalni zvuk (“nnnn...” ili “mmm...”) ili vokal (“aaaa...”, “eeee...”, “iiii...”, “oooo...”, “uuuu...”).

Udahni duboko...

...izdahni, pusti, predaj se osjećaju i ispusti zvuk...

...pusti osjećaj van, sve je u redu, siguran/sigurna si, voljen/voljena i prihvaćen/a...

...opusti se slobodno... izdahni potpuno, rezoniraj...

...udahni, duboko...

...i izdahni, ponovo, pusti zvuk, daj svojim osjećajima glasa, isplači se, izjadaj se...

Ponavljaj to, puno puta... promotri kako zvuk postaje sve dublji i dublji... kako ti se um smiruje... novi osjećaji izviru kako početni nestaju... zvuk ponovo postaje viši, nema veze, idi dalje, vrišti, plači, uzdiši, bilo što...

Sve dok nisi potpuno miran/mirna... svijest teče duboko... kako se okrećeš unutra, proizvodi zvuk, ponovo, ponovo... otvorit će ti nadije i čakre, uroniti tvoju svijest u sve dublji mir... kad naiđeš na blokadu, zvuk će je rastopiti - postati ponovo viši, i možeš jasno osjetiti kako se rastapa, zauvijek.

Up-stream kriya

Ovo sada je Kundalini tehnika... za razliku od rezonancije, koju može raditi svatko, bez obzira na buđenje Kundalini, kriyu (termin "up-stream kriya" može se prevesti s "uzlazna kriya" ili "uzlazna akcija" - kriya znači "činjenje, akcija, djelatnost, vježba") možeš ispravno napraviti samo ako su ispunjena dva uvjeta: da ti je Kundalini probuđena, i da je vertikalna staza, od korijena kralježnice do vrha tjemena, prohodna, spremna za prolaz Kundalini.¹³ Takav prolaz Kundalini odgovara duhovnom stanju bezuvjetne predanosti Bogu.

Bez obzira na to, činjenica je da većina ljudi u nekoj mjeri doživi takve kriye¹⁴. Kako je to moguće? Pa, u stvari sasvim lako, naime Kundalini nikada nije u cijelosti uspavana, i njeno buđenje je stvar stupnja, gdje fenomen poznat pod imenom buđenja Kundalini predstavlja neku vrstu prelaska kritične mase, praga pri kojem počinje lančana reakcija, autokatalitički proces... stvari se počnu odvijati same od sebe. Svaki puni orgazam (pri kojem sila energije udara u tjeme, u glavu), jest aktivnost Kundalini neke vrste - jasnoća svijesti tik prije orgazma je Kundalini u aktivnom stanju - stanje probuđenosti, prisutnosti u sadašnjosti, osvještenost. Sad kad znaš da neke od stvari koje si iskusio/iskusila predstavljaju simptome kretanja Kundalini, mogu te naučiti kako da to znanje iskoristiš u najvećoj mjeri, i iskoristiš te stvari za vlastiti rast i pročišćenje.

¹³ Ovdje se govori o osnovnim zahtjevima otvorenosti i predanosti, kakvi su nužni recimo za predavanje partneru u toku seksualnog odnosa, ili za osnovno suosjećanje s drugim bićem.

¹⁴ Drhtavi trzaj kod izlaska iz toplog mjesta na hladno, strujni drhtaj kod završetka mokrenja, ježenje tjemena prilikom slušanja moćne glazbe, itd.

Jedno takvo iskustvo Kundalini "trzaja" dešava se kad napraviš kontrakciju genitalija kod završetka mokrenja. Ženama će možda biti bliže kegel-vježbe, kontrakcija i "uvlačenje" vagine i anusa - napravi takvu čvrstu kontrakciju, ili nekoliko njih uzastopno, i zadrži genitalije "uvučenima" - osjetit ćeš ugodne trnce po tijelu, drhtaj, oči će ti se okrenuti prema gore, a glava trznuti, lijevo-desno¹⁵. U osnovi, to je up-stream kriya. Ako si uspio/uspjela to prepoznati, ponavljaj to voljno, što češće ponavljaš bit će lakše i snažnije. Ako nisi uspio/uspjela shvatiti, ne brini, doći će s vremenom. Definitivno je vrijedno truda - to je najefikasnija tehnika pročišćenja koju možeš zamisliti. I najprirodnija - Kundalini tehnika tvog vlastitog tijela.

Ne pokušavaj to po prvi put napraviti ujutro, tek nakon ustajanja iz kreveta - rano poslijepodne ili večer su idealno vrijeme. Ne pitaj zašto, postat će ti jasno kasnije, u biti konfiguracija energetskog sustava ujutro otežava stvar.

Sjedni u udoban položaj, uspravne kralježnice - položaj lotosa (padmasana) je idealan, ali ako ne možeš, sjedni u bilo koji položaj koji ti je udoban. Ako imaš problema s kralježnicom, moglo bi biti pametno otići na kiropraktički tretman, kako bi se sve dovelo na mjesto, i povećala fleksibilnost kralježnice. Kad si sjeo/sjela, opusti mišiće - oslobodi se očekivanja rezonancijom. Povuci svijest u sebe, od vanjskog svijeta - odvoji se od svih objekata koji ti privlače pažnju. Predaj se Bogu... ponavljaj ime svog Božanskog ljubljenog u sebi¹⁶. Opusti glavu, neka ti lagano padne na grudi, opusti glavu i vrat.

¹⁵ Na početku je moguće da se ne trzne glava, nego noge, ruke, torzo ili neki drugi dio tijela, jer energetski kanal duž kralježnice nije prohodan sve do glave; to se ispravlja predanošću i prepuštanjem.

¹⁶ Ovo je istinska svrha ponavljanja Božjeg imena, zaziv predanosti i prepuštanja. Takvo ime je mudro koristiti kao mantru koja priziva kriyu.

Kako povlačiš svijest prema unutra, napravi fizičku kretnju kojom inače zaustavljaš mokrenje - to je fizičko/energetski ekvivalent povlačenja unutra. Za muškarce, to znači kontrahiranje i uvlačenje mišića u području medice, popraćeno unutarnjim osjećajem uvlačenja i predavanja - uvuci anus i međicu i tako ih drži, dok se iznutra predaješ Bogu. Za žene, to je vrlo slično kegel vježbama – kontrahiranje vaginalnih mišića; kontrahiraj anus, međicu i vaginu, čitavo područje, i uvuci unutra. Osjetit ćeš slatki drhtaj kroz tijelo - predaj se Bogu, zazivaj u sebi Boga, predaj mu se, na način kako se prepuštaš orgazmu - ili na način na koji se puštaš pasti leđima, zatvorenih očiju, na krevet. To je oblik predanosti koji se traži - predaješ se kako te orgazam uzima. Ovo je sasvim slično, u tom smislu. Osjetit ćeš trzaje dijelova tijela - noge, ruke, torzo - kako se Kundalini u tebi kreće naviše, a kad dođe do glave, "otići" ćeš, onako kako se "izgubiš" u orgazmu, predaješ se iznutra i glava se trzne lijevo-desno. U početku to može biti i sasvim mali trzaj, kasnije će narasti do brzog, silovitog šibanja visokom frekvencijom - voljno to ni slučajno nije moguće reproducirati, možeš si jedino slomiti vrat, ali kriya neće slomiti ništa.

Ako nisi uspio/uspjela, pokušaj reproducirati drhtaj koji osjetiš kad izađeš iz toplog kreveta u hladno, reproduciraj to drhtanje mišićima medice.

Isprva ćeš možda trebati koristiti kontrakciju medice za pokretanje stvari. Kad jednom uspiješ, i tvoja energija naraste, bit će dovoljno samo okrenuti se unutra i kriya će odmah krenuti, i ispirati tvoj sustav od nečistoća. To je njena namjena - kako se predaješ, Kundalini se kreće kroz tvoj sustav i "uzima" svo smeće - sve što joj poželiš predati. Ona zna što treba raditi, zna najefikasnije načine čišćenja sustava, samo joj trebaš dopustiti. To je prirodna, najmoćnija tehnika. Sve vrste Kundalini problema, kao što je nedostatak "uzemljenja" (dakle neuravnotežena i pobješnjela energija, od koje

kućanski aparati znaju poludjeti, kada energija sijevne kroz njih), i sve vrste čudnih simptoma - sve nestaje, jer se tvoj sustav više ne može preopteretiti, kriya će se automatski pokrenuti kad osjetiš višak energije (što u biti znači blokiran tok energije), i osloboditi višak... to oslobađanje viška je samo vizualizacija, ništa se ne gubi, u stvari se samo uspostavlja prekinuti/blokirani tok energije. Svo smeće se razlaže do savršene čistoće. Tvoj sustav postat će transparentnim za Božju volju.

Postoji još jedna tehnika, koja također zahtijeva određeni stupanj probuđenosti Kundalini... spominje se i u temeljnim tekstovima Katoličke Crkve. Radi se o iskrenom kajanju¹⁷. Svi grijesi se čiste iskrenim kajanjem. Toliko je jednostavno. Up-stream kriya, uzlazno kretanje, ubrzani je energetski ekvivalent iskrenog kajanja. Idemo raščlaniti kajanje – ne žaljenje za nečim, nego kajanje, kao priznavanje vlastite grešnosti, iskreno žaljenje zbog *vlastite* greške, a ne zamjeranje drugome. Preduvjet kajanja je odbacivanje ega, koji želi biti u pravu, želi vladati i dominirati. Kajanjem se ego odbacuje, i energija se oslobađa, a ne nagomilava. “Bože, kriv sam, čini sa mnom što želiš, i kako god da me kazniš bit će pravo”. Tim kajanjem se oslobađamo vlastite važnosti, usmjerenosti na svoju volju, odričemo se svoje volje i čistimo. Takvo čišćenje je beskrajno moćno. Nema toga što se kajanjem ne bi moglo oprati, jer je samo kajanje već proces pranja, oslobađanja od grijeha. Kajanje kao tehnika yoge – i to, također, piše u crkvenim tekstovima, da se za svaki i najmanji propust trebamo trenutno pokajati, a to teško da itko uzima ozbiljno, i teško da itko uviđa važnost toga. Kajanje i up-stream kriya idu ruku pod ruku, nema jednoga bez drugoga, samo što je silovitost oslobađanja i čišćenja najmanje udesetorostručena ako se silina kajanja pretvori u kriyu, koja svojom ogromnom snagom čitav proces neiz-

¹⁷ Kajanju u smislu priznavanja vlastite grešnosti i obraćanja Bogu, te uviđanja vlastitih pogrešaka. Ne radi se o namjernom samoponižavanju.

mjerno ubrza i olakša. Za kriyu je, kao i za kajanje, potrebno “umrijeti za svijet”, ubiti svoj ego, odreći ga se. To kad čujemo ovako, zvuči nedostižno, a opet smo to svi uspjeli, nekada u životu. Dakle ovdje se ne radi o postizanju nečeg novog, nego naprotiv o prepoznavanju nečeg poznatog, o usmjeravanju prsta u pravo mjesto. Iz jednog mjesta u drugo, udaljeno nekoliko kilometara, moguće je doći za jedan dan pješice, ako idemo u pravom smjeru. Ako pak idemo u krivom smjeru, stojimo na mjestu ili se vrtimo u krug, sasvim je moguće da *nikada* nećemo stići na cilj. A moguće je da cilj čitavo vrijeme gledamo, a ne znamo da je to cilj. Tom ukazivanju na cilj služe tehnike yoge. One su prst, koji ukazuje na nešto što je već ovdje.

Tehnika unutarnjeg prostora

Slijedeća tehnika se koristi za pronalaženje blokada u sustavu, kako bi ih kriya mogla razložiti što efikasnije – podrazumijeva se prethodno ovladavanje tehnikama osnovne meditacije, rezonancije i up-stream kriye. Zasnovana je na načelu koje glasi da gdje svijest vodi, energija slijedi. Dakle usmjerenjem pažnje u dio tijela u njega ćeš dovesti energiju. Ako pri takvom dovođenju energije protok nije slobodan, Kundalini automatski krene raščišćavati blokade - a budući da si uvježbao/uvježbala up-stream kriyu, bit će dovoljno da osviještiš određeni dio tijela pa da čišćenje krene - intenzivnim kriyama. Kriya je, u osnovi, odgovor fizičkog tkiva na kretanje energije.

Osjeti svoje tijelo. Kreći se u stopalima, za početak... ako osjetiš blokade, kriya će sama krenuti. Nakon završetka kriye, kreni ponovo od stopala. Uskoro ćeš biti u stanju osjetiti razliku između čistih i nečistih dijelova sustava. Pokreći svoju svijest u unutarnjem prostoru i čisti ga. Uzmi blokadu u svijest i promotri je - kako to činiš, ona će se raspasti i razložiti... kriya, i ode. Kamo odlazi? U biti to i nije neka energija koja bi imala nekamo ići, to je blokirano energetsko stanje, tako da ne gubiš energiju, već energija dolazi u mjesta u koja prije nije mogla, a up-stream kriya zapravo predstavlja razlaganje energetskih blokada na sastavne dijelove, koji se sukladno svojoj vibratornoj razini razmještaju po tijelu, gdje ih trebaš potražiti i počastiti istim tretmanom. S druge strane, preduvjet kriye kao takve je uzemljenost, spojenost s globalnom energijom, tako da je svaka energetska kretnja zaokružena – koliko se oslobađa, toliko dolazi – zapravo dolazi više, jer se čišćenjem otvara novi prostor, otvaraju se novi resursi.

Što više smeća slomiš, više će se pojaviti da bi bilo slomljeno, poput lavine. Kad si umoran/umorna i želiš se odmoriti, zamoli Boga da

obustavi lomljenje, zatim počisti "prašinu" iz svojeg sustava kako se ne bi implantirala, i kreni svojim poslom.

Ubrzo nakon početka čišćenja, nakon što počistiš sve što je lako počistiti, naići ćeš na plafon - područje zbijenog smeća koje je gotovo nemoguće slomiti. To predstavlja dio tvoje osobnosti koji još nije razvijen - otvoreni prostor u kojem se tvoja svijest može kretati predstavlja vibratornu razinu koju si dostigao/dostigla. Da bi išao/išla više, moraš imati više energije, svijest ti mora postati suptilnija. Rasti ćeš samoistraživanjem, dubinom predanosti... prateći Boga u dublje razine suptilnosti, nježnosti, moći. Kako se identificiraš s Bogom, tvoja energija raste - i lomi plafon tvojih neistraženih i nepoznatih aspekata. Da bi se blokadu slomilo, potrebno ju je nadići, uzdići se iznad nje - barem malo - što je vježba transcedencije, sposobnosti odvajanja svijesti od objekata svijesti. Kako bi se digao/digla iznad nečega, moraš od toga biti odvojen/a. Nikad se nećeš uzdići iznad egoističnih poriva ako ih očituješ u vlastitom životu... moraš povući energiju s toga, okrenuti se unutra i čistiti. Kada nestane tvoja volja, vezana prijanjanjem uz stvari i željama koje te ograničavaju, Božja Volja će djelovati kroz dijelove tebe koje si pročistio/pročistila i nadišao/nadišla. Mane su zamijenjene savršenstvom. Spontanim djelovanjem, koje je uvijek ispravno.

Kada počistiš dio sustava unutar svojeg tijela, ne zaboravi onaj izvan tijela. Svojom svijeću udi u perimetar aure, pokreći svijest izvan svojeg tijela na sasvim isti način kao što si činio/činila s prostorom unutar tijela, i počisti smeće iz njega. Unutarnje i vanjsko su sjedinjeni, nema razlike, ali u početku je lakše prepoznati unutrašnjost vlastitog tijela kao sebe.

Plemenite istine

Živjeti u skladu s Bogom znači živjeti i očitovati sklad na svim razinama postojanja; to znači biti istina, gledati istinu, misliti istinu, osjećati istinu, govoriti istinu i raditi istinu. Dakle ono što duh jest, što svijest opaža, to trebaju pratiti riječi i djela. Svijest koja se ne svjedoči i ne očituje u vlastitom životu je nečista; kao što je Isus mudro primijetio, čovjeka ne onečisti ono što u njega ulazi, nego ono što iz njega izlazi. Isto tako važi i da čovjeka čisti ne ono što u njega ulazi, nego ono što iz njega izlazi¹⁸. Lijep primjer je slavina kroz koju teče voda. Ako u cijevima i ima nečistoća, ako voda teče, odnijet će sa sobom nečistoće, isprati ih, i nakon nekog vremena će teći čista i bistra. Isto tako, ako čovjek osjeća stvarnost, i iz te stvarnosti iskreno i otvoreno djeluje, čak i ako su na početku njegova djela nečista i nesavršena, ubrzo će postati čistima¹⁹, i kako više vode bude teklo, kanali će se širiti i otvarat će se prostor za veće količine. Zato se kaže da ljubav čisti. Osjećanjem ljubavi otvaraju se zatvoreni kanali u tijelu i duhu, i kroz njih počne teći energija. Budući da su ti kanali bili zatvoreni i neprotočni, u njima su se nagomilale nečistoće. Kad ljubav počne teći, nečistoće izlaze na površinu u vidu svakakvih naopakih misli, dojmova i stanja svijesti – a takve nečistoće treba počistiti prije navedenim tehnikama yoge, kada se pojave. Ali nikako se ne treba zatvarati pred nečistoćama i unutaršnjim mrakovima, nego se naprotiv treba još jače otvoriti kako bi mogli što prije izaći. Što je voda prljavija, više se treba radovati i još jače otvarati slavinu, jer više nečistoće izlazi, i prije će poteći čista voda. Što više nečistoća izlazi u svijest, prije će im doći kraj, i svijest će biti čista.

¹⁸ Parafrazirano Mk 7,14-23; Mt 15,10-20.

¹⁹ Vidi Bhagavad-gita, 9,30-34

Čovjek nije samo fizičko biće. Čovjek je fokus u kojem se prožimaju sve razine svijesti i postojanja. Čovjek je jedna vrsta višedimenzionalnog portala, a njegova volja je kontrolni mehanizam, kojim se bira dimenzionalna dubina, koja će se očitovati u svijetu. Ta volja može predstavljati kočnicu, koja onemogućuje očitovanje više svijesti u svijetu, a isto tako može širom otvarati vrata, kako bi se Božansko očitovalo, kako bi se unutarnji raj pokazao u vanjskom.

Pomakom svijesti biramo razinu opažanja, i odlukom biramo što želimo živjeti, kako želimo ustrojiti vlastiti život. Čitavo vrijeme mi donosimo odluke, u svakom trenutku. U svakoj situaciji u kojoj je moguće djelovati na više načina, u svakoj situaciji u kojoj je moguće misliti na više načina, mi donosimo odluke, mi biramo, odlučujemo što želimo a što ne želimo ostvariti. Najčešće, nažalost, u strahu od odgovornosti tog položaja, u strahu od vlastite snage, istu odlučujemo zatomiti, donosimo odluku koja nas vodi linijom manjeg otpora, koja nas vodi niz struju – koja naš život usmjerava na način koji je uobičajen, koji se neće protiviti konvencijama, koji neće zahtijevati da se suočimo s odgovornošću za vlastiti život i njegov oblik. Premještamo tu odgovornost, nalazimo stanja, bića, okolnosti, krivce za naše stanje. Govorimo kako su promjene nemoguće, kako su stvari ovakve kakve jesu, uvijek su takve bile, uvijek će takve biti i tu se ništa ne može učiniti. A opet, čitavo vrijeme pokušavamo mijenjati druge. Kad nam savjetuju da se mijenjamo, odgovaramo kako je to nemoguće, a opet dajemo drugima iste takve savjete.

Svijet bi se trenutno promijenio kad bi ljudi počeli na sebe primjenjivati savjete koje daju drugima. Naime ljudski vid i sposobnost opažanja su izvrsni, dubina tog vida je ogromna. Problem je jedino u području njegove primjene. Tuđi nedostaci su tako vidljivi, toliko očiti, da nemamo ama baš nikakvih problema u njihovom uočavanju. U istom trenutku potpuno smo slijepi za vlastite nedostatke. Posebno je zanimljiva činjenica da najbolje uočavamo one

tude nedostatke, koji su baš nama posebno svojstveni. Velika je stvar okrenuti vlastiti vid u smjeru vlastitog duha, u jedinom smjeru u koji oklijeva gledati. Tada treba bez milosti, bez sažaljenja, bez ikakve vezanosti promotriti stanje. A tada, kad je stanje osviješteno, 90% svih naših problema je riješeno. Naime najveća sila nečistoća u našem duhu uperena je upravo protiv opažanja vlastite onečišćenosti. Najveća sila strahova i unutarnjih užasa proizvodi upravo to zaštitno sljepilo. Sposobnost da se pogled okrene s drugih na sebe predstavlja nadvladavanje tih sila, njihovo lomljenje, i tada se stvari dešavaju, tada prestajemo hodati u krug, i počinjemo koračati stazom prema cilju. Put počinje opažanjem:

da nam nitko ni za što nije kriv

da sami biramo vlastitu stvarnost

da smo tvorci vlastitog kaveza

da sve nečistoće koje smo ikada vidjeli stanuju unutar našeg duha

da sve savršenosti koje smo ikada vidjeli stanuju unutar našeg duha

da nitko nije odgovoran za naše stanje do nas samih

da nismo odgovorni ni za čije stanje osim našeg, jer kao što mi biramo vlastitu stvarnost, tako je isto i s drugima.

Budući da smo tvorci vlastitog kaveza, iz njega možemo izaći samo vlastitom odlukom. Drugi mogu pokazati put, mogu nas uzeti za ruku, mogu nas podsjetiti na ono što smo zaboravili, ali jedino mi možemo donijeti odluku i jedino mi možemo koračati putem. Drugi ne mogu za nas disati, drugi ne mogu za nas jesti, niti za nas živjeti. Naš život je naša odgovornost, naše pravo i naša dužnost. Oblik tog života sami stvaramo, u svakom trenutku.

Često se ljudi brane od te istine, pozivajući se na ono što zovu “objektivnim okolnostima”. Postoje ljudi koji su odabrali život najdubljeg mraka, i to drže nužnošću koja neminovno slijedi iz nepovoljnih okolnosti u kojima su se razvijali. Netko je imao nesretno djetinjstvo u kojem su ga roditelji zlostavljali, u kojem je dobivao udarce umjesto ljubavi, prezir umjesto smijeha, kazne umjesto radosti, i razvio se u ogorčenu i okrutnu osobu, koja na jednaki način zlostavlja druge. Na prvi pogled se čini da to ima smisla. To je glupost – postoje osobe koje su u istim takvim okolnostima, na iste takve podražaje od strane okoline, reagirale pretvarajući se u potpunu suprotnost toj okolini. Osobe koje su roditelji zlostavljali, a koje daju svu ljubav svijeta svojoj djeci, svu ljubav koja je njima uskraćena. Osobe kojima je zlo kojim su bili okruženi služilo kao pokazatelj onoga što ne smiju biti, kojima je zlo jačalo unutarnju jezgru dobrote. Na kraju izlazi da su životne okolnosti vatra koja nas stavlja na kušnju, u kojoj će se pokazati od čega smo načinjeni – jesmo li načinjeni od zlata, koje će u vatri zasjati još blistavije, ili smo od papira koji će pocrnjeti i izgorjeti.

Što su teže kušnje koje izdržimo, veća će nam biti slava. Što teže ispitate položimo, veći će nam ugled biti među anđelima. Bit će proslavljeni oni, koji su u mraku zasjali, a ne oni koji su zasjali u svjetlu, jer u svjetlu nije problem sjati, u mraku se vidi što na nama ne svijetli. I zato ne trebamo na teškoće, bolesti, objektivne nepogode i slične stvari gledati kao na nešto negativno i od njih bježati; naprotiv, trebamo im se veseliti kao dragim prijateljima, trebamo im se veseliti kao izvoru naše slave, jer se u suočavanju s teškoćama i u njihovom prevladavanju kali naša unutarnja priroda, kao što se čelik kali vatrom, udarcima i ledenom vodom. Običan kamen će se pod udarcima pretvoriti u prah, ali dijamant će zasjati u punom sjaju, jer će pod udarcima s njega spasti nečistoće, i ogoljeti sjaj njegove unutarnje prirode. Isto tako, pod udarcima sudbine, pod teškoćama i

u vatri patnje, zablistat će naša unutarnja Božanska priroda, okrunjeni trnovom krunom bljesnut ćemo sjajem koji rasvjetljava sve svjetove, i pod teretom križa narast ćemo veliki i moćni, toliko veliki i lijepi da će anđeli sjati od sreće zbog mogućnosti da nam služe. Slava i moć nikada ne dolaze malima, nikada ne dolaze onima koji se lome pod težinom tereta života. Oni dolaze onima koji zasjaju pod teretom, koji umiru s osmjehom moći i znanja, onima koji ne strahuju usred užasa, koji ne mole za milost usred vlastite patnje, nego iz te patnje mole za druge. U okolini u kojoj vladaju mržnja i nesreća najlakše je mrziti i biti nesretan. Teško je u toj okolini voljeti i biti sretan. Onaj tko to uspije prepoznao je univerzalne i besmrtnne izvore radosti unutar vlastitog bića, izvore koji nisu ovisni o izvanjskom. Taj kome to uspije ovladao je vlastitim životom i preuzeo odgovornost za njegov sadržaj i tijek. Okolina može biti mračna, ali što to znači nama? Barem nećemo pasti u zabludu da je radost koju uzmognemo osjetiti došla izvana, pa ćemo lakše prepoznati njen besmrtni unutarnji izvor, i iz njega piti vodu života, i sjati u mraku, ako zbog nikog drugog, onda zbog sebe i radosti zbog vlastite ljepote i snage koju nitko ne može slomiti niti pokolebati. Kad u tom uspijemo, nećemo imati potrebe druge uvjeravati ni u što, nećemo imati potrebu govoriti i propovijedati stvari koje smo sami najmanje shvatili, kao učitelji koji naučavaju ono što sami u najvećoj mjeri trebaju naučiti. Naprotiv, samim svojim postojanjem ćemo naučavati, a drugi će prisloniti svoje usne na naše i piti dah našeg života, bez da išta trebamo činiti. I pravim učiteljima postat ćemo u trenutku kada izgubimo potrebu naučavati. U trenutku kad kroz nas bude prolazilo ono što je potrebno, u svakom trenutku, bez osobnih sklonosti i promišljanja. Kad potrebe drugog budu formirale naše postojanje, jer naših potreba neće biti. Naše potrebe bit će zadovoljene na vjeka vjekova blještavom svjetlošću vode vječnog života, koja teče čitavim našim bićem, nespunita i okrutno lijepa, toliko nepojmljivo lijepa da nam posuda kojom teče, kao ni njene potrebe, više neće odvrćati pažnju. Naše su

potrebe, naime, u vječnosti zadovoljene, naša čaša je ispunjena blještavom svjetlošću i prelijeva se, i u nama nema misli o sebi i drugome, nego jedino, samo i jedino čistoća i blještavilo vlastite blažene, iskričavo moćne biti.

Traganje

U nekim religijama je prisutna ideja o tome da nam Bog zamjera naše krive postupke, koji se nazivaju grijehom, i da mu za te postupke moramo platiti. Ako ja, kao nesavršeno biće, mogu s lakoćom oprostiti nekome tko mi je učinio nešto krivo, ili mi je nešto dužan, nije mi jasno kakav bi to imao biti Bog, koji bi po tome, ili po bilo čemu drugome, bio slabiji od mene, pa bih ja mogao s lakoćom opraštati, a on ne bi²⁰. Iz toga je očito da nam ne zamjera Bog, nego grijeh, i da grijeh sve dok ga se držimo usmjerava naše postupke i razmišljanje²¹, a ako ga se odrekne, postajemo slobodni, i nitko nam više ništa ne zamjera. Bilo bi sasvim nakazno smatrati da Bog može nekome zamjerati nešto što mu više nije svojstveno, čak i kad bi Bog uopće mogao zamjerati. Nitko nas ne sudi, osim naših djela. Naša djela i njihove posljedice određuju smjer kojim će se kretati naša sudbina; ako biramo djela ljubavi, kretat ćemo se u okruženju ljubavi, a ako biramo djela mržnje, bit ćemo okruženi mržnjom – to je samo primjena načela o privlačenju sličnog, “svaka ptica svome jat”. Svijet je dakle istodobno raj i pakao, a mi sami, u svakom pojedinom trenutku, biramo što od toga želimo, raj ljubavi ili pakao mržnje. Mi imamo kontrolu nad radio prijemnikom, i biramo stanicu koju želimo slušati. Pri svakom dodiru s drugima, u svakoj situaciji, svojim reakcijama biramo smjer kojim želimo ići – djela iz navike i straha vode nas u pakao, a djela kreativnosti, iskrenosti i ljubavi vode nas u raj. Po prirodi stvari sebe poimamo kao odvojene od drugih. Takvu odvojenost je lako nastaviti i produžiti, i to se zove inercija. Ništa novo nije potrebno činiti da bismo ostali odvojeni od drugih, trebamo samo ostati upleteni u hrpu beznačajnih misli i razmatranja

²⁰ Mt 7,9-11

²¹ Iv 8,34

vlastite važnosti. Sjedinjenje s drugima je teže – treba raskinuti sa starim navikama, i napraviti kvalitativni skok u novo – treba voljeti, dati sebe, otvoriti sebe drugome, bez da znamo hoćemo li biti prihvaćeni ili odbaćeni. To je rizik koji izaziva strah, ali taj strah je potrebno nadvladati, taj rizik je potrebno poduzeti, i tako se stječu inicijacije, tako što ćemo se usuditi, tako što ćemo napraviti, po prvi puta, nešto što smo željeli, za čime smo čeznuli u nutrini, a što se nismo usudili do tog trenutka. Mržnju ćemo nadvladati kad se usudimo voljeti. Zamjeranje ćemo nadvladati kad se usudimo oprostiti. Strah ćemo nadvladati kad se otvorimo onome čega se bojimo. A tehnike yoge će nam u tome pomoći – olakšat će težinu takvih odluka, osjećajni teret koji one povlače za sobom. Teško se usuditi, i pri samom pokušaju suočit ćemo se s razlozima i strahovima – yogom trebamo te strahove i razloge otpustiti iz sebe, nadvladati ih. Kad se promijenimo, svijet se mijenja. Iz prljavog i niskog mjesta ispunjenog mržnjom i strahovima, svijet trenutno postaje blaženi raj u kojem anđeli vode ljubav mislima. Samo se treba usuditi to odabrati, ništa više.

Ljubav je naša veza sa stvarnošću. Ljubav je ona sila koja Božansko spaja s nama, ta veza, kojom se iz iluzije okrećemo stvarnosti. Ljubav naravno postoji u više stupnjeva, agregatnih stanja, ali to sada nije toliko bitno, bitno je osjetiti ljubav kakvu god da smo u stanju osjetiti, a kad je osjetimo, ona će nas čistiti i rasti, ako je ne budemo ograničavali i vezali lancima predodžbi, ideja, stavova i sličnog. Ljubav počinje kao ograničena, ali tu ne završava, i nakon nekog vremena daleko nadilazi sve što ljudsko biće na ovom stupnju evolucije može pojmiti kao ljubav. Kao što svjetlost određene frekvencije, u području iznad ljubičaste, nadilazi ono što možemo nazvati svjetlošću, jer to ne opažamo kao svjetlost, tako i ljubav nakon nekog vremena svojom silovitošću i energijom, svojom frekvencijom

vibracije daleko nadilazi ono što se u ljudskom iskustvu zove ljubavlju. Takve više forme ljubavi mogu se zvati čistom beskrajnom sviješću, stanjem blažene svemoći, moći inteligencije, ali uvijek se tu radi o takvim dubinama spoznaje kakve su ljudskim bićima u najvećem dijelu iskustva posve nepojmljive. A do tih dubina dolazi se čistoćom i ljubavlju; do tih dubina možemo doći samo ako su naše niže razine, dakle razina tijela, energije, osjećaja i misli savršeno čiste, ako su niži elementi pročišćeni i sjedinjeni. Tek kad smo prešli niže stepenice ugledat ćemo više – da, ugledati, jer ne postoji mogućnost ni da ih vidimo, a kamo li na njih zakoračimo, ako nižima nismo ovladali. Ljubav srca nadilazimo tek kada nam postane tijesna, kada je naše srce premaleno za silinu ljubavi koju osjećamo i dajemo, kada nam srce puca od snage ljubavi, tada se ta silina prenosi u grlo, i tada sva silina ljubavi srca postaje smiješna dječja igra, u usporedbi s dubinom svijesti i ljubavi grlenog centra. A grleni centar je tek prvi u nizu nadljudskih i nadsvjesnih centara.

Svijest, ljubav i moć idu ruku pod ruku, i u duhovnom rastu jedva da je moguće zamisliti bilo kakav vid zlouporabe moći. Zašto je to tako? Očito je da se moć grlenog centra, i svemoć čeonog centra stječu tek nakon što je ljubav srca u potpunosti očistila i sjedinila sve niže elemente ličnosti. Kad je biće svojom ljubavlju nadraslo moć srca, i to ne nadraslo smatranjem da je nadraslo, nego činjenično nadraslo, kada ništa osim ljubavi nije preostalo, i kada ta ljubav mora narasti za kvalitativni red veličine, kako je tu uopće moguće zamisliti bilo kakav oblik sebične zlouporabe? Toga ne može biti. Svaka sebičnost i sebična želja davno je umrla u vatri predanosti srca. Ako nije umrla, više moći ne može biti. Ako je umrla, ne može biti zlouporabe. Dakle očito je da najviše oblike moći nije moguće zlouporabiti; to pak znači da svo zlo ostaje daleko za nama već nadilaženjem nižih stanja svijesti, koja su podređena srcu. A ako bolje promislimo, ako je ljubav/moć/uvid/spoznaja grla toliko nadređena ljubavi i svijesti srca,

po moći, onda to znači i da je ljubav srca u istoj mjeri nadređena, u moći i silovitosti, nižim stanjima sebičnosti, straha, mržnje i ostalima. Sasvim je dakle jasno, da nas ljubav od tih stvari štiti neprobojnim štitom, jer niže ne može nadvladati više, čisto stoga što su te razine odvojene. Tamo gdje je ljubav, nema straha i mržnje. Tamo gdje su strah i mržnja, nema ljubavi. Dakle ustoličenjem vlastite svijesti u čistoj ljubavi srca zaštitili smo se od svih nižih sila, i one nas više ne mogu nadvladati, osim ako im vlastitom voljom dopustimo. Mnoge bi iznenadilo saznati koliko su u stvari česti takvi slučajevi, u kojima se više i razvijenije biće dade upravljati i iskoristavati od nižih! To nas prati svakoga dana. Dovoljno je pogledati u što su nas sve uvjerali: uvjerali su nas da je život borba u kojoj caruje jači i nemilosrdniji. Uvjerali su nas da je potrebno mukotrpno probijati se, jer ćemo u protivnom propasti. Uvjerali su nas da moramo teško raditi da bismo ostali na životu. Uvjerali su nas da se moramo bojati za vlastitu egzistenciju, jer je konačna, krhka, a nakon nje nema ničega. Prihvaćanjem tih ideja prihvatili smo u sebe strah, neizvjesnost, tjeskobu – sve niže energetske forme, i bića kojima su te kvalitete svojstvene, bića tih nižih razina, pomoću njih nama upravljaju. Logično je da pomoću njih nama vladaju, jer su na svojem terenu. Ako je svojstvo nekog bića upravljanje drugima, sasvim je logično da ćemo na njegovom terenu izgubiti, ili postati jednako loši prihvaćanjem tih pravila igre. Zato ta pravila igre, kao i čitav svjetonazor kojim se ona brane, treba u cijelosti odbaciti ne osvrćući se. Dovoljno je osjetiti samilost, sažaljenje, odgovornost, i propali smo. Čitavi sustavi su načinjeni kako bi nas se uvjerilo kako su te osobine poželjne, dapače, kako su odlike duhovne snage. Govore nam kako je samilost dobra, kako je sažaljenje znak duhovne snage. Kakve su to užasne gluposti! Samilost je hranjenje tuđe slabosti. Samilost ruši naše dostojanstvo, kao i dostojanstvo drugoga. Ne treba niti nama samilosti a još manje je treba drugima. I nama i njima treba ljubavi, moćne i dostojanstvene, koja blista dajući, visoka i uspravna,

a ne zgrbljena i žalosna. Nikad ne treba raditi stvari iz sažaljenja, nego iz dostojanstva, iz veličanstvene blješteće snage. Samo uspravan i sjajan može uspraviti i prosvijetliti. To su pravila koja su univerzalno važeća, za koja nema iznimke. Nikada slabost i hranjenje slabosti neće roditi snagu, nego će naprotiv uroditi slabošću. Nikada samožrtvovanje neće uroditi veličinom, nego jedino radosno davanje otvorenog i čistog srca. Ako se čista ljubav ne prihvaća, ne dajte radije ništa! Ne dajte manje. Nemojte se zadovoljavati manjim, i ne dajte drugima manje.

Uvjerili su nas da je život borba, i da moramo mukotrпно raditi stvari koje nas ne ispunjavaju, kako bismo postigli sreću. Ali kakvo je to ispunjenje, koje se vječito odgađa, a nikada ne ostvaruje? Kakva je to sreća koja je uvijek smještena u nedosegnutoj budućnosti? Nikakva, zamišljena, lažna, nepostojeća, to nije sreća nego mamac kojeg smo progutali skupa s udicom, i sad nas iz vode života vuku u pustinju u kojoj ćemo umrijeti. Hrane se našim životom, obećavajući nam mrkvu na štapu kao magarcima. Nemojmo, naprotiv, raditi ništa što nam teško pada! Nemojmo raditi ništa protiv volje, radi višeg cilja. Jer cilj nikada ne opravdava sredstva, i kvaliteta sredstava jednaka je kvaliteti cilja. Ako nas sredstva ne ispunjavaju, ako su sredstva protiv našeg unutarnjeg osjećaja, niti cilj neće biti drugačiji. Nije moguće ratovati za mir, niti ubijati radi nenasilja. Ako nas sredstva čine nesretnim, rezultat može biti jedino daljnja nesreća u budućnosti, a nikako sreća. Mi biramo, uvodimo stanja u vlastitu stvarnost, i ta stanja održavamo. Hajdemo, naprotiv, uvesti u vlastitu stvarnost sreću, te sreće se držati i u toj sreći rasti, i tako postići najvišu sreću. Hajdemo raditi stvari koje nas ispunjavaju srećom, kod kojih se osjećamo ispunjeno. Nađimo naš put, nemojmo imitirati, nemojmo se prilagođavati drugima, nego naprotiv pronađimo sebe. Kad sebe pronađemo i ispunimo, tek tada ćemo moći biti stvarno korisni

drugima, tek tada ćemo uistinu imati nešto za dati. Nesretan čovjek ne može širiti sreću, neispunjen čovjek ne može donositi ispunjenje.

Umjesto da preko volje radimo stvari, kako bismo zaradili novac i tako preživjeli, hajdemo radije raditi stvari koje nas ispunjavaju radošću, i to tako dobro i lijepo, da će nam drugi poželjeti za to dati novaca, poželjeti to nagraditi, vrednovati. Budimo blještavi izvor svjetlosti i radosti, i to će se cijeniti. Jer ako sebe ne cijenimo, ako držimo da ono do čega nam je stalo ne vrijedi dovoljno da nam osigura egzistenciju na svijetu, ni drugi to neće imati želje vrednovati, pa ćemo se morati baviti stvarima koje nas ne ispunjavaju, a koje pak držimo vrednijima – jer da ih ne držimo vrednijima, ne bismo se njima bavili, nego nečim vrednijim. Treba dakle sebe naučiti cijeniti, treba naučiti cijeniti vlastitu vrijednost, priznati vlastitu ljepotu. Ako to sami ne učinimo, kako možemo očekivati da će to učiniti drugi? Izadimo dakle iz samostvorenog začaranog kruga.

“Marljivo radite pa ćete biti sretni”, uvjeravaju nas cijelog života. A ja kažem, “budite sretni, pa ćete marljivo raditi”. Najprije mora doći radost, sreća, zadovoljstvo i unutarnja ispunjenost, a onda se ta unutarnja ispunjenost mora prelijevati, širiti svijetom. Neispunjeni samo stvaraju još neispunjenosti, osjećaju se zakinutima i nesretnima i iz svoje nesreće zakidaju druge. Kako može nesretan i neispunjen čovjek biti koristan drugome? Sve što radimo u sebi nosi naše misli, misli i osjećaje koje smo utkali u taj predmet za njegovog stvaranja. Ako smo nesretni i neispunjeni, ako radimo preko volje, taj predmet će biti ispunjen tim mislima, i predavati neispunjenost i nesreću onima koji budu imali nesreću njime se koristiti. Naprotiv, ako u stvaranje predmeta utkamo ljubav i kreativnost, radost stvaranja, radost izražavanja unutarnjeg sklada, taj predmet će biti izvor sklada i mira onima koji će ga koristiti.

Jedna od stvari, kojima se nama upravlja, jest potreba. Ako vampir želi zarobiti čovjeka, on to neće napraviti nasilnim metodama, tako što će ga zavezati za stolac u podrumu i piti mu krv svakog dana. Neee... mi moramo pristati na takav odnos. Na prvi pogled, čini se da nitko nije toliko lud da takvo nešto napravi, a opet to možemo vidjeti svakog dana.

Radnici idu na posao koji ne vole, koji rade preko volje; radije bi se bavili nečim drugim, što ih ispunjava. Zašto to čine? Zato što drže kako im nešto nedostaje, i to moraju zadobiti. Najprije je postojala svijest o necjelovitosti, neispunjenosti. Onda se javila svijest o potrebi. Netko je rekao da tu potrebu može zadovoljiti, i mi smo potpisali ugovor s đavlom.

Pogledajmo samo reklame na televiziji. Recimo da nam pokažu novi auto. Recimo da nama uopće ne treba auto, jer volimo pješačiti, ili ga već imamo i s njime smo zadovoljni. Kako izgleda reklama? “Ovaj auto je prekrasan. On posjeduje svojstva koja će unijeti sreću u vaš život. Bez njega ste nepotpuni. Ono što sada imate nije dovoljno dobro. Vaša vrijednost je ovisna o predmetima i njihovom posjedovanju. Ako posjedujete dobar predmet, vaša vrijednost će porasti. Ako imate loš predmet, vaša vrijednost je bijedna. U usporedbi s našim predmetom, sve što imate je bijedno i nedostatno. Vaša vrijednost je mala. Ali mi imamo rješenje! Kupite ono što vam nudimo, i postat ćete vrijedni, potpuni, cjeloviti i sretni.” Sve do izlaska novog modela auta na tržište.

Dakle sustavno nam se projiciraju slike kojima se stvara početni prodor u našu svijest. Najveći problem je napraviti taj početni prodor: uvjeriti čovjeka da mu je potrebno ono što žele prodati. Takav prodor teško da je moguće napraviti s čovjekom koji sreću nalazi u sebi, koji je osviješten i budan. Ali s čovjekom koji je nesiguran, čiji osjećaj vrijednosti je poljuljan, s njim je lako. Trgovci svih vrsta potpuna su suprotnost iscjeliteljima. Iscjelitelj će čovjeku objasniti da je vrije-

dan, potpun i sretan, da ga Bog voli i da stanuje u njegovoj nutrini, i da ga nikada ne može napustiti, da je sreća njegovo pravo i normalno unutarnje stanje, da se sreća ne mora kupiti ni zadobiti nego prepoznati i biti.

Trgovac će, pak, raditi suprotno, reći će mu da je nevrijedan, nepotpun i nesretan, da je Bog odvojen od njega i smješten daleko, objasnit će čovjeku da je odsječen od izvora sigurnosti i smješten u divljinu u kojoj nema sigurnosti, i u kojoj vlada zakon jačega. Da je sreća nešto što se može zadobiti, da je potpunost nešto što se može zadobiti, i da je uvijek privremena, da se troši, i uvijek se mora ponovo postizati. Onaj tko takvo nešto “kupi”, naći će se u mračnoj, smrdljivoj rupi, u kojoj se čuje plač i škrgut zubi. Nitko ne želi biti na takvom mjestu, i svi instinkti vrište “idem van, brzo, odmah”. Tada vampir, koji žrtvu želi samo za sebe, istoj daje objašnjenja za um, kojima će je uvjeriti da je eto ova situacija loša, ali je nužna. Bolje možda i postoji, ali da bi se to postiglo, treba raditi i živjeti u mračnoj vlažnoj rupi. To se mora. A dokaz za to je da to svi rade. U svijest se ugrađuje ideja o potrebi žrtvovanja – za druge, za viši cilj, za narod, državu, kompaniju, Boga... ideja o tome da u stvari uništenjem vlastite sreće, odricanjem prava na vlastitu sreću, radimo nešto plemenito i dobro. Mislite li da nadglednici plinskih komora u koncentracionim logorima nisu znali da rade nešto loše? Itekako su znali. Znali su da rade nešto užasno, ali uvjeravali su sami sebe da se to mora, da je to za više dobro, za viši cilj, da oni to rade za to više dobro, za sreću vlastitog naroda. Nitko osim potpunih duhovnih nakaza ne može sebe uvjeriti da je ubijanje djece dobro, nitko neće uživati u tome. A vjerujte mi da su dobri i časni ljudi ubijali djecu, osjećali užas tog čina, osjećali da je to loše, znali su da se to ne smije, a opet je ideja o “višem cilju” bila dovoljno silovito usađena u njihovu svijest da nadglasa vrisak njihove savjesti. Sva zla svijeta čine se “za više dobro”. Postoji jedan užasan običaj u Africi, obrezivanje žena.

To je oblik sakaćenja kojim se djevojčici komadom metala ili stakla odreže klitoris i stidne usne, koje se onda zašiju. To je neizmjereno bolan čin, vjerojatno najokrutnija stvar koju je jedno ljudsko biće naučilo raditi drugome. Uopće ne postoji način da se ženi nanese veća fizička bol od amputacije klitorisa. Velik broj djevojčica nakon tog zahvata umre. Osjećajno sakaćenje, koje prati fizičko, možda je još gore. Zašto navodim tako užasan primjer?

Ako ljudi sami sebe uspijevaju uvjeriti u opravdanost toga, onda nema apsolutno ničega toliko besmislenog, okrutnog i ludog, što ljudi neće biti u stanju činiti, pravdajući to višim ciljem i većim dobrom. Otac vodi svoju kćer, djevojčicu koju voli, na “zahvat” koji će joj, u najboljem slučaju, na najbolniji, najkrvaviji i najokrutniji način oduzeti sposobnost uživanja u seksu, za čitav život, a u najgorem slučaju to će biti smrt u užasnim mukama. Mislite li da on to radi iz mržnje, zato što želi svojem djetetu bol i nesreću? Neee... on to radi za njeno dobro! To se drži nekom vrstom religijskog čina, nečega što se mora učiniti, to se drži pozitivnim činom. A takav “zahvat” obavlja žena, koja je i sama bila na jednak način osakaćena, koju su uvjerali da joj je time načinjena usluga, koja je uvjeren da je to dobro činiti, i da ona time djevojčicama čini dobro, samo što one to ne znaju, i ovakve nezahvalne ne znaju cijeniti njezin trud. One vrište, boje se i umiru, ali to je za njihovo dobro. Sve je to za viši cilj.

Kvaliteta cilja određena je kvalitetom sredstava kojima se cilj postiže. Užasna djela straha i mržnje nikada ne mogu proizvesti dobre ciljeve. Jedini viši cilj takvih metoda je nesreća, duboka nesreća koja proizvodi još nesreće, bol koji proizvodi još bola, patnja koja proizvodi još patnje. Zlo koje se čini radi višeg dobra samo je zlo, ništa više. Nikada, ama baš nikada nemojte raditi ama baš ništa što se i u najmanjoj mjeri protivi glasu vaše savjesti. Nikada. Nema opravdanja. Opravdanja treba odbaciti kao obično smeće, kao laž. Sotona je lažac i otac laži, i ne stoji čvrsto u istini jer u njemu nema

istine. A istina je taj glas savjesti koji gušimo razlozima i “višim dobrom” i “to se mora učiniti”. Mora se činiti jedino ono što se voli činiti, što se čini iz veselja, radosti, ispunjenja, od čega blistamo i čime se otvoreno možemo ponositi, što zapovijeda glas naše savjesti. Ne može se pisati knjige o visokoj filozofiji i višim stanjima svijesti, ako se ovakvi užasi, koji su čitavo vrijeme prisutni na svijetu, odmah ne riješe. Odmah. Iz korijena treba sasjeci mentalitet patnje i žrtvovanja za više ciljeve, i tek tada se može govoriti o buđenju, osvještavanju, o životu viših stanja ljubavi. Kakvog smisla ima postizanje višeg stanja svijesti, ako ćemo istodobno, umjesto da tu višu svijest očitujemo stvaranjem raja na zemlji, robovati budalama i užasnim običajima kojima nas porobljavaju i kao stoku vode na klanje, od rođenja do smrti? Probudimo se, budimo slobodni, dostojanstveni, skladni i lijepi, činimo ono što volimo, činimo stvari iz radosti a ne dužnosti, i odbacimo sve okove kojima nas vežu. Prihvatimo konačno sebe kao voljena i potpuna bića, jer to uistinu jesmo. Povjerujemo konačno u ono što nam se već dvije tisuće godina govori: ako se ja, Bog, brinem za sva bića kao za svoju djecu, ako hranim ptice nebeske koje niti rade niti sakupljaju ljetinu niti brinu, ako odijevam poljsko cvijeće u odoru koja bi posramila kraljeve u svoj njihovoj slavi, kako ću se tek brinuti za vas, i kako ću vas proslaviti, ako mi samo dopustite i povjerujete!

Bog nije stvorio ljude kako bi mu služili, naprotiv, stvorio je ljude kako bi imao prilike služiti; dopustimo mu, konačno! Predajmo se njegovoj brizi i ljubavi, i povjerujemo u njenu stvarnost, povjerujemo da je Bog ljubav, i da smo u toj ljubavi sigurni, i da je ne možemo nikada izgubiti, i da ne moramo ama baš ništa činiti, kako bismo je zadobili. Ako iz te svijesti djelujemo u svijetu, a ne iz opravdavanja nakaznosti, svijet će se u trenu preobraziti u raj.

Sasvim je lako pronaći primjere bića prirodno visoke svijesti, koja se daju iskorištavati i zlouporabljati od strane različitih mrakova. Tome

je tako zbog toga što se zaboravljamo, zbog toga što povlačimo oštru granicu između duhovnog i materijalnog. Rezultat toga je da duhovno nestaje u neočitovalo, a u očitovanom ostaju mrak, nesreća i zlo. Već i na primjeru veze novca i duhovnog, po našim reakcijama vidimo posljedice mentaliteta koji će kao krajnju posledicu imati nestanak duhovnog sa svijeta. O čemu se radi? Dovoljno je pogledati koje se stvari najčešće predbacuju duhovnim organizacijama i pokretima: seks i novac. To je takvo pravilo, da je praktički nemoguće naići na pokušaj diskreditacije neke duhovno orijentirane grupe, koji se ne oslanja na ta dva elementa. Naravno, postoje i granični slučajevi kojima se predbacuje i nasilje, ali takve kritike su u pravilu opravdane.

Zašto su seks i novac stvari koje se predbacuju duhovnim organizacijama? Vjerojatno stoga što se drži kako su te dvije stvari nespojive s duhovnim, pa je njihova prisutnost, čak i u tragovima, krunski argument na kojem neka sljedba pada ili se održava. Postoje čak i duhovne organizacije koje primjenjuju iste kriterije na druge duhovne organizacije i pokrete, karikiranom izjavom “vidite ljudi, mi ne uzimamo novac i ne prakticiramo seks, prema tome smo autentični, dok to oni drugi nisu”. Kad takvo nešto pročitam, a na žalost imam i gdje, ne znam bih li se smijao ili plakao.

Naime, seks i novac su temelj egzistencije duhovnog učenja na fizičkoj razini. Bez seksa i novca, svako učenje propada u jednoj generaciji, ili brže. O čemu se naime radi? Novac je energija, agregatno stanje energije. To je kriterij vrednovanja, vrijednosna oznaka na materijalnom planu. Ako se na materijalnom planu nešto cijeni, ako se do toga drži, to se mora vrednovati novcem, ili u protivnom to nestaje s materijalnog plana. Ono što hranimo, raste, ono što ne hranimo umire. Grupe, osobe i organizacije kojima dajemo novac rasti će, bit će bolje organizirane i utemeljene na fizičkom planu, a one druge će biti istisnute i iskorijenjene, poput

korova. Zanimljivo je da nitko nema ništa protiv davanja novca organizaciji koja proizvodi sapun, makar njen vlasnik živio poročnim životom i bavio se kojekakvim čudnim aktivnostima. Podrazumijeva se da je sapun bitan, i ako neka kompanija proizvodi dobar sapun po povoljnoj cijeni, držat će se po sebi razumljivim taj sapun kupiti. Ako više ljudi kupuje sapun te kompanije, ona će dobiti više novca, a taj novac je pokazatelj kvalitetnog rada i njegovog vrednovanja od strane kupaca. Kompanija koja proizvodi skup i loš sapun propast će, jer njene proizvode nitko neće kupovati.

Dakle, na primjeru sapuna je vidljivo kako novac predstavlja onaj ključni element održanja u postojanju. Bez novaca, naime, nije moguće pribaviti sredstva za život i djelovanje, bez novaca se doslovno umire. Iz toga je jasno da svaka duhovna organizacija, počevši od one koja propovijeda protiv uzimanja novca, mora na neki način pribavljati novac, jer će u protivnom propasti, a njeni članovi će pomrijeti od gladi. Vidljivo je, dakle, kako takav oblik kritike predstavlja licemjerje i pothranjivanje pogrešnih predodžbi.

Idemo dalje, na pitanje seksa. Budući da se ljudska bića razmnožavaju spolnim putem, očito je da postojanje fizičkih tijela ljudi na svijetu izravno ovisi o seksu. Oni koji zagovaraju obustavljanje seksa izravno zagovaraju vlastito izumiranje kao vrste. Isto tako, treba imati na umu da duhovno razvijeni ljudi, prosvijetljeni ljudi, predstavljaju onu grupu ljudi, koja će biti u stanju odgajati djecu na idealan način, u okruženju ljubavi i više svijesti. Ako se prosvijetljeni ljudi ne budu razmnožavali, tko bi se trebao razmnožavati, neprosvijetljeni? To se i dešava, i zato se neprosvijetljenost i duhovni primitivizam učvršćuju na fizičkom planu, ima sve više primitivaca a sve manje prosvijetljenih, jer se prosvijetljeni povlače u osamu, izdvajaju se iz svijeta, i umiru ne ostavljajući traga u svijetu. Prosvjetljenje je, dakle, biljka koja umire čim nikne iz sjemena, jer nikako ne može uhvatiti korijena, ne održava je se u postojanju već je

se tjera u neočitovanu sferu. Umjesto da se hrani duhovno, hrane se naprotiv industrija nižih strasti i potrošački mentalitet koji pije krv Zemlji i dovodi do teških, možda sudbonosnih oštećenja planete kao takve. Zemlju će baštiniti ono što vrednujemo, ono čemu dajemo novac. Ako će se automobili vrednovati, očito je da će ljudi morati raditi u automobilskoj industriji i tako zarađivati novac. Da se umjesto automobila vrednuje nešto duhovno, onda bi ljudi zarađivali novac duhovnim radom. Nažalost, prema sadašnjim kriterijima duhovno se smatra previše vrijednim da bi se ta vrijednost iskazala novcem, što se prevodi kao “bezvrijedno”. Duhovnost nema vrijednosti, nikakve. I onda se netko čudi da živimo u svijetu u kojem prevladava materijalistički mentalitet, čemu se ima čuditi, pa to je logična posljedica stava da je materijalno vrijedno a duhovno bezvrijedno. Ono što vrednujemo, nagrađujemo novcem, tu se vide naši najiskreniji stavovi. Ako netko da desetke tisuća dolara za novi auto, to se drži sasvim normalnim. Ako netko da desetke tisuća dolara za duhovni nauk, smatrat će se da je poludio. Kako, naime, može duhovni nauk koštati desetke tisuća dolara. Bolje bi pitanje bilo kako automobil može koštati više od duhovnog nauka. Ako vrednujemo duhovni nauk manje od automobila, očigledno je gdje nam je srce. I zato je jasno da duhovno postižu samo oni, kojima ništa nije vrednije, koji su u stanju sve odbaciti i posvetiti se Bogu. Nije takvo odbacivanje znak žrtvovanja; žrtvovanje je znak da smo na krivom putu. To je naime samo odbacivanje nebitnog, neprianjanje uz manju vrijednost. Onaj tko živi u dvorcu neće željeti slamnatu kolibu. Onaj tko se vozi avionom neće žaliti za biciklom. Isto tako onaj tko živi u Bogu neće žaliti za materijalnim vrijednostima. Nikakvu materijalnu vezanost on neće nadrediti duhu. Ali takav će duh živjeti i u materijalnim vrijednostima. Takav će živjeti u materijalnom, kao obliku Božjeg očitovanja i postojanja, u svemu će vidjeti Boga, i kroz sve će živjeti Boga. Njemu će biti svejedno živi li u slamnatoj kolibi ili u dvorcu.

Neki bi, očito, pred dvorcem odabrali slamnatu kolibu, i tako pokazali da im nije svejedno.

Da se vratimo na drugi famozni predmet kritike, seks. Očito je da se ljudi trebaju razmnožavati, a još je očitije da se prosvijetljeni ljudi trebaju razmnožavati, kako bi na genetskoj razini promicali materijalizaciju duhovnih svojstava. To većini nije sporno – ono što je sporno je ideja da bi seks trebalo zadržati na razini razmnožavanja, a da bi se seksualnog zadovoljstva trebalo kloniti. Ovo je još jedna od “briljantnih ideja”, kod kojih ne znam bi li se smijao ili plakao. Ta ideja je toliko često prihvaćena kao “duhovna”, da će nekima biti čudno kako je mogu smatrati notornom glupošću, ali to ona svakako jest. Kako će, naime, dva prosvijetljena bića međusobno izražavati ljubav? Na višim planovima, naravno, izražavat će ljubav razmjenom objekata svijesti, međusobnim izravnim osjećanjem i sjedinjenjem. Na takvoj se razini to smatra duhovnim i prihvatljivim. Ali kad se takvo međusobno prožimanje spusti na fizički plan u obliku seksualnog sjedinjenja, međusobnog darivanja zadovoljstva, međusobnog uživanja i prožimanja, tada to postaje “materijalno” i “prljavo”. Prosvijetljen čovjek i prosvijetljena žena niti jednu razinu postojanja neće držati neduhovnom, jer će duh opažati u svekolikoj stvarnosti svih razina. Sve će opažati kao Boga. Ako dakle svjesni Bog u obliku jednog ljudskog bića vodi ljubav sa svjesnim Bogom u obliku drugog ljudskog bića, to će mudri držati svetim i blaženim, a prljave budale će to držati prljavim. Njihova unutarnja prljavština, naime, prlja sve čega se dotakne.

Ako se Božanska ljubav dvoje bića želi održati na fizičkom planu, a ne se s njega povući, sasvim je jasno kako će seks biti izravna posljedica te odluke, i to ne seks radi razmnožavanja, nego seks isključivo radi izražavanja i očitovanja ljubavi. Seks radi razmnožavanja, u koji nisu utkani Božanski elementi ljubavi, upravo takav seks kakav zagovaraju različiti “duhovni” pokreti, predstavlja

životinjski čin parenja. Kako će veza dvoje ljudi na fizičkom planu biti ispunjena ljubavlju, ako će uživanje u vlastitim tijelima držati prljavim, a istodobno će prakticirati seks radi razmnožavanja? Nikako, iz takvih se veza ljubav prva gubi i nestaje. Takve veze su najmanje duhovni oblik ljudske zajednice. Naravno da ovdje ne tvrdim kako je seks nužan uvjet izražavanja ljubavi na materijalnom planu, nego tvrdim da je ljubav nužan uvjet seksa na materijalnom planu, ako seks ne želi biti izvorom nesreće. Ljubav se može bez ikakvih teškoća izražavati na razne načine, i duhovna snaga se kroz te načine može itekako izraziti, često u većoj mjeri nego kroz seks, ali seks se nikako ne može prakticirati odvojeno od ljubavi i obožavanja, a da ostane spojiv s materijalizacijom duha u svijetu.

Dakle ostaje nam izbor: ako ćemo duhovno tražiti izvan ovoga svijeta, i duhovno izražavati izvan ovoga svijeta, onda nam ne trebaju niti seks niti novac, ali ako želimo ovaj svijet učiniti duhovnim, spustiti duhovno na svijet, onda su nam i seks i novac itekako potrebni.

Naravno, u svim tim razmatranjima treba istaći da postoje zlouporabe i seksa i novca, koje treba izbjeći. Postoje grupe čiji vođe iskorištavaju povjerenje učenika kako bi se domogli njihovog novca, a ima tu i seksualnih zlouporaba napretek. Pod pojmom seksualna zlouporaba mislim na sve aktivnosti u kojima se netko osjeća iskorištenim, izmanipuliranim ili povrijeđenim; aktivnosti u koje se upuštaju svjesne osobe s obostranim pristankom i na obostrano zadovoljstvo, a od kojih nitko nije oštećen, držim sasvim prihvatljivima.

Često se, kao kritika različitim duhovnim organizacijama, navodi ispiranje mozga. Za razliku od kritika po kriteriju seksa i novca, ovaj oblik kritike je pun pogodak; naime, budući da je istinska duhovnost jednostavno opažanje stvarnosti i život u stvarnosti, svi sustavi koji su zasnovani na gajenju različitih ideoloških stavova, ili općenito

dogmatske teologije, umjesto na jednostavnosti i prirodnosti, jamačno s duhovnošću nemaju nikakve veze, i protiv takvih se organizacija treba boriti. Istinska duhovnost je jednostavnost i prirodnost, kojoj ne treba simbolike i dogmi. Jedino oni, kojima nedostaje dodira sa stvarnošću, trebaju hrpu simbola i ostalih nadomjestaka, a takvo fanatično prijanjanje uz nekakvu dogmatsku teologiju, kojoj je cilj izdvajanje od drugih i postavljanje sebe u nadređen i privilegiran položaj, može se nazvati ispiranjem mozga, i u svakom slučaju predstavlja negativno svojstvo. Doduše niti prihvaćanje nekih konvencionalnih, zatupljujućih načina razmišljanja ne bi po tim kriterijima bolje prošlo; gledanje televizije po čitav dan nije ništa bolje od ispiranja mozga nekim “u većoj mjeri religijskim” načinom.

Svaki oblik razmišljanja, koji ne promiče ljubav i sklad među bićima negativan je – s tim da sredstva uspostavljanja sklada ne moraju uvijek biti nenasilna; recimo, u drugom svjetskom ratu sklad se nije mogao uspostaviti mirnim putem, nego je trebalo oružjem u bici izboriti pobjedu nad agresorom, i tako uspostaviti mir. Sklad i istina ne znače kukavičluk i povlačenje iz borbe, nego suočavanje s životnim teškoćama i silama entropije, kako bi se iščupao korov mržnje, straha, neznanja i predrasuda, i zemljom posijalo sjeme ljubavi, spoznaje, mudrosti i sklada. Ako je braneći voljene osobe pred opasnošću potrebno i poginuti, onda treba poginuti. Ali u svakom slučaju nasilna sredstva i postupke treba izbjegavati, sve do mjere kad to izbjegavanje počne doprinositi nasilju, kad izbjegavanje nasilja počinje ići na ruku nasilnicima i dovede do provedbe nepravde na svijetu. Nepravdi svake vrste treba se najoštrije suprotstaviti, treba se osobno založiti u najvećoj mjeri kako bi se ona odmah okončala. Božansko iznutra treba se očitovati kroz sklad na svijetu. Cilj evolucije je izraz Božanskih svojstava u svijetu – i ne samo na ovom svijetu, nego u čitavoj Kreaciji. Čovjek, dakle, treba biti instrument očitovanja tog unutarnjeg sklada, i u skladu s unutarnjim

glasom savjesti provoditi sklad na svijetu, biti činiocem materijalizacije sklada svih elemenata stvorenog. Bog je sklad u svemu. Prepoznavanjem sklada spoznajemo Boga. I takav sklad ne treba pripisivati samo duhovnim razinama, nego se treba založiti kako bi se uspostavio i u materijalnom – sklad očitovan kao spremnost da se založi za drugoga, da se tuđe potrebe osjete kao svoje. To je sklad u kojem vam nije svejedno je li vaš susjed gladan ili nesretan, pa ako jest, onda ćete se spontano pobrinuti za njegove potrebe, kako fizičke tako i duhovne. To je prirodna posljedica unutarnjeg sklada, koji se više ne ograničava na svijest jednog bića, nego se širi i osjeća druge kao dijelove sebe, i u tim dijelovima sebe teži uspostaviti sklad. To je istinsko značenje suosjećanja.

A suosjećanje je, pak, bit učitelja. Zato se kaže da je staza bodhisattve staza suosjećanja – spoznaje koja nadrašta jednu osobu, sklada koji se širi. Učiteljem može biti jedino onaj tko je prošao putem, tko je ostvario unutarnji i izvanjski sklad, jer jedino sklad može roditi skladom, jedino onaj tko je spoznao može prenijeti spoznaju, ukazati na spoznaju. Učitelj naučava primajući učenika u vlastitu bit, i tako zajedničku sjedinjenu bit pročišćuje. Zato se kaže da se učenik inicira u učitelja, jer nakon inicijacije njihova bit ostaje sjedinjenom van mogućnosti razdvajanja, a kako im je sjedinjena bit, tako im je sjedinjena i sudbina. Učenik nikada ne može napustiti učitelja, i učitelj nikad ne može napustiti učenika, jer oni su samo jedna bit u dva razdvojena tijela. Jasno je dakle da je odnos učenika i učitelja bliži od odnosa majke i djeteta, jer je to odnos jedinstva suštine. Znali su me pitati kad ću svojim učenicima dati “diplomu”, potvrdu da su naučili. Onda kad svojoj nozi i ruci budem dao diplomu, eto kada. Takva pitanja su suština gluposti. Kakva je diploma potrebna vjetru da bi skladno puhao, i oceanu da bi skladno postojao? Takva diploma potrebna je i učeniku na Putu. Jedina potvrda i diploma jest unutarnji glas koji vrednuje korake, i koraci u

skladu. Tako sklad sam sebe stvara i živi, i nema “ja” koji bi primao pohvale i pokude. Sklad jest. Učenici i učitelji sačinjavaju skladnu cjelinu, neovisnu o umnim promišljanjima i ograničavajućim predodžbama. Svijest više razine i višeg reda očituje se, na različitim stupnjevima, uvijek skladno i u unutarnjem redu, ne obraćajući pažnju na utiske i dojmove. Odnos učenika i učitelja jest odnos jedinstva u suštini duha, a ne odnos punjenja uma podacima i informacijama. Iz unutarnjeg jedinstva očituje se spoznaja i spušta razumijevanje do fizičkog bića. Kontakt učitelja i učenika na fizičkoj razini sporedan je, i čak nije nužan, ako je duh učenika dovoljno profinjen da može slijediti savršenstvo unutarnjeg glasa, a da istodobno ne podlegne tlapnjama ega. Fizička blizina učitelja od velike je vrijednosti, jer se u fizičkoj prisutnosti tijela sažimaju i ostali, viši aspekti učitelja, koje učenik tada u izravnom motrenju može upijati i s njima se uskladiti; učenik tada opaža učitelja kao živi primjer onoga što može postati, kao ostvareno obećanje savršenstva. Učenje se, dakle, prenosi postojanjem i stvarnošću.

Većina učenika nikada na fizičkom planu nije srela svog učitelja, i niti ne zna kako ga ima. Učitelj tada govori iznutra, glasom tišine, glasom bez riječi, onim nečim što se ne da opisati i na što se ne može ukazati, onim što je previše unutarnje a da bi se na to moglo pokazati kao na nešto, odvojeno od vlastitog postojanja. Susretanje učitelja na fizičkom planu – odnosno susretanje fizičkog tijela koje je dovoljno pročišćeno da se suptilno postojanje učitelja može kroz njega iskazati – znak je spremnosti otvorenog i budnog življenja Puta. Nije rijetka situacija da se učitelj učeniku pokaže kroz više različitih tijela, kroz više bića. To je prirodno, jer učiteljeva je priroda nadrasla jedno tijelo i identifikaciju s jednim bićem, učitelj je polje svijesti koje živi kroz mnoštvo u skladu, sjedinjeno iznutra a prividno podijeljeno. Profinjenje učenika dovodi do situacije kada učenik postaje učiteljem – i to doslovno, ne u smislu da ga se učiteljem proglasi, nego je

njegova bit sjedinjena s biti učitelja, a ta bit je u cijelosti očitovana kroz učenika. Tako se nastavlja učeničko nasljeđe. Česta je situacija da je na takav način inicirana čitava grupa osoba, često na način da svaka osoba u grupi očituje jednu osobinu učitelja u većoj mjeri, pa se sklad i širina očituju na široj razini.

Učenik slijedi učitelja i služi mu tako što slijedi svoju najunutarniju prirodu, tako što se ponaša, živi, misli, postoji u skladu s najdubljom stvarnošću koju je u stanju osjetiti. Ta najdublja prirodnost i spontanost glas je učitelja, koji vodi u tami, glas koji nikada ne prestaje govoriti. Prihvatanje inicijacije jest prepoznavanje tog glasa i otvaranje svoje prirode njegovoj – predanost tom glasu, sjedinjenje s njim. To je zbiljsko značenje predanosti učitelju. Predanost učitelju očituje se kao stvaranje sklada i savršenstva u vlastitom životu, te u životima svih bića. Pogrešno je gledati učitelja kao fizičku osobu. Pogrešno je također gledati učitelja kao nefizičku osobu. Pogrešno je gledati učitelja na bilo koji način, osim kao glas vlastite sakrivene moći i stvarnosti. Sve ostalo samo je ograničavanje i iluzija. Učitelj, na fizičkom planu, bit će ono što je učeniku nužno da bi napredovao u očitovanju i življenju Božanskog. To znači da potrebe učenika oblikuju učitelja; stvarnost učitelja nije statična i nepromjenjiva, ona se neprekidno mijenja, nikada nije moguće stvoriti kalup i objašnjenje i pokazati prstom, “to je to”, jer se u tom trenutku mijenja, već je drugo. Učitelj je stalan poput vjetra; uvijek različit i nov, a uvijek nepromjenjiv i isti. Tome vjetru se treba otvoriti i dopustiti da nas čisti. Kad bude jedino vjetra, bit učitelja postat će jasna. Takav učenik sam je postao učiteljem.

Nije potrebno tražiti učitelja u fizičkom tijelu; potrebno je pronaći učitelja u vlastitoj nutрини i slušati njegov glas. Tada će se i u izvanjskom učitelj pojaviti u tijelu, ako je to potrebno. Pazite samo da ne biste očekujući kralja okruženog pratnjom anđela previdjeli tesarevog sina. Jednostavnost i prirodnost, te slava iznutra, osobine su učitelja.

Slava izvana, te simboli moći najčešći su znak da se gleda u pogrešnom pravcu. Najveća moć tolika je da se ne može iskazati; ona moć koja se iskazuje malena je i neznatna. Zato je fizička pojava učitelja najčešće obična i neimpresivna. Zašto je tome tako? Zato što je priroda učenja jednostavnost, prirodnost i unutarnji tok. Iz toga je jasno da će učitelj u sebi utjeloviti tu prirodu. Priroda učitelja i njegovog djelovanja je sklad. Kao što i vjetar koji puše može mnogo toga poremetiti, a ipak je sredstvo sklada na širem planu, tako i učitelj može mnogo toga poremetiti, a da to bude dio sklada u široj perspektivi. Često se očekuje da učitelj uvijek govori istinu i zna sve, i da time puni um učenika informacijama. Najčešće će učitelj, naprotiv, govoriti gluposti, laži i besmislice, kako bi slomio učenikova očekivanja. Učenik će očekivati da učitelj bude suveren u svakoj situaciji, a odjednom će učitelj djelovati preplašeno, zbunjeno i nesigurno. Učenik će očekivati dramatične objave, i dobit će ih, sve redom lažne kao i njegovo očekivanje. Tada će učenik odbaciti ili učitelja, ili svoja očekivanja i zamišljanja. Često će se učitelj postaviti kao negativan primjer – kao ono što ne treba biti. Tada će učenik, prepoznajući liniju ispravnosti iznutra, odbaciti privid učitelja izvana. Time je privid ispunio svrhu i može nestati. Najveća je pogreška učenika očekivati obrasce. Tamo gdje ima obrazaca, istina nije prisutna. Istina je poput toka brze i velike rijeke. Nema u tom toku obrazaca, i jedina konstanta je život i promjena. Oni koji očekuju statičnog učitelja i statično učenje, dobit će lažnog učitelja i lažno učenje. Tada se oni bune kako nema pravih učitelja i pravih učenja, nego da su sve to varalice i njihove obmane. Čemu se čude, kad su samo dobili ono što su očekivali i tražili? Tražili su fiksno učenje zasnovano na starim dogmama, i onda se čude da je to lažno. Tražili su na krivom mjestu, ne može se dragulje tražiti na smetlištu, i očekivati bogatstvo. Stalnost učenja je druga, to je stalnost vjetra, koji je uvijek nov i drugačiji, stalan u svojoj dinamičkoj naravi i promjenjivosti, koji se ne zadovoljava čvrstim oblicima i miro-

vanjem. Kad rijeka prestaje teći, postaje jezero. Isto tako, kad učenje poprimi čvrstu i određenu formu, prestaje biti učenjem, i postaje preprekom koju se mora odbaciti, kako bi se putem koračalo dalje. Osobe u kojima duh boravi u najvećoj mjeri teško da će itko proglašiti duhovnima; njih će držati genijima, držat će ih briljantnima, svježima i novima, divit će se njihovim djelima i željet će ih nasljeđovati. A opet neće prepoznati tu jezgru vječnog života kao nešto duhovno, nego kao nešto prirodno. Očito je dakle da je pojam duhovnog oznaka za lažnost i prijetvornost i da je treba odbaciti, i reći da je ono što je kreativno, moćno i lijepo duhovno, jer su to svojstva duha, a oni koji ponavljaju Božje ime krute svijesti, propisujući ograničenja sebi i drugima, samo su jadni bolesnici kojima treba pomoć.

Glazba koja teži biti duhovnom najčešće je užasno loša, dosadna, zamorna i predvidljiva. Zato ja često govorim da treba naći glazbu koja je dobra, i u njoj prepoznati duh. Treba naći umjetnost i ljudska djela koja slave Boga na način na koji to čini vjetar: nigdje nema Božjeg imena i njegovog zazivanja, nigdje nema dogmi i spisa, nigdje se Boga ne slavi izrijeком, a opet vjetar slavi Boga ljepotom svojeg postojanja. Nije duhovno ono u čemu se Bog zaziva, nego u onome u čemu se Bog očituje. A najmanje ima s Bogom veze ono u čemu se Bog spominje. Jer tamo gdje se Bog spominje, odvaja ga se od sebe i drži nečim izvanjskim – tamo gdje se Boga živi i osjeća i iz te svijesti, moći i radosti stvaraju djela, tamo je istinska duhovnost prisutna. Najmoćnije materijalizacije Božanskog plod su djelovanja ljudi koji sebe nikako ne bi držali duhovnima, a ta djela nisu plod želje da se načini nešto duhovno, nego plod posezanja za moći u vlastitoj nutrini.

Život

Istina je univerzalna i sveprisutna. Zakon gravitacije važi jednako ovdje, kao i na drugom kraju svijeta, na drugom kraju sunčevog sustava i na drugom kraju svemira. Isto važi i za zakone o održanju energije i angularnog momenta te ostale. Bog je sunce koje sije jednako i dobrima i poročnima²². Kako je u svjetlu takvih znanja moguće prihvatiti ikakvu isključivost u razmatranju Božje prirode? Jedino smisljeno i moguće promišljanje govori kako Bog daje svima podjednako, ali ne odluče svi podjednako uzeti. Dakle naša stvarnost je posljedica naših odluka, a ne Božjih. Svijetom upravljaju određena pravila, koja neke oblike razmišljanja i ponašanja kažnjavaju, dok druge nagrađuju. Ako bolje promotrimo, ako gledamo dovoljno duboko, nagrađuju se djela sklada i reda, djela sklada s Božanskim poretkom i prirodom svijeta, dok se djela kaosa, entropije i nereda kažnjavaju. Kada duh prosvjetljuje materiju, protivi se kaosu i neredu, i uvodi red. Protivi se ružnoći i uvodi ljepotu. Oni koji se poistovjete sa silama nereda, kaosa, nesreće i ružnoće, naći će se na putu ljepote u očitovanju, naći će se na putu duha i bit će uništeni. Zakon uzroka i posljedice u stvari je zakon veće ljepote, veće svijesti i veće moći u očitovanju. Tko ima, dat će mu se, a tko nema, još će mu se oduzeti. Dakle onaj tko živi u skladu s Bogom, tko živi ljepotu, istinu i sklad, bit će Božjom prisutnošću uvećan, jer Bog uistinu predstavlja puninu tih svojstava. Onaj, pak, tko se poistovjeti s ružnoćom, neredom i kaosom bit će Božjom pojavom istisnut poput prišta s lica svijeta i uništen, jer tamo gdje dolazi ljepota nema mjesta ružnoći, tamo gdje dolazi red nema mjesta kaosu. Svojim odlukama, mislima i djelima dakle biramo stranu na kojoj se želimo naći, želimo li biti faktorom sklada ili nesklada. Biranjem sklada doživjet ćemo

²² Mt 5,43-48

sebe kao dio Zemlje, kao dio Boga, kao dio univerzalno prisutnog reda. Biranjem nesklada doživjet ćemo se kao odvojene od Zemlje i odvojene od Boga, doživljavat ćemo svijet kao kaotično i užasno mjesto na kojem caruju odvojenost, mržnja i strah. Iz tog straha dolaziti će potreba za sigurnošću koju ćemo pokušati zadovoljiti gomilanjem stvari, vlasništvom nad stvarima, vlasništvom nad osobama i njihovim životima, lažnim osjećajem kontrole nad zbivanjima, pokušavat ćemo vladati jer će strah vladati nama, i naša jezgra bit će ispunjena užasom. Kad majka Zemlja počne dijeliti batine zločestoj djeci, neće biti dobro. Zato je najprije potrebno dobro promisliti o vlastitim postupcima, razmišljanju te njihovim temeljima, i te temelje mijenjati – biranjem sklada, prihvaćanja, služenja i razumijevanja, umjesto pokušaja vladanja i upravljanja, te borbe i kaosa. Duhovni put nije put vladanja i zadobivanja, nego put prepoznavanja, prisjećanja i razumijevanja. To nije put sjedinjenja, jer sjedinjenje pretpostavlja neki novi element koji nam je nepoznat, nego je naprotiv put prepoznavanja jedinstva koje je već ovdje, koje već postoji. Često se te osobine razumijevanja i prihvaćanja drže ženskima, dok se osobine vladanja i pokoravanja drže muškima. To nije istina, ne u cijelosti, makar u tome ima dosta istine. Naime to nisu muške osobine, nego izopačene muške osobine, muške osobine iskrivljene i izobličene strahom, kao što postoje i ženske osobine izopačene strahom – povlačenje od stvarnosti, stvaranje lažne sigurnosti u svijetu mašte ili lažne duhovnosti, te različiti vidovi ludih i iluzornih razmišljanja. Muška osobina jest prodiranje Božanske svijesti u svijet i njegovo pobožanstvljenje, borba protiv kaosa i entropije, te zaštita svega što je lijepo i dobro u svijetu. Ženske osobine su pak prihvaćanje i njegovanje, razumijevanje i blagost. Muške i ženske osobine su ovisne jedne o drugima, nema jednima opstanka bez drugih. Zato između muškog i ženskog ne smije biti rata, jer su namijenjeni za sjedinjenje i suradnju. Sama blagost bez odlučnosti, kao i odlučnost bez blagosti, nisu uravnoteženi, i ne mogu

proizvesti sklad. Sklad je moguće postići jedino ako svako ljudsko biće, bez obzira na spol svojeg fizičkog tijela, njeguje u sebi i muške i ženske osobine podjednako, sjedini ih u sebi, i očituje prema van u skladu s vlastitom naravi – nekima će prirodnije biti djelovanje na jedan način, drugima na drugi, ali ako su djelatnosti u sebi uravnotežene, one će biti djelatnosti koje će unutarnji sklad bića prenositi u izvanjski sklad svijeta, i svijet će se preporoditi, zavladat će raj na zemlji.

Kako stvari stoje sada, i muškarci i žene su teško frustrirani i nesretni, izbačeni iz jezgre svog unutarnjeg mira i primorani da se bore za život u neprijateljskom svijetu. I jedni i drugi pokušavaju, na najbolji način kojem se mogu domisliti, ulažući svu volju i napore, promijeniti to stanje i postići sreću. Često se javljaju naoko opravdane kritike koje postupke ljudi tumače lošim namjerama ili unutarnjom zloćom; to nije istina, iz svjesnog izbora zla djeluje tako mali broj bića da ga je slobodno moguće zanemariti u bilo kakvoj ozbiljnoj analizi. Čak i bića koja na prvi pogled djeluju zlo, sebično, okrutno i iskorištavaju druge, čine to iz dubokog osjećaja nesreće i nepotpunosti, iz osjećaja odsječenosti od vlastitih korijena, osjećaja odbačenosti od Boga i od majke Zemlje, i iz tog osjećaja plaču, protestiraju, ponašaju se poput duboko povrijeđenog djeteta, koje osjeća da dobro i lijepo nema smisla, jer mu je uskraćeno, nikad mu se nije pokazalo dobro i lijepo, i sva njegova djela rezultat su te unutarnje patnje. Takvo dijete baš za inat čini sve što je zabranjeno, u nadi da će mu roditelj ukazati pažnju barem kaznom, ako nikako drugačije, barem tako što će mu se pokazati, dati mu do znanja da je dovoljno vrijedno barem da mu se ukaže i kazni ga, ako ništa drugo nema smisla. Ja ne vjerujem u zle ljude, vjerujem u duboko povrijeđene ljude. Većina ljudi, pak, u teškoj situaciji u kojoj se nalazi stvarno daje sve od sebe kako bi dobro zavlдалo svijetom, kako bi se postiglo ono lijepo i dobro stanje koje u sebi osjećaju, a

opet većina nesreće i patnje na svijetu rezultat je upravo tog njihovog djelovanja, jer ne djeluju na ispravan način, koji im nitko nije pokazao, nego usmjereni pogrešnim primjerima u kaotičnoj situaciji još doprinose kaosu. Većinu čovječanstva sačinjavaju dobri, osjećajni i blagi muškarci i žene, koji su se našli u paklenoj situaciji, i dovoljno im je samo lagano pokazati put vlastitim primjerom, pa će se probuditi, prisjetiti vlastite unutarnje snage, i postati neizmjerljivo lijepima i moćnima. Duhovni put, u tom smislu, nije nešto što mora trajati godinama ispunjenim mukotrpnim vježbama, često je to jednostavno prepoznavanje i oduševljenje, blještava radost jer je sve napokon u redu. Taj doživljaj predstavlja trenutak izbora Puta i početak svjesnog koračanja. A cilj se doseže rastom te unutarnje briljantnosti, potpunosti i sreće, dok ona ne obuhvati cjelokupnu stvarnost; kad je čitava stvarnost opažena u skladu vlastitog unutarnjeg bića, kad je sve prožeto savršenstvom i kad je to savršenstvo u cijelosti življeno u životu bića, tada se spoznaje da je cilj čitavo vrijeme bio ovdje, prisutan, da smo iz cilja rasli i razvijali se, da smo cilj disali čitavim bićem kao trenutke blaženstva na Putu, sve dok nismo uspjeli procvasti u punom sjaju toga.

U svom smo životu, naime, često znali osjetiti svojstva cilja... svaki duboki, moćni i iskreni osjećaj, divljenje, obožavanje, blaženstvo, duboka iskrena radost, osjećaji spoznaje, veličine. Nažalost, to uvijek krivo tumačimo: držimo, naime, da su to stanja uzrokovana vanjskim poticajima – da je za našu sreću odgovorno nešto izvana, da je za našu spoznaju odgovorno nešto izvana. Desilo se nešto povoljno, i zato smo sretni. Zato pokušavamo ponoviti neki sličan doživljaj, kako bismo ponovo osjetili isto. A u stvari je suprotno, nije vanjski događaj to izazvao, nije za to odgovoran, nego smo se jednostavno na trenutak prisjetili djelića svoje istinske biti, koji je tada kroz nas prosijao. Povoljne vanjske okolnosti tome su jednostavno pogodovale, i slično se srelo sa sličnim. Moguće je, jednako tako, osjetiti

blaženstvo spoznaje bez punjenja uma informacijama. Moguće je osjetiti čistu sreću i bez vanjskog poticaja. To uopće nije teško – kad jednom osjetimo takav osjećaj, možemo ga po želji održavati u svijesti – to je istinska meditacija, kod koje se nećemo morati pitati je li isteklo propisano vrijeme za taj dan, nego ćemo naprotiv sve zaboraviti osim blaženstva, i sva naša djela bit će obojena blaženstvom. Kad živimo u spoznaji, bit će nam sasvim glupo kad nas pitaju “a što si to spoznao?” Spoznaja je, naime, ovisna jedino sama o sebi, a ne o nečemu izvana. A opet, iako je naša osobna sreća ovisna jedino o unutarnjem, naša sreća na širem planu ovisna je o drugima. Ako želimo uspostaviti vezu s drugim bićem, njegova ili njezina sreća postaje našom, i njegova ili njezina nesreća postaje našom. Više, dakle, ne možemo reći kako je naša sreća ovisna samo o nama samima – zapravo, čak i možemo, jer u takvoj situaciji drugoga držimo dijelom sebe, dijelom vlastitog bića, i to višetjelesno biće u sebi pronalazi sreću. Gledati drugoga kao drugoga uzrok je odvojenosti. Osjećati drugoga kao sebe znak je jedinstva. Iz takvog jedinstva rodit će se sklad koji će promijeniti svijet. Često pročišćene osobe koje se dobro poznaju ne mogu osjetiti granicu gdje jedan počinje a drugi prestaje – ne radi se tu čak ni o telepatiji, o čitanju misli, nego doslovno o dijeljenju zajedničkih misli, osjećanju istih osjećaja. Jedno biće djeluje u više tijela. Takve duboke veze jedinstva smisao su međuljudskih odnosa, a ne površni kontakti, u kojima se nikada ne dotiče jezgra druge osobe svojom jezgrom. Kad se jezgre dotaknu, vodit će ljubav i sjediniti se, i neće više biti dviju osoba, jer će ih ljubav stopiti u jednu. Doći će doba kad će čitavo čovječanstvo djelovati na takav način, kao jedno biće, i tada će nastupiti raj na zemlji. Očito je kako govorim o vanjskoj manifestaciji, u najvećoj mjeri, onoga što je vječno istina iznutra: da smo svi jedno biće, jedna svijest. Kad tu istinu budemo sasvim normalno živjeli na svim razinama postojanja – kad u drugome ne budemo osjećali drugoga, i to ne njegovanjem ispravnih razmišljanja, nego doslovno, kad

drugoga budemo doživljavali kao dio vlastitog većeg tijela, onda ćemo živjeti cilj.

Postavlja se pitanje je li takvo jedinstvo samo po sebi cilj. Jest... na jednoj razini. Ali svatko tko je osjetio ljubav osjetio je i potrebu da tu ljubav produbi, da osjeti njene više dimenzije, da podijeli s drugim nešto više, ljepše, da iskaže tu ljubav kroz pjesme i djela, da pokaže drugome ljubav i da odu zajedno, nekamo... u dubine zajedništva. Negdje gdje je sve u redu, gdje vladaju zakoni svijesti i ljubavi, gdje vlada sklad i red. Takva svijest i takve želje predstavljaju vezu s višim sferama postojanja od materijalne. Postoje sfere postojanja u kojima je život nešto toliko ljepše od onoga što najčešće srećemo na zemlji, toliko čišće, toliko moćnije, da nadilazi najveću ljubav koju smo ikada mogli osjetiti. A te razine su tek početak, početak početka u usporedbi s ogromnošću onoga što slijedi, što nas tek čeka. Bitno je, dakle, za onoga tko voli i teži ljepoti i svijesti u izrazu, istražiti dubine svog duha i otkriti te skrivene razine, koje leže zakopane pod hrpom grubih i nebitnih stvari kojima svakog dana nemilice zatrpavamo svoj duh. Treba zaroniti u dubine i osjećati stvari koje nadilaze i samo poimanje. Veličina i svijest tih razina dovoljna je da nepročišćen i zaprljan duh običnog čovjeka u trenutku smlavi, kad bi ovaj kojim čudom s njima došao u dodir. Takvom pročišćenju namijenjene su vježbe yoge koje sam dao na početku knjige: sustavnom uklanjanju nečistoća i grubosti iz vlastite svijesti i svih energetskih tijela, kako bi se ukazala dubina. Čitao sam jednu izvrsnu priču o čovjeku koji je izumio radio-teleskop. Njime je mogao promatrati zračenje središta galaksije, ali samo kad nije radila lokalna pilana (ili kakva već radionica). Naime centar galaksije je bitno veći, ali je pilana bliže. Isto tako, unutarnje razine su beskrajno moćnije, ali ako su niže razine zaprljane, nećemo ih moći osjetiti u značajnijoj mjeri, jer će nam grubosti duha odvlačiti pažnju.

Druga je sad stvar da nemaju svi ljudi u jednakoj mjeri razvijena viša tijela. Kao što je fizičko tijelo naš most prema fizičkom, tako su i viša tijela most prema odgovarajućim razinama. Ta tijela se razvijaju postupno, uzastopnim inkarnacijama posvećenim razvijanju sve suptilnijih elemenata duha. Ako neka kritična masa razvijenosti tih tijela nije postignuta, u čovjeku se neće niti roditi ideje o duhovnom, o potrebi za samorazvojem i slične. Njemu te stvari jednostavno neće biti zanimljive, jer još nije razvio “ukus”, suptilna osjetila kojima bi ih prepoznao. Takav čovjek mora postupno, iskustvima, traženjem, prepoznavanjem i razumijevanjem – u biti pokušajem i pogreškom – razvijati svoje unutarnje svjesne organe, do mjere kad će mu se duhovno učiniti smislenim. Bez toga, naime, on neće poduzeti nikakve korake u smjeru duha, i zato će mu ostati sakrivenim ono što bi inače mogao lako otkriti. Nije, naime, problem spoznati Boga, problem je uopće poželjeti spoznati Boga. Kad smo u stanju osjetiti tu želju, znači da smo odvalili najveći dio puta, i da smo praktički na cilju. Zbog toga moj brat zna reći kako su sve yogijske tehnike namijenjene za zadnjih pet minuta Puta.

Doduše, nije rečeno kada će tih pet minuta nastupiti, sasvim je moguće da prvih pet minuta bude i posljednjih – najveći se dio vremena i truda, naime, gubi kretanjem u pogrešnom pravcu, i kretanjem u krugu. Sa bilo koje točke Puta moguće je doseći cilj u praktički zanemarivom vremenu, ako idemo u ispravnom smjeru. Isto tako je moguće potratiti živote na nešto što se moglo izbjeći. Ipak, ni to nije sasvim gubljenje vremena, jer se kretanjem u krivim pravcima stječe iskustvo koje može biti korisno drugima.

Ako gledamo iz pozicije cilja, tada nema krivih pravaca. Uopće nema, jer je sve već postignuto. Blaženstvo bez premca pripada nam od početka, i nikakvim postupcima ne možemo ga izgubiti. Ono što možemo izgubiti jest življenje tog blaženstva u životu, možemo se od tog blaženstva odijeliti i patiti, ali blaženstvo je naše, u svakom

trenutku, i u svakom trenutku možemo okončati igru. U svakom trenutku možemo voljeti i opažati jedinstvo koje nas veže sa svima i koje je u svemu, koje jesam, ali možemo isto tako od tog jedinstva odvratiti pogled i gledati u smjeru odvojenosti, možemo suditi i sudovima se odijeliti od drugih, sudovima od sebe stvarati druge. Kako sudimo druge, zrcali se na nama, jer uistinu suđenjem drugih u kojima prepoznajemo vlastitu prirodu dijelove te prirode odvajamo od sebe, izoliramo ih, ne prihvaćamo ih. Kada se usudimo prihvatiti i voljeti druge, vidjet ćemo kako je naša nutrina iscijeljena, kako se naša svijest prostire poljanama koje su prije bile ograđene trnovitom ogradom straha i neprihvaćanja. Prihvaćanjem drugih dakle prihvaćamo sebe, iscjeljujemo se, jer je čitava kreacija samo ogledalo nas samih, i cjeloviti i voljeni u sebi opažat ćemo cjelovitost i ljubav u svijetu. Sve što opažamo ogledalo je nas samih – mi uistinu stvaramo svijet koji gledamo.

Kad mi netko kaže da me ne čuje, znam mu reći “izvadi onda bananu iz uha”. Isto tako, ako netko u svijetu vidi samo zloću, mržnju, pakost i prljavštinu, savjetovao bih mu da opere oči od izmeta, koji mu ometa vid. Da bi se vidjela ljepota u svijetu nije potrebno stavljati ružičaste naočale, nego je naprotiv potrebno skinuti crne. Svijet je lijep po sebi i u svojoj je unutarnjoj prirodi savršen. Dovoljno je dakle ukloniti prljavštinu iz vlastitog duha, i svijet će se promijeniti, gledat ćemo ga sasvim drugim očima. Svijet je pozornica izbora, izlog u kojem nam je sve ponuđeno na biranje. Ono što biramo ostvarit će se u našem životu. Ako odaberemo gledati mržnju, strah i zlobu, oni će se uistinu ostvariti u našem životu. Ako pak odaberemo ljubav i slobodni tok savršenosti, to ćemo zacijelo dobiti. Birajmo, dakle, ono najsavršenije, ono što uistinu želimo, i nemojmo se zadovoljavati manjim, nemojmo pored čiste vode piti iz blatne lokve. Unutarnja priroda stvarnosti ne sudi, ne odbacuje i nije podijeljena. Takvu stvarnost treba očitovati bez dodavanja i oduzimanja. To nije

teško postići, uopće nije. Samo se potrebno odreći svega umjetnog i lažnog, odbaciti sve oblike prinude i umišljanja, kako bi se otkrio unutarnji tok zbilje. Zbilja nije skup pravila kojih bismo se trebali držati i koje bismo trebali naučiti, već je naprotiv zbilja ono što nam je oduvijek poznato, a čemu se trebamo iznutra okrenuti i to živjeti, u svakom trenutku, svakom mišlju, riječju i djelom, svakim činom našeg postojanja na ovom i drugim svjetovima.

Istina nikad nije samo izgovaranje objektivno točnih podataka; istina je svjedočenje stvarnosti postojanjem i djelovanjem. Istina se djelovanjem prenosi po razinama stvarnosti: bez iskrivljavanja, otvaranjem za ono što uistinu jest. Dakle stvarnost se opaža, a to se opažanje spontano pretvara u ispravne misli, riječi i djela – što duh svjedoči, organi djelovanja provode, na ispravan i pravedan način. Istina će često ostati neizgovorenom, jer za njenim izgovaranjem nema potrebe. Ako izgovaranje i svjedočenje istine u izvanjskom nema smisla u određenoj situaciji, ona neće biti izrečena – često je izgovaranje istine neprimjereno, jer može nanijeti bol, a ne donijeti veće dobro od šutnje. Laganje pak treba u svakom slučaju izbje-gavati, i bolje je šutjeti ili izbjeći odgovor nego lagati, jer laž odvaja čovjeka od stvarnosti njegove unutarnje prirodne biti, i tako postaje sredstvom njegove propasti. Budući da su misli, riječi i djela samo različita agregatna stanja djelovanja, na različitim razinama suptilnosti, očito je da ono što važi za govor mora važiti i za mišljenje i djelovanje. Mišljenje, donošenje sudova, mora biti protočno i djelovati kao sluga unutarnje ispravnosti, pa će i riječi i djela slijediti. Jedini sud koji treba donositi jest onaj koji doprinosi povećanju sklada, sreće i blaženstva u svijetu. Sudove koji nisu takvi valja odbaciti. Ako se slaže, ili na drugi način počini nešto što je suprotno vlastitom osjećaju ispravnosti, nikako to ne treba opravdavati, ni u kojim okolnostima. Loše treba nazvati lošim, jer nikakve okolnosti to neće učiniti dobrim. Kad smo svoje propuste nazvali pravim imenom,

s nas će spasti težak teret; opravdavanje vlastitih propusta, i stvaranje filozofskog sustava i svjetonazora od takvih opravdanja put je u pakao. Za svaki se propust treba stoga istog časa pokajati, pogrešku nazvati pogreškom te poduzeti sve korake kako bi se ona ispravila što je brže moguće, i na način u kojem neće biti oštećenih. Kako ćemo moći kritizirati tuđe propuste, i stvari za koje znademo da nisu ispravne i da ne doprinose blaženstvu na svijetu, ako nismo svoje propuste proglasili propustima i odrekli ih se? Nikako, moći ćemo jedino šutjeti i patiti u vlastitoj nutrini, dok unutarne dijete naše osobne nevinosti plače u tamnici licemjerja i laži. Nazovimo dakle grijeh grijehom a pravednost pravednošću, pa ćemo disati punim plućima u sreći i skladu, hodajući uspravni i skladni, puni dostojanstva i sreće zbog vlastitog postojanja. Nikome tada nećemo imati potrebu ništa dokazivati, nikoga nećemo imati potrebe kritizirati, i nikome nećemo ništa zamjerati, jer ćemo živjeti sklad i protočnost; unutarnja priroda će se živjeti u vanjskoj, a vanjska živjeti u unutarnjoj, i neće biti podjele. U takvom stanju bit ćemo u mogućnosti uputiti kritiku nečijem djelovanju, istodobno u cijelosti prihvaćajući i ljubeći osobu čije ponašanje kritiziramo, a to će se osjetiti, osjetit će se prihvaćanje, a lažnost i grijeh koji se kritiziraju bit će sagledani kao smetnja koju se može bez štete odbaciti, i zaroniti u ocean istine i ljubavi bez granica. Jedno je napadati osobu kao grešnu, a drugo je reći “voljeni, zašto se opterećuješ takvim trivijalnostima?”. Tako će ljubav oprati sve nečistoće i jedinstvo iznutra će se pokazati u životu.

Ako nismo u stanju živjeti unutarnju nježnost i nevinost naše duše, znači da smo na krivom putu. Bezazlenost i nedužnost znači su čistoće duha; čistoća ne vidi ništa osim čistoće, i sretna je. “Tko ne bude poput ovih malenih, neće vidjeti kraljevstva Božjeg”²³. Spoj dječje nedužnosti, zrele mudrosti i duboke ljubavi ono je, što će

²³ Mt 18,3

kraljevstvo nebesko spustiti na svijet. Božansko ne znači mlakost, niti naivnost, naprotiv ono znači jasnoću, dubinu i stvarnost, ljubav očiju dubokih kao more i jasnih kao zvijezde na nebu. Nema u Božanskoj ljubavi zamagljenosti opažanja, niti ukrašavanja stvarnosti. Ornamenti nisu potrebni onome tko vidi. Nije potrebno pretvaranje i uljepšavanje; onaj tko gleda Božanskim očima moći će govoriti istinu čak i onda kada je ona ružna i kad boli, jer sagledava ljepotu i savršenost koji nadilaze privide i dojmove. Istina o stvarima često je sakrivena pod površinom, i opažanje površine neće otkriti prirodu unutrašnjosti. Grube riječi i djela mogu biti neizmjerljivo iscjeljujući, dok istodobno nježne riječi mogu biti nositelj smrti. Zato je potrebno roniti u stvarnost ispod vela privida, gdje valići na površini ne zamagljuju pogled u dubinu oceana. Kirurški nož je vrlo neugodan, ali može spasiti život. Šećer je ukusan i ugodan, ali bolesniku od šećerne bolesti može doći glave, a osim toga kvari zube.

Nikada, pak, ne treba pravdati nepotrebnu grubost i bezobzirnost prema tuđim osjećajima takvim višim razlozima, ako je moguće ljubav prenijeti nježnim i blagim sredstvima. Isto tako ne treba nikako djelovati, ako ne osjećamo u vlastitoj nutрини potrebu i pozvanost. Nepozvano nametanje je put u pakao. Često ljudi kreću liječiti druge, bez da su ih uopće pitali što oni uistinu žele. Kreću s terapijom prije nego što se postavila dijagnoza. Takav pristup znak je oholosti i nedostatka spoznaje. Istinski iscjelitelj uopće ne djeluje, ne uvodi nikakve nove elemente, nego pušta ljubljenog da se sam iscijeli, slušajući, dajući razumijevanje, prihvaćajući. Tada njegova sama prisutnost služi kao katalizator koji pospješuje iscjeljenje, rješenje tegoba. Oni koji bi željeli davati i iscjeljivati najčešće su upravo ti koji u sebi vape za iscjeljenjem i prihvaćanjem.

Rijetko se iscjeljenje postiže dodavanjem energije; naprotiv, postiže se uklanjanjem suvišnog, uklanjanjem blokada koje stoje na putu slobodnog toka energije. Postoje krive predodžbe koje energetski

vampirizam opisuju kao oduzimanje energije. To treba ispravno shvatiti, naime uzimanjem energije od čovjeka u stvari iscjeljujemo čovjeka i činimo ga jačim; primanjem ljubavi, koja je također energija, jačamo protok ljubavi kroz čovjeka, i tako ga čistimo i jačamo. Vampirizam dakle nije uzimanje energije od čovjeka, nego uzimanje energije čovjeku, rezanjem njegovih unutarnjih izvora. Moćno povlačenje energije kroz čovjeka proizvest će ogromnu navalu energije i prozračivanje njegovih energetskih centara. Rezanje čovjekove energije, postavljanjem sebe između čovjeka i njegovih unutarnjih izvora, slabi čovjeka, koji odsječen od svojih korijena vene, obolijeva i umire. Postavljanjem čovjeka između sebe i njegovih unutarnjih izvora, te uzimanjem energije kroz njega, naprotiv jačamo protok energije kroz čovjeka, jačamo njegovu vezu s njegovim unutarnjim izvorima, i takav čovjek cvate, raste i iscjeljuje se. Raste uvijek ono što je potrebno, a uzimanjem, primanjem energije, na takav način, činimo čovjeka potrebnim, afirmiramo njegovu vrijednost i korisnost, njegov unutarnji osjećaj vrijednosti raste i jača ga, i on ostaje utemeljenim u sreći i blaženstvu koji kroz njega protječu. Koja je osoba sretnija, ona voljena i potrebna, ili ona nevoljena i odbačena? Odbacivanje i nedavanje ljubavi osobi čini osobu suvišnom; time se reže njen unutarnji izvor, i osoba gubi energiju. Ako pak trebamo osobu, trebamo njenu ljubav i energiju, energija će teći – osim naravno ako ta ista osoba ne odluči trgovati energijom i svojevrijedno prekidati njen tok, te uvjetovati njeno primanje i oblik u kojem je prihvatljiva, čime sama sebe odsijeca od univerzalnog izvora – a korito protočne i brze rijeke se čisti; tako će osoba kroz koju teče energija blistati i čistiti se, njeni energetski centri i kanali funkcionirat će ravnomjerno i kristalno jasno, i svi sustavi tijela i duha bit će usklađeni i blistavi.

Čovjeka, naime, čisti ono što iz njega izlazi. Čisti nas ljubav koju dajemo. Zbog svake prilike da dademo ljubav, da osjetimo ljubav,

dakle, trebamo biti zahvalni, jer je time kroz naše biće potekla iscjeljujuća snaga drugome, održavajući nas u postojanju, jer smo potrebni i željeni – predstavljamo Božanski organ u svijetu, zračište Božanske moći, i svi koji žele piti ljubav iz čiste i neokaljane čaše trebat će nas i voljeti, a ljubav je ono što nam daje život, i održava nas u postojanju. Kao što nas održava u životu Božanska ljubav iznutra, održava nas u životu i ljubav i potreba za nama izvana – a voljet će nas tim više, što više budemo davali ljubavi, što više ljubavi protekne našim bićem. Ljubav je, naime, samo drugo ime za stvarnost, i ljubavlju se dakle ostvarujemo.

Iz toga svega vidljivo je da smo nevjerojatno ovisni jedni o drugima. Ovisni smo o međusobnoj ljubavi, naš život je ovisan o ljubavi drugih i ljubavi koju ćemo davati drugima. To je stoga što svi predstavljamo dijelove Jednog, a ti dijelovi su potrebni jedni drugima, i što su jače i prisnije povezani ti dijelovi, jače su utemeljeni u svojem beskonačnom izvoru. Ljubav prema drugim bićima jača našu svijest o povezanosti s Božanskim, a ta povezanost s Božanskim pak sa svoje strane jača osjećaj jedinstva i povezanosti s drugima. Ljubav je autokatalitički proces, koji samog sebe jača, hrani i povećava, sve dok ne ostane samo ljubav, s obje strane, iznutra i izvana, koja živi samu sebe bez granica. Beskrajno jaka povezanost s drugim bićem, i beskrajno jaka povezanost s Božanskim izvorom u nama dakle su jedno. Ljudi se međusobno trebaju otvoriti, dati jedno drugome svoju nježnu jezgru, otvoriti se jedno drugome i priznati potrebu za drugim, potrebu čije ispunjenje znači život. Kad osjetimo takvu potrebu jedni za drugima, tako ćemo silovito voditi ljubav, i tako ćemo se silovito sjediniti, da neće biti te sile i mudrosti ni na ovom ni na drugim svjetovima, koja bi mogla između nas naći razdvojenosti. Pijmo i dišimo jedni druge, osjetimo beskrajnu potrebu jedni za drugima, i postat ćemo jedni drugima nešto najdragocjenije, nešto najljepše i najdivnije, i živjet ćemo najdublje blaženstvo moguće na ovome

svijetu, jer ćemo jedni drugima postati materijalizacijama Boga, Božanskim utjelovljenjima, i pijući i dišući jedan drugoga pit ćemo i disati Božansku ljubav, i tako je učvrstiti na svijetu, da je niti jedna sila na njemu ni mimo njega neće moći dovesti u pitanje.

Često će se umna obrazloženja naći na putu življenja Božanske ljubavi među bićima. Nemojmo ih slušati – um će dati beskraj razloga koji će hraniti odvojenost, i često će glas srca moći samo bespomoćno zavapiti pod takvim teretom. Nemojmo tražiti razloge za ljubav, niti slušati razloge protiv ljubavi, nego naprosto slijedimo ljubav i čistoću kad ih osjetimo, slijedimo osjećaj ispravnosti, i on će nas voditi, a um će nam biti slugom koji će pokazivati put. Često će se jedina zapreka među voljenima sastojati u razlozima uma koji vode porijeklo u pogrešnom razumijevanju drugoga; takve glasove ne treba slušati ni hraniti, nego naprotiv uspostaviti duboku i nepokolebljivu vezu među srcima, i tom vezom protjerati najveću silinu obostrane ljubavi i razumijevanja, i tada će se i umovi ispuniti razlozima za ljubav i prihvaćanje. Ljubav će ispuniti sve pukotine i iscijeliti sve rane, i toj ljubavi se treba otvoriti, dopustiti joj da reže po našem biću, i uklanja sve što nije ona sama, i tada ćemo spoznati ljubav kao iscjeljujuću silu pročišćenja, kao silu koja briše sve pred sobom i kojoj ništa ne može stati na put u njenoj beskrajnoj moći.

Nemojmo čekati da drugi poduzmu prvi korak i zavole nas; zavolimo mi njih, pokažimo nedvosmisleno ljubav i predanost, razumijevanje i prihvaćanje, preuzmimo inicijativu. Budimo hrabri i iskreni. Tako će se ljubav širiti svijetom, a ne ako svi budu čekali da drugi učine prvi korak, i jadali se zbog vlastite nesreće. Nije potrebno naglas izgovarati riječi ljubavi, često je korisnije ljubav nedvosmisleno pokazati ne govoreći ništa, ili govoreći o nečemu drugom, obavijajući istodobno drugoga aurom ljubavi i shvaćanja. Osjećanje ljubavi, nedvosmisleno i otvoreno, ne može se ne osjetiti, to je uvijek jasno kao dan, i ostaje drugoj osobi prihvatiti ili ne prihvatiti ponuđeno

srce. Ako ne prihvati, ljubav se vraća nama, a ako prihvati, zadobili smo, ponovo, izgubljeno jedinstvo, i okončali privid razdvojenosti. Krivo je držati kako je nježna ljubav nešto slabo i krhko, naprotiv, to je čelična sila, nježnost je toliko moćna da ruši sve pred sobom i udara ravno u srce. Iskrena, otvorena nježnost i ranjivost. To je sila za koju se živi i umire, to je sila od koje se pada na koljena u suzama. Međusobna predanost dvoje moćnih, svjesnih, ravnopravnih bića, postojano obožavanje... tok razumijevanja čija vibrirajuća moć nadilazi riječi i misli. Ne zadovoljavajmo se nižim ciljevima.

A takav ogromni, svemoćni cilj totalne ljubavi samo je trunčica u oceanu u usporedbi sa stanjima koja slijede, koja nas čekaju i izazivaju da se s njima suočimo, da se ogledamo u njima i vidimo od čega smo načinjeni. Da se dugo, dugo gledamo u njima dok ne preostane ništa, osim tih stanja, koja su toliko visoko da ih riječ i misao, ljubav i mudrost ne mogu dotaći. Bog je upravo beskrajni ocean, iz kojega vječno možemo grabiti a da nikada ne iscrpimo njegovo bogatstvo. Nema toga, što bi bilo toliko visoko, moćno, lijepo i strašno, a da ne bi u Bogu bilo nečeg još ljepšeg, višeg, moćnijeg i strašnjeg u svojoj veličini. Raspon izraza Boga, izraza tog beskrajna, beskrajan je i neiscrpan. Put je doslovno okupan blaženstvom i savršenstvom, i cilj se živi putem. Tolika je Božja veličina, tolika je Njegova ljepota, dobrotu, skromnost, nježnost, svemoć, savršenstvo i stvarnost, da to beskrajno i beznadno nadilazi svako poimanje i razumijevanje, ali ne nadilazi potpunu i bezuvjetnu predanost toj veličini... ne nadilazi sjedinjenje bez ostatka i bivanje te ogromnosti. Predanošću Ga spoznajemo, i predanošću Ga ostvarujemo.

Razine svijesti

Put u visinu put je u dubinu naše nutrine. Što je svijest dublja, čišća, jasnija, više smo, po nekakvoj dimenzionalnoj dubini iskustva. Što se dublje krećemo u vlastitoj svijesti, dublje razine stvarnosti spoznajemo i osjećamo. Profinjenjem vlastitog bića stječemo sposobnost osjećanja stvari koje bi nam, u grubljem stanju, bile sasvim nedostižne. Često se griješi smatrajući da “uzdizanje” svijesti znači odlazak iz sebe nekamo u visinu; javljaju se čak apsurdne ideje o tome da su viša stanja neko mjesto na koje će nas netko odvesti – tada ljudi, pokušavajući smisliti tko bi nas to odveo, dolaze na svakakve apsurdne ideje, i možda ni ideja o vanzemaljskom svemirskom brodu sakrivenom iza komete nije najapsurdnija od stvari kojima su se uspjeli domisliti.

Nema nikakvog izlaska i odlaska, nema kretanja prema nečem vanjskom, prema izvanjskom stanju. Kretanje u dublje dimenzije postojanja postiže se jedino profinjavanjem sebe, i opažanjem suptilnijih stanja duha. Za ta suptilnija stanja, za te dimenzije stvarnosti, postoje imena; neki sustavi vjerovanja su se potrudili sačinuti prilično detaljnu, iako često zbunjuću, podjelu takvih razina. Prije nego se uopće posvetimo bilo kakvom razmatranju tih razina, valja imati na umu, makar uz rizik da moje ponavljanje postane dosadno, da se ovdje ne radi ni o kakvom odlaženju nekamo, nego se radi o dubljim stanjima svijesti koja se postižu u samome sebi, u vlastitoj nutрини. To, što je naša nutrina u biti fokus svih razina stvarnosti, i što predstavlja višedimenzionalni portal, uopće ništa ne mijenja na stvari. Kad spoznamo vlastitu nutrinu, onda ćemo shvatiti da smo kao korolar dobili i sposobnost istraživanja zbiljskih svjetova nadređenih materijalnom, te da tu sposobnost dijelimo s drugim bićima, često neizmjerne ljepote i svijesti, i u što se višim razinama nalazimo, tim

veće blaženstvo osjećamo već zbog činjenice da nikada nismo sami, i da smo okruženi tako blagotvornim i moćnim silama, takvom ljubavlju i bićima takve svijesti, da je već samo znanje o njima dovoljno da proizvede stanje vječite ekstaze. Kriteriji koje to postavlja na čovjeka oštri su. Teško je čovjeku koji se naučio skrivati i lagati suočiti se s bićem koje komunicira jedino neposrednim otvaranjem vlastitog postojanja našem unutarnjem oku. Teško je komunicirati beskompromisnom otvorenošću i bez ikakvog traga prikrivanja. Tada sve naše prljavštine izlaze na vidjelo, i takva komunikacija ne može biti čista, kao što ni naša savjest ne može biti čista, sve dok sa sebe ne uklonimo sve osjećajne i misaone zaprljanosti. Ne treba se bojati da smo u stanju ukaljati čista bića viših razina, naprotiv, ona će svojom prisutnošću pomoći da se očistimo, ali naša prljavština i prikrivanje dovest će nas u dodir s nižim razinama, u kojima su prikrivanje, laž i još gore stvari razmjerno uobičajene, i u kojima caruju bića koja iskorištavaju druge radi svojih ciljeva. Kada dakle kažem da je naša svijest leća koja u sebi lomi sve razine, i da naša svijest predstavlja alat izbora među razinama, niti se šalim niti govorim metaforički, nego mislim sasvim doslovno. Doslovno stanjem svoje svijesti iznutra biramo razinu stvarnosti na kojoj želimo živjeti i postojati.

U iskušenju sam ispustiti u cijelosti sve niže razine iz razmatranja, jer opisujem gledajući, a neke od tih razina toliko su odvratne, i toliko je odvratna svijest njihovih stanovnika, da me hvata mučnina već i od pomisli kako ću se u tom blatu morati valjati opisujući ga. S druge strane, potrebno je jako detaljno opisati upravo ono čega se treba čuvati, kako bi se to moglo odbaciti i izbjegavati.

Materija

Najniža od svih razina jest gruba materija. Njena pokretljivost i prijemčivost za stanja duha najmanja je, i pruža duhu najveći otpor pri pokušaju prodora i pobožanstvljenja. Zato se s pravom drži da ovladavanje grubom materijom najviše govori o zbiljskoj duhovnoj veličini; prije ulaska u materiju, naime, svi su duhovni, čisti i moćni, ali na mucu se poznaju junaci, i većina takvih “duhovnih veličina” u sudaru s iskušenjima grube materije ostaje izgubljena i pometena, ne uspijeva se ni snaći niti očitovati, a materijalne zakonitosti ih nose kroz život od rođenja do smrti. Nikada takvi ne uspiju ostaviti traga u svijetu, i pokazati nešto stvarno visoko i vrijedno. S druge strane, stvarno velika svijest vidi se upravo po svojoj silovitosti prodora silom duha kroz materiju; vidi se u sposobnosti da očituje snagu i veličinu svoje unutarnje prirode u izvanjskom, u sposobnosti da fizičke zakonitosti podredi višim zakonitostima svijesti i ljubavi, kao i još višima. Bića koja krase takve natprirodne sposobnosti u nekim se kulturama zovu genijima, a u drugima ih se drži inkarnacijama božanstava, avatarima²⁴. U biti avatar predstavlja takav siloviti prodor Božanskog u svijet – toliko silovit da daje poticaj čitavoj novoj eri ljudskog postojanja, daje stvaralački impuls koji vodi čovječanstvo tisućama godina. Genij, pak, dovodi u svijet ono, čega inače, bez njega, ne bi bilo. On je u stanju unutarnje savršenstvo pretočiti u oblike u fizičkom: glazbu, riječi, slike, oblike koji nadahnjuju, koji pokazuju unutarnju kreativnost i moć Božanskih snaga, čak i u tako tromom sredstvu kakvo je fizička tvar. U skladu sa svojom duhovnom snagom i sposobnošću utjecaja na materiju bića biraju različite oblike fizičkih tijela kroz koja se izražavaju. Bića, dakle, koja su u stanju na materiju vršiti samo zanemariv učinak, koja

²⁴ Avatar znači doslovno “silazak”, spuštanje Boga u materiju.

moraju materiju tek osjetiti, privići se na novi okoliš i u njemu jednostavno postojati, biraju fizički nositelj (vehikl²⁵) u obliku minerala, obične “mrtve” tvari. Druga je sad stvar što mrtve tvari nema i što svaki oblik tvari svih razina, od kamena do blaženstva, predstavlja samo valić na oceanu beskrajnog života i svijesti, što je bit svakog kamena najviša stvarnost, svijest i blaženstvo. S perspektive relativnog, pak, kamen je jedna mrtva i inertna energetska forma kroz koju se Božansko izražava u praktički nikakvoj drugoj mjeri osim fizičkim postojanjem. O ovoj se razini u ezoterijskim raspravama govori kao o elementu zemlje. U čovjekovom svakodnevnom životu element zemlje se odnosi na stanja sigurnosti, i to sigurnosti vlastitog postojanja kao tjelesne osobe. Termin “uzemljenost”, dakle, ovdje označava stanje sigurnosti i pomirenosti sa zemljom u vidu vlastitog fizičkog tijela, a skladno funkcioniranje elementa zemlje u čovjeku znači prirodno funkcioniranje kroz vlastito tijelo, sasvim neometano, te prihvaćanje vlastite fizičke egzistencije kao nečeg lijepog i dobrog. Stanje sigurnosti, dakle sklada sa zemljom, očituje se kao odsustvo potrebe za upravljanjem i posjedovanjem, naime te potrebe nastaju iz poremećenog osjećaja sigurnosti, iz osjećaja nesigurnosti vlastite fizičke egzistencije, što je teško stanje za fizičko biće, koje teži sređenoj i kontroliranoj okolini u kojoj će njegove potrebe biti zadovoljene – potrebe za hranom, skloništem, izlučivanjem izmeta, razmnožavanjem i produljenjem vrste. Često se ove potrebe teži označiti nižima, ali nikakva duhovnost na fizičkoj razini nije moguća ako te potrebe nisu u cijelosti zadovoljene; naime sklad mora postojati na svim razinama, a tako i na materijalnoj. Očito je, dakle, da se poremećaj sklada u doživljavanju elementa zemlje odražava kroz poremećaje u režimu hranjenja (recimo prekomjerno i neumjereno hranjenje i gojaznost, kao posljedica nesigurnosti), poremećaje u izlučivanju izmeta (poznata je

²⁵ Od lat. “vehiculum”, “vozilo”. Na sanskrtu se koristi termin “vahana”, što također znači “vozilo”.

situacija da prilikom promjene boravišta, recimo kod odlaska na godišnji odmor, kad se nađemo u novoj i nepoznatoj okolini često dolazi do poremećaja redovnog ciklusa izlučivanja izmeta sve dok se ne naviknemo na novu okolinu), potrebu za posjedovanjem materijalnih dobara (strah od oskudice, te oskudica u mladosti često proizvode ljude koji su opsjednuti posjedom i bogatstvom, i koji teže prekomjernom gomilanju novca i ostalih nadomjestaka sigurnosti i voljenosti u materijalnom), te poremećaje u seksualnom ponašanju, kakvi su posesivnost i ljubomora, te čisto fizička potreba za seksom kao sredstvom označavanja posjeda nad drugim, te projekcija vlastitih neostvarenih materijalnih težnji kroz fizičko potomstvo, na koje se gleda kao na produžetak vlastite volje i egzistencije na svijetu. Poremećaje u sigurnosti, vezane uz element zemlje, moguće je na najlakši način iscijeliti osvještavanjem ljubavi srčanog centra, kojim se ispunjavaju pukotine u cjelovitosti vlastite ličnosti, te prihvaćaju izgubljeni i udaljeni elementi vlastitog postojanja. Sve dok se vlastito tijelo ne doživljava dobrim, lijepim i savršenim, kretat ćemo se u začaranom krugu podcjenjivanja i obezvrjeđivanja tjelesnog, udaljavanja od tjelesnog, te stanja neprihvatanja koja mogu uroditi nasilnim ponašanjem i mržnjom prema vlastitom tijelu i tjelesnom postojanju, kao i tijelima drugih. Iz toga proizlaze različita nakazna nasilna ponašanja, djela mržnje i uništenja sebe i drugih. Zato je potrebno vlastito tijelo voljeti, voljeti tijela drugih, i voljeti zemlju kao takvu, priznati joj njenu ljepotu i savršenost.

Prana

Slijedeća razina je energija – suptilna materija, ili prana, chi. Kad kažem “suptilna” ne mislim na pretjeranu suptilnost; ta energija čak ima i masu, to je recimo suptilniji oblik materije, a prana i materija zajedno sačinjavaju fizikalne pojave. Kad god se govori o energetskim kretanjima u tijelu, prilikom različitih doživljavanja i yogijskih vježbi, radi se s pranom; pranička kretanja i izboji proizvode trzaje tijela prilikom buđenja i kretanja Kundalini, stimulirajući živčana i mišićna tkiva fizičkog vehikla. Prana i materija toliko su povezane i isprepletene razine, da je pojedinim oblicima materije, kakav je recimo alkohol, moguće pristupiti kao praničkim formama i izravno ih asimilirati u vlastiti sustav bez potrebe za unošenjem fizičkog nosioca (tvari) u vlastito fizičko tijelo. Energetski gledano, vlastitim praničkim tijelom obuhvaćamo i asimiliramo praničko tijelo alkoholnog pića, i na taj način čak i fizički promijenimo strukturu fizičke tvari – od tako obrađenog alkoholnog pića nije se moguće napiti, jer je iz njega uklonjena “energija” alkohola, a ona je ta koja proizvodi osjećaj opijenosti.

Prana je, dakle, neraskidivo povezana s našim opažanjem fizičkog svijeta, do te mjere da je rijetko kada doživljavam kao nešto različito od drugih aspekata materijalnog, i tu uopće ne griješimo, ona naime to i jest. Jedini oblici zabune nastaju kad prana postane uočljiva u obliku koji nije samo tako moguće svesti na konvencionalna promišljanja o materiji i njenom ponašanju. U tu grupu, recimo, spadaju čudni i naoko natprirodni fenomeni kakvi su psihokineza, levitacija, te bitno češći događaji koje možemo pronaći i u svakodnevnom životu – pregaranje sijalica prilikom uzdrmanog kretanja energije čovjekovih misli, ili stresa zbog neke promjene u

okolini. Na Kundalini mailing listi²⁶ sam čitao o poznatom fenomenu mornaričkih žena, čiji se kućanski aparati počinju naprasno kvariti i čudno ponašati kad njihovi muževi odu na more, ili se vrate. Naime u takvoj situaciji dolazi do destabiliziranja prane u atmosferi, a neki “plamsaji” prane, dakle visokoenergetski izboji, znaju proći kroz električni aparat, a budući da su ti aparati ionako nestabilni po svojoj prirodi te podložni svakakvim utjecajima, lako im je poremetiti rad ili ih oštetiti ili čak uništiti praničkim plamsajem. Čest primjer djelovanja nestabilnih i “neuzemljenih” praničkih tokova na električne uređaje je gašenje cestovne rasvjete dok nestabilna osoba prolazi pored njih. Taj primjer se najčešće navodi, jer ga je najlakše uočiti. Doduše, meni se čini kako se većina takvih “fenomena” može objasniti i bitno “prizemnijim” metodama, naime javna rasvjeta se pali svjetlosnim senzorom koji je podešen da gasi rasvjetu kad količina svjetlosti koju opaža naraste iznad podešenog praga, ili da je pali kad svjetlost padne ispod tog praga. Zato je prolaskom čovjeka ispred senzora, ili pak obasjavanjem senzora od strane automobilskih svjetala moguće zbuniti senzor, što će rezultirati paljenjem i gašenjem svjetala. Doduše to ne objašnjava isti fenomen koji se javlja na rasvjetnim tijelima upravljanim vremenskom sklopkom, koja se uvijek pali u određeno doba dana. U stvari se ne radi ni o kakvoj posebno nadnaravnoj pojavi; živine i natrijeve sijalice, kakve se uglavnom koriste za javnu rasvjetu, jako su nestabilne, jako podložne promjeni stanja, a starenjem postaju još osjetljivije. Neke su toliko osjetljive, da je valjda dovoljno da komarac kihne pored njih, pa da se upale ili ugase. Zato nije nikakvo čudo da se čak i male neravnoteže u našoj energiji mogu na njima jako pokazati. Za onoga tko je u stanju gledati energetska događanja oko čovjeka, vidljivo je da čovjek pod stresom, čovjek koji je izbačen iz svoje ravnoteže i unutarnje sigurnosti, u biti iz sebe zrači isprekidano sijevanje, bljeskove energije, potresene trzaje, silovita pražnjenja. Uopće ne

²⁶ <http://www.list-server.net/kundalini/>

treba biti parapsiholog da bi se takve ljude istog časa prepoznalo i vidjelo da su potreseni i izbačeni iz ravnoteže. A kad su oni izbačeni iz ravnoteže, energija koju isijavaju izbacuje iz ravnoteže i druge ljude (ako to dopuste), a i električne naprave. Često se koristi termin “neuzemljenost”. Nije mi u cijelosti poznato kako je taj termin izvorno nastao, a budući da se danas rabi za označavanje čitavog niza potpuno različitih stanja i pojava nisam u stanju dati njegovu općenito važeću definiciju, kao ni definiciju uzemljenosti. Može se, pak, s razmjernom sigurnošću reći kako se u ovom slučaju on odnosi na povezanost prane s elementom zemlje, i njihov međusobni sklad i prožimanje. Kad je prana “iščupana” iz materije, iz zemlje, ona silovito šiba okolo, pokušavajući naći izgublenu vezu sa zemljom, pronaći vlastitu ravnotežu, a kad u takvom šibanju prođe kroz osjetljivu napravu, može poremetiti njen rad. Za skladno djelovanje prane potrebna je dakle njena čvrsta uzemljenost, što znači stabilnost okruženja, unutarnji sklad i mir, te osjećaj voljenosti, prihvaćenosti i sigurnosti u okolini u kojoj se krećemo.

Najčešći oblik djelovanja praničkog tijela kroz fizičko, s kojim se srećemo, je takozvana “seksualna energija”, dakle prana življena kroz seksualnost. Ovdje je dat onaj eterički seksualni fluid, seksualna napetost koja struji među ljudima, seksualna kemija. U čistom stanju, seksualna energija se očituje kroz ispunjeni i zaokruženi seksualni život, radost zbog svega što nam pričinja fizičko zadovoljstvo (što uključuje samozadovoljavanje, kao čist i prirodan oblik toka prane, dakle zaokruživanje prirodne potrebe za zadovoljstvom), radost zbog svih djela koja stvaraju tjelesno zadovoljstvo u drugome, neopterećenost i sloboda u dodiru, poljupcima i milovanjima, razmjena zadovoljstva i čisto strujanje seksualne energije. Takva čista seksualnost nositelj je i sredstvo izraza ljubavi prema drugom biću, koje se ne osjeća više samo fizički, nego i energetski-osjećajno, tuđe zadovoljstvo se osjeća kao svoje i obrnuto. Na podsticanju tog

seksualnog fluida i osjećanju međusobne radosti zasnovane su seksualne tehnike milovanja, kakva je recimo karezza, u kojoj je milovanje i fizički osjećaj ljubavi i prisnosti s drugim bićem cilj, a ne sredstvo za postizanje orgazma. Orgazam je, naime, pranička eksplozija, praničko pražnjenje, kojim se taj fluid usmjerava; kod muškarca u silinu ejakulacije, energizirajući spermu i tako pojačavajući njenu vitalnost, a kod žena u kontrakcije maternice i usisavanje energije oslobođene ejakulacijom, u prihvaćanje sperme i njeno uključenje u vlastito tijelo. Ovdje je jasna razlika u fizičkoj seksualnosti muškaraca i žena; muškarci se, naime, orgazmom uglavnom prazne, a žene pune. Isto tako, budući da je kod muškarca orgazam povezan s ejakulacijom, koja predstavlja energetska eksploziju i intenzivno pražnjenje, muškarci fizički ostaju bez energije nakon kratkog vremena. Često se govori o seksualnim tehnikama koje bi imale muškarcu omogućiti orgazam bez ejakulacije. Meni se pristup prema kojem se orgazam kao takav ne uzima za cilj čini boljim, jer tada nije nužno intervenirati u fiziološkim mehanizmima (što može biti štetno, kao i svaki oblik prisile). Kod takvog pristupa u međusobnom uživanju partnera uopće nema potrebe za orgazmom, što nakon nekoliko sati rezultira stanjem koje na početku dotiče stanje orgazma, a kasnije ga nadilazi, budući da se maženje, milovanje i poljupci s fizičke i praničke razine prenose na više, a istodobno se nastavljaju na nižima, te tako u vođenju ljubavi sudjeluju i viša tijela. U jednom trenutku se može desiti da partneri u cijelosti obustave sve seksualne aktivnosti na nižim razinama, jer postaju toliko obuzeti dubinom međusobnog prožimanja i doživljavanja na višim razinama, da ove niže ništa ne dodaju iskustvu, a mogu jedino smetati. Bliskost koja tada nastaje ne može se više nikada narušiti, i više nikada među ljubavnicima nisu potrebni znakovi ljubavi, jer ta ljubav i njena stvarnost ostaju tako duboko utisnuti u njihovo biće, da se nikako ne mogu izbrisati; čak i ako ne govore, ne misle, ne osjećaju, ne djeluju, ta povezanost ostaje kao

vječita konstanta u njihovom postojanju. To je orgazam duše, sjedinjenje biti dviju osoba, koje su se toliko međusobno prozele vođenjem ljubavi, da se više nikada ne mogu razdvojiti, jer su postale jedno biće. Prana, dakle, ovdje služi kao sredstvo, kojim se počinje, ali se na njemu ne zaustavlja.

Često se vezano uz seksualnost, a uz puno religijski nabijenih konotacija i negativnosti, spominje pojam bludnosti. Bludnost je svaki oblik seksualnosti kojim se na bilo koji način obezvrjeđuje ili umanjuje dostojanstvo i vrijednost osoba. Dakle može se zaključiti da su osjećajna stanja koja najčešće prate izgovaranje pojma “bludnost” u stvari najbludnija. Takvim promišljanjima se seksualnost i tjelesno zadovoljstvo obezvrjeđuju, te im se pripisuju atributi koji im inače ne pripadaju, i na takav se način stvaraju frustracije i blokade ispravnog energetskog toka. Ne znači, ipak, da je sam pojam pao s neba i da nema legitimnu primjenu; postoje, doista, aktivnosti o kojima je bolje govoriti što manje, a koje se svode na različite oblike silovanja i prostitucije, lomljenja unutarnjeg dostojanstva osobe, njenog obezvređivanja, potčinjavanja i općenito rada na njenom ponižavanju, a u čemu seks i nasilje igraju često veliku ulogu. Svaki oblik prijevare voljene osobe, raskidanje zajednice unutarnje iskrenosti i vjernosti, također spada u kategoriju bludnosti. Naime ako je seksualnost u funkciji jačanja jedinstva, a takvo jedinstvo se naruši, onda to predstavlja težak oblik narušavanja sklada, i jaku destruktivnu silu. Trebalo bi, dakle, na seksualnost gledati samo kao na produžetak djelovanja duhovne snage, a ne kao na samodostatnu silu, jer ona to nije i ne može biti. Svi oblici seksualnosti, koji ni u kojem trenutku ne narušavaju sklad zajednice, svi oblici seksualnosti koji su čisto i neukaljano sredstvo očitovanja ljubavi i radosti, i u kojima nema odbacivanja i ljubomore, čisti su i lijepi. Kao što smo vidjeli, seksualnost se ne nadilazi njenim potiskivanjem, nego njenim

prirodnim nadraštanjem, kad se postiže stanje jedinstva koje nadilazi seksualno.

Kad govorimo o seksualnoj energiji, moramo se dotaći trudnoće, koja je očigledna posljedica seksualnosti; očito je da osobe koje žive intenzivan seksualni život, kakav je opisan gore, moraju imati probuđenu Kundalini, jer ako im nije bila probuđena prije, u prvom tako intenzivnom sjedinjenju će biti. Dakle trudnoća će teći usporedno s kretanjima Kundalini, koja će često silovito upravljati tijelom, proizvodeći intenzivne krije na fizičkoj razini, kao i burna osjećajna i misaona proživljavanja. Javlja se logična zabrinutost za sudbinu djeteta, koje se razvija u majci koja proživljava takva stanja. Ta strahovanja su posve bespredmetna, naime u svim slučajevima Kundalini i trudnoće, za koje sam čuo, ne samo da nije bilo negativnih pojava, nego upravo suprotno, djeca rođena od majki s probuđenom Kundalini zdravija su, otpornija, inteligentnija i svjesnija. Za pretpostaviti je, dakle, da pokreti Kundalini u majke nekim oblikom sinkronizacije uzrokuju buđenje Kundalini u nerođenog djeteta, koje se tako rađa s velikom prednošću u odnosu na drugu djecu. Budući da dijete nema zaprljani energetski sustav, što uzrokuje silovita čišćenja kod odraslih, probuđenost Kundalini u djeteta najčešće se može osjetiti samo po većoj inteligenciji i prirodnoj dubini svijesti, dubljem razumijevanju, većoj zrelosti i sličnom.

Drugi oblik prane i njenog djelovanja jest govor. Govor je sredstvo izraza, toka energije, jednako kao što je to seks ili nešto drugo. Ispravni, čisti tokovi energije očituju se kao skladan i iskren govor, govor koji ne zamjera i jednostavno opisuje istinu. Drugi energetski centar (čakra), dakle, uz to što je centar seksa, predstavlja i centar govora, centar istine. Nažalost, često on predstavlja veliki izvor patnje, jer u njegovoj zaprljanosti boravi izvor nesreće – niti je seksualni život čist, niti je govor čist, pa se taj centar često iden-

tificira kao centar bludnosti i laži. Bludnost je seksualno ponašanje koje je zaprljano nepravilnim energetskim tokovima, i koje su utkani neiskrenost, zloupotreba, nasilje, izivljavanje, mržnja, bijes i ostala prljava kretanja energije. Uvijek je uzrok takvim poremećajima u nepravilnim praničkim tokovima. Ne mora uzrok uopće biti od istog vida kretanja prane kao i posljedica (očitovanje); naime sasvim je čest slučaj da se neriješeni financijski odnosi, odnosi s razmjenom novca, vremena i rada, očituju kao izrazito zaprljana seksualna energija. Novac je, naime, jedan od oblika prane, materijalizacija praničkih kretnji; dakle materijalizacija uloženog rada. Ako netko drži kako za svoj rad ne dobiva odgovarajuću protuvrijednost, da je zakinut, onda će kretanje njegove energije biti poremećeno, javit će se osjećaj viktimizacije, zakinutosti, zamjeranja, a istodobno i jako zaprljanje seksualne energije u kojoj se zrcali zloupotrebitejski i izopačeni tok prane.

U ezoterijskoj terminologiji prana se drži elementom vode.

Kad govorimo o prani, moramo svakako spomenuti i praničke fenomene Kundalini, koji se najčešće brkaju s Kundalini kao takvom. Isto tako moramo nešto reći i o organima u fizičko/praničkom tijelu koji provode energiju, kanaliziraju je, te njome upravljaju u skladu s voljom viših aspekata bića. Energetski organi dijele se u dvije glavne grupe: energetske kanale (nadije²⁷) i energetske centre (čakre²⁸). Iako se najčešće o tim organima govori u vezi s kretanjima energije (dakle prane), ti organi, kao ni čovjek, nisu ograničeni samo na pranu, već postoje i na drugim razinama stvarnosti, ali tada njihovo djelovanje ne opažamo kao energetsko, nego na druge načine, svojstvene specifičnim razinama. Kad o Kundalini govorimo kao o praničkom

²⁷ “Nadi” se može opisno prevesti kao “energetski kanal” ili “energetski vodič” – koncept najbližiji nadijima jesu akupunkturni energetski meridijani.

²⁸ “Čakra” znači “kolo”, “kotač”, opisno se prevodi kao “energetski centar”.

fenomenu, treba imati na umu da sve izjave i svjedočanstva o “podizanju/kretanju Kundalini energije” treba tumačiti kao “podizanje/kretanje prane upravljane od strane Kundalini”. Dakle Kundalini ni u kojem trenutku nije opažana kao energija, iako čitavo vrijeme upravlja energijama, život naime ne opažamo kao energiju iako možemo bez ikakvih teškoća govoriti o životnoj energiji, misleći ne da je život energija, nego “nešto” što upravlja energijama i to kretanje energija opažamo kao život. Dakle mi ne opažamo život, mi opažamo njegove posljedice – a posljedice su da se biće održava u postojanju, razmnožava i slično. Očito je, dakle, da ako Kundalini prepoznamo kao život, da Kundalini nije fenomen svojstven isključivo ljudskim bićima, nego svim bićima općenito, a kod ljudi je taj proces prisutan u bitno složenijem vidu. Pranički organi su, izvorno, čisti i protočni, ali razne stresne situacije u životu rezultiraju njihovim zatvaranjem i zaprljanjem; te stvari ne moramo gledati čisto energetski, nego možemo čisto opažanjem čovjeka ustvrditi kako se zatvorio u sebe, ili ima uprljanu ili izopačenu funkciju određenih elemenata ličnosti. Iako su te stvari prisutne kod najveće većine ljudi, buđenjem Kundalini one izlaze na vidjelo na različite dramatične načine. O čemu se radi? Očito je da buđenje Kundalini, kao sjedinjenje života i svijesti (u određenom stupnju, naravno) pojačava međudjelovanje viših tijela s nižima, da se viša tijela čovjeka pokušavaju očitovati kroz niža u većoj mjeri. Takvo međudjelovanje pojačava struje prane kroz praničko i fizičko tijelo, te svaki oblik blokade, koji inače nije u pretjeranoj mjeri upadao u oči, sada postaje preprekom koja mora biti uklonjena. Prolaz prane kroz djelomično blokirane nadije izaziva trzaje na fizičkoj razini, koji se zovu kriye²⁹; isto tako, potreba sustava za otvaranjem zatvorenih dijelova preusmjerava energiju na takav način koji može rezultirati neodoljivim nagonom u čovjeku da proizvodi zvukove (rezonancija),

²⁹ Termin “kriya” dolazi iz istog sanskrtskog korjena kao i “karman” – kriya se najbolje prevodi kao “akcija” ili “radnja”.

postavlja tijelo u različite neobične položaje (koji su često identični ili sasvim slični yogijskim asanama³⁰), diše određenim ritmom i slično; javljaju se viđenja svjetlosti različitih boja, čuju se različiti zvukovi, koji nastaju prolaskom prane kroz određene energetske organe. Ti zvukovi su najčešće jednostavne i moćne vibracije koje snažno djeluju na svijest, često proizvedeći blažena stanja svijesti kao nuspojavu. Isto tako, prolaženje prane kroz određene sustave često rezultira oslobađanjem potisnutih osjećajnih ili misaonih stanja, čije oslobađanje je često izrazito traumatično, budući da su ta stanja bila potisnuta upravo zbog njihove silovitosti, s kojom se čovjekov duh u tom trenutku nije mogao suočiti. Zbog tog razloga postoje efikasniji načini oslobađanja takvih potisnutih energetskih stanja, koji su ugrađeni u sam čovjekov sustav, a njihovo pozivanje sam sistematizirao u tehnikama rezonancije i up-stream kriye. Svaki yogijski sustav koji teži raditi s Kundalini, a ne prepoznaje i ne koristi ove sustave, na ovaj ili onaj način, neodgovoran je i opasan, jer proživljavanje takvih traumatičnih stanja može rezultirati oštećenjem određenih organa čovjekove svijesti. Sustavi yoge, koji ne poznaju valjane načine za rasterećenje sustava često predlažu smanjenje “toka Kundalini” dodatnim opterećenjem sustava (teškom hranom i unošenjem toksina), što na prvi pogled izgleda logično, ako je energije previše, zatvorimo ventil pa će je biti manje. Možda izgleda logično, ali je sasvim suprotno ispravnom postupanju; energetski fenomeni, naime, nastupaju kao nuspojave pritiska prane na onečišćeni energetski organ; umjesto da pokušamo ukloniti pritisak uklanjanjem prane, treba naprotiv pojačati tok prane, a istodobno otvoriti i pročistiti energetski organ; kada energija kroz njega bude tekla neometano, nestat će razni simptomi, a u svijesti će se otvoriti dio koji je prije bio nedostupan – svi ti energetski organi u biti korespondiraju s doživljavanjem određenih aspekata svijesti u

³⁰ “Asana” se prevodi kao “stav” ili “položaj”.

fizičkom; ne samo organi u mozgu, nego po čitavom tijelu, čitavo tijelo korespondira sa sviješću, a ne samo neki njegovi dijelovi.

Jedan izuzetno čest primjer pritiska prane na onečišćene i zatvorene nadije su točke svrbeža i peckanja, koje su posebno prisutne na rukama, nogama, licu, tjemenu te spolnim organima. U biti radi se o praničkoj iritaciji živčanog završetka. Automatska reakcija čovjeka suočenog s takvim svrbežom je češanje. Češanje, pak, djeluje kao jedan oblik akupresure, kojim potisnemo tok prane s tog nadija, i on se preusmjerava negdje drugdje. Naravno, svrbež tada izbija na drugom mjestu, a koji puta dolazi do čudnih osjećajnih stanja, koja su rezultat kretanja potisnutog toka prane na nekom drugom mjestu. Očito se time ne rješava ama baš ništa, kao ni teškom prehranom, koja samo naoko doprinosi rješenju a u biti jedino doprinosi problemu. Rješenje je prepustiti se, otvoriti, predati se svrbežu i pustiti da preraste u jednu vrstu orgazma koja će se proširiti tijelom, uživati u njemu i prepustiti mu se, koliko god naoko bio neugodan, a takvo prepuštanje i otvaranje širi i otvara nadije, kroz koje tada prana može slobodno strujati, ispirujući nečistoće. Često će takvo otvaranje biti popraćeno up-stream kriyom ili rezonancijom, u biti rastvaranjem i otpuštanjem blokiranog sadržaja iz sustava i uravnotežavanjem energije. Znajući prirodu procesa, i koristeći se svjesno tim znanjem, upravo smo dobili tehniku yoge.

Dva su slučaja u kojima će se javiti žarišta svrbeža i peckanja: jedan je onečišćenje sustava, čime energetski kanali postaju sposobni provoditi manje količine prane od uobičajenog, a drugi je rast energije u sustavu, čime postojeća razina otvorenosti nadija i čakri postaje nedostatnom. U oba slučaja rješenje se sastoji u pročišćenju sustava. Djelatnosti usmjerene na pročišćenje svode se na dva aspekta: prestanak daljnjeg onečišćenja, i potom uklanjanje već postojećeg. Onečišćenje sustava postoji na više razina: za sada ćemo se zadržati samo na praničkom i fizičkom onečišćenju, jer još nismo

dotakli više razine – a budući da su onečišćenja moguća i na njima, opis onečišćenja koji se bavi samo njihovim nižim vidovima mora biti nepotpun. Isto tako, proces čišćenja koji bi se bavio samo fizičkim i praničkim aspektima mora biti barem jednako toliko nepotpun, tako da je nužno sagledati cjelinu problema i njegovog rješenja, što ćemo i učiniti, ali ne prije sagledavanja pojedinih aspekata, koji će slici dati dodatnu jasnoću. Dakle, kad govorimo o fizičkom i praničkom onečišćenju, misli se na unošenje štetnih tvari u sustav, i to hranom, vodom, disanjem, te dodirrom. Isto tako dodir praničkog tijela sa štetnim praničkim sadržajima iz okoline, a bez fizičkog kontakta, može dovesti do onečišćenja, ali taj vid onečišćenja toliko je usko povezan s razinama višim od prane, da ćemo mu se posvetiti kasnije, u opisu tih razina. Kad, dakle, imamo u vidu samo onečišćenja koja se izravno unose u organizam, postaje jasno da sve toksične tvari, od kojih je velik broj u tom smislu jasno znanstveno obrađen, doprinose zagađenju organizma na fizičkoj razini; većina tih tvari, ako ne sve, zbog isprepletenosti materije i prane, zagađuju istodobno i fizičko i praničko tijelo; organi u fizičkom tijelu korespondiraju s organima u praničkom tijelu – žlijezde i unutarnji organi su “materijalizacije” čakri, dok su kanali kojima prolaze tjelesne tekućine (krvne i limfne žile) te električni impulsi (živčana vlakna) “materijalizacije” nadija, te stoga zagađenje fizičke razine zasigurno neće pomoći u ispravnom očitovanju praničkih tokova kroz fizičko, već će naprotiv dovesti do nepoželjnih pojava blokiranja i preusmjeravanja energije, što dovodi do bolesti na fizičkom planu. Isto tako, zagađenje praničkog tijela dovest će, prenošenjem na fizički plan, do svakakvih vrsta poremećaja; tok onečišćene prane kroz materiju izazvat će bolesti i različite neugodne fenomene. Isto tako, jako zagađenje sustava usporava sve procese iscjeljenja koji su sustavu svojstveni; čist sustav će na unošenje onečišćenja reagirati izrazito burno: povraćanjem, proljevom, promjenom tjelesne temperature i sličnim; to je fenomen auto-

matskog praničkog čišćenja, do kojeg dolazi i u svim slučajevima u kojima porast stanja duha povlači za sobom potrebu za očitovanjem kroz niže razine, pa se pokreće njihovo automatsko ispiranje od nečistoća. U istu grupu spadaju fenomeni šamanske inicijacije, u kojoj dolazi do intenzivnih čišćenja, koja u slučaju pružanja otpora procesu mogu dovesti čak i do smrti.

Kriterij vrednovanja hrane u praničkom smislu može se dosta dobro svesti na teoriju o transformaciji solarne prane, dakle energije Sunca. Biljke izravno asimiliraju solarnu pranu i pretvaraju je u hranjive tvari. Biljna hrana, dakle, predstavlja prvu transformaciju solarne prane; to je fizičko/pranički najčišća i najintenzivnija hrana, koja bi trebala predstavljati osnovu prehrane ljudi, budući da u najmanjoj mjeri ometa prenošenje viših razina preko prane do materije. Biljke, također, jedu biljojedi, pa tako jaja, mlijeko i meso biljojeda spadaju u drugu transformaciju solarne prane. Taj oblik hrane je teži, gušći, nižeg energetskeg reda, i u manjoj mjeri provodi viša stanja preko prane do materije, budući da njegova energetska inertnost (u usporedbi s prvom transformacijom solarne prane) težim prihvaćanjem viših stanja otežava njihovo očitovanje u materiji. Što je, dakle, viša vibratorna frekvencija, intenzitet, određenog oblika prane, energiziranije je i intenzivnije praničko tijelo bića koje se njime hrani, a takva viša energija lakše dolazi u dodir s višim slojevima, budući da je razmak koji treba premostiti manji. Meso mesojeda, koji se hrane mesom biljojeda, te tvari nastale raspadanjem, predstavljaju tercijarnu transformaciju solarne prane, koja ljudima nije jestiva, jer umjesto da dodaje energiju u sustav, ona ga oduzima, budući da joj je specifična frekvencija vibracije ispod one ljudskog tijela. Sve takve tvari treba izbjegavati.

Osim solarnog tipa prane također postoji i telurni, dakle energija zemlje. Taj tip prane u sebi sadrži korjenasto povrće (mrkva, krumpir i slično), te u posebnoj mjeri gljive. Telurna prana često je poznata

pod imenom lunarne prane, budući da joj je specifični “energetski okus” različit od blještavila solarne prane i više podsjeća na noć i blijedo mjesечеvo svjetlo. Sve biljke, budući da crpe energiju iz sunca i zemlje, sadrže u sebi mješavinu solarne i telurne prane, s tim da je korjenasto povrće sadrži u posebno velikoj mjeri. Telurna prana je, poput solarne, također nužna u prehrani ljudi, budući da predstavlja vezu sa zemljom, i faktor uzemljavanja. Višak solarne i manjak telurne prane uzrokuje neuzemljenost, nepovezanost sa zemljom, što se očituje u odbacivanju tjelesnosti i težnji nematerijalnim ciljevima, što uzrokuje neravnotežu u životu i trzavice u odnosima s drugim ljudima. Isto tako, višak telurne i manjak solarne prane uzrokuje težinu, gubitak veze s višim duhovnim stanjima, i općenito previše materijalističko razmišljanje i njemu pripadajuće vezanosti. Nužno je, dakle, postići ravnotežu. Spomenuo sam gljive – budući da sadrže isključivo telurnu pranu, predstavljaju gotovo idealno sredstvo uravnotežavanja ekstremne neravnoteže u korist solarne prane, ali s njima treba biti pažljiv i ravnati se osjećajem: lako je moguće pretjerati i odvesti situaciju u drugi ekstrem. Treba, dakle, gljive kombinirati s namirnicama bogatijim solarnom pranom, ali problem je što se gljive već i po okusu i energetskom naboju znaju jako slabo slagati s takvim namirnicama, i već samom svojom intenzivnošću i naglaskom na telurnom principu težiti kombinaciji sa sastojcima koji imaju manji solarni naboj. Spoj gljiva i žitarica, na primjer, kao ekstremnog naboja telurne i solarne prane, može osjetljivom energetskom sustavu izgledati kao mješavina jako vrućeg i jako hladnog. Prirodni naboj koji hrana posjeduje po svojoj prirodi i porijeklu može se izmijeniti određenim postupcima, dakle dovođenjem stanja viših razina u dodir s hranom, čime se njena specifična energija povisi; tehnike za to su uobičajeni obredi iskazivanja zahvalnosti Bogu na hrani, te nuđenje hrane božanstvu. Isto tako efikasna metoda je osvještavanje ljubavi u hrani, kroz čitav lanac

kojim je prošla dolazeći na naš tanjur, čime se uspostavlja eventualno narušena ravnoteža.

Treba naglasiti da hrana životinjskog porijekla, dakle tkiva životinja, predstavlja bitno veći negativni zahvat u sudbinu drugih bića, i bitno veći izvor stresa i patnje u svijetu, od drugih oblika prehrane, a negativni zahvat tim je veći što su duhovno razvijenija i svjesnija bića ubijena radi hrane. Zato je mudro u cijelosti izbaciti takvu hranu iz jelovnika i odabrati dobro uravnotežen vegetarijanski oblik prehrane, osim u slučajevima kada je fizičko/praničko ustrojstvo čovjeka s tim nespojivo. U tom slučaju potrebno je imati na umu da postojanje i funkcioniranje ljudskog bića po svojoj snazi i korisnosti na svijetu (ako, naravno, živimo životom svojstvenim ljudskom biću, dakle životom ljubavi i više svijesti) toliko nadilazi postojanje većine ostalih bića, da je žrtvovanje fizičke egzistencije tih bića radi održanja ljudskog bića u optimalnoj funkciji prihvatljivo. Unatoč tome, treba posvećivanjem hrane dati "injekciju" sklada u lanac koji bi inače obilovao patnjom i neskladom, i tako iskoristiti svoje veće sposobnosti kako bi se ne samo ispravio nesklad izazvan nekim vidovima našeg funkcioniranja, nego i dodao novi pozitivni impuls razvoju svijesti i postojanja bića koja su radi nas žrtvovana. Iz tog se razloga neka plemena, koja su primorana ubijati životinje radi vlastitih potreba, ispričavaju duši životinje koju ubijaju, dajući joj ljubav i najbolje želje na njenom daljnjem putu, i čekaju na unutarnji pristanak od strane duše životinje, koja im dopušta okončanje njene fizičke inkarnacije. Na taj način sklad je očuvan i nema uznemirenja u prirodnom ciklusu. Ubijati, pak, zato što možemo, zato što smo fizički moćniji, težak je prijestup, i vjerojatno su iz tog razloga učestale paranoidne iluzije o otmicama i pokusima na ljudima od strane zločestih vanzemaljaca; naime, taj svjetonazor postavlja ljude u slijedeću poziciju: ako si mi, svojom snagom i sviješću, svojom tehnološkom razvijenošću, dajemo pravo prema bićima nižim od

sebe ponašati se okrutno, raditi na njima neljudske pokuse u svrhu znanosti, te ih uzgajati i loviti za hranu, na kakav se onda moralni zakon možemo pozvati ako se pojavi neka vanzemaljska rasa bića tehnološki razvijenijih i inteligentnijih od nas, i počne na nama raditi pokuse kakve mi radimo na zečevima i štakorima, a usput nas uzgajati za hranu sebi ili svojim kućnim ljubimcima? U takvoj situaciji ljudi koji tako postupaju ostaju bez odgovora, i moraju prihvatiti pravo jačega i u njegovoj primjeni na njih same. I u prehrani, dakle, čovjeka onečišćuje ne ono što u njega ulazi, nego ono što iz njega izlazi, dakle ravnodušnost i okrutnost, te nedostatak ljubavi i suosjećanja s drugima.

Treba napomenuti da je voda izuzetno moćan nosač prane, da na sebe veže pranički naboj, bilo pozitivan bilo negativan, bitno silovitije od ostalih oblika materije; zato pojmovi kakav je “voda života” imaju ne samo metaforičko značenje. Voda na sebe nakuplja pranički naboj sa svega što dotakne, budući da joj je moć vezivanja prane veća nego kod ostalih oblika tvari, tako da su svojstva vode koju pijemo izrazito ovisna o onome kroz što je voda prolazila dok nije došla do nas. Idealna je svježa izvorska voda, koja u sebi sadržava idealne omjere minerala i jak pranički naboj. Voda iz gradskog vodovoda često je i fizički jako onečišćena, i pranički “mutna”. Svojstvo vode da na sebe veže pranu od izuzetnog je značaja; naime, kiša “opere” negativni pranički naboj iz atmosfere gradova, zajedno s nečistoćama u zraku, i tako bitno olakšava život i doprinosi smanjenju latentnog negativiteta. Magla, pak, djeluje sasvim suprotno: budući da predstavlja aerosol vode u zraku, sitne kapljice vode koje na sebe vežu negativni naboj ostaju lebdjeti, i tako se negativni naboj zadržava dulje i u koncentriranijem obliku od uobičajenog, tako da doprinosi latentnom negativitetu u atmosferi i napetosti.

Isto tako, svojstvo vode da “opere” pranu sasvim je primjenjivo i na čovjekov pranički omotač, njegovu auru. Iz tog razloga većina

religija propisuje obredno kupanje, kojem se nažalost zaboravilo zbiljsko značenje. Posebno se preporučuje kupanje u “svetim rijekama”, dakle rijekama čija voda ne samo da je u stanju oprati nečistoće iz čovjekovog praničkog omotača, nego ih također nadomješta sebi specifičnom čistom pranom. Takvo kupanje oslobađa napetosti i pročišćuje razmišljanje, olakšavajući spuštanje viših stanja svijesti do fizičkog tijela.

Isto tako, od velike važnosti za zdravlje praničkog tijela su ispravna vlažnost i ionska ravnoteža atmosfere; idealno stanje atmosfere je prisutno u šumama (biljke stvaraju uravnoteženu mikroklimu), kraj mora, rijeka, jezera i drugih velikih vodenih površina. Od velikog značenja je imati u blizini tekuću vodu, makar to bio mali vodoskok, kao i imati biljke u prostoriji u kojoj živimo. Nepravilna ionska ravnoteža i nedovoljna vlažnost zraka nagrizaju praničko tijelo (auru) i tako doprinose uznemirenosti, osjećaju ugroženosti i stresa, te izazivaju depresivna stanja i neuravnoteženo ponašanje.

Najznačajniji izvor prane, uz koji je hrana samo dopuna, jest disanje. Uz izmjenu plinova u organizmu, na fizičkoj razini, disanje također vrši ulogu izmjene prane u organizmu; udiše se čista, a izdiše onečišćena prana. Ispravno disanje, dakle prirodno, ravnomjerno i uravnoteženo u svim aspektima, od velikog je značenja za higijenu i zdravlje praničkog tijela; stanje duha koje prati disanje neizmerno je bitnije od same mehanike disanja, a najbitnije od svega je znati da se ni u kom slučaju ne smije voljno upravljati disanjem, jer takvo voljno upravljanje u biti tek reže prirodne dinamičke procese i može dovesti do ozbiljnih poremećaja na svim planovima. Osjećaj punjenja tijela pranom je najlakše prizvati kad nakon nekog vremena zadržavanja daha duboko udahnemo, čitavim bićem. Takvo udisanje ispunit će čitav organizam pranom – osvještavanjem određenog dijela tijela u određenom stanju duha za vrijeme udisaja, te udisanje i izdisanje kroz taj dio tijela puni taj dio pranom i čisti ga. Idealna vježba je

disanje mira kroz dijelove tijela; najprije kroz ruke, zatim kroz stopala i noge, onda kroz ramena, trbuh, anus, spolne organe, te sve ostale. Kako dišemo mir, tako se mišići opuštaju i tkiva revitaliziraju. Izdisati uvijek treba uz rezonanciju, ispuštajući na taj način osjećaje potisnute u tom dijelu tijela. Kad smo opustili čitavo tijelo udisanjem mira, možemo početi s udisanjem radosti – istim redoslijedom, kroz dio po dio tijela. Kad prštimo od radosti čitavim bićem, počnimo udisati orgazam, kroz svaki pojedini dio tijela, osjetimo ekstazu u čitavom biću, i njime ispiremo sve nečistoće, blokade i slično. Ako nas u tome prekine neki uznemirujući događaj ili sjećanje, vratimo se u mir, osjetimo mir u svim dijelovima tijela, a nemir i uzrujanost isпустimo rezonancijom kod izdaha. Kako zadovoljstvo raste, zvukovi prilikom izdaha, dakle mantra rezonancije, postat će uzdasi zadovoljstva, radosti, sreće, ekstatično mrmljanje. Takvim vježbama ćemo silovito ispuniti tijelo energijom i revitalizirati ga, što ima iscjeljujući učinak. Doslovno vodimo ljubav s vlastitim tkivima, organima i čitavim tijelom, osjećamo i volimo svaki pojedini dio i tako se iscjeljujemo. Slična tome je vježba kojom možemo pratiti temeljnu meditaciju: kad osjetimo toplinu i ljubav u srcu, širimo je od srca prema van; osjetimo u toj iscjeljujućoj ljubavi svaki pojedini dio tijela, volimo ga, opuštamo i prihvaćamo, integriramo u sebe i doživljavamo kao sebe. Zatim se krećemo u prostoru izvan vlastitog fizičkog tijela, i disanjem ljubavi srca ga ispunimo. Nije bitno koliko se daleko uspijemo proširiti, bitno je ispuniti taj prostor ljubavlju i prihvaćanjem. Sasvim je vjerojatno da će se prilikom tih vježbi javiti kriye i različiti slični fenomeni. Tada je bitno potisnuti osjećajni sadržaj isprazniti kriyama i rezonancijom, a potom krenuti s vježbom od početka. Prana mora teći, organizam mora biti rijeka a ne jezero. Organizam se pranom mora ispuniti, pročistiti, i nečistoće isprazniti izdahom. To je formula ravnoteže i zdravlja.

Važno je napomenuti da se čišćenjem praničkog tijela čiste i otvaraju svi centri, i svi energetski kanali u tijelu, naravno do razine prane. Sva energetska stanja koja se osjećaju na razini fizičkog tijela predstavljaju kretanje prane kroz materiju. Otvaranje čakri na fizičkoj i praničkoj razini jako je međusobno isprepleteno; recimo, osjećaj topline u srcu je otvaranje srčane čakre na praničkoj razini. Otvaranje grla – u smislu stjecanja sposobnosti ispravnog izgovaranja, izražavanja, predstavlja otvaranje grlene čakre na razini prane i materije. Sposobnost gledanja aura, napetost na čelu i slično predstavljaju simptome otvaranja četrone čakre na razini prane i materije. Otvaranje nadija u glavi, napetost na tjemenu, te osjećaji krckanja, širenja, otvaranja u glavi simptomi su otvaranja krunske čakre na razini prane i materije. Dakle pranička otvaranja sustava predstavljaju sasvim konkretne, često izuzetno fizičke senzacije. Ta otvaranja, iako na niskom nivou, nužna su radi prenošenja viših stanja svijesti u tijelo, kako bismo ih bili u stanju doživljavati – budući da stvari doživljavamo kroz tijelo, čitava linija posredovanja razina svijesti mora biti protočna, kako bismo bili u stanju iskusiti viša stanja svijesti. Ako je ta linija prekinuta ili zaprljana, bit ćemo u stanju doživljavati samo najgrublje vidove fizičke stvarnosti.

Često se, nažalost, otvaranje viših čakri na njihovim nižim podrazinama drži visokim postignućem (budući da su otvaranja tih centara u svetim spisima često poistovječena s najvišim stanjima svijesti), pa će netko tko gleda plavu svjetlost i osjeća napetost u grlu često držati kako je ovladao grlenom čakrom i kauzalnom razinom. To je izuzetno daleko od istine – praničke i fizičke senzacije uopće ne moraju značiti ama baš ništa više od činjenice da se energetsko stanje čakre dovodi u normalno funkcionalno stanje, koje uopće ne mora biti povezano s visokim stanjima svijesti. Često sam sretao ljude koji su me uvjerovali, čitajući moje opise viših čakri i njima pripadajućih razina, kako su oni ovladali tim razinama, a istodobno

pokazuju savršeni nedostatak više svijesti koja bi to morala pratiti. Kasnije, kad budem opisivao ta stanja, jasno će se vidjeti što imam na umu.

Isto tako, često ljudi koji su doživjeli spontano buđenje Kundalini opisuju teškoće koje su doživljavali na fizičkoj i praničkoj razini prilikom uzdizanja Kundalini prema krunskoj čakri, i konačno postignuće tog uzdizanja drže prosvjetljenjem, ili ne znam koliko visokim stanjem. Zaboravljaju da je podizanje Kundalini, u tom smislu, od korijenske do krunske čakre, najelementarniji aspekt šaktipat inicijacije, to je ono od čega se praktički počinje, jedan od osnovnih uvjeta, a nikako cilj. To što je netko s tim imao poteškoća najčešće znači da je dugo vremena išao u pogrešnom smjeru, i pružao otpor procesu. Vrijeme i trud koje je netko utrošio na svom putu uopće nisu nikakav pokazatelj njegove spoznaje; poznajem ljude koji više od dvadeset godina prakticiraju neke oblike Kundalini-yoge, a još su uvijek samo početnici, bez obzira na visoko mišljenje koje gaje o sebi i svojim postignućima. Poznajem, pak, ljude koji su nakon manje od godinu dana od buđenja Kundalini dosegli izuzetnu dubinu svijesti. Pranički fenomeni Kundalini, dakle, ne predstavljaju krajnji doseg procesa, nego samo jednu od nužnih karika u lancu; često će osobe koje su već ovladale, u prošlim inkarnacijama, različitim nižim aspektima, izravno krenuti u više aspekte, pa će biti zbunjene izostankom nekih simptoma koje će možda držati znakom duhovne razvijenosti; već i iz tog razloga se često najjače duhovne snage svijeta često ne drže duhovnima, a početnici koji se muče na prvim stepenicama mogu čak biti proglašavani Božanskim inkarnacijama – dovoljno je neke malo manje uobičajene nebitnosti proglasiti znakovima prosvjetljenja, i već se stvara sasvim iskrivljena slika. Često će se sposobnost opažanja aura držati duhovnijom stvari od razumijevanja situacije i instinktivnog ispravnog postupanja, iako ovo drugo pripada toliko višoj sferi postojanja, toliko višem vidu

funkcioniranja čeone čakre, da nikakve usporedbe nisu moguće. A najčešće je slučaj da osobe koje su obdarene takvim razumijevanjem uopće ne moraju moći biti u stanju gledati aure i tome slično.

Zbog čega o tome pričam? Toliko je lako uhvatiti se u neki od oblika “duhovne” oholosti, ponosa zbog vlastitog postignuća, da se zaboravlja ogromnost puta kojeg treba prijeći, zaboravlja se koliko je Bog u stvari beskrajni ocean, kolike dubine leže u njemu. I kad se to zaboravi, onda se blatna lokva na cesti može doimati oceanom. Zato su skromnost i predanost toliko vrijedne odlike učenika na Putu. Učenik opaža jedino Boga, a o sebi uopće nema vremena misliti. I tako opazajući jedino stvarnost i živeći u stvarnosti, on postiže najvišu stvarnost u sebi, i živi tu stvarnost u svijetu, svjedočeći je. Isto tako je beskorisno i štetno zavidjeti drugima na njihovom postignuću, i težiti za onim što su oni postigli. Bog, naime, najbolje zna što nam je potrebno, pa se u svakom slučaju moramo okrenuti njemu, jer ćemo jedino iz tog smjera dobivati.

Jedna od velikih zamki koje vrebaju učenike na Putu jest govorenje o vlastitim “postignućima”. To je najefikasniji način da se od tih iskustava odijelimo. Budući da smo ih opisivali kao svoje, zatvaramo se od njih, i ona se ne ponavljaju. Tek zaboravljanjem sebe i svoje uloge, i usmjerenošću na Boga i ništa drugo, postiže se nešto od vrijednosti. Usmjerenost na sebe zatvara nas od iskustva onoga što nas nadilazi. Opijenost Bogom je Put.

Iz onoga što je do sada napisano očito je da opažanje viših razina stvarnosti u tijelu izravno ovisi o pročišćenosti fizičkog i praničkog tijela. Posebno je dubina svijesti i “utiska” koji viša stvarnost ostavlja u tijelu ovisna o čistoći i protočnosti moždanih tkiva. Ta protočnost može se povećati otvaranjem nadija u glavi. Prije navedenim vježbama mira i blaženstva treba smiriti i energizirati tijelo. Kada osjetimo energetska kretanja u glavi, znači da se prana počela “probijati” kroz zatvorene energetske kanale. Tom probijanju treba

pomoći, a način za postizanje toga je sasvim jednostavan. Kad osjetimo napetost i pritisak, iznutra prema van, na određenom dijelu glave, lagano obratimo pažnju na taj dio, i osjećamo ga. Ništa više. Samo obraćanje pažnje, svijest o onome što se dešava, dovoljno je da se olakša otvaranje zatvorenih kanala. To treba raditi u potpunom miru, dugo vremena, sve dok se prana iznutra ne probije prema van kroz svaki pojedini kanal i tkivo u mozgu. Moguće su čudne senzacije, kao osjećaj prolaska kuglica od vate kroz krvne žile mozga do srca i pluća, što može biti izrazito čudno i ne pretjerano ugodno, ali to predstavlja ispiranje moždanih tkiva, jer je otvaranje nadija praćeno otvaranjem i većom protočnošću krvnih žila u mozgu, što dovodi do ispiranja fizičko-praničkih nečistoća koje su se u tim tkivima nakupile. Također se mogu očekivati i čudne senzacije krckanja i kretanja u glavi, te pražnjenje sinusa i tome slično. Nakon takvog čišćenja i energiziranja mozga svijest će biti toliko čišća, jasnija i dublja, opažanje viših razina bit će toliko jasnije, da to nije usporedivo ni sa čim.

Sasvim su slični postupci prilikom otvaranja krune u suprotnom smjeru, dakle kad energija dolazi odozgora u naše tijelo. Tada pomaže zamišljanje tankih slamčica čiste duboko ljubičaste svjetlosti koje primjenjuju sasvim lagani pritisak na dio po dio glave, i nježno prolaze u mozak i dalje u tijelo do stopala, i kroz njih u središte zemlje, kako se nadi za njih otvara. To treba ponavljati na svim dijelovima glave koji pružaju otpor ulasku energije. Jako je bitno da vizualizacija ni u kom slučaju nije nasilna: mora se raditi o nježnom vođenju ljubavi i “zavođenju” od strane jedne i druge strane, slamčica “uvjerava” nadi da joj se otvori, a onda nadi prihvaća slamčicu koja u njega prodire i s njim vodi ljubav; dolazi do sjedinjenja s energijom, njenog prihvaćanja. Bilo kakav drugi oblik nasilnog probijanja nadija energijom može dovesti do iritacije moždanih tkiva i ružnih glavobolja. Za vrijeme takvih ispiranja

moždanih tkiva potrebno je piti puno vode, i ne jesti praktički ništa (što ionako nije problem, budući da će koncentracija biti u cijelosti obuzeta procesom čišćenja, tako da jelo niti neće padati na pamet), jer će se tako proces bitno olakšati i ubrzati. Voda naime pomaže ispiranju nečistoća iz sustava. Ne treba se iznenaditi niti spontanom pojavom praničkog čišćenja – proljev, povraćanje i slično – koje može pratiti ovakav zahvat, ili mu prethoditi; tako se naime sustav automatski priprema i čisti.

Drugi izuzetno moćan oblik ispiranja sustava je izaći na otvoreni prostor, za jakog vjetra, i otvoriti svoje čitavo biće čistom Zemljinom elementu zraka, elementu vjetra, koji nas doslovno čisti, pere, odnosi sve nečistoće. Uspraviti se na vjetru i otvoriti mu se, neka sve odnese, ne vezati se ni za što, otpustiti sve vezanosti i pustiti vjetar da nas čisti. Treba obraćati pažnju na svaki pojedini dio tijela dok vjetar prolazi kroz njega i pere ga.

Isto se može napraviti i s čistim elementom vode – izaći na kišu, na pljusak, i pustiti da nas voda čisti, pere, prolazi kroz naše biće i odnosi sa sobom sve na što naiđe. To se može, kao svakodnevni obred čišćenja, sasvim jednostavno napraviti pod tušem.

Isto je moguće raditi i s vatrom – obred hodanja po vatri je lijep primjer, ali budući da je vatra bitno opasnija od prethodna dva elementa, ni u kom slučaju ne treba poduzimati takve korake bez stručnog vodstva, jer mogu uslijediti teške fizičke povrede.

Moguće je čistiti se i elementom zemlje – mala djeca koja se valjaju po travi i u pijesku, koja se znaju potpuno uroniti u blato, krasan su primjer. Važe sasvim ista pravila kao i za vodu, zrak i vatru. Najbitnije je prirodni element doživjeti kao sasvim čist, i predati se njegovom pročišćujućem djelovanju, sjediniti se s njegovom čistoćom.

Tijelo je moguće revitalizirati i seksualnom stimulacijom. Fizičkim podraživanjem spolnih organa na blag i nježan način treba izazvati zadovoljstvo, koje se zatim poput topline širi iz genitalnog područja čitavim tijelom, u koncentričnim krugovima. Kad zadovoljstvo obuhvati čitavo tijelo, treba to stanje održavati, jednostavnim osjećanjem zadovoljstva i uživanjem. Orgazam ovdje nije cilj, ali kad se desi, bit će izrazito snažan – orgazam uvijek treba bljesnuti kroz krunsku čakru, a ne kroz niže sustave, a to se postiže prepuštanjem i predanošću. Treba se u potpunosti prepustiti iskustvu, ne kontrolirati ga. Treba se u cijelosti osloboditi osjećaja krivnje i potiskivanja svih vrsta.

Treba u što širem luku izbjegavati sve tehnike šabloniziranja ritma disanja. Najpoznatija takva tehnika je purvaka-kumbhaka-rechaka pranayama, ili u prijevodu udah-zadržavanje-izdah, gdje se svjesno održava omjer 1-4-2 između udaha, zadržavanja daha i izdaha. Takav pokušaj svjesne kontrole krajnje je štetan i opasan, a osim toga je i beskoristan, budući da postoje bitno bolje metode punjenja sustava pranom. Te metode su već ugrađene u sustav – zijevanje i duboki uzdah. Zadržavanje daha, koje se takvim tehnikama silovanja pokušava postići umjetnim putem, u stvari treba biti posljedica smirivanja duha i povlačenja svijesti unutra. Treba dakle krenuti od svijesti, a dah će sam pratiti, bez potrebe za prisilom.

Nakon što isprobate neke od tehnika revitaliziranja tijela i njegovog punjenja pranom, postat će vam jasno da je, nakon određenog pročišćavanja materije tijela, moguće disanjem blaženstva tijelo u tolikoj mjeri napuniti energijom, da se njegovi sustavi sami počnu regenerirati, te proizvoditi sve potrebne tvari. Ekstrem toga jest gubitak potrebe za uzimanjem hrane; fizički vehikl hrane postaje nepotreban (ili potreban u manjoj mjeri nego inače), a ionako se većina prane asimilira i eliminira dahom. Doduše za održanje tijela samo pranom potrebno je čitavo vrijeme osjećaje i disanje držati u

stanju blaženstva, što je u nekakvim uobičajenim životnim okolnostima praktički nemoguće postići. Osim toga, bitnije je pročistiti viša tijela i ovladati višim stanjima svijesti, nego održavati tijelo u stanju koje postaje samo sebi svrhom. Kada postignete najviša stanja duha, onda će materija i prana ionako postati sasvim nebitnima, osim kao sredstvo očitovanja nečeg višeg. Ali dok ne postoji nešto više što bi se očitovalo, insistiranje na pročišćenju materije i prane je besmisleno.

Astralna razina

Treća razina po redu, brojeno odozdo prema gore, jest astral³¹, područje uma želja (u ezoterijskoj terminologiji još postoji naziv kama-manas, što u prijevodu znači “želje-um”, dakle um želja, um koji je obojen žudnjom). Astral je područje slika, utisaka, želja, težnji, strasti, dojmova. To je područje kontrole, volje, usmjerenja i upravljanja. Sve slike i utisci koji mogu unutar duha postojati razdvojeni od stvarnosti jesu astral. Sam naziv “astral” je pomalo čudno odabran – ne samo da se rabi u sasvim različitim značenjima, nego je i ne-deskriptivan; kama-manas je bitno sretnije rješenje, ali budući da nije u dovoljnoj mjeri rasprostranjeno, zadržat ću se na pojmu “astral”. Problem u svakom pokušaju govora o astralu predstavlja činjenica da se radi o razini koja u mnogobrojnosti svojih aspekata, te u svojoj unutarnjoj raznolikosti daleko nadilazi materiju i pranu, a stvar se još dodatno komplicira vezom između astrala i tih razina, koje čine nužnim detaljan opis svih njihovih međudjelovanja. Sva ljudska doživljavanja astralne razine obojena su u nekoj mjeri pranom i materijom, jer su ljudska bića po samoj svojoj prirodi u stanju opažati samo ono, što na supstanciji njihovog fizičkog tijela, dakle u njihovom mozgu, ostavi utisak neke vrste. U višim aspektima svog postojanja možemo dakle doživljavati stvari koje daleko nadilaze svaku mogućnost poimanja od strane našeg fizičkog bića, ali su sva ta doživljavanja nužno obojena i ograničena sposobnošću našeg fizičkog uma da ih obradi, prikaže i osjeti. Vježbom i nadila-

³¹ “Astral” je zapadni naziv, potječe iz razdoblja ptolomejskog geocentričnog sustava, kad se “astralnom sferom” nazivalo područje zvijezda, i u različitim tumačenjima pripisivano mu je značenje sfere anđela i sl. Indijski sustavi nemaju toliko jasan naziv za astral, najčešće se astralno tijelo naziva suptilnim tijelom (sukšma šarira) a za različite astralne svjetove postoje različiti nazivi.

ženjem nekih uobičajenih linearnih obrazaca razmišljanja i osjećanja možemo postati sposobnima osjetiti bitno više aspekata astralne razine, ali nikada u onoj mjeri u kojoj to uspijeva bićima koja ne posjeduju ograničenja nametnuta postojanjem nižih tijela, koja su nama svojstvena. Isto tako, iz toga slijedi da ljudsko biće nikada u svim svojim aspektima nije inkarnirano, dakle utjelovljeno u fizičkom, već i zbog same činjenice da je astralna razina po svojim osobinama nadređena materiji, a niže ne može obuhvatiti više u cijelosti. S druge strane, već i samo djelomično opažanje astrala kroz fizičko tijelo predstavlja izvjestan “kulturni šok” za ljudsko biće koje je naviknuto na stalna ograničenja koja na njega postavlja inertnost materije. Budući da je nosiva materija astrala, dakle supstancija od koje je sve izgrađeno, u biti supstancija misli i želja, a ne materije i energije, ovdje važe sasvim drugačija pravila igre – misli i želje su građevna supstancija stvarnosti! Hajdemo za početak razjasniti o čemu se radi.

Rečeno je da se ovdje radi o supstanciji osjećaja i misli. Ti osjećaji i misli formiraju manje-više složene i jasne objekte, koji se na toj razini opažaju posve stvarnima; želja za automobilom stvara sliku automobila u duhu. U astralu je ta slika fizička kategorija, stvarni predmet. Mi smo navikli, budući da djelujemo u materiji i energiji, da je potrebno najprije zacrtati cilj, a zatim uložiti energiju koja će modificirati materiju, kako bismo taj cilj ostvarili. U komunikaciji s bićima astralne razine (čemu ćemo se posvetiti tek kasnije, budući da se radi o širokom i izuzetno zahtjevnom predmetu) nalazimo se u situaciji u kojoj je namjera istodobno ostvarenje; u kojoj je ideja identična realizaciji, a misao je identična predmetu. Želje su istodobno ostvarenje. Dakle željom i mislima mi već u startu stvaramo predmet, a potom ulaganjem energije u njegovo ostvarenje pokušavamo taj cilj ostvariti u materijalnom svijetu. Sve želje, stanja uma,

planovi, nade i strahovanja koji se nalaze unutar našeg duha, u biti predstavljaju fizičke objekte na astralnoj razini.

Kao što i u suptilnosti materije postoje agregatna stanja (krutina, tekućina, plin i plazma), kao što u suptilnosti i intenzitetu prane postoje stupnjevi, isto tako i unutar astrala postoje stupnjevi, agregatna stanja i slojevi, ali njihova složenost je tolika da bi mogla čovjeka baciti u očaj, ako bi ih namjerio sve proučiti. Naime astral je čitava jedna nova dimenzija stvarnosti; teorije o podjeli stvarnosti na dimenzije imaju dakle itekakvog smisla. Ako uzmemo da su visina, širina i dubina tri dimenzije prostora, ako uzmemo pranu, dakle energetsko stanje, kao dodatnu dimenziju, onda je astral peta dimenzija stvarnosti. Vrijeme namjerno ne brojim kao četvrtu dimenziju budući da držim kako je vrijeme svojstveno svim ostalim dimenzijama kao posebna veličina, a osim toga protjecanje vremena je subjektivno izrazito različito na različitim razinama, tako da ću ga ovdje čisto zbog jasnoće i razumljivosti izostaviti iz razmatranja; čitava situacija je, naime, i bez njega beznadno složena.

Osim što se o astralu može govoriti kao o dodatnoj dimenziji stvarnosti, o njemu se istodobno može govoriti i kao o čitavom neovisnom svemiru, sa potpuno različitim kriterijima prostora, vremena i stvarnosti od onih poznatih na nižim razinama. O čemu se radi? Ako imamo u vidu da su u astralu misli i želje građevni objekti stvarnosti, onda je jasno kako misli i želje različitih bića mogu stvarati čitave svjetove, koji svi zauzimaju isti "prostor", u kojima vrijeme ne teče jednakom brzinom nego je ovisno o stanju duha tvorca tih svjetova, i čija doradenost izravno ovisi o sposobnosti njihovog graditelja da uobliči svoje želje i misli na jasan i složen način. Isto tako, u astralu je i promjena fizičke lokacije stvar želje, usmjerene volje. Dovoljno je poželjeti biti na drugom mjestu i istog smo časa na njemu, promjena lokacije je trenutna. Za bića koja su navikla putovati procesom, a ne namjerom, to je veliki šok, i sasvim je česta situacija

da neizvježbana bića u svojem dodiru s astralnim svijetom ogromnom brzinom čitavo vrijeme mijenjaju fizički položaj, ne shvaćajući u cijelosti prirodu onoga što se dešava. Ali to i nije najgore od svega; ako znademo da su u astralu misli djelovanje, ako je želja ostvarenje, zamislimo kakav je užas u stanju počinuti neizvježbano biće koje svojim nekontroliranim mislima i željama mijenja stvarnost oko sebe. Mišljenjem o nekoj osobi mi doslovno primjenjujemo na nju svoju volju, i izricanjem unutarnjeg suda uobličavamo je u kalup. Izricanjem sudova mi doslovno silujemo druge, vršimo jasan čin nasilja. A da ne govorimo o jačim oblicima nasilja, kakav je recimo zla namjera usmjerena prema drugom biću, želja za njegovim uništenjem i slične. Doslovno možemo mislima i željama parati astralna tijela drugih bića i ubiti ih, ako ova nisu u dovoljnoj mjeri izvježbana ili voljna da se od takvog nasilja obrane. Radi zaštite bića astralne razine od takvih oblika zlorporabe postoje nadglednici, takozvani čuvari pragova. Takva bića sprečavaju nezrelim, nespремnim i nerazvijenim stvorenjima pristup u otvoreni astral.

Postavlja se logično pitanje gdje se nalaze bića, koja koriste supstanciju astrala, dakle misli, osjećaje i želje, te različite stvaralačke namjere, ako im nije dopušteno slobodno kretanje u otvorenom astralu. Odgovor je prilično logičan: u svojem osobnom astralu. Osobni astral je “mjehur” od astralne supstancije, astralno tijelo bića, u kojem su sadržane njegove osobne fantazije, želje, viđenja svijeta, maštanja i planovi. Takvo tijelo od želja-misli svojstveno je svim nerazvijenim bićima, i predstavlja jednu vrstu astralne maternice, osobnog svijeta u kojem bića žive i razvijaju se prije nego se uzmognu roditi u otvorenom astralnom svijetu.

Ti mjehuri nikada nisu u cijelosti izolirani i izdvojeni od ostatka astralnog svijeta; naprotiv, povezani su mnoštvom niti, veza od astralne tvari, koje spajaju astralna tijela bića koja uspostavljaju dodir

jedna s drugima, te s različitim ograničenim aspektima astralne stvarnosti, s kojima su ta bića u stanju stupiti u dodir. Sve međusobne veze bića uspostavljaju se samo obostranim pristankom. Znanje o tome je od izuzetnog značenja, predstavlja doslovno dragulj kojeg treba čitavo vrijeme imati u svijesti – nitko, naime, s nama ne može niti stupiti u dodir, a kamo li raditi nam zlo, bez našeg voljnog pristanka. To znači da je dovoljno samo poželjeti da s nas spadnu sve veze koje nisu za najviše dobro nas i drugih, i to će se istog časa desiti. Jedini problem je u mogućem, dapače prilično čestom vjerovanju kako su stvari koje nam čine zlo u stvari za naše dobro, te da su zle stvari koje činimo drugima u stvari za njihovo dobro. Zato se kaže kako je put u pakao popločen najboljim namjerama. Veze između bića uspostavljaju se tako što jedno biće pomisli na drugo; budući da svako biće ima svoj “okus”, “mantru”, “ime”, naša misao s okusom tog bića posegne i dotakne astralno tijelo drugog bića, gdje može biti prihvaćena ili odbijena. Misao koja poseže ka drugome može se gledati kao nit koja spaja bića – čvrstoća i debljina niti ovisna je o snazi osjećajne i misaone veze među bićima. Takav “zaziv” koji ima za cilj uspostavljanje veze s drugim uopće ne mora biti ograničen samo na astral, naime ako se priziva “ime” bića koje se nalazi u razinama iznad astrala, ako zaziv rezonira s tom razinom, može se s tim bićem doći u dodir. Zato se ispravno kaže da se zazivanjem Božjeg imena postiže oslobođenje. Naime, sposobnost “izgovaranja” Božjeg imena znači prizivanje Boga u vlastitu svijest, i ako smo u vlastitoj svijesti u stanju prizvati Boga, ako smo u stanju posegnuti prema Bogu i dohvatiti ga, samim tim činom digli smo svoju svijest toliko visoko, da sama sposobnost da se takvo nešto učini predstavlja osobinu oslobođenja. Ispravno je dakle reći kako oni koji su postigli oslobođenje mogu zazivati Božje ime, dok to ostali ne mogu. Većina bića zazivanjem Boga u stvari zaziva nešto na nižoj razini, ali često iznad one na kojoj se oni sami nalaze, tako da je takav zaziv ipak u pravilu od koristi; iako se njime ne priziva Bog,

opet takav zaziv često nailazi na blagotvoran odgovor iz svjetova anđela i sličnih visokih bića. Zbog tog se razloga u nekim religijama i vjerovanjima tolika važnost posvećuje mislima i govoru; o čemu mislimo i govorimo, s tim dolazimo u dodir, i to prizivamo u vlastitu svijest.

Kad govorimo o uspostavljanju veza s drugim bićima, ipak treba imati u vidu da je većina ljudi toliko obuzeta sobom, da nikada i ne uspostavlja stvarne veze sa stvarnim bićima, nego u svojem astralnom mjehuru stvara slike, događaje i stanja koje drži stvarnima, i koje u sebi poistovjećuje sa stvarnošću. To je možda i sreća, jer nije ugodno ni pomisliti što bi bića, koja su u toj mjeri obuzeta sobom da uopće ne opažaju druga bića kao stvarna, nego više kao predmete i objekte koje treba iskoristiti i kojima treba manipulirati, bila u stanju činiti tim drugim bićima da su u stanju s njima doći u dodir. Tragedija nižih razina, dakle fizičke i praničke, jest u tome što omogućuju takav dodir, dakle poistovjećenje stvarne druge osobe sa slikom unutar vlastitog astralnog tijela. Tada imamo primjere užasnog postupanja prema drugim bićima, prema kojima se odnosi kao prema predmetima, nikada ih se uistinu ne osjeća, nego se na njih projiciraju vlastite frustracije i unutarnji mrakovi. Takav oblik projekcije proizvodi užasna djela i nesreću na svijetu. Naime kad bi se druge prihvaćalo kao druge, onda se nikada njima ne bi pokušavalo upravljati na način na koji upravljamo vlastitim unutarnjim slikama, nego bi se prema njima odnosilo s prihvaćanjem, uvažavanjem i štovanjem. Bez fizičkog i praničkog tijela, nikakav dodir između druge osobe i takvih unutarnjih slika ne bi bio moguć.

Isto tako treba imati na umu da postoji i obrnuti postupak: da su ljudi privučeni drugima upravo zato što u njima opažaju osobine koje njima samima nedostaju, koje im trebaju. Zato se “zaljubljuju” u druge, ostaju s njima dok ne nauče potrebnu lekciju ili dok ne razviju željena svojstva, a tada drugoga napuštaju kao nezanimljivog. To je

loš način postupanja, bolje je naime u vlastitom astralu osvijestiti idealnu osobu/osobinu, i postepeno je usvojiti i integrirati u sebe, pa tada neće biti potrebe za projiciranjem vlastitih nedostajućih dijelova na druge.

Čest primjer takve projekcije jest projekcija vlastitih elemenata ličnosti spola suprotnog od spola vlastitog fizičkog tijela na osobu “savršenog ljubljenog/ljubljene”, ili identifikacija vlastitog “nedostajućeg spola” s roditeljem suprotnog spola prema kojem se mjere “idealni partneri”. Lijek za taj problem je prepoznati ono što smo izmjestili iz sebe i dali drugome, vratiti taj izgubljeni element ličnosti, prepoznati ga kao svojeg i kao sebe, i u sebi pronaći cjelovitost. To je jedan oblik unutarnje tantrije: sjedinjenje sebe-žene i sebe-muškarca, vođenje ljubavi između ta dva aspekta osobnosti i njihovo sjedinjenje. Tada ćemo biti u stanju osjetiti drugoga, bez projekcije, stvarnu osobu, i ako se tada razvije ljubav između osoba, potpunih osoba, a ne ljubav prema vlastitim nedostajućim osobinama, tada će ta ljubav biti moćna i postojana, utemeljena na stvarnim i čvrstim temeljima, i rezultat će trajnim zajedništvom. Nekako mi se čini da bi seksualna veza između dvoje iznutra upotpunjenih ljudi mogla biti daleko najbolja, budući da bi bila utemeljena na ljubavi prema osobi, a to u svakom slučaju daleko nadilazi glad za vlastitom potpunosti, kakva obično tvori burne, ali plitke i kratkotrajne veze.

Astralna razina je među ljudima duha općenito na zlu glasu, a sada će se vidjeti i zašto. Naime očito je da unutar astrala vladaju prividi – slike, dojmovi, stanja, prostori i vremenski tokovi koji često uopće nemaju nikakve veze s ničim objektivnim, nego naprotiv predstavljaju odraz i proizvod stanja duha onoga tko ih dovodi u postojanje. Zbog toga se astral često naziva svijetom iluzija, a ponekad i svijetom zla. Svi uzroci zla, općenito i praktički bez iznimke, imaju svoj izvor u astralu, i bićima koja u njemu borave. Unutar astrala, nije moguće uočiti razliku između istine i privida. Izvježbana bića,

dakle, mogu o sebi stvoriti privid koji se razlikuje od njihove biti. Takva bića zovu se čarobnjacima, magovima. Oni sebe međusobno dijele na crne i bijele, ovisno o smjeru u kojem vole držati da djeluju, ali bića istine njih sve zajedno drže lašcima i bićima koja žive u zabludi, koja primjenom svoje volje na neskladan i nasilan način ometaju volju drugih, stvarajući veliku pomutnju u svijetu. Škole koje obučavaju čarobnjake uče ih primjeni astralnih zakonitosti u svrhu provedbe vlastite volje; “bijele škole” naučavaju primjenu tih zakonitosti na neškodljiv i blagotvoran način, dok “crne škole” naučavaju primjenu tih zakonitosti na bilo koji način, jer se volja i dobrobit maga pretpostavlja volji i dobrobiti svih ostalih bića, i drže kako mag smije raditi sve što je u stanju provesti, i da nema drugih ograničenja osim njegove sposobnosti. I jedne i druge škole služe se praktički identičnim tehnikama, a između njihovih su pripadnika mogući krvavi obračuni u kojima zna nastradati ili jedna strana ili obje, a budući da se jedni drugih boje i čuvaju, postoji neka vrsta pakta o nenapadanju koji se jako rijetko krši. Jako rijetko će mag napasti drugoga maga, ili osobu za koju ima osjećaj da bi se mogla obraniti od napada i uzvratiti. Iznimka su potpune budale među njima, koje nemaju dovoljno inteligencije i mjere kojom bi obuzdale vlastitu opaku narav, pa se znaju namjeriti na moćnijeg mraka od sebe, i tada često nastradaju. Bolje prolaze ako se namjere na biće viših razina koje zbog neke potrebe obitava u nižim razinama, jer će to biće podesiti stvari tako da se energija napada usmjeri na način koji će proizvesti najveće dobro svima. Tada se često crnom magu može dogoditi da dobije lekciju koja će ga odvratiti od zla i natjerati na kajanje.

U školama magije se kao temeljne vježbe naučavaju između ostalog i općenito korisne stvari, kakve su vježbe koncentracije svijesti na objekt, vježbe odvajanja svijesti od nepoželjnih ili ometajućih utjecaja, uče se tehnike vizualizacije u kojima učenik u svijesti kreira

predmete, na početku jednostavne a kasnije sve složenije, a učitelj ga pritom ispravlja. Tako se učenici izvježbaju u kreiranju i održavanju astralnih formi, te u velikoj mjeri ovladaju materijom astralne razine. Nažalost, oni te stvari rade ne kako bi ih upoznali i nadišli birajući bolje, dakle uzdižući se iz privida astrala u istinu mentala, nego naprotiv kako bi se tim stvarima služili u provođenju vlastitih želja i nižih ciljeva.

Isto tako, te škole naučavaju tehnike kojima se probijaju vrata u otvoreni astral, kojima se nadvladava ili vara čuvare pragova, kojima se na sebe stavljaju različite obmanjujuće slike pomoću kojih se ovladava drugim bićima i njima upravlja u vlastitu korist, i tome slično.

Tehnike koje se koriste u tim magijskim pravcima izuzetno su korisne – treba napomenuti da one praktički predstavljaju instrument jasnog mišljenja i osjećanja, koji može predstavljati snažno sredstvo prenošenja znanja i istine, ako se ne zloupotrijebi. Recimo, sposobnost dugog održanja pažnje na predmetu rezultira jasnim i čistim mislima koje mogu neometano, u dugim i jasnim izrazima prenositi istinu. Misli koje nisu jasne i sabrane nikako ne mogu odražavati i prenositi istinu viših stanja svijesti do materije. Isto tako, ako je um ispunjen hrpom nejasnih i mutnih želja, koje čovjeka nose kao perce na vjetru, on će najvjerojatnije biti izgubljen. Stoga su recimo tehnike raja³² yoge zasnovane prvenstveno na načelima pažnje, koncentracije i održanja dugog neometanog toka svijesti. Tako izvježban um predstavlja nevjerojatno vrijedan alat, koji umjesto da djeluje kao smetnja počinje pomagati u izrazu duha. Osoba ispunjena željama i nejasnim mislima ne može djelovati kao sredstvo očitovanja veličine u svijetu. Iz tog razloga je potrebno izvježbati um i pročistiti ga. Jedini problem s magijskim pravcima jest zla i sebična namjera koja

³² Raja yoga, ili kraljevska yoga, pristup je u kojem se tehnikama meditacije i koncentracije jača um.

stoji u pozadini takvih napora – um se čisti i vježba ne zbog toga da bi se kroz njega neometano provodila Božja volja u svijetu, nego da bi se ona omela, a umjesto nje provela volja praktikanta. Takvi svoju povećanu moć koncentracije koriste kako bi podvrgli sebi druge, koji tu moć ne posjeduju. Sretna je okolnost ta, što je njihova sposobnost utjecaja izuzetno ograničena već i samom prirodom namjere, pa ih je lako izbjeći. Isto tako, svi crni čarobnjaci djeluju na način koji je takav, da bi me natjerao da ih izmislim, kad ih već ne bi bilo – oni su tu na naše najveće dobro, i izraz Božje ljubavi prema nama, i treba im poslati pregršt poljubaca zahvalnosti. Naime oni pokušavaju nama upravljati pomoću naših nedostataka i slabosti. Snažnom i čistom osobom nije moguće upravljati. A budući da oni rade s našim nedostacima, pojačavajući ih i dovodeći ih do površine svijesti, omogućuju nam da izuzetnom oštrinom i točnošću sagledamo svoje slabosti, i tako ih uklonimo. Budući da su čarobnjaci često izuzetno izvježbani, mogu naći čak i najmanju slabost i njome manipulirati čovjekom, pa prema tome predstavljaju apsolutno idealno sredstvo čišćenja za duhovnog praktikanta. Nikakav boravak na svetim mjestima ne može toliko koristiti kao susret sa zlonamjernim crnim magom. Takav susret će nas prisiliti da se sa svojim nedostacima suočimo, i da ih riješimo, jer nemamo opciju odlaganja, budući da nas naši nedostaci ugrožavaju, čine nas opasno ranjivima. To je toliko korisna situacija, da sam jednu od tehnika formirao upravo prema tome: kad osjetimo neko naše unutarnje smeće, nemojmo ga potiskivati i izbacivati! Naprotiv, povećajmo ga, mazimo ga, kako bi se opustilo, naraslo, odvelo nas prijateljima i rođacima, a tada ih možemo sve zajedno uhvatiti i iščupati. To je točno ono što crni magi rade, s zlom namjerom, ali na našu najveću dobrobit. Zli ljudi su najveći Božji dar iskrenim tragaocima za istinom.

Vjerovali ili ne, najveća opasnost ne prijete od školovanih čarobnjaka, nego od onih “prirodnih”. Naime već sam pisao o raznim

načinima na koje niža bića upravljaju drugima, često višima od sebe, jednostavno traženjem slabosti i usađivanjem “trojanskih konja” u svijest: ideja koje na prvi pogled izgledaju neškodljivo ili čak dobro, ali njihovo usvajanje proizvodi dalekosežne loše posljedice. Jedan od krasnih primjera jest razmjerno česta ideja da se čovjek mora osjećati krivim zbog toga što je odabrao bolje nad lošijim. Naime ako je već povjerovao u ideje kako se treba žrtvovati za druge, ovo je sasvim logična posljedica; čitav život mu se “slikaju” situacije u kojima bi se trebao žrtvovati, i tako se njime upravlja. Ako pak odabere napraviti ono za što osjeća da je dobro i ispravno, i zbog toga se osjeća lijepo i skladno, u njegovu svijest će se prizvati već usađena naopaka predodžba po kojoj je to loše, to će izazvati grižnju savjesti koja će čovjeka izbaciti iz njegovog sklada, a tada će vampir predložiti sliku postupaka koji bi trebali čovjeka vratiti u sklad, a u stvari će produjiti osjećaj nesklada, stvoriti ovisnost o vampiru, i raditi u korist njegovih ciljeva. Zbog tih razloga, kao i zbog nevjerojatne učestalosti ovog tipa manipulacija, potrebno je čitavo vrijeme preispitivati sve predodžbe i uvjerenja u svakoj situaciji u kojoj se osjećamo i u najmanjoj mjeri neugodno, i sve takve naopake ideje odbaciti, zajedno s onima koji ih rabe kako bi upravljali našim životima. Kada jednom obratimo pažnju, postajemo svjesni koliko su česte situacije u kojima osoba unutar nekoliko sekundi iskuša sve moguće oblike manipulacije čovjekom: pokušat će mu se pozvati na “savjest”, zapravo na osjećaj krivnje. Zatim će mu se pozvati na osjećaj dužnosti. Onda će se pozvati na “ljubav”, i potrebu “života za druge”, što će se često potkrijepiti citatom iz nekog svetog spisa. Uglavnom, bitno je samo promatrati na što se takvi pozivaju, izolirati mehanizme reakcije unutar vlastitog duha – sve što proizvodi tjeskobu, strah, krivnju, odgovornost, i sve zajedno baciti. Put prema Bogu je kroz sreću i sklad, a ne kroz manipulacije i slično astralno smeće. Isto tako treba odbaciti sve slike koje drugi pokušavaju projicirati na nas, i držati se vlastite biti, bez obzira na sve.

Treba, pak, paziti da se ne ode u drugi ekstrem, u oholo podrazumijevanje vlastite savršenosti i prodikovanja drugima iz te oholosti, i neprihvatanje odgovornosti za vlastite misli, riječi i postupke. Treba slijediti vlastiti unutarnji sklad i radost, a ne samodopadnost ega.

Druga opasnost koja prijete čovjeku su oni koji djeluju s “najboljim namjerama”. U tu grupu spadaju svi propovjednici raznih religija koji su obuzeti potrebom za spašavanjem ljudi i za upravljanjem njihovim postupcima “za njihovo dobro”, kao i općenito svi čiji su postupci vođeni umovanjem o tome što bi trebalo a što ne bi trebalo raditi, a ne Božjom voljom očitovanom kroz unutarnji glas ispravnosti. Isto tako treba izbjegavati sve situacije i osobe koji nas navode na usvajanje nerealnih i iluzornih viđenja stvarnosti, i tako nas uvode u život u svijetu mašte, umjesto života u stvarnom svijetu. Nekima je, naime, stvarni svijet zastrašujuće iskustvo upravo zbog njegove otvorenosti i složenosti, tako da se ugodnije osjećaju u izmišljenom svijetu pojednostavljenih pravila; različiti oblici znanosti i religije su divan primjer. Svaki pokušaj da se stvarnost omeđi, da joj se odrede granice mogućeg i nemogućeg, predstavlja stvaranje iluzije, dakle prekrivanje realnosti astralnom slikom. Upravo iz tog razloga je buđenje u stvarnosti prvi korak kojim počinje svaki duhovni put. Duhovni razvoj, naime, koji se događa unutar filma koji se projicira u unutrašnjosti astralnog oblaka nije duhovni razvoj, nego iluzija. Duhovni razvoj počinje kad oblak iluzija za nas postane proziran i ne prekriva stvarnost koja se nalazi izvan njega.

Treća, najveća opasnost po čovjeka jest on sam. Nikakvo zlo nam se, naime, ne može desiti ako ga sami ne prizovemo u postojanje. Nitko nas ne može napasti ili iskoristiti ako mu ne dopustimo. Najveći dio svega zla koje trpimo u stvari se događa s našim pristankom, sami ga prizivamo. Netko će pokušati osporiti ovu tvrdnju činjenicom da se neke stvari dešavaju po sili prirodnih zakona, a ne našim izborom; recimo poplave, potresi i ostale nepogode. Dublji uvid, pak, pokazuje

da smo mi čitav svoj život unaprijed odabrali složivši se s općenitim ciljevima koje želimo postići, a koji su uvjetovali liniju događaja koji će nas do njih dovesti. Dakle naše želje se materijaliziraju kao čitav niz događaja koje nismo odabrali kao takve, ali koji su neizbježni dio procesa koji ima dovesti do cilja koji jesmo odabrali. Recimo, žena želi imati dijete koje će odgajati i koje će voljeti. Ona možda nije odabrala porođajne bolove koji su dio tog procesa, ona možda nije imala u vidu ni različite neugodne situacije koje će po svoj prilici biti povezane s tom odlukom po prirodi stvari, ali ona je ipak nesvjesno odabrala taj lanac događaja, ocijenivši ga prihvatljivim u odnosu na njen cilj.

Astralna se razina u sebi dijeli na podrazine. Te podrazine je zapravo vrlo jednostavno utvrditi: kriterij je grubost, odnosno suptilnost određenih formi, te želja, misli i težnji. Profinjenost je na vrhu, a grubost na dnu ljestvice. S tim podrazinama rezoniraju stanja svijesti ljudi, i na njima zasnivaju svoje forme.

Jedno od tumačenja ovih razina svodi se na definiciju podrazina po elementima. Najniža razina je materija (zemlja) astrala, zatim slijedi prana (voda) astrala, astral (vatra) astrala, mental (zrak) astrala, buddhi (ether) astrala, atmička podrazina astrala te paranirvanička podrazina astrala. Visoke podrazine zvuče uistinu moćno, ali treba imati na umu da su to sve slojevi unutar astrala, dakle da najviša od tih razina završava čistim osjećajima i mislima, čime počinje najniža podrazina mentala, dakle zemlja mentala, koja nadilazi čiste misli i osjećaje i predstavlja ono čemu oni vode.

Što se tiče astrala, očito je da niže razine otvaraju više prostora za zlouporabu, već zbog svoje grubosti i neprofinjenosti. I uistinu te razine predstavljaju poligon svih najgorih stvari koje uopće postoje. Sve zle namjere, strah, mržnja, bijes, okrutnost, te slične gadosti nalaze svoje porijeklo u nižim predjelima astrala. Što niže idemo po razinama, više je pravila, ograničenja, zakona, te odvojenosti opće-

nito. Sva insistiranja na pravilima kojih se treba pridržavati vode svoje porijeklo iz najnižeg astrala, budući da tamo obitavaju bića ispunjena ohološću i samoljubljem, koja čitavo vrijeme vode računa o vlastitim pravima i vrijednosti, koja čitavo vrijeme sude druge i vide sebe u jasnim i čvrstim granicama odijeljenosti – odijeljenosti religije, nacije, političke stranke, ulične bande, uopće nije bitno. U najgrubljim razinama prebivaju okrutni ubojice, nasilnici, pijanci i bludnici, osobe ogrezle u zlu svih vrsta, oni u kojima nema suosjećanja, čiji su osjećaji užasno prljavi, i općenito su i oni i njihovo obitavalište toliko odvratni da je o njima mudro reći što je manje moguće. To su mjesta posjedovanja i trgovanja energijom, mjesta vlasništva, posjeda. Što više idemo, tim se manje toga drži svojim, i već na mentalu se ništa ne drži svojim već se naprotiv jednostavno prihvaća ono što jest, i svi dijele zajedničku stvarnost i djeluju u skladu sa svojim sklonostima i interesima. Na astralu toga nema, tu vladaju “ja” i “moje”.

Ako je jasno da i najmanji trag nesebičnosti i ljubavi automatski vodi izvan astrala kao takvog, a ne samo njegovih nižih razina, onda je jasno da je astral razina sebičnosti, samoljublja, laži, prijetvnosti, materijalnosti i odvojenosti, i da je se treba kloniti, prethodno naučivši sve njene lekcije. U protivnom, ako astral ne upoznamo, bit ćemo u opasnosti da nas drugi u njega povuku zbog našeg nerazumijevanja stvari. Nad zlom se ne treba sažaliti, njega treba napustiti, bez ikakvog osjećaja, jednostavno se treba držati ljubavi i istine i time smo slobodni od svog mogućeg i nemogućeg astralnog smeća.

Kako se ne bi stekao dojam da su sva bića koja obitavaju u astralu mračna, treba napomenuti kako je astral isto tako i razina na kojoj se nalaze osobe čija prirodna razvijenost ne dopušta njeno nadilaženje. Dakle to su osobe koje uče ovladavati željama, mislima i osjećajima, koje ne znaju jasno ni misliti ni osjećati, pa se jednostavno nisu u

stanju dobro snalaziti. Oni žive u vlastitom zatvorenom svijetu misli i želja, kojeg istražuju, u kojem uče stvarati sve složenije forme; ovo je domena intelektualaca, koji razvijaju umne ideje do ekstrema, pokušavajući njima obuhvatiti stvarnost. Svoj uspjeh postižu shvaćanjem kako to nije moguće, i tako nadilaze astral. Isto tako ovdje stanuju osobe žestokih i silovitih strasti, osobe gonjene jakim nagonima i osjećajima, koje uče pronalaziti stvarnost i sklad u pozadini tih osjećaja; kad spoznaju da sklad nije ovisan o tim osjećajima, oni nadrastaju astral. Zato se kaže da takve osobe razvijaju svoje astralno tijelo. Kad je njihovo astralno tijelo, dakle tijelo misli i osjećaja, u cijelosti razvijeno, ono nestaje, ili bolje rečeno, ono provodi i očituje stvarnost, ne stvarajući vlastite slike. Takvo astralno tijelo postaje prozirnim.

Treba nešto napisati o astralnoj komunikaciji. Naime već sam pričao o tome da bića međusobno komuniciraju uspostavljanjem veza načinih od astralne tvari, a koje povezuju njihova astralna tijela. To je jedan od oblika komunikacije, koji se svodi na to da bića uspostavljaju kontakt, koji sa svake strane izgleda različito, jer se u različitim umovima astralna supstancija “prevodi” na različite načine, u ciljne slike, a ciljne slike će jako rijetko biti identične izvornima. Problem je, pogotovo u komunikaciji kroz fizičko tijelo (dakle u komunikaciji inkarniranih bića) pronaći u tjelesnom umu informacije koje bi bile identične izvornoj informaciji, a što je nužno kako bi se ona vjerno prenijela. Isto tako, kod uspostavljanja dodira s određenim mjestom (dakle kod takozvane astralne projekcije) slika o mjestu se rekonstruira u umu primatelja, a ne prenosi se u cijelosti, tako da se slabo preneseni dijelovi slike nadomještaju dijelovima sjećanja primatelja, te se tako stvara slika koja se doima cjelovitom. Problem s tom slikom je što se ne može znati koliko je na njoj istinito, a koliko izmišljeno. Sasvim je druga priča s izravnom percepcijom otvorenog astrala, gdje nema mogućnosti greške, ali opet nema niti

mogućnosti prenošenja doživljenog u fizičko tijelo, budući da je linearni fizički um preuzak za takvo nešto, pa svaki oblik opisa može zvučati u najboljem slučaju nedorečeno. Percepcija otvorenog astrala je toliko rijetka, da osobno poznajem samo izuzetno mali broj ljudi koji su s njom u stanju uopće doći u dodir i održati kakav-takav kontinuitet sjećanja, dok vladanje otvorenom razinom predstavlja još veću rijetkost. Dodir s otvorenim astralom takvo je ogromno pucanje svijesti, pucanje horizonata, da se čitava ljudska vizija svijeta, o kojoj se piše u ovoj knjizi, doima smiješnom i trivijalnom. Doživljaj otvorenog astrala jednak je doživljaju Boga koji sanja svijet. Jednako kao što se čovjeku koji doživljava kroz fizičko tijelo astral čini nekom vrstom snovitog svijeta mašte, koji je manje realan od fizičkog i koji se može mijenjati mislima, tako se i čovjeku koji se prekopča u otvoreni astral fizički i astralni svijet čine poput sna kojeg sanja, i praktički pokretom volje u snu mijenja događaje u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. To je nešto poput prolaska kroz ogledalo u svijet u kojem je ovo što se obično doživljava kao stvarnost samo sadržaj duha. To je takvo jedno iskustvo da bi većina od njegove siline lako mogla “puknuti” i sasvim se izgubiti. Doživljaj otvorenog astrala izgleda otprilike ovako: “Ja sam jedan u svim bićima, ovo je san unutar mojeg duha, a budući da u tim bićima želim kontinuitet sna, on se održava u mojoj svijesti. Moje jastvo je u svim bićima, sva ona su unutar mojeg duha. Sad se manifestiram kao jedno od tih bića, sad se manifestiram kao sanjač koji sanja sva bića. Istodobno sam i jedno i drugo. Ja sam sanjač i sanjani. U svakom trenutku mogu poželjeti vratiti se u san kao neko drugo biće, a ne ono iz kojeg sam se prekopčao u spoznaju sanjača. Sva stanja prošlosti, sadašnjosti i budućnosti postoje u meni. Mogu ih uvoditi u postojanje i brisati po volji. Manifestaciju mojeg sna bića unutar sna doživljavaju kao natprirodne moći: kad slika unutar mojeg duha postane prozirna, nestane, kad napravim nekoliko slika koje sanjam i kroz koje djelujem, kad promijenim neka od osnovnih pravila prema kojima lik

u snu kroz koji djelujem funkcionira u svijetu, to se opaža kao natprirodne moći. Nema tu ničeg natprirodnog, naprotiv, to logično slijedi iz prirode sna.” Ovdje se daje odgovor na pitanje koje smo si svi postavljali u djetinjstvu: “Kako to da sam samo ovo ja, a ne i ostalo? Kako to da samo ovo tijelo doživljavam kao sebe, a ne neko drugo? Zašto sam ovo, a ne nešto drugo?” Odgovor glasi da sam sve, a gledanje kroz jedne oči je iluzija. Kretanjem u fizičkom kretanje jastva ne prati fizičko, jastvo je uvijek nepomično i svuda. Recimo da imamo bijeli papir, preko kojega postavimo zeleni na kojem je rupa. To doživljavamo kao bijelu točku na zelenoj površini. Kretanjem zelenog papira stvara se dojam da se kreće bijela točka; u stvari, bijela točka je bijeli papir, i ne kreće se, nego je ista tako što je uvijek druga. Zato je jastvo nepomična stvarnost bića bez obzira na promjene stanja tijela, uma, energije, osjećaja i ostalog.

Očito je dakle zašto nepripremljeno biće lako može posve poludjeti prilikom suočavanja s ovim aspektom. Astral je razina koja je nadređena fizičkoj, i to ne treba zaboraviti. Prolaskom kroz ogledalo, promjenom perspektive, opaža se jedna sasvim drugačija stvarnost od one na koju smo navikli. Isto tako, treba znati da i unatoč takvoj nadređenosti i prekopčavanju u otvoreni astral to i dalje ostaje astral, sa svojom dubinom i suptilnošću koja je jako ograničena, i postoje bitno više razine, koliko god se ovo što sam ispričao može činiti velikim. To je, naime, stanje vrlo velike prividne moći ali male dubine svijesti, a dubina svijesti je ono što je jedino bitno, i što označava sudjelovanje u Bogu. Zato je izuzetno čest slučaj da biće koje nije prekopčano u otvoreni astral ima znatno veću dubinu svijesti i utemeljeno je u znatno višim sferama postojanja od onoga koje to jest, ali to mu istodobno nažalost predstavlja domet. Isto tako je čest slučaj prenapuhavanje vlastite važnosti kao posljedica prekopčavanja – takav će imati dojam da je prosvijetljen, budan, svjestan, a ostala bića da su “hrana”, likovi u njegovom snu s kojima

radi što želi. Doduše takav bi se mogao iznenaditi kad utvrdi da, iako ima osjećaj da može sve, u stvari ne može praktički ništa; ipak on samo sudjeluje u toj svijesti, prekopčava se u nju, a djeluje jedino dharma. Isto tako, kad se vrate u fizičko takvi često govore potpune gluposti kao istine višeg reda; čisto stoga što se one njima čine bitno stvarnijima. S druge strane, jasno je da kad stvarnost gledamo s te razine, potpune gluposti nisu ništa manje istinite od takozvanih “velikih istina”. Sve je proizvoljno, sve su slike u snu.

Jedan od ograničenijih oblika ovoga su situacije “*déjà vu*” i proročki snovi – situacije kad smo neki događaj već prije sanjali, ili ga prepoznajemo kao nešto što se već dogodilo. To dolazi zbog iskustava astrala, i njegove prilično čudne definicije vremena i prostora. Zbog svega toga ponavljam da um ljudskog bića, kao fizičkog bića, nikako ne može shvatiti astral i njegove zakonitosti u cijelosti, a već i pokušaj ga može odvesti u ludilo. Zbog svega toga se je takvih oblika “prosvjetljenja” pametno kloniti - vratimo se radije percepciji astrala kakva je moguća kroz ljudsko biće kao takvo, bez prekopčavanja u otvoreni sustav. S jedne strane, postojanje ograničenog ljudskog bića u snu, koje u sebi sažima svojstva visokih razina, predstavlja nešto nevjerovatno dražesno i lijepo – a uz to i smisao postojanja sna, a s druge strane, lako je zaključiti da postoje i više otvorene razine od astralne, prema kojima je astralna, zajedno sa svojom svemoći sanjanja svjetova, dječja igra. Netko, naime, sanja sanjača u razinama koje ovaj ni u ludilu nije u stanju pojmiti.

Kulturni šok koji ljudi doživljavaju kad im se govori o astralu, te o astralnoj supstanciji, uzrokovan je nemogućnošću prihvaćanja tvrdnje kako su misli i osjećaji samo jedan oblik tvari. Naime ljudi su obrazovanjem prihvatili kako njihovo fizičko tijelo apsorbira različite materijalne supstancije, a druge iz sebe izlučuje, te tako neprekidno razmjenjuje supstancije s okolnim materijalnim svijetom. Teže je, pak, prihvatiti kako i naše misli predstavljaju nekakav oblik tvari,

koji je jednako naš, kao što je i materija koju jedemo i izlučujemo naša; to je tvar koja pripada određenoj razini suptilnosti, i naše astralno tijelo je u sebe prima i iz sebe izlučuje, čitavo vrijeme. Isto važi i za osjećajna stanja. Već i poznavanje ove zakonitosti daje nam ogromnu kontrolu nad mislima i osjećajima: znajući da je recimo osjećaj gnjeva samo jedan oblik vibracije astralne supstancije koji prolazi kroz naše osjećajno tijelo nećemo pasti u napast da takav osjećaj pokušamo opravdavati i održavati u postojanju i nakon što je nestao; mi nismo gnjev, gnjev nema razloga, on jednostavno jest, mi ga svjedočimo i proživljavamo, on nestaje, i više ga nema. Nema, dakle, razloga, i nema ni potrebe za smislom gnjeva, koja toliko često tjera ljude na različite smiješne postupke kojima pothranjuju u svojem astralu stanja koja bi po prirodi stvari već odavno nestala iz postojanja. Takav pristup mislima i osjećajima, gledanje na njih kao na stanja koja dolaze i odlaze, bez pokušaja stvaranja filozofskog sustava od njih, predstavlja ključ onoga što se na sanskrtu zove vairagya, a na engleskom detachment: sposobnosti svjedočenja vlastitih stanja za vrijeme njihovog proživljavanja, neupletenost sebe u objekte svijesti. To nikako ne znači ravnodušnost: osjećaji i misli se itekako proživljavaju, dok traju, ali mi imamo moć nad njima, a ne oni nad nama, svjedočimo ih kao nešto što je različito od nas, i kad na taj način ne poistovjećujemo svoju egzistenciju s njima, stječemo slobodu. Treba jedino paziti da se takav oblik svjedočenja ne okrene u nezdravi ekstrem u kojem ćemo svjesno čitavo vrijeme upravljati osjećajima – spontanost osjećaja je velika vrlina, i često je potrebno pratiti neki osjećaj, i pustiti ga da nas vodi, i od njega učiti. Ako preuzmемо kontrolu nad vlastitim stanjima, zamrzavamo vlastiti duhovni rast u tom trenutku i na tom stupnju.

Ista pravila koja važe za svjedočenje gnjeva važe i za svjedočenje drugih osjećaja, kao što je recimo ljubav. Takvim svjedočenjem možemo otkriti da je ljubav jednostavno stanje svijesti, koje nije

ovisno o vanjskom poticaju u vidu osobe, i da možemo ljubav osjećati kao takvu, a ne samo prema nekome ili nečemu. Na taj način prepoznajemo ljubav kao nešto što nam može uvijek pripadati, a ne samo u trenucima kad nađemo na okolnosti koje pogoduju njenom nastanku. To nadilaženje potrebe za predloškom predstavlja nadilaženje astrala. Astral se nadilazi kad prepoznavanjem suštine odbacujemo potrebu za formom. Tako utemeljeni u suštini, možemo je poželjeti izraziti kroz formu, ali tada se tu radi o sasvim različitom fenomenu, ne više o formi kao (nepotpunom) sredstvu doživljavanja suštine nego kao sredstvu izraza suštine, radi se o silaznom a ne uzlaznom kretanju svijesti. Istina, dakle, nije ni u materijalnim formama, ni u praničkim formama, ni u astralnim formama, ni u formama bilo koje razine, istina je sveprisutna stvarnost u nama i svuda, a kroz sve te razine je možemo poželjeti izraziti svojim postojanjem i djelovanjem. Takav oblik primjene slobodne volje, iz stanja spoznaje u izrazu, predstavlja očitovanje Božanskog zakona, i to je istinsko značenje izjave “čini kako ti Volja i to će ti biti sav zakon”. Uistinu je takva volja materijalizacija božanske volje, jer se kroz nju živi stvarnost u istini.

Jedna od osobina astrala, te astralne supstancije kao takve, jest prirodno raspadanje astralnih formi u koje se ne ulaže energija. Isto tako, kad astralni objekti poprime određenu složenost, a zbog osobina astralne supstancije (određena inteligencija i svijest), počnu se ponašati poput u nekoj mjeri svjesnih bića koja se teže održavati u postojanju. Ako imamo u vidu da čitavo čovječanstvo čitavo vrijeme održava neke astralne forme u životu, za očekivati je da će one poprimiti vlastiti život, i težiti tome da se održe u postojanju motivirajući ljude da ih hrane. Tipični primjeri toga su slike kolektivnih strahova i paranoje, koje stvaraju svakojake fenomene. Na primjer strah od smaka svijeta, armagedonska psihoza. Strah od smrti i često i želja za smrću, želja za promjenom, strah od promjene, sve te

pomiješane emocije hrane “biće” armagedonskog straha u astralu Zemlje, a to biće pak teži održavati se u postojanju davanjem razloga za strah, hranjenjem ljudskog straha “razlozima”. Što više hranimo takva ustrojstva, moćnijima postaju i teže ih je ukloniti, veću moć imaju stvarno utjecati na sudbinu i ostvariti se. Slično važi za različite channeling-kultove koji su mješavina sveg mogućeg smeća kojim astralna bića hrane vjeru u vlastito postojanje. Channelingom se ljudi spajaju na različite fragmente svjetova mašte koji su dovoljno zaokupljali ljudsku svijest da ostave trajnije tragove u astralu, na fragmente učenja različitih religija (vjerovanja u različita učenja stvara jake astralne otiske), i što je najgore, neke od drevnih formi, koje su preostale od starih civilizacija koje su se bavile ritualnom magijom. Odatle ona sumeranska, egipatska i indijska imena “van-zemaljskih zapovjednika” i njihovih “zapovjednih centara”. Da ljudi znaju kakvo je to smeće, i kakva se sve bića koriste tim otiscima za svoje nečiste ciljeve, nikada im ne bi palo na pamet da im daju svoju energiju, nego bi se okrenuli od toga svim srcem i posvetili opažanju zbilje.

Zbog svih tih razloga, astral Zemlje je u previranju, ispunjen je kaotičnim formama straha, panike, neizvjesnosti, zabluda, mržnje i ostalog smeća. A umjesto da se ljudi posvete pročišćujućim i skladnim djelatnostima života, oni se usklađuju s takvim uzorcima i očituju ih u vlastitom životu, tako ih dodatno hraneći energijom.

Astral je, dakle, skladište smeća, to je razina u kojoj ne postoji ništa što se ne bi moglo uprljati, u kojoj je istina relativna i ovisna o prividu, to je razina koja hrani odvojenost i sile suprotne ljubavi, to je razina koja odvaja stvarnost od njenog prikaza. Astral je svijet laži, strasti, želja, oholosti, arogancije, neznanja i ostalog. To je posljedica odvajanja svijesti od energije, kako bi svijest mogla upravljati energijom. To je pak nužno kako bi se moglo upravljati pranom, koja pak sa svoje strane upravlja materijom. Najbolji astral je onaj koji je

čist, protočan, u kojemu nema nikakvih slika, a koji samo neometano provodi stvarnost viših razina. Niže razine astrala toliko su materijalne, da se prožimaju s pranom, i preko prane su u stanju međudjelovati s materijom, na taj način u nju uvodeći viša stanja, osvještavajući je. Sve više razine do materije dopiru tim istim putem: prolazeći kroz niže slojeve. Očito je, dakle, da osjećanje viših razina u cijelosti ovisi o pročišćenosti nižih, jer će se u protivnom pomiješati s prljavštinom nižih razina. Jasno je, stoga, da nema zamjene za čistoću svijesti čovjeka, i da se treba jako potruditi kako bismo vlastitu svijest u dovoljnoj mjeri pročistili kako bi se viša svijest mogla pokazati u našem djelovanju u svijetu. Istinske riječi moći koje izgovaraju takva bića sve su, samo ne nejasne i zamagljene. Te riječi režu, moć pršti iz njih, ljubav nije izrečena ponavljanjem “ljubav, ljubav” nego jasnim djelima, beskompromisnim životom u stvarnosti.

Kad govorimo o astralu, moramo svakako spomenuti i simptome kretanja probudene Kundalini po čovjekovom astralu, budući da se velik dio Kundalini simptoma opaža upravo ovdje, često u uskoj vezi sa simptomima na prani i materiji. Takve simptome moguće je podijeliti na osjetilne, osjećajne i misaone, prema različitim načinima na koje se astralna materija očituje u fizičkom tijelu. Osjetilni simptomi uključuju promjene u oštrini osjetila; jasnovidnost, jasnoslušnost, dakle opažanje astralnih slika i zvukova čija ljepota daleko nadilazi sve što se može doživjeti u materiji, telepatiju, javljanje različitih vidova astralnih sposobnosti (sposobnost astralnih putovanja, prekogniciju i slično) i općenito sve oblike pojačanog opažanja osjećajnih i misaonih stanja drugih. Osjećajni simptomi uključuju proživljavanje izuzetno burnih osjećajnih stanja – bilo ugodnih bilo neugodnih, koja se svode na dvije osnovne grupe: na proživljavanje potisnutih i blokiranih osjećaja, te na proživljavanje novih iskustava koja su nam potrebna za razvoj. Ova druga grupa između ostalog

uključuje proživljavanje intenzivnih “filmova” želja, u kojima projiciramo željena stanja i iz kojih učimo, ali isto tako i susrete sa stvarnim astralnim bićima koja su privučena našim “astralnim okusom”. Taj okus, dakle vibracija koju zračimo u okolinu, ima svoj ekvivalent recimo u zračenju feromona na materijalnoj razini, dakle mirisa tijela koji signalizira naše osjećajno stanje. Tim okusom možemo signalizirati strah, potrebu, te općenito bilo kakvo osjećajno stanje. U čoporu pasa, na primjer, sasvim je jednostavno već i po astralnom dojmu prepoznati dominantne i podređene životinje: podređene imaju okus straha, nemoći i sličnog, dok dominantne imaju okus snage, agresivnosti, nametanja, nasilja i sličnog – one ulijevaju strah svojom nazočnošću, tako da ih podređeni nemaju volje iskušavati, nego se radije potčinjavaju njihovoj volji. Isti odnosi važe i među ljudima. Kad su nam poznate te zakonitosti, možemo po potrebi mijenjati vlastiti astralni okus, kako ne bismo njime u svoj život privlačili različite negativne pojave. Na primjer, ako imamo u svojem astralu okus žrtve, osobe kojoj se čine nepravde i koju se iskorištava, hajdemo pogoditi koga će nasilnici i razbojnici odabrati kao žrtvu, ako ushtjednu nekoga opljačkati, ubiti ili silovati? Sigurno neće odabrati majstora borilačkih vještina koji zrači auru nepobjedive snage, nego će instinktivno napasti onoga kod koga osjećaju da će imati veću vjerojatnost uspjeha. Isto tako, ako netko nekome želi dati nešto vrijedno, odabrat će osobu koja zrači unutarnjom vrijednošću i dostojanstvom, a ne onoga tko isijava nemoć i nevrijednost.

Dakle, taj okus našeg astrala odredit će kvalitetu naših susreta s drugim bićima, bilo u čistom astralu, bilo u našim svakodnevnim susretima s fizičkim bićima koja postoje i u astralu. Probuđena Kundalini samo intenzivira sva ta događanja, ubrzava ih, tako da ova postaju sve vidljivijima. Svako osjećajno, misaono i općenito energetsko stanje osobe probuđene Kundalini višestruko je sjajnije i uočljivije u astralu od sličnih stanja neprobuđenih bića; već i stoga će

susreti s drugim bićima biti vjerojatniji i intenzivniji, a naše poruke uočljivije. Sva osjećajna proživljavanja bit će silovitija, brža, moćnija, i samim time duhovni razvoj olakšan, budući da će stvari koje moramo naučiti i kojima moramo ovladati biti jasnije i prisutnije u našoj svijesti, nego bi to mogle biti u usnulom stanju. S druge strane, zbog same intenzivnosti proživljavanja moguće je da nekima pozornost bude njima u cijelosti obuzeta, tako da se posvete simptomima i astralnim fenomenima, umjesto njihovom smislu i pozadini. Zbog povećane energetske nabijenosti astrala, problemi i potisnuti astralni obrasci brže dolaze na vidjelo, a njihova silovitost otežava odlaganje rješenja.

Isto tako treba napomenuti i da su osjećajni dojmovi koje osobe s probuđenom Kundalini prenose drugima znatno intenzivniji, ali stvarno znatno. To može biti razmjerno nezgodna stvar budući da ljudi rijetko znaju što u stvari rade; recimo, kad sam se znao posvaditi s ljudima na Kundalini mailing listi oko nečega, obično sam imao osjećaj kao da mi je netko istovarilo kamion cigala na astral. Najgori su ne oni koji otvoreno bjesne, nego oni koji gnjev prikrivaju i pokušavaju biti “duhovni”. Takvi proizvode najgore oblike astralnog nasilja. Oni koji otvoreno bjesne se brzo ispušu. A osim toga njihov bijes je češće usmjeren na neku ideju nego na osobu, tako da nema nikakve štete.

Misaoni simptomi uključuju promjene svjetonazora, nove ideje, različite oblike razmišljanja, često potpuno suprotne općeprihvaćenima. Isto tako, često dolazi do potpunih prekida u toku misli, nesposobnosti za razmišljanje, kao i nesposobnosti za osjećanje, u trenucima u kojima se astralno tijelo stavlja izvan funkcije. Često će dolaziti do naglih padova ili porasta misaone i osjećajne sposobnosti – moguće su izmjene razdoblja nevjerojatno intenzivnih osjećajnih proživljavanja, te razdoblja potpune osjećajne praznine i ravnodušnosti. Što se misaonih aktivnosti tiče, moguće su izmjene razdoblja čistoće raz-

mišljanja, briljantne inteligencije i mogućnosti spoznavanja, i razdoblja tuposti, neshvaćanja, mutnog i nejasnog mišljenja, te općenitog pada duševnih sposobnosti. Svi ti simptomi označavaju kretanje Kundalini po različitim energetskim razinama, i često se mogu bez pretjeranih teškoća usmjeriti na optimalan način; najjednostavniji način da se to napravi jest prepoznavanje cilja tog procesa, te davanje energije, svjesnom namjerom, ostvarenju tog cilja. Iskrena molitva Bogu za vodstvo i pomoć od velike je vrijednosti, budući da se njome prepuštamo skladu da nas uobličí na najbolji mogući način, daleko bolji od íčega čemu bismo se sami mogli domisliti.

Za vrijeme čišćenja astralnog tijela u jednom trenutku neminovno dolazi do razistovjećenja s vlastitim osjećajnim i misaonim sadržajima: za svaki sadržaj uočavamo izvor u okolini, i uopće više nismo u stanju prepoznati “ja” i “moje”. Takvo iskustvo zna biti zastrašujuće, ali neminovno vodi do prepoznavanja sebe kao suštine u pozadini svih tih stanja, umjesto kao tih stanja. Umiranje (dakle čišćenje) astralnog tijela često se doživljava kao smrt ega – i ono to u stvari jest, jer se njime gube sve niže želje; više želje, dakle one za spoznajom i ispunjenjem Bogom, ostaju sve do najvišeg stanja, koje beskrajno nadilazi astral.

Moram ponovo napomenuti kako se sve ono, što sam rekao o astralu, odnosi na ljudsko doživljavanje astrala, koje je izrazito ograničeno i zamučeno – dakle kao misli i osjećaja, te misaono-osjećajnih veza življenih kroz tijelo. Astralna razina, ako je se doživljava izravnije, predstavlja svijet veće slobode i svijesti od materije, veće jasnoće i uvida, koji je podatniji djelovanju duha i koji omogućuje bitno čišće odnose među bićima nego je to slučaj sa životom u ljudskom tijelu u materiji. Ipak, u svim trenucima u kojima sam astral opažao izravno, držao sam ga previše materijalnim i skućenim, a da bih u njemu poželio djelovati, i prirodno sam se težio uzdići u više dimenzije postojanja. Čak i kad sam se kretao u čistom astralu, dakle lišenom

svih mogućih smetnji koje se tamo mogu sresti, oblici izraza koji su mi stajali na raspolaganju, te ograničenja kojima sam u njemu bio podvrgnut previše su me podsjećali na ograničenja fizičke tvari i prane, a da bih se u njima osjećao udobno i kao kod kuće. To je razina u kojoj nisam siguran da ću biti shvaćen – neznanje i nerazumijevanje su mogući. Može me se suditi po prividu. Ne gleda se u moju suštinu, i moram paziti na formu i granice koje postavljaju drugi. Zato mi je ta razina odbojna, bez obzira na to što je dublja i jasnija od materije, i bez obzira na to što su astralna čula bitno moćnija, prodornija i jasnija od fizičkih. Vid je sferni, umjesto sluha postoji linearna telepatija (“čuju” se misli i želje), a postoje i drugi osjeti koji nemaju odgovarajuće ekvivalente u fizičkom tijelu: već i širina prostornog doživljavanja koja je svojstvena izravnom osjećanju astrala toliki je pozitivni šok za ljudsko biće naviklo na znatno ograničenija fizička osjetila, da se nekima teško privići na povratak u materijalno tijelo. Isto tako, nisam opisivao ljepotu “rajskih vrtova” prisutnih u višim predjelima astrala; astralna materija je po samoj svojoj prirodi vibrirajuće svjesna, i bića, cvjetovi, stabla i predmeti astrala zrače životom, čitavo vrijeme prenose značenje svojim postojanjem i oblikom, govore poruke, sve je šire, briljantno jasno, čisto poput kristala; kroz predmete se gleda a opet su čvrsti, mijenjaju se a ostaju isti. Svijest i materija su pomiješani, fizička narav predmeta pomiješana je s naravi duha i tvori bitno zanimljiviju mješavinu nego je to slučaj s materijom i pranom, i to je sve više slučaj u višim podrazinama astrala – u nižim, materijalnijim, nije, one jedva da su nešto dublje od površine, i jedva da su svjesne, dok one više doslovno bliješte životom i pršte od raznobojne svjetlosti koja govori poruke radosti. Sve svojim postojanjem u višim predjelima astrala pokazuje i zrači ljepotu i radost. Ali opet, vid i razumijevanje se zadržavaju na pokazanom, vidljivom i zračenom, jer da nije tako, to ne bi bila astralna razina, nego mentalna ili neka još viša. Idemo,

dakle nadići skučenost astrala, razviti krila srca i uzdići se u mentalnu sferu.

Mentalna razina

Iduća razina po redu, iznad astralne, jest mentalna. Po logici dimenzija, ovo je šesta po redu. U nekim terminologijama (recimo onoj koju rabi Šri Yuktešvar u “Autobiografiji jednog Yogija”) ona se ne drži posebnom razinom, nego višim dijelom astralne; to nije daleko od istine, jer prijelaz među njima nije toliko kvalitativno oštar, i analogija Šri Yuktešvara da se viši astral (mental) odnosi prema nižem astralu (astralu) kao Sunce prema Zemlji sasvim je primjerena. Problem s nazivom “mental” jest u tome što nije deskriptivan; naime, sadržaj mentalne razine je upravo ono što nadilazi um, dakle sanskrt. manas (lat. mens) prema kojem je razina nazvala. Po svoj prilici se željelo reći da je ovo razina onoga čemu manas vodi, i to uvijek valja imati na umu, kako se ne bi grijeshilo držeći da se ovdje radi o nekakvoj razini umovanja. Naprotiv, ovdje se radi o spoznaji, razumijevanju, onome što se obično drži ciljem umne djelatnosti. Drugi nazivi za ovu razinu, koje spominje C. W. Leadbeater u svojim radovima, su devachana (devahan, “orbitavalište bogova”) te sukhavati (“čista zemlja”). Većina ljudskih poimanja raja odnosi se na ovu razinu. Isto tako, opisi koje ću ja dati stvorit će dojam kako se radi o izuzetno visokoj razini svijesti; da, to i jest slučaj, u odnosu na ono što doživljava većina ljudi, ali uistinu se radi o razini koja je razmjerno nisko, u odnosu na ono što još postoji iznad nje. Iako sasvim mali broj ljudi ima izravna iskustva ove razine u svijesti, i može se njome svjesno i slobodno kretati, bitno veći broj ljudi ima posredno iskustvo supstancije ove razine. Svatko tko se barem jednom zaljubio, naime, ima iskustvo mentalne razine.

Već je rečeno kako najniža podrazina mentala nadilazi najvišu podrazinu astrala. To je razina ljubavi i spoznaje, razina stvarnosti srca koja daleko nadilazi niže slike, misli i osjećaje. Isto tako, to je

razina razumijevanja, a ne onoga što do razumijevanja vodi. Zato se za sve što u sebi sadrži razumijevanje vlastite suštine, što prenosi unutarnje značenje, kaže kako ima u sebi mentalne objekte. Da razjasnimo što se ovime želi reći.

Govorio sam kako je astral razina privida odijeljenog od suštine, tako da je u astralu moguće stvoriti laž, ako je privid, prikaz kojim se želi nešto pokazati i objasniti, različit od onoga što se nalazi u pozadini tog privida. Divan primjerak toga je vještčina kuća iz bajke: izvana načinjena od slatkiša i lijepa, ali skriva opasnost u vidu vještice - ljudoždera. Mudri ljudi koji znaju istinu o tome astral zato izbjegavaju, dok u njemu iz tih razloga rado obitavaju lašci i zloupotrebitelji, kojima je astral dar s neba. Šankaračarya je divno opisao astral ovom rečenicom: "U džungli stvari živi veliki tigar zvan manas. Čisti ljudi željni oslobođenja ne idu tamo."³³ Višim je razinama astrala, pak, svojstveno da pokušavaju u što većoj mjeri imenima, oblikom, slikama, dojmovima i zvucima ocrtati i dočarati suštinu, kako bi se ona javila u duhu promatrača, koji te pojave doživljava. Očito je da svoje ispunjenje takvi napori nalaze u stanju u kojem se prenosi čista suština i spoznaja, bez potrebe za simbolima i stvarima koje će je prikazati. Razina na kojoj bića komuniciraju izravnim uvidom u bit drugoga, bez mogućnosti prikrivanja i bez potrebe za simbolima koji će prenijeti razumijevanje, nego izravnim dodirima sa sviješću drugoga, i osjećanjem njegove biti. Mental je dakle razina najviše iskrenosti, savršene nesebične ljubavi i dubokih osjećaja koje andeoska bića predivne svijesti međusobno žive i osjećaju. Ovo je razina dubokog vođenja ljubavi između ljubavnika koji su odbacili sve osim života onog drugog u srcu, i kojima privid i forma ništa ne predstavljaju, osim sredstava kroz koja se njihova ljubav očituje na nižim razinama. Ovo je razina razumijevanja, koje se, pretačući se u niže razine, kristalizira u riječi, misli, zvukove, slike, osjećaje i djela koja

³³ Vivekačudamani, 178

u sebi sadrže razumijevanje i veličinu. Ovo je razina povučenosti svijesti od objekata osjetilnog opažanja, te iz uma. Ta svijest je utemeljena u čistoj spoznaji, koju više nema potrebe doseći posredstvom osjetila i njihovih objekata, budući da je živi izravno, neposredno. Iako više nema potrebe spoznavati posredstvom stvari, kroz stvari može poželjeti očitovati spoznaju. Tako će se dodir mentalnog bića s bićem koje osjeća kroz niže razine pretočiti u fontanu prekrasnih zvukova i slika koje prenose osjećaje, različitih fragmenata sjećanja koji na sebi nose djeliće spoznaje, koji se svi pretaču u jedno cjelovito razumijevanje onoga što je biće mentala željelo prenijeti. Na putu prema dolje ta se spoznaja odijeva astralom, pranom i očituje u materiji – tako nastaju velika, duboka i moćna djela ljudskog stvaralaštva, kao što je recimo nadahnuta i nadahnjujuća, moćna i duboka glazba, kapitalna djela znanosti i književnosti, te ostali primjeri velikih ljudskih postignuća. Budući da se ovdje stvarnost ne pokušava prenijeti površinom, ovdje nisu prisutna bića koja stavljaju na sebe simbole i ponašanje “duhovnosti”, koja moraju paziti na dojam koji ostavljaju, koja vode računa o izgledu i propisima. Naprotiv, bića srca i spoznaje su otvorena i prirodna, i svoju istinu govore postojanjem. Sve što govore svjedoče u tom trenutku, tako da će svaku njihovu riječ i misao pratiti spoznaja, koju je potrebno jedino primiti. Kroz sve što rade očituje se stvarnost i iskrenost, bez ikakvog oblika prinude i zadržke. O podrazinama ove razine dakle možemo govoriti samo ako imamo u vidu stvarnost i suštinu spoznaje kao njenu temeljnu tvar, te prirodnost kao sredstvo njenog izraza. Možemo govoriti o postojanju ljubavi (materija), energiji ljubavi (prana), osjećajima ljubavi / osjećajima srca (astral) te spoznaji srca (mental). Pod mentalom u užem smislu, kad ga spominjem kao takvog, mislim na mental mentala, dakle čisto razumijevanje i svijest, stanje spoznaje, vršnu razinu srčane čakre. Dakle ovim jednostavnim pravilom obuhvatili smo fizičku, praničku, astralnu i mentalnu podrazinu mentalne razine, a da nismo morali u

većoj mjeri komplicirati stvari. Možda se može govoriti o višim podrazinama mentala (buddhička, atmička, paranirvanička), ali ja ne vidim smisla u tome: dovoljno je reći da sve podrazine, za koje se može ustvrditi da su utemeljene u srcu, pripadaju razini mentala. Dakle izgovaranje srca, gledanje srcem i slična stanja koja se žive kroz fizičko tijelo, a kod kojih se koriste više čakre. Osobe koje se kreću mentalnom razinom a funkcioniraju u fizičkom tijelu opažaju kako u biti srce čisti i upravlja čišćenjem svih ostalih centara, kako nižih, tako i viših. To je istina, i uistinu tako treba i biti, i moje tehnike yoge su zasnovane upravo na tom načelu, budući da je mental ona razina koja daje stvarnost i stvarnošću čisti sve niže razine, i tijela svih nižih razina čini sposobnima primiti još više energetske redove, nego je to sada slučaj. Isto tako srce čisti i sve niže podrazine viših čakri. Jedna zabluda koja se često javlja u svezi s tim jest držanje da su, budući da se te čakre čiste srcem, one podređene srcu. Sva je sreća da tome nije tako, naime u usporedbi s moći vršnih podrazina tih čakri, čitava mentalna razina, spoznaja i ljubav srca, te sve s tim povezano predstavljaju sasvim usko i tijesno mjesto nižeg oblika svijesti, koje već i vršna podrazina grla nadilazi kao što ocean nadilazi otisak čizme ispunjen blatnom vodom, a o višim razinama ovdje još nema smisla niti pričati.

Dakle, ako sustav razina poistovjetimo sa tonskom ljestvicom, srcem se čisti samo oktava srčane čakre, koja obuhvaća i više čakre unutar te oktave, ali najniži ton oktave više čakre nadilazi najviši ton prethodne – C grlene čakre nadilazi H srčane. Svaku razinu, dakle, možemo gledati kao jednu oktavu, u kojoj ono što ja zovem “vršnom podrazinom” predstavlja središnji, noseći ton; dakle materija materije, prana prane, astral astrala, mental mentala i tome slično.

Čini se, također, da je količina stvari koje se o određenoj razini mogu izreći obrnuto proporcionalna njenoj visini, budući da su više razine sve jednostavnije, dakle u njima ima sve manje složenih i marginalno

smislenih dioba, a sve više se u njima odražava stvarnost. Isto tako, više razine je praktički nemoguće opisivati već i zbog njihove dubine, a i zbog rijetkosti stanja ekvivalentnih tim razinama u ljudskom iskustvu. Za razliku od njih, iskustvo mentalne razine je izuzetno često; naravno, takva iskustva se razlikuju po svojoj dubini, intenzitetu i trajanju, i variraju od rijetkih trenutaka spoznaje i zaljubljenosti, do gledanja čitavih svemira u vlastitom srcu. Osobe koje su imale nekakva iskustva mentalne razine izuzetno su brojne, i predstavljaju najveću većinu čovječanstva; osobe koje vladaju mentalom tako su rijetke, da se nalaze u pravilu među onima koji su ovladali i višim razinama. Čitavo čovječanstvo se nalazi u situaciji u kojoj će morati odabrati konačno podizanje s nižih razina svijesti na mental, te odbaciti sve niže oblike komuniciranja i djelovanja. Morat će djelovati iz iskrenosti i stvarnosti, davanjem sebe i prihvaćanjem drugih bez uvjeta, jasno, otvoreno i bez prikrivanja. Morat će se pročititi do spontanog i razigranog djelovanja u savršenoj čistoći. Bez takvog pročišćenja i podizanja, svijet će propasti pod teretom plodova naopakog djelovanja, kakvi su zagađenje okoliša i uništenje prirodnih resursa. Naše unutarnje nečistoće projicirane u svijet predstavljaju oruđe naše propasti. Te nečistoće, stoga, moraju biti napuštene i nadidene, jer ćemo u protivnom nestati s ovog svijeta. Život čiste ljubavi u stvari je lako postići, jednostavnim odlukama i izborima, ne radi se tu o nekakvom nedostižnom cilju, nego o prihvaćanju nečega što nas sa svih strana okružuje. Da bi se prihvatila ta ljubav potrebno je samo disati otkucaje srca majke Zemlje. Zemljina aura, kao takva, vibrira frekvencijom srca, frekvencijom mentala, mental je njena definirajuća osobina u ovom trenutku – i to zreli, zaokruženi, savršeni i potpuni mental, i sve tehnike iscjeljivanja ljudskih bića u biti se svode na usklađivanje s tom vibracijom Zemlje. Ona čisti, pere, profinjuje i uzdiže, s njom se izuzetno lako uskladiti i to treba odmah učiniti, bez ikakvog odlaganja. Moja tehnika osnovne meditacije predstavlja takvo usklađivanje; isto tako

svako stanje čiste zaljubljenosti u kojem se osjeća život Zemlje predstavlja takvo usklađivanje. Uskladimo se, stoga, s životom prelijepog i majčinskog svijeta oceanske ljubavi, čiji smo dio.

Ako je to istina, zapitat će se netko, kako je moguće da na svijetu ima toliko užasnih stvari? Kako to da se ta ljubav i sklad ne očituju? Odgovor je žalosno jednostavan: zbog toga što mi to ne dopuštamo. Mi smo ti koji zatvaramo vrata, svojim razlozima, umovanjem i ograničavanjem stvarnosti. Isus je prije dvije tisuće godina govorio kako trebamo vjerovati da će se Bog pobrinuti za naše potrebe, samo ako mu dopustimo³⁴, i da smo sigurni i voljeni. A na što je to izašlo, na to da svi u panici zgrću materijalna dobra, strahujući da će propasti ako se sami ne pobrinu za sebe, jer nema nikog drugog tko će brinuti za njih i tko će ih voljeti. Izašlo je na to da se trgovci strahom pozivaju na Isusovo ime, vrišteći groznim glasom crnomagijske zazive boga osvete i kazne za svojim oltarima. Do svega toga dolazi zbog nedostatka vjere u ljubav i sklad svijeta čiji smo dio. Već i samom prisutnošću na mentalnoj razini doživjet ćemo takvo prihvaćanje, takvu bezuvjetnu ljubav i takav sklad svega prisutnog, takvo razumijevanje i uvažavanje među tamošnjim stanovnicima, da će s nas spasti svi strahovi i prinude. Dovoljno je biti, samim time što jesmo automatski smo voljeni, prihvaćeni i u cijelosti sigurni. Jedino što nam može učiniti zlo jesu posljedice našeg svjesnog izbora nižih svjetova straha, mržnje i zla. Zato ta stanja treba odbaciti, i na svim nižim razinama živjeti stanja srca, koja su svijest, ljubav i prihvaćanje. Ovo je razina o kojoj je Isus govorio kada je rekao “ne sudite, i nećete biti suđeni”³⁵. Mental je razina na kojoj ne postoje sudovi, koji su instrument odvajanja, nego jednostavno prihvaćanje. Ako si možete zamisliti kako izgleda susret s bićem, osjećanje kojega predstavlja čistu ljubav, najdublje razumijevanje naše biti i potreba,

³⁴ Mt 6,26-34; Lk 12,22-32

³⁵ Mt 7,1

shvaćanje svih naših postupaka i pobuda bez potrebe za ikakvim objašnjavanjem, i duboko prihvaćanje bez potrebe za opravdavanjem, tada možete zamisliti dodir s anđelom, bićem mentala. Sposobnost da sami osjetimo te osjećaje i funkcioniramo na takav način, te da se unutar vlastite svijesti krećemo mentalom, čini nas anđelom u tijelu. Stanje naše svijesti tada će biti kupanje u univerzalnoj ljubavi koja nas okružuje, i njeno zračenje u svijet, kako se naša čaša bude prelijevala u druge.

Ovo naravno nije prvo mjesto na kojem je takvo nešto izrečeno, i mnogi su se pokušali približiti tome, ali nažalost na sasvim pogrešan način: izvana ljubav i svjetlo, slatke probrane riječi i “duhovna” forma, a iznutra odrezani oni dijelovi sebe koji su ocijenjeni “neduhovnim”, nepodobnim za postojanje, i koji reže i ispuštaju otrov u svojim tamnicama. Takve osobe je dovoljno malo ubosti u osjetljivo mjesto, i dobit ćemo takav užasan napad iz najmračnijeg astrala, da to svijet nije vidio. Ja zato najviše izbjegavam “duhovne” ljude. Osobe u kojima je utjelovljen mental nešto su potpuno suprotno: to su posve neopterećeni, skladni i cjeloviti ljudi, za koje se osjeća da su stijene svijesti, koji govore prirodno i ne obraćaju pažnju na formu, koji jednostavno žive, koji ne sude ni sebe ni druge – jer kad bi sudili sebe, držali bi da moraju biti nekakvi, a nekakvi da ne smiju biti, a tada bi prihvaćali i druge samo u slučaju kada oni odgovaraju tim umjetnim kriterijima. Osobe koje žive mental nemaju demona protiv kojih se moraju boriti – samo blage prijatelje s kojima uživaju u skladu života bez prinude bilo koje vrste. Karakteristika prosvijetljenih – do razine mentala – jest dakle neopterećenost formom, prirodnost, unutarnji sklad, unutarnja spoznaja i ispunjenost, te osjećaj tog sklada i ispunjenosti koji se širi oko njih. Osobe s cjelovito razvijenim mentalom su pune života i sklada, unutarnjeg razumijevanja i snage. To su zbiljski svjetionici svijeta. A to uopće nije toliki problem postići, samo treba prihvatiti činjenice svijeta koji

nas okružuje. Treba odbaciti privide koji nastaju u našem umu, i prihvatiti činjenicu da smo voljeni, sigurni, nesuđeni, da možemo biti što god želimo, i neće biti odbacivanja. Kad to osjetimo, da možemo raditi što god želimo a da i dalje nećemo biti odbačeni, tada se naše srce otvara i mijenja, ta ljubav stvara nepokolebljivu sigurnost na kojoj će se temeljiti skladan život u svijetu.

Naravno, u svemu ovome ima mnogo stupnjeva, stvari su rijetko crne ili bijele, tako da ćemo najčešće nalaziti ljude koji razumiju nešto od tih istina, ali ih se ne usuđuju živjeti jer to uvjerenje nije čvršće od uvjerenja koja su u njih usađena iz drugih izvora. Često će bića kojima su jasne visoke zakonitosti biti manipulirana od bića s kojima to nije slučaj, a koja krivim tumačenjem i pogrešnim predodžbama usađuju naopake ideje u svijest ljudi. Često će se pod krinkom “činjenja dobra”, “milosrđa”, “dobrote” i sličnog prodavati ideje koje nas primoravaju da žrtvujemo unutarnji sklad i dajemo energiju negativnim formama. Ako virusu dajemo energiju i ljubav, on će se veselo razmnožavati i ubiti nas. Ako idejama žrtvovanja, iskorištavanja i nesreće dajemo energiju – samo zato što su nam ih prodali pod dobre – tada će nesreće koja dolazi kao posljedica njihove prisutnosti biti više, i mi ćemo praktički postati instrumentom zla na svijetu. Treba odbaciti negativne obrasce i ne poklanjati im pažnju. Osobe same biraju za što će biti vezane, i mi uvijek trebamo prihvaćati osobu, a ne obrazac za koji je ona vezana. Nikako ne trebamo prihvaćati jedno i drugo zajedno. Kad osoba odluči ne prijanjati uz negativni obrazac iskorištavanja i odbacivanja, otkrit će da je prihvaćena, a prije toga će doživljavati iskorištavanje i odbacivanje kao posljedicu svojih osobnih izbora. Ako hranimo te pogrešne obrasce, u biti održavamo osobu koja uz njih prijanja u uvjerenju da su oni isplativi i da dobro funkcioniraju. Ako zbog pogrešnog obrasca trpe, tada će prije uočiti vezu između uzroka i posljedice, i odbaciti pogrešno postupanje. Treba, dakle, uvijek osobi dati osjećaj

razumijevanja suštine, ali negativne obrasce kojima pokušava stupati u vezu s nama treba sustavno ignorirati. To će možda biti zbunjujuće, ali oni koji će s naše strane osjetiti iskrenu ljubav, i kojima će ta ljubav trebati, mogli bi lako zaključiti što im je bitnije, naša ljubav ili obrazac koji priječi njen tok. Tako se ljubavlju i prihvaćanjem osobe, a ne njenih negativnosti, ta osoba iscjeljuje, razumijevanjem da nije nužno posjedovati drugoga i upravljati drugim kako bismo bili voljeni, nego da je moguće i blagom sviješću i razumijevanjem djelovati u svijetu. Moja metoda jest da kad razgovaram s nekim, i kad taj pravda neke svoje postupke, jednostavno zračim razumijevanje, osjećaj da može birati što želi, i često taj odluči da mu nešto jednostavno nije potrebno jer postoji bolje. Ja ne moram niti suditi – jednostavno ne obraćam pažnju na negativnosti, ne dajem im razloga za postojanje, i one nestaju, ustupajući prostor iscjeljujućoj snazi razumijevanja-ljubavi. Doduše, često će obrnuto biti slučaj, da će netko zaključiti da su mu negativnosti daleko važnije od mene, i kada ja jednostavno svjedočim svoje postojanje i istinu koju gledam, takvi to dožive kao uvredu i mračni napad, i odlaze od mene. U stvari, u meni u tom trenutku ugledaju ogledalo vlastitih mrakova, a pošto ih nisu u stanju prihvatiti i iscijeliti, odbacuju ih – a time i mene, na kojem ih gledaju. Dakako to važi samo za one koji se s nižih razina trebaju uzdići na razinu srca; za one, pak, kojima se stanja srca, sva stanja mentala, podrazumijevaju kao nešto normalno, važe drugačija pravila. Često sam znao svoje najnaprednije učenike ispsovati kao zadnje budale zbog nečega što se na prvi pogled doimalo značajnim propustom.

Ali da se vratimo principima mentala: ono čemu smo se u stanju otvoriti, to smo riješili; oni koji su se u stanju otvoriti mraku i suočiti s njim, nadvladali su ga. Oni koji su se u stanju suočiti sa svjetlom i prihvatiti ga, ovladali su njime. Treba dakle ovladavati stvarima, a ne im robovati, treba se suočavati a ne bježati i sakrivati. Kad vidimo

nešto što nam se ne dopada, pogledajmo u suštinu toga i spoznajmo zašto nam se ne dopada. Ta spoznaja biti nečega, biti nečeg dobrog ili nečeg lošeg, jest mental. A ta spoznaja uvijek glasi da je odbacivanje i neprihvatanje uzrok zla. Paradoksalno, ideje o neprihvatanju i potisnuti unutarnji mrakovi često su uzrok naoko pozitivnog djelovanja u svijetu – činjenja dobrih djela, misionarstva i sličnog. Često u pozadini takvih djela stoji stav da je svijet u suštini užasno i okrutno mjesto i da je na njega nužno uvoditi dobro, jer ga tamo nema. Takva ideja je recimo vrhunac neistinitosti, budući da je svijet sačinjen od ljubavi i spoznaje, da živimo u Božjem srcu, i da nije potrebno nešto novo uvoditi u postojanje, nego samo skinuti mračne naočale. Oni koji su to spoznali, djeluju spontano i nemotivirano, i iz njihovog postojanja se čita poruka njihove suštine, a riječi i djela je samo prate. Već je i zbog toga gotovo nemoguće pronaći ljude koji su spoznali stvarnost u redovima pripadnika misionarskih i “spasiteljskih” religijskih pokreta; oni se jednostavno predobro osjećaju za takvo nešto, a Bog im je preblizu da bi im trebala religija. To je do te mjere izraženo, da će se takvi praktički uvijek deklarirati kao neka vrsta ateista – ono što oni doživljavaju kao Boga sasvim je različito od strane sile o kojoj naučavaju religije, pa će oni spontano izjaviti kako u takvu silu ne vjeruju. Posebno mi je zabavno gledati kako “vjernici” takve pokušavaju preobratiti “na jedinu pravu vjeru”. Isto tako je čest slučaj da netko ima jako izražen dodir s Bogom, a s druge strane si Boga zamišlja kao nešto drugo, ali u to nešto drugo vjeruje. Tada zna biti ružnih frustracija, kad se Božanski glas savjesti nađe u sukobu sa zamišljenom slikom Boga i njegovim “zapovjedima”. Takve probleme imaju sveci koji žive unutar neke vjerske grupe, i pridržavaju se njenih teoloških formi. Rijetko takvi konflikti iniciraju transformaciju takve vjerske zajednice, ali je nažalost češći slučaj kada vjerska zajednica izolira, zlostavlja ili čak ubije sveca zbog narušavanja udobnosti vlastitih iluzija.

Ako se sve ovo ima u vidu, onda postaje jasno kako su anđeli u stvari nježna, blaga, duboko svjesna bića koja žive u opuštenom skladu sebe i svega što ih okružuje, te da je njihova blizina i dodir s njihovom sviješću iscjeljujuće i transformirajuće iskustvo za bića izranjavana trnjem podjela, sudova, predodžbi, moranja, odbacivanja i odricanja. Ogromna stvar, koja čovjeka trenutno baca na koljena u dodiru s anđelima, jest njihova pristupačnost, otvorenost, neuvjetovanje. Oni su nevjerovatno pristupačna bića, dovoljno ih je poželjeti i pojavljuju se, uvijek, bez iznimke, nije potrebno ništa zaslužiti, nije potrebno čekati na audijenciju, nije potrebno prolaziti birokratske kanale. Na to se treba navići: što su bića više na ljestvici svijesti, u što većoj mjeri pripadaju Bogu i sudjeluju u njegovoj biti, lakše su dostupna, nježnija, otvorenija i moćnija. Bog je najveći, najviši, i zato najbliži i najdostupniji. Boga je doslovno moguće prizvati i osjetiti svuda i u svemu. Samo treba povjerovati da je to moguće, i desit će se.

Kao što se je potrebno navići na trenutnu dostupnost anđela – nije ih potrebno dugo zazivati, dovoljno im je “poslati pusu”, voljeti ih, i trenutno će se naći u horizontu naše svijesti – tako je potrebno navići se na neposrednost i nevjerovatnu brzinu komunikacije na mentalu. Kad sam prvi puta sreo svog “anđela čuvara”, ženu anđela – zvat ću je Devi, od milja, imao sam čitavu hrpu takvih komunikacijskih problema. Osjećaj njene biti predstavljao je razumijevanje, prihvaćanje, i to se pretvaralo u slike, riječi i misli na nižim razinama, preko kojih sam posredno usvajao ono što mi je prenosila. Ono što me je iznenadilo bilo je slijedeće: kad sam ja njoj odgovarao, osjetio sam što želim reći, i počeo u umu formirati rečenice na hrvatskom, a istog časa kad sam osjetio što želim prenijeti, prije nego sam i počeo izgovarati, uslijedio je njen odgovor. Nakon nekog vremena, ohrabren njenim nježnim smiješkom, naučio sam u cijelosti ispustiti riječi, dakle zamišljanje govorenja, pa smo počeli razmjenjivati slike

kojima smo si prenosili ljubav i razumijevanje. Kasnije me naučila u cijelosti napustiti slike i jednostavno osjećati, i tim osjećanjem prenositi spoznavanje suštine, razumijevanje biti onoga što se želi prenijeti. Isto tako, naučila me je, samo svojim spontanim primjerom, radeći to, kako se može promjenom fokusa duha i mišljenjem o nekoj razini istoga časa biti na toj razini, osjetiti njen kontekst, osjetiti njena svojstva. Tako mi je pokazala svoj prekrasni svijet i svoje “prijatelje”, nazovimo to tako, njoj jednake anđele koji tamo obitavaju; ja sam bio dodijeljen njoj na brigu, ona me je vodila kroz krizne situacije kojima je moj život obilovao i davala mi utjehu, kako bih preživio u tim trenucima; najčešće je nikada nisam bio svjestan, ali ona je bila tu, čekala na poziv. Kad sam postao dovoljno izvježban, izravno mi se pokazala i počela me podučavati, objašnjavati mi stvari – neke od tih stvari nisam bio u stanju shvatiti, pogotovo one koje su se odnosile na mene kao takvog, na način na koji ona mene doživljava. Ja sam nju čitavo vrijeme gledao kao bitno savršenije i ljepše biće od mene, kao sebi daleko nadređenu, što je bilo do beskrajno očito već i po lakoći i prirodnosti kojom je ona komunicirala sa mnom, prenošenjem bezbroja nevjerojatno složenih objekata spoznaje, takvom tečnošću i ležernošću da je to zapanjujuće, dok sam ja praktički mucao, učio misliti, govoriti i osjećati, misli i osjećaji su mi rijetko bili čisti – bilo je tu i prljavog astrala i ne znam čega sve ne, ograničavajućih predodžbi, posjedničkih ideja i sličnog, u biti komunikacija s moje strane bila je usporediva s dječjim crtežima nacrtanim nesigurnom rukom, a s njene s čitavim filmovima preciznih, čistih, beskrajno profinjenih i elegantnih ideja i misli, punih i definiranih slika, dubokih značenja, pjesama koje prenose dojmove o dalekim i nepoznatim, a istodobno poznatim i bliskim prostorima, duboke otvorenosti i savršene čistoće u iskrenosti koja je toliko njena priroda, da o njoj mogu misliti jedino kao o utjelovljenoj iskrenosti, čistoći i jednostavnosti. Zbog toga, kao i zbog vidljivog divljenja koje sam jedino mogao osjećati prema tako prekrasnom

biću, jasno je da sam se našao u cijelosti zbunjen kad sam vrlo brzo shvatio da ona mene doživljava kao svojeg nadređenog, i da je izabrana za zadatak pripreme mojih nižih vozila zbog svoje duboke veze sa mnom. Meni, koji sam u tom trenutku bio izuzetno žalostan i osjećao se nepotrebno i suvišno na Zemlji, osjećao da bih mogao umrijeti na cesti a da nikome ne nedostajem, to je bilo nešto nepojmljivo, to nisam bio u stanju prihvatiti, a i dalje nisam, naime uvijek sam je doživljavao kao jednog od svojih dragih učitelja, i vječno sam joj zahvalan na njevoj ljubavi. A to je kriterij tih svjetova, međusobno obožavanje, obožavanje Boga kroz služenje drugome, kroz divljenje i prihvaćanje. Takvi kriteriji su meni predstavljali ogromnu novost, budući da se beskrajno razlikuju od kriterija kakvi važe na Zemlji, gdje mračne osobe s puno novaca i na visokim položajima uživaju veliki ugled. Pokazano mi je da postoji jedan sasvim različit pogled na stvari, i da pogledi kakvi važe na Zemlji ne znače ama baš ništa. Ja sam taj njen pogled prihvatio, budući da sam ga teško mogao shvatiti, ali sam se i dalje uvijek prema njoj odnosio kao prema svojoj učiteljici i savjetnici, kao prema većem i višem biću od mene, jer sam svaki drugi pristup držao nemogućim. Najveći dio svoje vještine u komunikaciji na višim razinama dugujem jedino njoj; vrijednost onoga što mi je darovala tolika je, da svoje funkcioniranje u ovom obliku kakav mi je sada prirodan uopće ne mogu zamisliti bez onoga što me je naučila, i nikako joj na tom daru ne mogu uzvratiti, osim darujući joj svoju najdublju zahvalnost i ljubav, prihvaćajući je kao dragocjen, nepojmljivo dragocjen i lijep dio sebe.

U komunikaciji s njom od neprocjenjive su mi vrijednosti bile neke vježbe koncentracije koje sam radio prijašnjih mjeseci, recimo zurenje u točku na zidu satima. Bez tih vježbi, uopće ne znam kako bih je mogao pratiti, budući da bi mi um unutar sekunde promijenio pet razina, i produljena komunikacija na određenoj razini, s određenim bićem, bila bi nemoguća. Čak i unatoč tim vježbama razlika u

njenom i mojem stupnju koncentracije bila je ogromna, i komunikacija je bila moguća samo zahvaljujući njenom beskrajnom strpljenju sa mnom. Krivac tim pucanjima pažnje jesu smetnje na nižim razinama, dakle na astralu, prani i materiji, kroz koje ljudska bića jedino mogu komunicirati. Ako su te smetnje prevelike, stvar je beznadna. Zbog toga je nužno poduzimati nekakve korake radi stabiliziranja tih razina, temeljnim tehnikama rada s astralom, na primjer (koncentracija, vizualizacija, moć opažanja), kako neukroćene sposobnosti duha ne bi odlutale poput divljih konja.

Kad već govorim o mentalu i iskustvima mentala kroz fizičko, moram napomenuti da sva iskustva nisu bila toliko blago nježna kao iskustvo s Devi. Bilo je i situacija u kojima sam dolazio u dodir s bićem tolike silovitosti, moći, veličine i dubine, da su moja niža tijela takva iskustva doživljavala kao poticaj da se izuzetno brzo pročiste, ako se ne žele na mjestu raspasti. Već sam govorio kako čišćenje razina mora ići odozgo prema dolje: dolazi određeno iskustvo, a onda se niže razine automatski čiste kako bi to bile u stanju podnijeti. Lagani problem nastupa kad je dodir s višim iskustvom toliko nagao, silovit, toliko je situacija zahtjevnija po niže vehikle da sam u tim situacijama držao kako će me morati strugati sa zidova četkicom za zube. Najsilovitije takvo iskustvo sam doživio u doba kad su mi se razvijali i integrirali svi elementi srčane čakre, u tramvaju, s bićem koje ću zvati Mataji. Ako je Devi nježno blaga i brižna, onda je Mataji briljantno svjesna, neprikriveno moćna, svemoćna, beskompromisna i u toj mjeri utjelovljuje poosobljene Božanske attribute u ženskom liku, da je reći kako se radi jednostavno o Bogu sasvim primjereno. Budući pod utjecajem Yoganandine autobiografije, Babajija i Mataji doživljavao sam i još uvijek doživljavam kao apsolutno savršenstvo utjelovljeno u ljudskom liku – i tu se definitivno ne radi o bićima tako niske razine kakav je mental, nego o bićima beskrajno visokih razina, a koja su reflektirana kroz mental,

astral i ostale kako bih ih ja mogao doživjeti kroz tijelo. Uglavnom, ako se pri tom iskustvu Mataji nisam razletio u komade i napravio nered u tramvaju, onda stvarno neću nikada, jer se ničeg silovitijeg ne mogu sjetiti, budući da su tada moja niža tijela bila u bitno gorem stanju nego što su sada. Osjetio sam njenu prisutnost, i isti čas su mi se zapalili ne neki nadiji u tijelu, nego doslovno svi istodobno. Nisam je doživljavao u svojem svijetu tijela, misli i sličnog, nego se njen svijet nepojmljive svijesti sručio u moje tijelo i razorio ga, prozračujući ga na izuzetno brz i nemilosrdno silovit način. Svijest mi se unutar nekoliko sekundi proširila do prije nepojmljive jasnoće i prisutnosti, i tek tada sam mogao osjetiti njenu prisutnost i ono što mi je prenosila – već i sama njena mirna prisutnost, osjećaj te dubine, predstavljaju nešto što je apsolutno nezamislivo, to je doslovno gledanje u Božju svijest i dostojanstvo, izraženo kroz blagi dostojanstveni ženski lik, koji je toliko sabrano dubok da ne poznaje ni misli, ni osjećaje, ni stanja, ništa, čista stvarnost i Božji bitak utjelovljeni u nešto što i jest i nije osoba, osoba je u smislu da nadilazi svojom osobnošću sve što se može držati osobom, a opet predstavlja ocean svijesti koji ne poznaje granice.

Što mi je prenijela... ne znam točno kako da to shvatim, i sve što kažem o tome može u najboljem slučaju predstavljati pokušaj neandertalca da opiše svemirski centar u Houstonu – osuđeno na neuspjeh u početku. Već i sama identifikacija te Boginje u najvišem smislu riječi s Babajijevom sestrom koja spava pod kamenom u Dasasamedh kupališnom gathu u Varanasiju predstavlja samo najbliži ekvivalent koji u mojoj svijesti postoji za takvo nekakvo biće – Babajijeva sestra kao najjače žensko Božansko utjelovljenje za koje sam čuo i o kojem sam bio u stanju misliti, pa se ekvivalent sam uspostavio. U krajnjoj liniji, negdje napola svjesno sam zamišljao kako bi izgledala idealna žena, koju bih poželio za suprugu, i tu je bilo dosta ograničavanja s moje strane, dosta toga se nisam usudio

poželjeti, nego bih se zadovoljio nečim običnim, ne usuđujući se željeti bolje. A ono što je ona meni prenijela bio je jedan takav siloviti bljesak kojem sam se mogao jedino predati jer bi me sve drugo uništilo, veličina njene svijesti koja je govorila “dat ću ti sebe za suprugu”. Moja reakcija je zblanutost, neshvaćanje, osjećaj nedostojnosti, nevrijednosti. “Hoćeš li se zadovoljavati manjim? Želiš li reći da ja nisam dovoljno dobra za tebe?” Osjećam suprotno, ne, ne želim se zadovoljavati malim, ali ja nisam dostojan takve časti. “Onda me prihvati i budi dostojan”. Prihvaćam. Bit ću dostojan. Orgazam je ništa u usporedbi sa stanjem u kojem sam bio, ta jasnoća, svijest, moć, spoznaja... prihvaćanje da sam dostojan, predavanje Njoj, najdublje obožavanje, molitva Njoj da Je budem dostojan... nakon par minuta iskustvo nadsvjesti je prestalo i vratio sam se u stanje izuzetne životnosti, ispunjenosti, radosti, sreće. Zračio sam danima, iako mi je jako malo toga bilo jasno.

Unatoč mnogim takvim iskustvima, moja priroda je takva da bih nakon nekoliko tjedana, kad bi njihova silovitost iščeznula iz mojeg sjećanja, ponovno upao u ograničavajuće i samoponižavajuće predodžbe, iz kojih bi me Božanska bića morala uvijek ponovo izvlačiti ukazujući mi na stvarnost u pozadini svih stvari koje sam naučio vjerovati na svoju štetu. Uvijek sam iznova upadao u nekakve glupe ideje o skromnosti koja je u biti značila samoponižavanje i odjeljivanje od Boga, koja je u biti govorila da Boga ne smijem željeti jer je to previsok cilj, nego da se umjesto njega moram zadovoljiti “nečim meni primjerenim”. Kako sam često griješio na taj način! Ono do čega mi je bilo u najvećoj mjeri stalo nisam se usudio željeti, i tako sam se od toga odvajao. Toliko je česta situacija da držeci kako višeg bića nismo dostojni to biće odbacimo, ne znajući kako i ono nas želi! Toliko često ponižavamo i odbacujemo ono čemu se toliko divimo, da se to bojimo pokazati. A u stvari nam ne treba skromnosti, nego predanosti.

Kretanje Kundalini na razini mentala često izaziva čišćenja, otvaranja srčane čakre praćena otvaranjem energetskih kanala, što je često praćeno fenomenima kao što su jake točke svrbeža po tijelu. Ako se prisjetimo kako viši energetski redovi upravljaju nižima na svom putu prema očitovanju u fizičkom, jasno je kako je proces čišćenja, dakle tehnika yoge u smislu koji je često prihvaćen, nešto što će se automatski dešavati na optimalan način ako se držimo višeg energetskog reda i ne smetamo, pokušavajući proces nadzirati, kontrolirati ili zaustavljati. Drugi oblik čišćenja se svodi na svjesno surađivanje s tim višim silama koje se očituju, a oblici čega su tehnike yoge koje sam dao u ovoj knjizi. Očito je kako je proces sasvim obrnut onome što se često podrazumijeva: najprije dolazi više stanje, čijem očitovanju se pomaže, dok se često pogrešno drži kako se tehnikama čišćenja postiže više stanje. To je djelomično istina, ali samo djelomično, naime primjenom djelatnih tehnika niža tijela se pročišćuju i ne pružaju toliki otpor u situaciji kada se viša svijest počne očitovati.

Isto tako, jedan od aspekata koji se rijetko povezuju s mentalnom razinom jest iskustvo Apsoluta kroz mental – dakle različite vrste savikalpa samadhija te nirvikalpa samadhi. Radi se o iskustvu čiste svijesti u vidu spoznaje, stvarnosti, blaženstva. Često iskusitelji ovoga drže kako su postigli krajnji stupanj spoznaje, i doista je teško povjerovati da nisu, imajući u vidu neospornu stvarnost iskustva. Ali ako se prisjetimo što je rečeno o otvorenom astralu, bit će jasno da otvoreni mental, dakle čista spoznaja i tvar od koje je načinjen um, tvar od koje su načinjeni mudrost i ljubav, mora biti nešto nevjerojatno veličanstveno. Ako shvatimo o čemu se radi, možemo razumjeti značenje onoga što Šri Yuktešvar govori u “Autobiografiji jednog Yogija”: kako su svjetovi višeg astrala (dakle mentala) nastanjeni isključivo bićima koja su u svojem posljednjem životu na

Zemlji bila u stanju barem jedanput doživjeti nirvikalpa samadhi. Takva bića doslovno žive, uronjena u spoznajnu, na tim svjetovima.

Ovdje ne treba griješiti, potcjenjujući iskustvo, i govoreći kako ono u svojoj biti nije Božansko – ono to u svakom slučaju jest. Stvar je u tome što ga je individualno biće, unatoč svojoj percepciji sjedinenosti s Apsolutom, u stanju doživljavati samo do ograničenja postavljenih mentalom. Apsolut je, pak, očitovan i u dubljim sferama od ljubavi i mudrosti. O tim sferama ću ja govoriti, iako se bojim kako će se to krivo protumačiti, budući da je samo izuzetno mali broj ljudi ikada imao iskustvo tako visokih razina. Čak i među osobama za koje sasvim sigurno znam da postoje na najvišim razinama, sposobnost osjećanja toga kroz tijelo, i djelovanja kroz to u svijetu predstavlja golemu rijetkost. Ali ponavljam, Bog je neiscrpni, golemi ocean. Ljudski duh, te duh svetaca, anđela i arhandela nije ga u stanju pojmiti osim krajnje ograničeno. Čak i izravnim dodirima s Bogom i izravnom spoznajom njegove biti osjećamo samo beskrajno mali djelić. Čak i kada gledamo čitave svjetove u vlastitom srcu, obuhvaćamo tako mali dio stvarnosti, da to naše biće uopće nije u stanju pojmiti, već umjesto toga doživljavamo Boga onako kako bi dvodimenzionalna bića, koja bi živjela na plohi, doživljavala trodimenzionalni predmet, recimo kuglu. Ona bi doživljavala prolazak kugle kroz svoj svijet kao neprekidnu promjenu oblika i veličine krugova na svojoj plohi, doživljavala bi kuglu kao neprekidnu promjenu projekcija tijela na ravninu. Tako mi jedino možemo spoznavati Boga, i svaki pokušaj da ga shvatimo i objasnimo umom neminovno je osuđen na neuspjeh, po samoj prirodi stvari. Višu stvarnost spoznajemo jedino kroz njene refleksije na nižima, već i zbog činjenice da se ničega što nije reflektirano na nižim razinama, dakle sve do materije fizičkog tijela, nećemo biti u stanju prisjetiti – i iz tog razloga postaje jasno da su čistoća nižih razina, i razvoj

odozdola prema gore, od ključnog značaja za sposobnost doživljavanja viših aspekata stvarnosti.

Razvoj energetskog tijela potpun je kad su svi elementi ličnosti iz njega povučeni u više tijelo – tada se govori da tijelo “umire” – osoba više nema nikakvih tragova definicije sebe na toj razini, već samo kanal, “projekcijsko platno” koje odražava viša stanja i spušta ih prema nižim razinama, kako bi ta stanja mogla biti doživljena i očitovana. Sva stanja bića svih razina i svjetova samo su očitovanje beskrajnog neočitovanog. U obliku tijela na razinama, te bezobličnom stanju i suštini tih razina zrcali se samo djelić tog beskraja. Apsolutni Subjekt, suština svega očitovanog, živi sam sebe u svemu. On se spoznaje i spoznat se živi. Oni koji prepoznaju sebe kao To, neće imati potrebe za bježanjem iz svijeta, budući da će u svijetu jednako kao i bilo gdje drugdje gledati To, gledat će Mene svojim bivanjem. Takvi neće govoriti o spoznaji nego će je živjeti, osjećajući kako je njihovo tijelo zraka svjetlosti koja izlazi iz Mene i odražava Moj sjaj i radost. Međusobno će u podijeljenosti kroz ljubav, radost, zadovoljstvo i sreću živjeti Moje unutarnje stanje, dok se unutarnje savršenstvo ne bude bez ometanja zrcalilo u vanjskom. Put buđenja Kundalini i njenog kretanja jest dvojak: put golubice i put zmije. To je značenje sakriveno u Isusovoj izjavi da trebamo biti mudri poput zmija i bezazleni poput golubova³⁶. Treba dakle djelovati protočno za oba principa, i oba ih u sebi sjediniti i oživjeti. Put golubice je silazni – kroz krunsku čakru do jezgre Zemlje, a put zmije je uzlazni, kroz stopala, pa uzdizanjem potencijalne energije sakrivene pod korijenskom čakrom kroz krunu, i dalje. Samo djelovanjem iz oba principa moguće je postići cjelovito i trajno savršenstvo, dakle prihvaćanjem silaska Milosti (put golubice, put neba), te osobnim profinjenjem (put zmije, put zemlje) i uzdizanjem, sjedinjuju se nebo i zemlja kroz nas i u nama, osvještavajući i očitujući najviše savršenstvo u duhu i

³⁶ Mt 10,16

svijetu. Kada se razlika između duha i svijeta izgubi, savršenstvo je postignuto; gubi se posljednja zabluda na putu Učeništva, zabluda o postojanju razlike između samsare i nirvane. Kraljevstvo nebesko je ovdje. Sada.

Ali postoji puno agregatnih stanja u kraljevstvu nebeskom. Postoji puno razina suptilnosti svijesti, i puno razina prosvjetljenja. Greška je niža stanja prosvjetljenja držati konačnim postignućem, jer spoznaja stvarnosti na njima obuhvaća samo sasvim mali djelić, i to obično sasvim grub. Ovo znanje iz teoretskog prelazi u sasvim praktično u trenutku kada se niže razine stvarnosti ugase.

Vajra **(kauzalna razina, niža)**

Čekam te, na vrhu svijeta, sam,
Odjenut u ljubav prema tebi...
Bože, ljubljena moja.
Srce mi krvari suzama blaženstva dok te očekujem
Ispunjen prazninom duše.

Ispunjaš me dok te očekujem, voljena,
I moje srce puca i nestaje
Dok vrištim savršenu tišinu
Urlam bez glasa
Na vrhu svijeta, sam,
Ispunjen tobom,
Ispunjen čežnjom bez tebe.
Kako si mi blizu, voljena moja,
Kako me ubija taj veo
Kojeg moje besmrtnne oči ne mogu prodrijeti
Bez daha.

Ovdje si, sijevaš mnome ledenom čvrstoćom groma
Obasjavajući dijamant mojeg bića
A ne vidim te, volim te
Umirem u tebi sam,
Bez tebe
Voljena.
Tako je tanak veo koji te sakriva
Od mojih besmrtnih očiju
Dušo moja.

Tako je tanak da me moć tvoja u meni razdire
A ne dosižem te, čeznem za tobom i lomim se
U tvojoj ljepoti, dubini i svijesti
Bez daha
Dišem
Bez daha
Blistam
Bez daha
Živim, silom bljeska
Milijuna sunaca
Zasjenjujem ples u srcima zvijezda
I gledam
Kako prolazni, plitki pramenovi tvari
Dolaze, nestaju,
Hladni, mračni i rijetki, mutni,
Beznačajni
Dok moj duh umire bez tebe
Još samo malo, samo malo...

Tako te čeznem gledati, skrivenu,
Tako te volim, skrivenu,
Još samo tankim velom,
U beskrajnoj moći s one strane
Gdje moje besmrtne oči ne vide,
Ljubavi moja,
Kojoj ne mogu izgovoriti ime.

Indigo **(kauzalna razina, viša)**

Sve...
Svuda...
Bože!
Sve!
Nema granica i nema središta.
Dubina. Stvarnost.

Mir, s one strane nestvarnosti,
S one strane kretanja, pokret,
Svuda, istodobno...
Krećem li se? Ne.
Dolazim li? Ne.
Svuda.

Bijela petokraka na plavom, plavom,
Toliko plavom da tamni bljesak najsjajnije zvijezde
Toliko plavom da nema dublje tame
S ove strane stvaranja.
Gotovo da nema.

Stvarnost.
Dubina.
Svijest.
Spoznaja, vid, postojanje.
Jesam. Svjetovi prolaznog igraju treperavu igru
S one strane moje pažnje, tek na rubu,
Dalekom horizontu ispod.

Mir. Moć. Dubina.
Moć bez predmeta i pokreta,
Moć bez misli, svijest bez pokreta.
Jest.

Bljesak crnila u plavom.
Zvijezda se rađa u potpunoj tami
S one strane.
Mir.

Ljubičasta (buddhička razina)

Kruna Boginje. Bliješti, beskrajna moć,
Para
Ne poznaje milost
Ne poznaje slabost
Istina. Stvarnost. Moć.
Nesputana, stalna, mirna,
Silovita poput beskrajne oluje na beskrajnom nebu,
Gdje moć ne traži granice,
Ne traži dozvolu.
Odora krajnje moći,
Blista na suncu Božje duše,
Obasjana iznutra
Tamo gdje iznutra i izvana nemaju smisla.
Zadnje izvana, koje je nutrina u bljesku.
Kristal, koji je svjetlost,
Svjetlost koja je kristal,
Razlika koje nema,
Ljubičasta koja je crna,
Koja nikad nije crna.
Ne pitam za granice,
Ne pitam za moguće,
Briga?
Ja nemam granica.
Ja se nadilazim.
Praznina.

Šiva. Šakti. (atmička/nirvanička razina)

Moje tijelo, prekrasno poput najdublje svjetlosti Božje duše
Bezvrjedno je
Jer moj ljubljani ne gleda tijelo.
Moje bogatstvo, beskrajno poput Kuberinih riznica
Bezvrjedno je
Jer moj ljubljani bogatstvo prezire.
Moja mladost, vječna poput snjegova Himalaje
Bezvrjedna je
Jer moj je ljubljani stariji od zvijezda.
Jedina vrijednost
Koja mi daje svrhu
Jest predanost,
Bezuvjetna, totalna predanost, Tebi, Gospodaru.
Nemam drugog smisla i drugog postojanja
Do onog koje imam u tebi.
Živim, da bih te obožavala,
Šiva.
Gospodaru yoge.
Na tebi su svjetovi nanizani,
Na tvom osmjehu upaljene su zvijezde.
Odbacio si, stvarao si, održavaš i razorit ćeš,
Sve,
Sve. Ti si duša svijeta, jedini smisao, jedina stvarnost,
Najveći Bog. Nemam nikoga osim Tebe,
Gospode. Pred Tvojim stopalima obožavam najvišu stvarnost.

Draga, voljena, beskrajna,
Pred Tvojom predanošću bespomoćan sam,
I ne mogu drugo nego pokloniti se,
Jer takvim darom osvojila si me, zauvijek.
Klanjam Ti se, ljubljena,
Silo, beskrajna moći,
Ljepoto s one strane prolaznosti,
Suštino. Šakti.
Stvarnost si koja mi daje smisao,
I jedino zbog Tebe djelujem,
U Tebi i s Tobom.
Zajedno, odvojeni.
Jedan s drugim, vječni drugovi,
Sjedinjeni isposništvom i smrću.
Spaljeni zajedno blistamo
S one strane života.
Voljeni. Voljena.
Jedini smisao imamo
Jedno u drugom. Nigdje drugdje nema spokoja,
Nigdje drugdje nema ničega.

Zlatna (paranirvanička razina)

Nerazdvojeni, jedno,
Plešemo, mir.
Ne sasvim unutra, ne sasvim izvana
Buddha u zlatnom lotosu.

Puruša

Duh bez tijela. Ispunjenost.

Želje su nestale,

Sve su nestale. Nema više ničega što bi se imalo postići.

Svi ciljevi su ispunjeni

Sve nade su ostvarene

S one strane najluđih nada.

Om Bhagavate Namah

Om Namō Bhagavate...

Om! Namō Vasudevaya

Om Namō Bhagavate Vasudevaya!

Om Maha Parama Bhagavate Namah...

Om!...

Hare Krsna, Hare Krsna!

Krsna, Krsna! Hare, Hare!

Hare Rama, Hare Rama!

Rama! Rama!, Hare! Hare!

.....

Sine Yasode i Nande,

Sine Devaki i Vasudeve,

U Tebi nalazim svoju krajnju stvarnost.

Ti si ishodište svih svjetova i cilj svih obožavanja.

Tebi se u cijelosti i bez ostatka predajem.

Praktična duhovnost

Učestala je pojava da se ljudi prema duhovnom odnose kao prema nekom posebnom aspektu vlastitog života, koji nema pretjeranog utjecaja na ostatak. Primitivniji oblici te pojave mogu se uočiti kod ljudi koji se zadovoljavaju vršenjem nekog religijskog obreda, kao oblika socijalne aktivnosti, narodnog običaja ili pak neke vrste “posmrtnog osiguranja”, ako Bog ipak postoji, da mu mogu reći kako su oni išli u crkvu nedjeljom.

Ekstremniji primjeri toga su različiti oblici religijskog fanatizma, gdje se često vlastiti osjećaj nepotpunosti, nevrijednosti i nepripadanja liječi nečim što je najslabije osjećaju vrijednosti kojeg neki teenageri zadobivaju pripadnošću nekoj uličnoj bandi. Ne vidim neke posebne razlike između takve religioznosti i religioznosti kakvu nogometni navijači gaje prema svojem klubu. U oba slučaja se osjećaj nevrijednosti kompenzira narcizmom isključivosti.

Zanimljivo je da su upravo takvi vjernici najgorljiviji, spremni na najveća odricanja i najveće nasilje, upravo oni su najnametljiviji u pokušaju da druge obrate, ili ako to nije moguće, da ih fizički uklone iz postojanja. Isto tako, takvim vjericima je često svojstveno mijenjanje svih aspekata vlastitog života u skladu s propisanim pravilima njihove sljedbe. Imajući to u vidu, zvučat će u najmanju ruku čudno i neprimjereno ako kažem da oni duhovnost drže nečim u cijelosti odvojenim od stvarnosti vlastitog života u njegovim drugim aspektima. Ali tome je ipak tako, jer da nije, bi li oni osjećali potrebu da ostale aspekte svojeg života učine “duhovnim”? Po svoj prilici ne bi, vjerojatnije je da bi u svemu osjetili prisutnost već postojeće duhovnosti. Budući da je ne osjećaju, i da duhovnost gledaju kao nešto odvojeno, neki sustav vjerovanja, mišljenja i funkcioniranja koji je

različit od ostalog, i kojemu sve ostalo treba prilagoditi, postaje jasno njihovo ponašanje.

Čini se da je svim tim sustavima gledanja svojstveno vjerovanje u Boga odijeljenog od svijeta, koji praktički nigdje u svijetu nije prisutan, osim kroz nekoliko iznimaka – recimo proroka kojem se Bog ukazao, objavio mu svoju volju, i otišao nazad na neki svoj oblak - meditirati o vlastitoj savršenosti, po svoj prilici. Tada ljudima ne preostaje drugo nego da proroku koji objavljuje Božju volju vjeruju ili ne; ako mu povjeruju i počnu prakticirati ono što je Bog objavio kao zapovjedi, spasit će se, a ako ne, loše će se provesti.

Zanimljivo je koliko su takvi pogledi česti, bez obzira na razlike u teološkoj nadgradnji i formi. Naravno, bilo bi pretjerano reći kako se sve religije mogu na takav način pojednostavniti, ali vjerovanja u Boga-strogog-suca koji nije prisutan u svakodnevnoj stvarnosti su u svakom slučaju izuzetno rasprostranjena.

Takav Bog je neka vrsta “nadmoćnog neprijatelja”, kojem se treba pokoriti jer inače slijedi kazna, a za dovoljno jasno izraženo ulizivanje slijedi nagrada. Ljudi koji u takvu vrstu Boga vjeruju dijele se na dvije grupe, one koji se ne žele takvom Bogu ulizivati pa se smatraju ateistima ili se takvoj predodžbi na drugi način protive, i na one koji su dovoljno vrijedni žaljenja da se iz straha takvome Bogu mole. S takvim Bogom, bitno je veći simptom moralne vrline biti ateist nego vjernik. Zanimljivo je, pak, da oni koji se u odnosu na takvu predodžbu Boga deklariraju kao nevjernici najčešće vjeruju u neku suptilniju i istinitiju predodžbu o vrhovnoj stvarnosti, samo što je ne zovu Bogom, iz čistog protivljenja i prezira prema onome za što drže da ta riječ podrazumijeva. Čest je slučaj da takvi “ateisti” svojem unutarnjem glasu Božanske prisutnosti kritiziraju takvog lažnog Boga, boraveći tako istodobno u Božjem naručju.

Držanje Boga dalekim i teško ili nikako dostižnim dovodi do svakakvih čudnih posljedica. Jedna mogućnost je da ljudi zaključe da ako je Bog tako dalek, da ga je moguće u praksi gotovo posve zanemariti i izostaviti iz razmatranja u svojim postupcima. Druga mogućnost je da se umjesto Bogu obraćaju nižim silama, koje drže bližima i lakše dostižnima.

Niti jedna od takvih zabluda ne bi bila moguća da ljudi znaju što u stvari jest Bog.

Bog je temelj svekolike stvarnosti. Bog je stvarnost nad svim stvarnostima. Bog je bliži od najbližeg, draži od najdražeg, stvarniji od najstvarnijeg. Sve dobro ima podrijetlo u Bogu i dolazi od njega. Svaki oblik kreativnosti, inteligencije, briljantnosti, moći, svijesti i ljubavi sačinjen je od Boga. Bog je temelj na kojemu je sagrađena ljudska duša.

Kada dakle tražimo Boga, ne trebamo tražiti ono što je daleko i nepristupačno, nego naprotiv ono što je bliže od najbližeg, što nam je savršeno blisko i drago. Našavši to, naći ćemo izvor toga, koji ga nadilazi u svemu beskonačno, izvor svega što držimo dragim i lijepim, ono čemu čitav život težimo kao najvećoj sreći i krajnjem cilju. Bog je izvor svega znanja, sve svijesti, sve ljubavi, sve stvarnosti, sve ljepote i sve istine. Bog je savršeni izvor svega što je lijepo, moćno i dobro. Praćenjem svega lijepog i moćnog, svega stvarnog i istinitog do njegovog izvora, doći ćemo do Boga. U to nema sumnje.

Izuzetno je rasprostranjena pogrešna teza da je Bog upravo poradi svoje veličine teško dostižan, ili čak nedostižan. Upravo ovdje je greška: baš ta veličina čini Boga univerzalno prisutnim. Bog je toliko velik da je svuda istodobno. Toliko je velik da sve prožima sobom istodobno. I baš zbog toga je toliko izuzetno lako dostižan. Bog je čitavo vrijeme prisutan u svima nama, prožima našu bit, prisutan je u

našem svakodnevnom životu, ali upravo zbog te prisutnosti ćemo ga teško proglasiti Bogom. Istina, ta prisutnost je blaga i nenametljiva, nije silovita i moćna kako može biti, jer je naša svijest obuzeta drugim stvarima i okrenuta u drugim smjerovima, daleko od Boga, tako da je naše opažanje Boga najblaže rečeno prigušeno i utišano. Ali nikada se u cijelosti ne gubi, uvijek je tu negdje, sasvim blizu. To je ono unutarnje savršenstvo kojem se utječemo bez riječi, često čak i bez izravnog znanja o tome.

Ako je Bog prisutan u nama, onda je jamačno prisutan i u drugim bićima u jednakoj mjeri – upravo ta univerzalnost je jamac neisključivosti, jer je Bog sunce koje sja jednako dobrima i zlima bez razlike. Bog nije pristran, pa ni djelovanje koje je utemeljeno u Bogu neće biti pristrano, nego će naprotiv u sebi imati utkane jednake vrline univerzalnosti kakve su svojstvene Bogu.

Put prema Bogu nije put od iluzije prema stvarnosti, to je put od manje stvarnosti prema većoj, od manje istine prema većoj istini, od manje svjetlosti prema većoj svjetlosti. Zato je put prema Bogu uvijek ispunjen istinom i stvarnošću, i uvijek se svijest mora kretati u istini i stvarnosti, naravno u onom stupnju u kojem je to trenutnom stanju duha tragaoca moguće.

Jednako kao što su česte zablude o dalekom Bogu, česte su i one o potrebi odbacivanja svjetovnog da bi se zadobilo duhovno. Istina je da ta fraza ima i svoj smisao i područje valjanosti, ali na žalost najčešće je se primjenjuje na sasvim pogrešan način.

Idemo malo proanalizirati stvari i ustanoviti o čemu se tu može raditi.

Ljudi su u pravilu obuzeti željama za novcem i različitim oblicima zadovoljstava, koji ih dakako ne ispunjavaju i zato su oni neispunjeni i nesretni. Onda se netko sjetio da bi to trebalo odbaciti i umjesto toga željeti Boga, koji donosi ispunjenje svih potreba i tako gasi plamen želja. To je dakako istina, samo problem je u tome da je za

uspjeh te metode najprije potrebno ljudima pokazati Boga kako bi prionuli uz njega, i tako ispunjeni prirodno odbacili sve želje za nižim, jer će ako odbace niže a ne zadobiju više ostati neispunjenima u još većoj mjeri nego što je to prije bio slučaj. Ljudi žele stvari ne zbog stvari kao takvih, nego zbog osjećaja koje vezuju uz njihovo posjedovanje. Recimo, osjećaj sreće vezuje se uz posjedovanje novog auta, velike kuće, sretne porodice i bogatstva. U prijevodu se hoće reći da se čovjek osjeća nesretno, i projicira osjećaj sreće u stanje u kojem će posjedovati sve te stvari. Problem s takvim stavom jest da je sreća stanje duha, i neovisna je o vanjskim okolnostima. Čovjek može biti sretan i u jako nepovoljnim okolnostima; vojnik može biti sretan usred bitke, kad je teško ranjen a svuda oko njega su prizori smrti i uništenja, ako je u tom trenutku pomogao prijateljima. Njemu ništa neće značiti ni ako u tom trenutku pogine, njegova sreća ostat će nepomućena. Isto tako, čovjeku koji je činio stvari koje su nespojive s njegovom savješću sreća će izmicati i u najidealnijim materijalnim uvjetima.

Sreća je stanje sklada, pronalaženja “vlastitog mjesta”, i djelovanje iz njega. Čovjek treba naći svoj put, po tom putu koračati, i kretati se od svoje normalne dubine spoznaje prema višoj, opažajući svijet na sve suptilniji način, opažajući djelovanje Božjeg zakona na sve finijim razinama Kreacije, sve dok u suptilnosti svoje svijesti ne dosegne samu Božju unutarnju narav, kada će njegovo opažanje svijeta biti jednako Božjem.

Sreću ne treba projicirati u budućnost, blisku ili daleku, nego je treba osjetiti u sadašnjosti, i od nje krenuti ka većoj sreći. Koliko god okolnosti bile teške, uvijek možemo naći nešto na čemu možemo biti zahvalni, te zahvaliti Bogu na milosti i ljepoti koju nam je udijelio. Čovjeku kome je upravo umrlo dijete, izgubio je posao i žena mu je bolesna na smrt istodobno je darovano postojanje, darovana mu je privilegija da promatra ljepotu izlaska i zalaska sunca, dat mu je mir

stabla kojem vjetar mrsi krošnjju. Data mu je nevjerojatna ljepota svemira, s kojom se ništa ne može usporediti. Situacija nikada nije toliko loša da bi bila lišena postojanja, a postojanje je Božji najunutarniji atribut, jer sve postoji po Bogu, i samo postojanje vodi do suštine sveg postojanja, koja je Bog. Postojanje nas dakle, već i samo po sebi, vodi do riznice beskrajnog blaženstva.

Reklo bi se da je to tako jednostavno da bezbrojni ljudi moraju biti prosvjetljeni i stoljeni s Božjim mirom, ali ako malo bolje promotrimo, koliko je ljudi svjesno postojanja? Nažalost izuzetno malo. Većina ga ili podrazumijeva ili bježi od njega. Postojanje se može osjetiti u miru trenutka, u prisutnosti u sadašnjosti, bez potrebe za budućnošću i bez misli o prošlosti. Osjećanjem postojanja, možemo ponirati u njegovu bit, u Boga, i piti ispunjenje s njegovog izvora.

Netko će pitati što ima toliko divno u postojanju, da sve postoji, pa što onda, treba sad napraviti nešto s tim. Onaj tko postavlja takvo pitanje nije svjestan svojeg postojanja, on od njega bježi nekamo drugamo i nije u njemu čvrsto utemeljen. Onaj tko je čvrsto utemeljen u vlastitom postojanju djeluje mirno i skladno, bez prisile i žurbe, bez straha i nemira. Samo postojanje daje nevjerojatan mir i sreću, samo postojanje je put u Božje srce.

Kad dakle kažem da put Bogu vodi od stvarnosti prema većoj stvarnosti, onda mislim doslovno to: u nama su dati ključevi našeg spasenja, i samo ih trebamo iskoristiti da bismo bili slobodni. Nije potrebno roditi se u Indiji i znati sanskrt kako bismo mogli pravilno izgovoriti neke mantre iz teško dostupnog spisa, a kojima ćemo postići prosvjetljenje; te mantre su date u nama, u miru prirode u sumrak, u trenutku kad sunce bljesne u kapi rose, ili u oku djeteta. Sve je to u nama. Sve te stvari podsjetit će nas na nešto što smo nakratko zaboravili, a što je uvijek bilo i jest tu u nama, samo zametnuto, nekorišteno.

Ako je dakle Bog svuda, u svemu, kakvo može značenje imati izjava da treba sve odbaciti radi Boga? Očito ono da treba odbaciti sve što nije Bog, dakle sve što nije stvarnost, a najviše onoga što nije stvarno ima upravo u našoj svijesti, koja se čitavo vrijeme bavi nezbiljskim. Sve te stvari treba odbaciti, čitavu džunglu nezbiljskih besmislica na koje ljudi troše čitav život. Treba se posvetiti konkretnoj stvarnosti trenutka i u njoj živjeti Boga. Od te stvarnosti treba krenuti u dubinu i postati sposoban za suptilnije doživljavanje stvarnosti. To je istinsko značenje odricanja: odbacivanje nezbiljskog radi zbilje, odbacivanje iluzije radi stvarnosti. Oni koji su se svega odrekli nisu nužno redovnici iza samostanskih zidina, jer se često upravo oni imaju mnogo toga za odreći, nego oni koji u bilo kojim okolnostima ovise jedino o Bogu, o stvarnosti, okruženi svim oblicima stvari koje im ne remete ravnotežu.

Ljubav i unutarnja radost, također, predstavljaju put do Boga – i ta stanja, neću reći osjećaji, imaju temelj i porijeklo u Bogu, jednako kao i stvarnost. Zapravo moglo bi se reći da su ljubav i radost osnovni aspekti stvarnosti; ono što je stvarno ispunjeno je unutarnjom radošću i ljubavlju, a ono što je nestvarno isprazno je i šuplje. Ne treba to sad shvatiti u smislu da su oni koji se stalno smješkaju i naizgled su radosni nešto posebno blizu Bogu, naime postoje religijske grupe u kojima je osmijeh neka vrsta obavezne uniforme koja “turistima” ima pokazati dubinu njihove unutarnje radosti i prosvijetljenosti, ali od takve “radosti” se meni okreće želudac. Iskrena ispunjenost je tu bez potrebe za formom, i može se često vidjeti prije kroz suze nego kroz osmijeh, to je nešto eterično, neopipljivo, što se može jedino osjetiti a što se ne može samo tako definirati i odrediti. Ljubav je nešto što se vidi kroz prirodne instinkte i reakcije, kroz oblik spontanog međudjelovanja bića i njegovog okruženja, gdje ne postoji jasna odvojenost jednog i drugog, nego biće osjeća druge kao što osjeća i sebe, ne postoji jasna razlika, jer su

se razlike rastopile u ljubavi i suosjećanju. Ljubav je naime ona sila koja spaja, koja ruši zidove i razlike, koja već postojeće jedinstvo u dubini unutarnjih razina čini vidljivim izvana. Ljubav je razlog zbog kojeg čovjek neće moći spavati ako mu je susjed gladan ili u nevolji, ljubav je razlog zbog kojeg ćemo se radovati tuđoj sreći i tugovati zbog tuđe nesreće. Ljubav nije neka forma ili osjećaj, to je pozadina funkcioniranja na kojoj je sve ostalo utemeljeno – najtočnije je reći da je ljubav aspekt stvarnosti, jedan od oblika veze Boga i svijeta i očitovanja Boga u svijetu, jer tamo gdje ima Boga ima i ljubavi, a tamo gdje nema ljubavi, Božja prisutnost je neizmjereno utišana i nevidljiva.

Treba pak razlikovati ljubav od vezanosti.

Često je naime problem da se sve i svašta proglašava ljubavlju, a ponajprije je to slučaj s ugodnim varijacijama na temu vezanosti. Razni oblici projekcije vlastitih želja i njihovog zadovoljenja na drugu osobu znaju se proglašavati ljubavlju, sve dok iluzija traje, a potom čitava stvar počne izgledati daleko manje privlačno, onda problem pokaže svoju ružnu stranu. Vezanosti ovog tipa su obrnut slučaj onoga s balvanom u oku³⁷: kao što se u negativnom primjeru projekcije vlastitih stanja najlakše uočavaju tuđi nedostaci, pa se druge na taj način demonizira i odbacuje, u “pozitivnom” primjeru projekcije u drugima se uočavaju vlastite nedostajuće osobine, druge se vidi kao lijek za vlastite probleme. Nedostatak vlastite unutarnje harmonije tako se zna često kompenzirati različitim “ljubavnim vezama”, u kojima ima najmanje ljubavi, a koje su u stvari zasnovane prvenstveno na pokušaju zalječenja vlastitih unutarnjih praznina. Jednako kao što i za primjer balvana u oku važi savjet da se treba ponajprije pobrinuti za vlastite nedostatke, i ovdje važi nešto sasvim slično, naime da je potrebno ponajprije raditi na vlastitoj unutarnjoj cjelovitosti, i sve veze s drugima zasnivati upravo na osnovi te

³⁷ Mt 7,3-5; Lk 6,41-42

cjelovitosti, kako drugi ne bi bili samo sredstva za ostvarenje nekih naših ciljeva. Jedine uspješne ljubavne veze bit će one između cjelovitih i iznutra uravnoteženih ljudi. Upravo zbog toga je od velike važnosti samoispitivanje i samorazvoj, okretanje u sebe kako bi se pronašli uzroci disfunkcionalnog ponašanja, i ti uzroci iscijelili iznutra, prije nego se okrenemo van prema drugima. Zbog propusta da tako učine, često “novoobraćenici” različitih religijskih skupina umjesto da se posvete sebi, kreću u gorljivo propovijedanje i “misionarski rad”. Sasvim je očito da je to samo strategija odvratanja pažnje od vlastitih problema, a nikako težnja ispunjenog duha da svoju cjelovitost podijeli s drugima; to je naprotiv težnja praznog duha da svoju prazninu podijeli s drugima, i da ih podvrgne sebi, jer oni nikad svoje potencijalne mete ne gledaju kao cjelovita Božanska bića koja treba poštovati i voljeti, ne gledaju ih kao svoje ljubavnike, nego kao “sirovu masu” čovječanstva koju treba dovesti na “pravi put” – “uvjetovane pale duše” koje treba “dovesti u svjesnost Krsne”, kako se to formulira u jednom od najočitijih primjera tog fenomena. U principu to funkcionira tako da se svijet dijeli na dva skupa, skup prokletih i skup spašenih (kojem naravno misionar pripada). U skupu spašenih misionar ima svoje mjesto, svoj značaj. U skupu prokletih on je nekakva bezvezna figura marginalnog značenja. Procesom prevođenja osoba iz skupa prokletih u skup spašenih on u stvari dovodi osobe u sferu svojeg značaja, tada on njima postaje nešto važno i vrijedno, i tako potvrđuje svoj ego (koji je u stvari samo hrpa bolećivih slabosti kojima treba ljubavi da bi se iscijelile). Najčešće je slučaj da takav misionar u novoj hijerarhiji bude uvijek stepenicu iznad onih koje je obratio, tako da je obraćenje novih subjekata njemu u stvari potvrda njegove vlastite bitnosti. Žalosna je činjenica da takva “osvajanja ljudi” više liče na zavođenje potencijalnih partnera radi njihovog pokoravanja, nego na stvaranje bračne veze ravnopravnih partnera i ljubavnika. Naime upravo na tom primjeru bračne zajednice vidljiv je propust misionarskog pristupa: netko brak

želi sklopiti s osobom koju smatra sebi ravnom, s nekim s kim želi provesti život, s kim želi ostvariti platformu ljubavi na kojoj će graditi ostatak svog života. To je sasvim različit skup pobuda od želje da se potencijalnog partnera nekako namami u svoju sferu utjecaja, kako bi se njime upravljalo i na njegovu štetu ostvarivalo napuhavanje vlastitog ega. Nažalost, bojim se da primjer bračne zajednice nije idealan, budući da mi se čini da je upravo većina bračnih zajednica primjer negativnog odnosa ove vrste.

Kako zapravo možemo razlikovati dobre od loših primjera međuljudskih odnosa? Čini se da je najbolja metoda razlikovanja data u misli da je istinski vođa onaj koji želi služiti a ne vladati³⁸, da je to onaj tko je spreman žrtvovati se za one kojima služi, koje vodi. Nema veće ljubavi od ove – dati život svoj za prijatelje³⁹. To je kriterij, čini se. Idealna bračna zajednica je ona u kojoj je muž u svakom trenutku spreman žrtvovati svoj život za ženu, i u kojoj je žena u svakom trenutku spremna žrtvovati svoj život za muža. Bez previše razmišljanja, instinktivno. To je veza u kojoj se vlastitog partnera vrednuje više od vlastitog života. To je veza zasnovana na istinskoj ljubavi.

Duhovna zajednica mora po svim pitanjima nalikovati bračnoj zajednici, osim što će je sačinjavati više ljudi. Njeni temelji moraju biti u međusobnom poštovanju, uvažavanju, ljubavi. Njen smisao mora biti nesebično davanje i briga o članovima svoje duhovne porodice, i to jednako spontana, kakva će biti briga dvoje idealnih supružnika jedno o drugome. Nemojte grijesiti smatrajući kako pod takvom ljubavlju podrazumijevam nekakvu slinavu imitaciju, gdje bi svi nešto svjesno i namjerno radili, pazili da govore uvijek probranim riječima i ljubaznim tonom. Ne može nikako biti uspješna veza koja bi bila sačinjena na tako slabim temeljima, na samoj formi. Prije ili kasnije

³⁸ Mt 20,25-28; Mk 10,42-45

³⁹ Iv 15,13

pojavit će se nekakva krizna i teška situacija u kojoj će biti nužno čak i oštro raspraviti neka pitanja, i ako je veza sačinjena na formi ljubavnosti, propast će. Često će se ljubavnici i najbolji prijatelji oštro posvaditi, ali ako su temelji ispravni, takva svađa nikada neće biti ružno vrijeđanje ili napad na osobu; izražavanja glasnog negodovanja će biti, ali će ono više ličiti na tuču ljubavnika jastucima, nego na tuču pijanih razbojnika na ulici – u prvom slučaju je pozadina tuče vesela ljubav i međusobno uvažavanje i prijateljstvo, a cilj je igra, a u drugom je pozadina mržnja, a cilj je nasilje i ubojstvo.

U duhovnoj zajednici će biti puno tuča jastucima u krevetu, a neće biti tuča noževima i razbijenim bocama na ulici. To je razlika. Razlika je u tome što u prvom slučaju ljubavnici nešto rade *zajedno*, kao cjelina i zajednica, a u drugom slučaju neprijatelji nešto rade kao pojedinci, jedan protiv drugoga. Tuča jastucima spaja, a tuča noževima odvaja.

Ovdje smo došli do mojeg poimanja duhovnosti: duhovnost u životu dakle nije jedna stvar kraj ostalih stvari, nego je temelj na kojem su sve ostale stvari izgrađene, a ako nisu, srušit će se. Ako imamo primjer škole u kojoj se predaju razni predmeti, duhovnost nije predmet uz ostale, dakle matematika, književnost, kemija, duhovnost, biologija, nego je duhovnost temelj na kojem je izgrađeno cjelokupno učenje svih predmeta, i koji sve to zajedno obuhvaća, prožima i drži zajedno, dajući svemu smisao, ali ne postoji kao neki odvojeni predmet koji bi trebalo posebno učiti i prakticirati.

Ljubav i seks

Ljubav je tema o kojoj je mnogo toga napisano, što loše, što dobro, ali koliko god da je napisano, može se napisati i više i bolje, jer je ljubav kao tema izuzetno široka, usudio bih se reći neiscrpna. Jedan od problema s kojim se suočavam jest nejasna definicija ljubavi, koja se kreće od sasvim plitke, gdje se svašta proglašava ljubavlju, na primjer neka prolazna privlačnost, do prilično duboke, u kojoj se ljubav ne doživljava kao osjećaj, nego kao duboka stvarnost bića.

Isto tako, čini se da je dosta uobičajeno da osobe koje su doživjele neko iskustvo viših razina stvarnosti redovito to iskustvo opisuju kao ljubav, makar se radilo o različitim razinama; što je razina dublja, opisi su nejasniji, ali se uvijek govori o ljubavi kao o osnovnom građevnom elementu iskustva. Čini se dakle da je “ljubav” termin koji ljudska bića rabe za više stanje svijesti.

Isto tako se čini da je ljubav, ona duboka i stvarna ljubav, u stvari normalna stvarnost od koje je načinjeno naše biće, jer kad god dođe do prestanka bure misli koje nam remete mir, osjećamo ljubav prema svemu, ljubav prema Bogu, i duboki spokoj. Ljubav i mir duše su tako prisno povezani, da se čini da uvijek idu jedno s drugim.

Svojstvo tog mira i ispunjenosti je da se teži širiti, da isijava u okolinu. Naime onaj tko živi u skladu, ako poželi stupiti u dodir s drugima, prirodno će u svojem djelovanju nositi tu kvalitetu ljubavi i sklada, bez da se posebno oko toga trudi. Ako s druge strane naiđe na prihvaćanje, i jednaku takvu ljubav, stvara se platforma ljubavi u svijetu, stvara se “strujni krug” koji je održava u postojanju. To je značenje onog Isusovog “ako se dvoje skupi u moje ime, ja sam među vama⁴⁰”. Jedan čovjek sam ne može biti platforma više

⁴⁰ Mt 18,20

prisutnosti na svijetu, jer za takvo nešto mora postojati potreba, za strujni krug nužna su trošila, kako bi struja tekla. Sam izvor struje, bez trošila, neće dati svjetlost. Njegova vrijednost je vrijednost potencijala, ali ona nije iskorištena.

Jedan od primjera takvog strujnog kruga, u najjednostavnijoj formi, jest bračna zajednica zasnovana na dubokoj ljubavi. Ljubav koja bi bez te zajednice za oba partnera bila u najboljem slučaju samo potencijal, mogućnost, tako nalazi mogućnost izraza i zračenja u svijetu, dvoje ljudi počnu zajedno živjeti svoju unutarnju ljubav, tvoreći platformu ljubavi na fizičkom planu. Svako ljudsko biće ima “prijemnike” i “predajnike” ljubavi, sredstva zračenja i primanja ljubavi. Čovjek se, kao fizičko biće prisutno u svijetu, osjeća ispunjenim tek kad su njegove potrebe za davanjem i primanjem ljubavi ispunjene, dakle tek kad je uključen u “strujni krug” ljubavi. Čitava fizička i psihička konstrukcija čovjeka jest takva da se uklapa u takav jedan širi krug, da ne ostaje izdvojen kao pojedinac, nego da međudjeluje s drugima. Na razini fizičkog tijela, spolni organi su upravo ti fizički priključci strujnog kruga ljubavi, kojima dva bića ostvaruju cjelinu, spajaju se u jedno, kako bi se na fizičkom planu omogućilo ono što je već ostvareno na duhovnom, osjećajnom i energetskom planu. Često se griješi smatrajući da seks može funkcionirati odvojeno od viših planova – dakle da je moguća samo seksualna veza, a bez prateće duhovne, osjećajne, misaone, energetske itd. – to jednostavno nije slučaj. Takvi pokušaji su najčešće izvor bola i unutarnjih duševnih povreda, budući da su takve veze nestalne i privremene. Upravo je nestalnost i privremenost nešto što je tek nespojivo sa seksualnim spajanjem: ono po samoj svojoj naravi teži međusobnom spajanju osoba na svim planovima, do tog spajanja do izvjesne mjere dolazi, jer se ljubavnici jedno drugome otvaraju i predaju, i ako se takva veza prekine, ako ona ne može ići svojim prirodnim tijekom potpunog međusobnog pretapanja i zajedništva, dolazi do lomova

unutarnjih i vanjskih veza, do ružnih osjećajnih povreda, koje nakon nekoliko ponavljanja izuzetno otežavaju stvaranje stvarno duboke veze, budući da se instinkt predavanja zamjenjuje instinktom obrane od povrede, tako da se na partnera počinje gledati kao na neku vrstu neprijatelja na bojnopolju: partner je privremeno sredstvo zadovoljavanja vlastitih seksualnih potreba, nakon čega će biti odbačen, a vlastiti unutarnji resursi se izoliraju i štite, kako bi ostali izvan dosega takve veze. Upravo je takav promiskuitetni pristup zasnovan na površnim, kratkim i pretežno seksualnim vezama razlog zbog kojeg je astral homoseksualaca i promiskuitetnih heteroseksualaca (pogotovo onih koji “posjećuju” prostitutke) u izuzetno lošem stanju, toliko lošem da čovjeku koji ga vidi dođe da sjedne i plače. Svi mogući oblici strahova, blokada, zaprljanosti i unutarnjih nesigurnosti tamo se mogu vidjeti, i proces čišćenja takvog astrala može biti prilično zahtjevan, i uvijek će zahtijevati potpuni prekid disfunkcionalnog ponašanja i snažnu volju za promjenom. Zašto posebno homoseksualaca? Pa, nije to zbog razloga što bi homoseksualci po nečemu bili inferiorni heteroseksualcima, nego zbog činjenice da je sav sustav odgojne i socijalno-moralne regulative seksa predviđen za heteroseksualce. Brak je predviđen samo za muško-ženske parove. Zbog toga će, iznutra, dosta homoseksualaca osjetiti jednu vrstu socijalnog izopćenja, izopćenja iz poimanja seksa, braka, vjernosti i sličnih kategorija. To je otprilike slično stanju koje bi nastalo kad bi se pojavila neka nova vrsta bića, koja bi bila slična ljudima, ali ne bi bila zaštićena od zlouporaba i ubojstva zakonima koji štite ljude. Tada bi se vidjelo koliki je u stvari dio ljudskog razmišljanja i ponašanja uvjetovan samo socijalno-odgojnim konstrukcijama, a koliki dio je odraz našeg stvarnog unutarnjeg bića i njegovog osjećaja za ispravno.

Ako mislite da je ova situacija hipotetička, imam za vas iznenađenje. Prije par stoljeća mogli smo u vlastitoj civilizaciji naći primjer točno

takve situacije: robovlasništvo. Bića koja su držana skoro ljudskima, ali ne sasvim, bili su afrički crnci, koji su uvoženi na američki kontinent kao robovska radna snaga. Tamo je postojao neki sustav odgojno-moralnog gledanja, čak i ozakonjen na razini država, po kojem crnac nije bio sasvim ljudsko biće, on je bio rob. Ono što bi bijelac držao krajnje zlim i nemoralnim kad bi se primijenilo na bijelca, držao je sasvim normalnim i prihvatljivim za crnca. Istina, postojali su bijelci čiji osjećaj moralne ispravnosti nije dopuštao da se prema crncima loše ponašaju, ili na bilo koji način drugačije nego prema bijelcima, ali oni su predstavljali ogromnu manjinu. Najveći dio bijelaca ravnao se prema običajima i odgojnom programiranju, bez da misli svojom glavom, i bez sposobnosti za bilo kakvo jasnije suosjećanje s drugima i osjećanje konteksta situacije.

Jednako tako, najveći broj homoseksualaca se ravna upravo prema socijalnom programiranju po pitanju seksa, gdje je “regulirana” jedino seksualna veza između heteroseksualaca, a homoseksualna veza se drži nekim oblikom mračnog bluda. Budući da se osjećaju izopćenima i bludnima, tako se često i ponašaju, i seksualni život homoseksualaca se najčešće svodi na promjene velikog broja površnih partnera, a svaka veza se svodi samo na čisti seks. Upravo zbog toga njihov seksualni sustav postaje neprotočan, zatvoren, oštećen, i izgleda općenito odvratno.

Potpuno je ista situacija i sa heteroseksualcima koji posjećuju prostitutke, ili stupaju u kratke, površne seksualne veze, “za jednu noć”. Njihov osjećajni i energetski sustav je ružan i za gledati.

Postavit će se pitanje kako je moguće da takvi imaju zatvoren i oštećen seksualni sustav, ako stalno stupaju u seksualne odnose; očekivalo bi se možda da se zbog toga sustav bolje “uhoda”, postane protočniji uporabom. E, upravo u tome je problem, u tome što se takvim vezama seksualni sustav ne uvodi u uporabu, nego se naprotiv sve više reže i zatvara. Osnovna namjena seksualnog mehanizma, po

svim razinama, jest otvaranje, spajanje osoba, duboka veza i zajedništvo. *Takvom* uporabom sustav postaje protočniji i otvoreniji, ljepši, tada on zablista. Sustav postaje čist i lijep kad njime struji ljubav – spajanje spolnih organa mora biti praćeno energetskim, osjećajnim, misaonim i duhovnim jedinstvom osoba, kako bi postojala ta pozadina ljubavi, na svim planovima.

Je li takvoj vezi potreban baš seksualni odnos, u smislu spajanja spolnih organa? U principu i ne, naravno. Zapravo sve više duhovne i osjećajne razmjene između ljudi neće biti seksualne; često će kod dubljih stanja duha prestati i disanje, a kamoli seks. Ali u međuvremenu će većina funkcioniranja biti u nekoj mjeri fizička, a ljudska bića ljubav na fizičkom planu teže izražavati dodirnom: zagrljajem, maženjem i sličnim. Ako u vezi dvoje ljubavnika ne budu uključena i tijela, jedan dio njih osjećat će se odbačenim i nevoljenim, a to će stvarati trzavice i probleme. Ako se pak fokus sasvim prebaci na tjelesno, gubit će se svijest o višim planovima postojanja, a to će *tek* stvoriti probleme. Monogamna bračna veza nije daleko od pameti, ona se nameće kao optimalno rješenje za najveći broj ljudi. Ona pruža osjećaj sigurnosti, stvara okruženje u kojem je izražavanje ljubavi u svim njenim aspektima, od seksualnog do duboke meditacije, sasvim normalno, očekivano i podržano, i na takvoj platformi se ljubav širi dalje, kroz začecje, rođenje i odgoj djece. Bez takve platforme sigurnosti, bez ljubavi koja se proteže po svim planovima postojanja, nije moguć niti stabilan razvoj ličnosti djece; djeca razvedenih roditelja će često imati ozbiljnih problema s osjećajem sigurnosti, jer će im nedostajati povjerenje u stalnost ljudskih odnosa, povjerenje u njihovu nepokolebljivost pod naletima teškoća. Ako postoji znanje da se teškoće i vanjske okolnosti mogu prevladati, da će veza ljudi biti dovoljno jaka da savlada zapreke, postojat će i duboko povjerenje u ljude, u njihovu postojanost i vrijednost ljubavi i međusobne vjernosti. U današnje doba, kada je

postalo uobičajeno napustiti partnera kad ga se čovjek zasiti, ili na prvoj beznačajnoj poteškoći poput promjene posla, zavjeti doživotne vjernosti postali su predmetom sprdnje, drži ih se nečim zastarjelim, relikvijom prošlog doba. Ja bih postavio jedno pitanje: kome biste poželjeli u cijelosti otvoriti unutarnje resurse svoje duše? Nekome tko će vas možda sutra ostaviti, ili nekome za koga ste sigurni da će umrijeti za vas ili s vama, ako treba? U kakvoj vezi će se bolje očitovati Božja narav, u onoj gdje partneri prvenstveno brinu o vlastitim interesima, a ako ti interesi nisu zadovoljeni, napuštaju partnera, ili pak u onoj u kojoj oba partnera cijene potrebe i želje onog drugog više od vlastitih, i gdje se svatko brine ne o sebi, nego o onom drugome, a brigu o sebi prepušta njemu? Koja vrsta veze će biti u većoj mjeri Božanska? To vas ja pitam. A Božansko ne zastarijeva, nikada ne izlazi iz mode, bez obzira koliko se ljudi u svojem djelovanju i razmišljanju odvojili od Božanskih zakonitosti po kojima je ustrojen svijet. Činjenica je da ono što je u skladu s Božjom voljom funkcionira dobro, a ono što nije ne funkcionira uopće, nego propada. Božja narav očituje se u postojanosti i nesebičnosti istinske ljubavi. Ta nesebičnost se sastoji prvenstveno u gubitku “ja” perspektive, u korist “mi” perspektive. Par postaje novo biće koje funkcionira, kao što višestanično biće nastaje sjedinjenjem jednostaničnih, i svaka osoba u paru svoj identitet doživljava kao identitet para, ne kao identitet pojedinca. “Mi” smo bračni par. “Ja” je bračni par, ne jedna osoba u tom paru. I to nije nešto što bi trebalo umišljati, ili što bi postojalo na razini nekakvog uvjerenja, to mora postojati na razini osnovne egzistencije. Na takvom temelju se može graditi duhovnost zajednice.

Postavlja se pitanje je li bračna veza jedini oblik platforme, koji omogućuje strujanje duboke ljubavi među ljudima? Dakako da nije. To je samo jedan od dobrih primjera. Postoje drugi jednako moćni oblici izraza, ali ovdje ću govoriti o onim primjerima koji u sebi

sadržavaju seksualnu komponentu, budući da se nekako, kroz povijest, stvorila slika o duhovnoj osobi kao o asketi povučenom od svijeta, koji meditira o dalekom transcendentnom Bogu. Sad će čitatelj po svoj prilici očekivati da ja tu sliku napadnem kao pogrešnu, ali to ja neću učiniti. Ta slika nije pogrešna, ona je ispravna, ali je treba ispravno shvatiti. Osobe *obmanute* svijetom, odnosno prividom svijeta, bivaju beznadno upletene u različite vezanosti, projekcije svojih unutarnjih stanja na situacije, te slične vrste zabluda, i tako se ne uspijevaju uzdići dalje od najgrubljih vezanosti. Nikakva duhovnost nije moguća na takvim temeljima, i zato je u pravilu na početku puta *nužno* povlačenje od svijeta – zatvaranje vrata koja vode prema van, i otvaranje vrata koja vode prema unutra, u sve ono od čega bježimo vrteći se u svjetovima slika i privida. Muškarca će privlačiti žene, i on će se poželjeti s njima sjediniti kako bi došao u dodir sa svojom ženskom stranom, koju vidi kao savršenu ženu. Žena će se na jednak način poželjeti sjediniti sa svojom muškom stranom, koju doživljava kao savršenog muškarca. U tome nema ama baš ničeg pogrešnog ni lošeg, osim jednog “sitnog detalja”, a to je da takvo nešto nije moguće postići kroz drugu osobu, kroz vanjskog partnera, nego jedino skretanjem pogleda s vanjskog svijeta na unutarnji. Takav jedan prekid, često prilično nasilan, apsolutno je nužan u svim slučajevima u kojima ljudi moraju prekinuti disfunkcionalne navike koje su stekli, a koje bi, da im se kojim slučajem dozvoli, njihovu egzistenciju vrtjele u začaranom, beskrajnom krugu projekcija i razočaranja, kad vanjski partner ne ispuni očekivanja koja su na njega projicirana. Nužno je dakle u jednom trenutku prekinuti takav začarani krug, i napraviti radikalni iskorak iz disfunkcionalnog ponašanja, a to je moguće jedino promjenom perspektive. Potrebno je dakle prestati gledati trun u oku bližnjega (odnosno ljepotu ljudi suprotnog spola), i sagledati balvan u vlastitom oku (odnosno savršenstvo svojeg “unutarnjeg partnera”). Unutarnji partner svakog čovjeka jest savršenstvo s kojim se želi

sjediniti. Želja za sjedinjenjem s tim uobličanim savršenstvom projicira se u seksualnu želju izvana, u želju za stapanjem s drugom osobom, u kojoj se vide osobine tog unutarnjeg savršenog partnera. Kad čovjek ustanovi da su svojstva tog “idealnog vanjskog partnera” samo projekcija koja uopće ne odgovara stvarnom stanju tog vanjskog bića, dolazi do razočaranja. Za pretpostaviti je da će netko nakon takvog razočaranja uočiti problem, ali većina ljudi to ne čini, naprotiv, drže da je problem u tome što nisu našli “pravog partnera”, te se bacaju dalje na potragu, i pronalaze slijedeći objekt na koji će projicirati zadovoljenje svojih potreba.

Naše potrebe može zadovoljiti jedino Bog.

Ovo zvuči radikalno, ali je u cijelosti točno. Naša potraga za idealnim partnerom je u stvari naša potraga za Bogom, koji je cjelina svih savršenstava, i kojeg nam ništa ne može nadomjestiti. Pokušaj nadomještanja Boga nečim manjim nužno vodi razočaranju.

A put do Boga je tako jednostavan, da je to upravo nevjerojatno, toliko je suludo jednostavan da nikome neće pasti na pamet nešto takvo, osim slučajno, jer budući da je Bog tako jako velik i savršen, prije će ga tražiti teleskopom nego pogledati u ono što nam čitavo naše biće čitavo vrijeme govori.

Bog je taj naš idealni partner. To je ona slika koja nam se čitavo vrijeme mota po svijesti. Slika našeg idealnog partnera se sastoji od svih Božjih atributa koje smo u stanju složiti zajedno; zapravo, većina ljudi se neće usuditi složiti sve te attribute zajedno, iz lažne skromnosti, zbog smatranja da nisu dostojni nečega toliko divnog. E sad, kako dakle glasi put prema Bogu? To je nešto toliko dobro da se većina ljudi neće usuditi na to ni pomisliti jer sebe drže nevrijednima. A glasi ovako: treba se odvažiti sakupiti sve te attribute savršenstva zajedno, u jednu osobu, i to savršenstvo prihvatiti, prihvatiti “to” kao partnera. I s tim partnerom se sjediniti.

Sada možda mislite da je moguće zamisliti vođenje ljubavi s takvim bićem. Zaista, vođenje ljubavi je sasvim zamislivo, Bog će ga istog časa prihvatiti, ali već i samo opažanje takvog savršenstva dovest će do toga da će se vođenje ljubavi svoditi na jecanje pred Božjim stopalima, gdje je svaki takav jecaj beskrajno dublje iskustvo od orgazma, jecaj zadovoljstva što nas takvo savršenstvo prihvaća, što uopće postoji, i što je s nama.

Uopće nije nužno da projekcija idealnog partnera bude seksualna, ona može biti recimo projekcija intelektualnog savršenstva, savršenog uma, bića toliko mudrog i svjesnog da nas takva svijest smlavi. Što god savršeno da zamislimo, Bog je i to, između ostalog, ali još bolje – pretjerati u svakom slučaju ne možemo, možemo jedino daleko podcijeniti stvarnost. Nije bitno ako je potcijenimo, glavno je da idemo do naših gornjih granica, da u predodžbu savršenstva uključimo sve što možemo osjetiti kao savršeno.

Većina ljudi, zbog svojih interesa, vrši projekcije savršenstva prema van na nekoliko različitih polja, rijetko je to samo zamišljanje idealnog partnera, zamišljanje savršenog uma ili nečeg takvog, najčešće se radi o nekoliko takvih projekcija. Često će postojati, odvojene, slike idealnog partnera, i slike Boga, kao ideala. Često ćemo kod seksualnog maštanja stvarati idealnu osobu od nekoliko potpuno različitih osoba istodobno, ne čak ni stopljenih u jednu, nego će se slike, stanja, misli, dojmovi, sve to zajedno stapati u jedan širi aspekt kojem ćemo ponuditi svoje obožavanje; jedan veliki kolaž. Isto tako, kršćanin koji obožava Isusa najčešće neće obožavati samo jednu sliku ili događaj iz njegovog života, nego će ta slika najčešće biti sačinjena od svih događaja, govora, stanja i unutarnjeg viđenja svega onoga što o Isusu zna, i što na njega ostavlja moćan dojam Božanskog.

Ako si sada ponovo predstavimo onog asketu koji meditira povučen od svijeta, a duh mu je obuzet opažanjem takvog savršenstva, kao i

bitno dubljih stanja od bilo čega što smo si u stanju zamisliti ili predočiti, on naprasno prestaje ostavljati dojam jasnika koji se odriče svih tih divnih stvari u kojima mi uživamo, i počinje nalikovati nadmoćnom, veličanstvenom biću koje uživa u nečemu što je nama i našem sirovom i neprofinjenom duhu nedostižno. Takva slika će nas jako brzo nagnati da mu poželimo nalikovati, i da i sami iskusimo Božanski nektar koji takvo savršeno biće uživa.

Takvo stanje duha, dakle unutarnja samodostatnost, jest osnovni preduvjet svake uspješne međuljudske veze na fizičkom planu.

Kad govorimo o duhovnosti i seksu, prirodno se nameće pitanje celibata. Celibat je, naime, jedan od odgovora kojima su se ljudi domislili kada su pokušavali riješiti pitanje mjesta seksualnosti u vlastitom životu, i zaključili da je najjednostavnije rješenje seks jednostavno zaboraviti, proglasiti ga nepoželjnim.

Postoje, naravno, dva moguća načina na koje je takvo nešto moguće ostvariti. Jedan način je očigledan: duh je u toj mjeri obuzet višim stanjima, da se pitanje seksa uopće ne postavlja, jer seks ne predstavlja u takvim stanjima nikakvu dopunu ili pozitivno stanje, nego naprotiv predstavlja pad i smetnju, pa će se želje prirodno kretati ne prema seksu, nego prema višim stanjima duha. Drugi način ostvarenja celibata je potiskivanje: želja za seksom postoji, u ovoj ili onoj formi, ali ona se potiskuje i proglašava nepoželjnom ili grešnom, a svijest se na neki način pokušava prinuditi na kretanje u smjerovima koji se drže u većoj mjeri socijalno ili religijski prihvatljivima. Jasno je, već iz same ove analize, kako će prvi oblik ostvarenja celibata savršeno funkcionirati jer je prirodan i spontan, nema nikakvog voljnog napora uključenog u njegovo ostvarenje i održavanje, dok je drugi oblik celibata neprirodan, ostvaruje se protiv prirodnog usmjerenja sustava i kao takav će donijeti ovu ili onu vrstu problema.

Postoji sasvim jednostavan način određivanja o kojem se obliku celibata radi; samo treba pogledati pada li praktikantu seks na um. Ako je odgovor pozitivan, onda se radi o drugom, prisilnom obliku celibata. Ako se radi o prirodnom celibatu, seks uopće neće predstavljati pitanje, o njemu se uopće neće razmišljati, niti u pozitivnom niti u negativnom kontekstu, svijest jednostavno ne prebiva na seksu nego na nečem drugom, i onda je odsustvo seksualne prakse samo prirodna posljedica takve orijentacije duha. Činjenica je, ipak, da je u konfiguraciji energetskog sustava kakva je potrebna za funkcioniranje u današnjem društvu potrebno koristiti energetske slojeve koji su ispod takvih stanja, dakle koji u sebi nemaju unutarnjih kvaliteta posvemašnje ispunjenosti i samodostatnosti duha, tako da će potreba za seksom, hranom, zrakom i ostalim u svakom slučaju biti, i jedino pitanje koje se postavlja jest što ćemo s njima učiniti, hoćemo li ih zadovoljiti na takav način da nam ne predstavljaju problem nego eventualno i pomoć, ili ćemo ih zanijekati ili potiskivati, i tako prihvatiti rizike koji proizlaze iz takvog stava.

Postoji jedna pozitivna korelacija između potrebe za seksom, potrebe za hranom i potrebe za zrakom. Naime, kad je stanje duha dovoljno visoko da seks predstavlja energetski pad, a ne energetsko podizanje, tada i disanje i uzimanje hrane predstavljaju energetski pad, pa se spontano obustavljaju, prilikom prebacivanja funkcioniranja sustava na više “vibratorne razine”; prilikom zamjene nižih energetskih redova, kakvi su materija, prana, astral i mental višima, kakvi su recimo osnovne operativne supstancije grlene, čeone i krunske čakre (vajra, indigo i ljubičasta), spontano dolazi do obustave nižih oblika energetskih tokova; na primjer, umjesto da se u sustav pomoću nižih čakri asimilira prana iz hrane, kao i gruba materija, kroz grlenu čakru asimilira se vajra, koja postupno zamjenjuje svu materiju i pranu u fizičkom i praničkom tijelu; tijela takvih yogina, koji su uspješno završili takvo energetsko prebacivanje, nisu sklona raspadanju nakon

smrti, ponekad čak desetljećima ili stoljećima. Od dijelova tijela takvih yogina najsporije propada područje grla, grlene hrskavice i okolna tkiva. Takvo energetsko povišenje, prebacivanje na viši energetski red, ne odvija se samo na razini prane i materije, nego i na razini astrala (misli i osjećaja) i mentala (spoznaje, ljubavi-mudrosti), gdje se i osjećajni i misaoni procesi nižeg reda zamjenjuju onima višeg reda, tako da se cjelokupno čovjekovo funkcioniranje transformira; održava se postojanje fizičkog tijela, ali ono više nije u cijelosti fizičko, ono je održavano odozgo, i do te je mjere prožeto višim energetskim redovima, da je funkcija onoga što se odozdo opaža kao tvar samo krajnje pasivna, u cijelosti podložna utjecaju viših razina, i zahtjevi nižih razina više nemaju nikakvih, ili skoro nikakvih utjecaja na odluke i funkcioniranje duha, što nikako nije slučaj s “običnim čovjekom”, čije je funkcioniranje u najvećoj mjeri određeno potrebama njegovih nižih tijela, i tek kad su te potrebe zadovoljene, može se govoriti o uzdizanju na više planove funkcioniranja.

Upravo zbog takve situacije celibat je u većini slučajeva u kojima se često ljudi u njega upuštaju nemoguć i štetan; najčešće će pokušaji održavanja celibata prinuditi praktikanta da na neki manje-više ekstreman način potiskuje seksualnu želju, te u svojoj svijesti crta ekstremno negativne slike i predodžbe objekata te želje; muškarci koji bi se igrali takvoga celibata najčešće će u sebi demonizirati žene, ili prikazivati seks kao neki oblik inferiorne životinjske aktivnosti koja nije dostojna čovjeka. Često takve metode završe ili homoseksualnošću (kad ženu kao poželjnog partnera zamjeni muškarac, kao preostala mogućnost) ili “rezanjem” energetskih tokova vezanih uz seks, čime osoba postaje tvrda, bezosjećajna, okrutna, nemilosrdna i ispražnjena od svih oblika životne radosti.

Moj savjet svima koji su negdje čuli da je celibat jako duhovna stvar, čak i neophodna kao preduvjet bilo kakvog duhovnog razvoja, jest da takvim izjavama pristupe kritički. Činjenica je da nikakav duhovni

razvoj nije moguć ako se unutarnje oko čitavo vrijeme bavi projekcijama vizija vlastitog idealnog partnera na druge osobe, i tako potroši život gledajući u krivom smjeru. Zbog takvih stvari netko se dosjetio da bi možda bilo pametnije seks u cijelosti zaboraviti, i tako počinio grešku; seks naime nije neki aspekt ljudskog djelovanja kojeg bi se moglo samo tako otpisati, jer ima to zanimljivo svojstvo da objedinjuje najveći dio pozitivnih elemenata ličnosti, tako da će blokiranje seksa povlačiti za sobom i blokiranje svih s njim povezanih elemenata, što se nikako ne smije učiniti jer će posljedice biti teške. Bitno bolje je okrenuti seks unutra, prema Bogu, voditi ljubav s Bogom, i tada će ravnoteža u seksualnom životu nastupiti sama od sebe, bez potrebe za nasilnim metodama. Hoće li osoba kojoj je unutarnji vid okrenut Bogu ući u ljubavnu i seksualnu vezu s drugom takvom osobom, posve je svejedno, i takva zajednica nikako neće ometati duhovni razvoj, nego će mu naprotiv pomoći. Nasilni oblik celibata, ili bilo kakvo seksualno potiskivanje, predstavljat će tešku otegotnu okolnost koja može posve upropastiti čovjeka.

Smisao

Ako je biće samodostatno i savršeno iznutra, i ako iznutra pije nektar najvišeg zadovoljstva, pitat ćete se, kakvog može uopće imati razloga djelovati u svijetu?

To je možda jedno od najpametnijih pitanja uopće, i teško da bih se ustvrdio reći kako znam odgovor bez ikakve sumnje. S jedne strane, da, unutarnja stanja Božanske stvarnosti toliko su moćna i divna, da se svaki trag motivacije za djelovanje u sferi izvanjskog gubi, sva zadovoljstva i ciljevi nalaze se u Bogu iznutra. S druge strane, kad se Boga jednom nađe, dolazi do spoznaje kako je čitava Kreacija u stvari sačinjena od supstancije Boga, kao sfera izraza i iskustva, u Bogu a opet izvan njega, gdje nije moguće sa sigurnošću dokučiti što je od toga veća istina. Jasno je da je Bog vječita stvarnost koju nikako i nikada nije moguće izgubiti, koja nas vječito čeka kao krajnja izvjesnost. A upravo ta izvjesnost Boga, kojega nikako i nikada nije moguće izgubiti, kojemu na kraju i početku pripadamo, neovisno o svim igrama iskustava i djelovanja u sredini, omogućuje odvajanje duše od Boga radi stjecanja iskustava. Kad bi postojala ikakva mogućnost da izgubimo Boga, van svake sumnje se niti jedno biće nikada ne bi odvažilo na neki potez, koji bi ga mogao na bilo koji način odvojiti od Boga. Ali budući da takav gubitak u biti nije moguć, i da može postojati samo kao privid, bića se mogu usuditi stvari koje se mogu činiti apsurdnima i besmislenima. Zamislite se u perspektivi bića koje je svjesno Božje prisutnosti i vječne naravi svojeg jedinstva s Bogom. To biće želi steći određena iskustva, da bi osjetilo neke stvari, kroz relativno. Želi steći iskustvo zadovoljstva. Želi steći iskustvo bolne smrti. Želi steći iskustvo gubitka. Praktički beskrajni broj iskustava, čitav njihov raspon.

Ja sam često znao igrati određenu kompjutorsku igricu iz namjerno otežanog položaja, nakon što sam je uspješno završio na normalni način. Otežao sam si situaciju čisto zato da bih ustanovio mogu li i to, vladam li situacijom u svim mogućim okolnostima. Išao sam isprobavati, kad nisam imao drugog posla, i različite oblike “smrti” u igri – čisto zato da vidim kako to izgleda. Bih li te stvari radio da se identificiram s likom u igri u dovoljnoj mjeri da držim kako stvarno mogu poginuti, ako ja kao lik padnem s desetog kata? Nekako ne vjerujem. Takva moja isprobavanja moguća su samo zato što sjedim u udobnoj fotelji pred kompjutorom i zabavljam se. Isto tako, sva iskustva u mom životu moguća su upravo stoga što moja stvarna bit boravi u Bogu, zauvijek sigurna, bez obzira na to što se desilo. Sasvim je izvjesno, barem meni, da se nikada ne bih odlučio inkarnirati da je u meni u bilo kojem trenutku postojao i trun sumnje u to da bi to moglo imati nekakve posljedice na moju vezu s Bogom. Samo savršeno i nepokolebljivo unutarnje jedinstvo omogućuje odvojenost.

Iz te perspektive gledano, koji je cilj čitave stvari?

S jedne strane, igramo uloge u jednoj vrsti filma. Ovo nije stvarnost, barem ne u onom krajnjem smislu, ovo je stvarnost u smislu da postoji, ali je dato u nečemu, jednako kao što je i kompjutorska igrica stvarna jer postoji, ali ne predstavlja krajnju stvarnost nego jednu vrstu sofisticirane iluzije – istovremeno je stvarna i nestvarna. Stvarna je zato što postoji, nju je moguće igrati, ali ona nije ono za što se predstavlja, nije krajnja stvarnost već jedan simulirani svijet, koji je stvaran u jednakoj mjeri kao i snovi.

Kakve ćemo uloge igrati? Pa, meni se čini smislenim da ćemo igrati onakve uloge kakve odražavaju naše želje, viđenje svijeta, našu prirodu, u tom trenutku. Igrat ćemo igru na način kakav držimo najprirodnijim, i kad uočimo neke svoje propuste, mijenjat ćemo način pristupa igri, igrat ćemo na drugačiji način. Recimo da odlučimo

igrati ulogu “negativca”, osobe koja namjerno radi štetu i nanosi bol. To može biti zabavno neko vrijeme, a onda uviđamo posljedice toga – uviđamo da je daleko ugodnije igrati igru drugačije, izražavati lijepa Božanska svojstva, jer tada naši doživljaji u igri u većoj mjeri liče na nešto što bi se nama dopadalo, u većoj mjeri se možemo saživjeti s likom kojeg glumimo. Što više taj lik podsjeća na nas, što više ima u sebi atributa naše unutarnje prirode, to bolje i ugodnije se osjećamo u igri. Naći ćemo se u igri s prijateljima i provesti prekrasan dan. U tim zadanim ograničenjima pokazat ćemo međusobnu ljubav iznutra – recimo da prijatelj i prijateljica igraju neku igru punu ograničenja, svaki za svojim kompjutorom. Prijateljica naloži svojem liku da mahne rukom u znak pozdrava. Prijatelj izda naredbe koje uzvraćaju pozdrav. Oboje usmjere likove tako da se dodirnu rukama, a zatim odu raditi nešto zajedno – bilo što, što odražava prijateljstvo. U takvom jednom neobavezujućem scenariju punom nestvarnosti i ograničenja ima veliku važnost način na koji ćemo se ponašati i reagirati. Znajući da su sigurni za svojim uređajima u svojim sobama, prijatelj i prijateljica mogu odlučiti igrati igru na nasilan način, pokušati ubiti jedno drugo, znajući da je to sve skupa bez veze, i da se njihovom drugu neće ništa dogoditi. Točno, neće. Ali upravo zbog toga je toliko lijepo ako usprkos tome, usprkos znanju da se ništa loše neće dogoditi ako međusobno ratuju, odluče djelovati tako da pokažu međusobnu ljubav. Takvo nešto ima osobine nekakve konačne ljepote i predanosti – unutar umjetnog svijeta u kojem je sasvim moguće djelovati na bilo koji način bez ikakvih štetnih posljedica po bilo koga, odlučiti djelovati isto kao i u stvarnosti. To je krajnja pobjeda u igri, igra tada postaje nepotrebna, prijatelj i prijateljica se tada odluče završiti igru, i po svoj prilici će je nastaviti u stvarnom svijetu – ako zaključe da u umjetnom svijetu nemaju nikakvih drugih želja do voljeti jedno drugo i činiti onom drugom ugodne i lijepe stvari, jednako kao i u stvarnom životu; tada igra kao poligon stvaranja alternativnih stvarnosti prestaje imati bilo

kakvog smisla. Budući da samo bespotrebno sužava višu stvarnost, gasi se, i prijatelji u stvarnom životu koji odluče biti prijatelji i u simuliranom životu jednostavno će se vratiti svom stvarnom životu i svom prijateljstvu, koje će biti ojačano zajedničkim iskustvom i zajedničkim izborima međusobne ljubavi.

A možda i neće, možda će se nastaviti igrati zajedno i na takav način izražavati ljubav. U svakom slučaju, spoznaja i unutarnja ravnoteža osnovni su preduvjeti ispravnog funkcioniranja u svijetu, i zato je prije uplitanja u različite veze, s osobama i situacijama, nužno postići spoznaju. Potrebno je naći svoje savršenstvo iznutra, čvrsto se utemeljiti u Bogu, i tada, ako Bog želi, djelovati u svijetu – ne prije, jer ako djelatnost nije utemeljena u Bogu, ne može biti ispravna, a neispravnih djelatnosti na svijetu ionako ima previše. Tragalac za istinom treba savjesno izvršavati sve obaveze koje je prije preuzeo, kako ostali ne bi trpjeli, ali treba u svakom slučaju izbjegavati zakopavanje u pretjerane količine aktivnosti koje će mu svijest držati u izvanjskom. Takvih zakopavanja svakoga dana ionako možemo vidjeti posvuda, ljudi se upravo tim zakopavanjem u posao i obaveze štite od suočavanja s pitanjima o svrsi i smislu, a ako se ne zakopavaju u posao, onda po cijele dane gledaju televiziju, “zabavljaju” se i na slične načine odvrću sebi pozornost od svega što je stvarno važno. Takvu naviku treba prekinuti.

Često će, jednako tako, trebati prekinuti i prijašnji način života, ili u njega u najmanju ruku unijeti dramatične promjene. To je slučaj s velikim, najvećim brojem ljudi koji žive na način koji se ni uz najživlju maštu ne može protumačiti kao nešto što bi Bog gledao kao dobro. Recimo da netko prodaje drogu i oružje na crnom tržištu, ili je prostitutka, ili plaćeni ubojica. Takav će morati prekinuti s tim oblikom života, pa makar takav prekid značio smrt, jer je i smrt manje zlo od života protivnog dharmi. Većina ljudi živi na način koji je u daleko većem skladu s Bogom, i takvi samo trebaju pronaći dublji

smisao u svemu tome, bez da prave tako dramatične zaokrete u vlastitom životu.

Kad kažem da većina ljudi živi u daleko većem skladu s Bogom, to treba uzeti kao jako relativnu izjavu, u smislu da je s jedne strane, u jako širokom kontekstu, sve u skladu s Bogom, ali sklad s Bogom u životu pojedinca ima sasvim posebno značenje; sklad s Bogom usmjerava čovjekov život na način koji mu daje dublji smisao i stvara sklad i na širem, vanjskom planu. O skladu s Bogom ovdje dakle govorim u kontekstu u kojem je čovjek koji se iskreno brine i suosjeća s drugima i svoj život živi u prijateljstvu sa svim bićima usklađen s Bogom, a onaj tko djeci prodaje drogu i svako malo nekoga ubije u mračnoj ulici to nije.

To sad ne znači da bi po takvom čovjeku trebalo pljuvati kao po grešniku, njega bi trebalo gledati kao brata i prijatelja u nevolji, čovjeka koji je nesretan i koji stoga širi nesreću. Izuzetno je malo stvarno zlih ljudi, većina onih koje se obično proglašava zlima je jednostavno nesretna i osjeća se odbačeno. Možda svi, ne znam. Ali ima smisla govoriti o zlu na svijetu, zlu koje je toliko prisutno da prijeti sasvim upropastiti i svijet i sve njegove stanovnike s njim. O njemu se zapravo ne smije šutjeti, jer ako se bolest zanemari, ona teži tome da postane težom. Upravo iz tog razloga veliki dio razmatranja posvetit ću pitanju zla u svijetu, kako bismo ustanovili stanje stvari, i moguće oblike njegovog poboljšavanja.

Ekologija

Zaslugom raznih grupa ljudi koji su svoje djelovanje posvetili pitanjima zaštite okoliša postalo je općenito poznato kako se naš okoliš sustavno zagađuje, postalo je poznato dosta o uzrocima takvog stanja, kao i mogućim teškim posljedicama u budućnosti ako se stanje ne počne radikalno mijenjati. Usprkos takvom razmjerno dobrom poznavanju teme od strane šireg pučanstva ne mogu ne posvetiti tom predmetu izuzetno visok stupanj pozornosti, upravo zbog težine problema, kao i njegovih stvarnih uzroka.

Koliko god da je poznato o zagađenju okoliša, rijetki znaju kolika je u stvari *ozbiljnost* problema. Zato ću se sada posvetiti analizi trenutnog stanja, naravno uz napomenu da je sve izneseno ograničeno mojim poznavanjem materije i ne predstavlja znanstveni materijal nego više moje osobno viđenje. Za stvarne, znanstveno relevantne podatke potrebno je konzultirati stručnjake.

Zagađenje okoliša postoji u više oblika:

- zagađenje tla
- zagađenje voda
- zagađenje atmosfere
- oštećenje ozonskog sloja
- efekt staklenika
- oštećenje hranidbenog lanca i ekosistema
- elektromagnetsko zagađenje
- akustično zagađenje
- misaono i duhovno zagađenje
- moralno zagađenje.

Zagađenje tla

Iako se na prvi pogled ne čini tako, budući da ostali aspekti zagađenja okoliša izgledaju daleko alarmantnije, zagađenje tla je težak kroničan problem koji neće nestati samo tako, i predstavlja tešku prijetnju životu na Zemlji. Glavni aspekti tog zagađenja su neriješena pitanja odlaganja otpada kojeg ljudsko djelovanje proizvodi u ogromnim količinama svakog dana. Svako moderno kućanstvo ima potrebu za “izlučivanjem” određene, ne male, količine smeća svakog dana. Jedan dio tog smeća je biološki razgradiv, drugi dio je moguće reciklirati, dakle ponovo upotrijebiti kao sekundarnu sirovinu, ali prilično velik dio tog smeća ostaje neriješenim problemom. Neke razvijene zemlje su se na prilično uspješan način suočile s ovim problemom, uglavnom tako što su zakonski propisale obavezno sortiranje otpada po kategorijama: posebno papir, posebno plastiku, posebno limenke, posebno staklo, posebno bio-otpad, i tako dalje. Problem s ovim pristupom je taj da u određenom trenutku sortiranje postaje toliko složeno i zahtjevno (a i skupo: odlaganje određenih kategorija otpada se plaća) da ljudi radije odluče kršiti zakon i odlagati otpad na divlja smetlišta, nego se upuštati u recikliranje. Taj problem još uvijek nije riješen na zadovoljavajući način, ali pretpostavljam da će uskoro biti. Daleko veći problem je to što manje razvijene zemlje uglavnom uopće nemaju razrađene strategije upravljanja otpadom, a takve zemlje u stvari predstavljaju većinu. Neke, pak, od zemalja za koje se čini da ta pitanja uspješno rješavaju, u stvari samo mijenjaju oblik problema: na primjer loše riješeno spaljivanje otpada zamjenjuje zagađenje tla zagađenjem zraka. Najveći je problem tamo gdje se problemu pristupa nemetodično, i uopće ga se ne rješava, nego se na pitanje smetlišta samo sliježe ramenima, kao da je to pitanje nemoguće riješiti. Na

sreću, pozitivni primjeri su pokazali da je to pitanje moguće riješiti na manje-više zadovoljavajući način.

Glavni problem s kućnim otpadom je taj što ga uopće ima.

Najveći dio kućnog otpada je u stvari ambalaža različitih proizvoda, koja se nakon upotrebe baca. Recimo, plastične boce različitih osvježavajućih pića na prvi pogled se čine zgodnim rješenjem; isto važi i za mlijeko i voćne sokove u tetrapaku. To ne samo da nije zgodno rješenje, nego je velik strateški promašaj koji bi nas mogao skupo stajati. Naime prije nego se neko dosjetio tako “zgodnom” i “praktičnom” rješenju, takvi proizvodi bili su pakirani u povratnu staklenu ambalažu: mlijeko, mineralna voda, sokovi, sve je to bilo u povratnim bocama, što znači da u dućan donesete praznu bocu, i plaćate samo cijenu proizvoda, bez cijene ambalaže. To rješenje je idealno, pogotovo zbog toga što se polomljena staklena ambalaža daje jako dobro reciklirati. Umjesto toga, kao i umjesto standardizacije staklene ambalaže, išlo se na proizvodnju jednokratne plastične i višeslojne kartonske ambalaže koja predstavlja čisti gubitak i ekološko opterećenje. Jasno je naime da nešto što se mora baciti, što se ne može ponovno upotrijebiti, predstavlja čisti gubitak, koji se može i novčano izraziti. Reciklaža resursa dakle nije luksuz i ekstravaganca, to je velika ušteda. Logično je naime da ako imamo ograničeni izvor prirodnih resursa, da će posezanje u te resurse trebati što više smanjiti kako bi se oni očuvali, a posezanje će biti daleko manje ako se već upotrijebljeni resursi koriste ponovo; tako će se postići dvojaki pozitivni učinak, istodobno smanjenjem količine otpada i smanjenjem posezanja u prirodne resurse. Najveći dio takvih rješenja moguć je već i samom promjenom nekih industrijskih strategija, bez ikakvih posebnih odricanja. Zagađenje tla od strane kućanstava moguće je dakle riješiti na zadovoljavajući način i brzo, ako se poduzmu odgovarajuće odlučne mjere od strane odgovornih tijela.

Drugi veliki oblik zagađenja tla dolazi od prljave industrije. Tu treba razlikovati dva tipa zagađenja, primarni i sekundarni. Primarni tip zagađenja je onaj koji proizvodi samo industrijsko postrojenje. Sekundarni tip zagađenja jest onaj koji proizvodi postrojenje koje samo po sebi ne proizvodi zagađenje, ali koristi resurse čiju proizvodnju prati zagađenje okoliša. Primjer toga je recimo tvornica aluminijske, koja je sama manje-više ekološki čista, ali koristi velike količine struje, koja se najčešće proizvodi prljavim metodama, recimo nuklearnom fisijom, tako da ispada da tvornica aluminijske proizvodi radioaktivni otpad.

Veliki dio zagađenja tla od strane tvornica moguće je na zadovoljavajući način riješiti odgovarajućim metodama procesiranja otpada, recimo aktivnim filterima. Jedan dio, nažalost najproblematičniji, nije moguće praktički nikako riješiti. Radi se naime o stabilnim nusproduktima različitih kemijskih ili nuklearnih reakcija, kakvi su na primjer dioksin i njegovi derivati, te radioaktivni izotopi s dugim vremenom poluraspada. I jedni i drugi otpaci ove kategorije predstavljaju problem koji nije moguće na zadovoljavajući način riješiti, i jedina prava mogućnost je potpuni strateški prelazak na procese koji neće imati takve nusprodukte, i zamjena svih materijala koji se dobivaju na takav opasan način alternativnima. To može izgledati skupo i problematično, ali povijest takvih situacija pokazala je da se najveći broj materijala može na zadovoljavajući način zamijeniti prihvatljivim alternativama.

Treba dodatno napomenuti i vojno zagađenje, dakle zagađenje tla eksplozivnim sredstvima i otrovima kao posljedicu vojnih djelovanja, kao i neodgovarajućeg zbrinjavanja vojne opreme koja u sebi sadrži toksične materije. Jedan uništen tenk predstavlja ne samo hrpu uništenog željeza, nego i zagađenje tla tekućinama iz njegovih sustava (hidraulika, motor i ostalo). Možda najveći problem ove vrste predstavljaju minska polja, koja ostaju aktivna i godinama nakon ratnih

djelovanja, i predstavljaju latentnu opasnost po život. Atomske eksplozije i nesreće na nuklearnim elektranama radije neću niti spominjati.

Zagađenje voda

Za zagađenje voda važe sasvim slične stvari kao i za zagađenje tla; i ono dolazi iz više izvora. Jedan takav izvor su otpadne vode kućanstava, a drugi su otpadne vode industrije.

Što se tiče kućanstava, njihov otpad se svodi na biološki i kemijski; biološki, dakle uglavnom ljudske izlučevine, ne predstavlja nikakav poseban problem, jer se radi o u cijelosti biorazgradivim materijama koje ne oštećuju ekosistem. Problem je, nažalost, što je ispuštanje takvih materija u vodene tokove uglavnom loše riješeno, tako da se ne primjenjuje niti onaj minimum procesiranja potreban za neutralizaciju ovog oblika otpada, tako da je moguće bakteriološko zagađenje podzemnih voda, te riječnih tokova i mora. Drugi aspekt zagađenja koji dolazi iz kućanstava jest kemijski, različitim sredstvima za pranje rublja, posuđa, sapunima, šamponima te različitim drugim teže razgradivim supstancijama. Sve te supstancije se uglavnom mogu na zadovoljavajući način razgraditi, ako se osiguraju odgovarajući filteri i procesori otpadnih voda, recimo bazeni s bakterijama koje će razgraditi detergente, s algama koje će razgraditi nitrate i fosfate i sličnim sredstvima. Dakako, i ovdje je problem u tome što takve metode nisu provedene, tako da se neprocesirane otpadne vode ispuštaju u vodene tokove i mora, čime izazivaju ozbiljne poremećaje u ekološkoj ravnoteži.

Daleko ozbiljniji oblici zagađenja voda dolaze od strane kemijske industrije. Postoje tvornice koje koriste rijeke i mora kao svoj neograničeni spremnik toksičnih materija, dakle rezervoar u koji mogu neograničeno izljevati svakakve toksične supstancije, od kojih su neke teško ili nikako razgradive, na primjer teški metali i njihovi spojevi. Neke od tih supstancija imaju toksično, mutageno i kancerogeno djelovanje na živa bića. Otpadne vode tih tvornica trebaju

se tako zbrinuti, da se sve toksične supstancije neutraliziraju i tako učine neškodljivima, i tek tada ispuštaju, ili ako njihovo neutraliziranje nije moguće, da se tvornička postrojenja na takav način izmijene, da do proizvodnje takvih kemikalija uopće ne dođe.

Ovdje je vojno zagađenje daleko ozbiljniji problem nego u slučaju zagađenja tla; naime nezbrinuti nuklearni reaktori podmornica u podmaklom stanju raspadanja, te “divlje” odlaganje nuklearnog otpada u jezera i mora, što je posebno izražena praksa na području bivšeg SSSR-a, predstavljaju trajan i teško rješiv problem. Naime za uklanjanje radioaktivnog zagađenja iz voda i tla još nije smišljen nikakav djelotvoran proces, tako da rješavanje tog pitanja ostaje otvoreno.

Treba naglasiti da neki aspekti zagađenja voda, recimo ispuštanje teških metala, te stabilnih toksina, predstavlja problem čija težina bi se mogla tek pokazati u budućnosti, i to na način koji ne mora biti sasvim predvidljiv.

Rezultat zagađenja voda mogao bi biti nestašica nezagađene pitke vode, što je problem koji potencijalno ugrožava egzistenciju ljudske vrste, budući da je voda esencijalni resurs koji se ne može nikako nadomjestiti.

Zagađenje atmosfere

Ovaj oblik zagađenja je dosta višeslojan, tako da sam ga odlučio podijeliti na tri kategorije: toksično zagađenje atmosfere i deforestaciju, oštećenje ozonskog sloja, te efekt staklenika. Najprije o toksičnom zagađenju.

Ono, kao što je na prvi pogled jasno, dolazi od ispuštanja štetnih plinova u atmosferu, bilo iz osobnih izvora kakvi su na primjer osobni automobili, grijanje kuća na kruta goriva (drva i ugljen) i tekuća goriva (mazut), bilo iz industrijskih izvora, kao što su npr. termoelektrane i tvornice.

Treba ipak napomenuti da se po pitanju toksičnog zagađenja atmosfere jako puno toga poduzelo od prvih dana uočavanja problema; neke aspekte zagađenja, primjerice veliku emisiju sumpora u atmosferu kao rezultat izgaranja ugljena, biti će najlakše kontrolirati i smanjiti. Uvedeni su strogi propisi glede atmosferskog zagađenja, uočeni su problemi filozofije visokih dimnjaka, automobili novije generacije praktički uopće ne zagađuju okoliš u usporedbi sa svojim prethodnicima... problemi se rješavaju; još postoje i akutni su, pogotovo u nekim kritičnim područjima, ali njihovo rješavanje je moguće ili je u tijeku.

Jedan veliki problem s zagađenjem nije samo zagađenje u smislu emisije štetnih tvari, nego i deforestacija, iliti gubitak šuma zbog pretjeranog i krajnje iracionalnog uništavanja do kojeg dolazi prvenstveno u područjima tropskih prašuma. Ako spojimo povećano zagađenje sa smanjenjem šuma, koje su Zemljin prirodni mehanizam čišćenja atmosfere i njenog obogaćivanja kisikom (uz morske alge, koje su također ugrožene zagađenjem mora, i to možda u većoj mjeri nego su kopnene šume ugrožene sječom), onda postaje jasno da imamo ozbiljan problem.

Oštećenje ozonskog sloja

Do oštećenja ozonskog sloja došlo je zbog ispuštanja u atmosferu stabilnih i inače neškodljivih kemikalija koje sadrže klor (uglavnom iz porodice CFC, kloro-fluoro-karbonata, rabljenih kao potisno sredstvo u sprejevima, te kao radni fluid u rashladnim uređajima kao što su zamrzivači i klima-uređaji). Jednom ispuštene u atmosferu, takve kemikalije se uzgonom uzdižu u njene više slojeve, budući lakše od zraka. Kad dođu do ozonskog sloja, takve molekule djeluju kao katalizator koji razbija molekule ozona; jedna molekula klora u stanju je razbiti tisuće molekula ozona. Na taj način se ozonski sloj teško oštećuje. Proces razlaganja ozona najefikasniji je u prisustvu kristalića leda u atmosferi, tako da se ozon najbrže uništava na polovima, gdje su uočene i najveće ozonske rupe.

Koja je stvarna važnost ozonskog sloja? O njoj dovoljno govori činjenica da prije nastanka stabilnog ozonskog sloja nije bilo života na Zemljinom kopnu. Naime ozon nastaje djelovanjem ultraljubičastih zraka sa Sunca na molekule kisika u Zemljinj atmosferi, a iste te ultraljubičaste zrake razlažu molekule ozona, trošeći tako svoju energiju i slabeći. Zbog toga ozon u praksi djeluje kao jedna vrsta zaštitnog omotača koji štiti Zemlju od Sunčevog ultraljubičastog zračenja.

Visoka energija ultraljubičastih zraka krajnje je neprijateljska prema živim organizmima, koje oštećuje i uništava; izaziva mutacije i rak na koži, oštećuje oči i tome slično; pretjerana količina UV zračenja izuzetno nepovoljno djeluje i na biljke. Jedna od hipoteza o izumiranju dinosaura, koja možda ima najviše smisla, glasi da je u Zemlju u području Yucatana udario komet, koji je podigao veliku količinu prašine u atmosferu. Ta prašina je teško korodirala ozonski sloj, tako da je, kad se konačno slegla, ostavila Zemlju u cijelosti izloženu

ultraljubičastom zračenju. Zbog tog zračenja životinje su oslijepile, i tako onesposobljene za preživljavanje uginule; biljni život pretrpio je manja oštećenja, ali možda dostatna da veliki biljojedi ostanu bez hrane dovoljno dugo da uginu od gladi. Izumiranjem velikih biljojeda izumrli su i veliki mesojedi – uglavnom, došlo je do prekida u hranidbenom lancu i masovnog izumiranja svih vrsta koje se nisu bile sposobne prilagoditi u vrlo kratkom roku.

Pretpostavimo da dođe do takvog stupnja oštećenja ozonskog sloja i u naše doba. Ljudi će se uglavnom zaštititi, ali tko će zaštititi biljke i životinje? U najblažem slučaju mogli bismo imati masovni gubitak slabije prilagodljivih životinjskih i nekih biljnih vrsta, te teške poremećaje u ekosistemu. Ravnoteža ekosistema je vrlo osjetljiva; ona posjeduje unutarnje metode samouravnotežavanja, ali one nisu beskrajno učinkovite, i ako napravimo preveliku štetu, moglo bi se desiti da to sustav ne preživi, a ni mi s njim.

Na sreću, poduzete su učinkovite mjere za zaustavljanje štete: donesene su mjere o zabrani proizvodnje i uporabe CFC, većina takvih kemikalija povučena je ili se povlači iz uporabe, i čini se da je emisija tih spojeva u atmosferu pod kontrolom i da će uskoro posve nestati. Problem je u tome da mi sada osjećamo posljedice uspona kroz atmosferu kemikalija ispuštenih sedamdesetih godina, tako da će se posljedice smanjenja ispuštanja CFC osjetiti tek kroz neko vrijeme. Velika sreća je i u tome da je najveća šteta ograničena na područja polova, koja nisu nastanjena, tako da je moguće da štete po ekosistem neće biti fatalne.

Efekt staklenika

Efekt staklenika je pojava u kojoj sustav prima više energije nego što je otpušta, tako da temperatura sustava raste. Planete kao što je Zemlja po danu primaju energiju od Sunca, a po noći se hlade isijavajući toplinsko zračenje u svemir. Izvjesni plinovi, kao što su CO₂ (ugljični dioksid), metan i drugi, imaju to svojstvo da zadržavaju toplinsko zračenje u atmosferi, otežavajući prirodno hlađenje planete. Ekstremni primjer efekta staklenika je Venera, kojoj većinu atmosfere sačinjava CO₂, i na čijoj površini vladaju daleko više temperature nego što bi se to dalo očekivati po kriteriju njene udaljenosti od Sunca – u biti, temperature su takve da kositar može teći potocima, a varijacije u temperaturi između dana i noći su zanemarive.

Problem s CO₂ je taj da ga proizvodi čitava naša industrija, i to podjednako čista i prljava. Automobili s ekološki čistim ispuhom imaju nepromijenjenu količinu CO₂ u odnosu na one ekološki prljave – možda i veću, jer se zbog boljeg izgaranja goriva količina CO smanjuje u korist CO₂. Termoelektrane na plin, koje su daleko ekološki čišće u odnosu na one na ugljen ili naftu, imaju nepromijenjeni ispuh CO₂, jer je CO₂ proizvod procesa oksidacije, dakle gorenja, i proizvodi ga sve, od živih bića do industrije. Od čistih energetske izvora CO₂ ne proizvode valjda jedino fotoelektrični elementi i generatori pogonjeni vjetrom i vodom. Jedini proces koji smanjuje količinu CO₂ u atmosferi je fotosinteza, proces kojim biljke od vode, svjetlosti i CO₂ proizvode kisik i glukozu.

Čini se da Zemljini mehanizmi uravnotežavanja stanja nisu toliko krhki, da se Zemlja brine o stanju u atmosferi – kad se poveća količina CO₂, biljke bolje rastu i vežu CO₂ iz atmosfere, zamjenjujući ga kisikom. Kad udio CO₂ u atmosferi padne na normalu, i biljke

uspijevaju slabije i njihov rast se vraća na prosjek. Zašto se dakle brinuti o emisiji CO₂? Pa, ako znamo da ljudsko djelovanje na Zemlji ima za posljedicu između ostalog i smanjenje površine šuma, te zagađenje oceana u kojima žive alge koje proizvode 90% kisika i vežu najveći dio CO₂, tada je jasno da smo stvorili situaciju u kojoj smo pacijenta zarazili bolešću, a zatim smo mu napali i oštetili imuni sustav. Jasno je da smo mu time smanjili izgleda za ozdravljenje, i povećali vjerojatnost okončanja vlastitog postojanja kao vrste.

Iz svega do sada navedenog vidljivo je da su svi problemi zagađenja manje-više rješivi ili u procesu rješavanja, osim problema efekta staklenika i problema iscrpljivanja Zemljinih resursa u korist povećanja količine otpada svih vrsta. Koliki je efekt staklenika u stvari problem? Je li to stvarno pitanje oko kojeg treba dizati paniku? U stvari, da. Globalna temperatura je mjerljivo porasla. Porasla je temperatura za par stupnjeva, pa što, bit će toplije po ljeti, kupit ćemo klima uređaj, u čemu je problem? Nije problem u porastu temperature, ne na takav način. Problem je u tome što je čitav Zemljin sustav vodenih tokova i zračnih struja u izravnoj ovisnosti o temperaturi. Porast temperature može izazvati skretanje nekih do sada stabilnih strujanja vodenih i zračnih masa, može izazvati temperaturne ekstreme, poremećaje u ciklusu godišnjih doba, i tome slične, i to tek za početak. Ako ne smatrate da je to nešto oko čega se treba uzrujavati, razmislite zbog čega su obale Kanade tako hladne, a obale Europe tako tople, i što bi se desilo da golfska struja, koja grije europski kontinent, promijeni svoj smjer i počne grijati Grenland, a Europa se ohladi na razinu Sibira jednake zemljopisne širine. Naravno, tako jake promjene bile bi praćene i ekstremnim vremenskim prilikama, kao što su uragani koji ruše sve pred sobom, a čija učestalost i snaga bi mogli naglo porasti. Globalno zagrijavanje moglo bi dovesti do dramatičnog hlađenja nekih mjesta, i do ekstremnog pregrijavanja

drugih; recimo, površine pod pustinjom u stalnom su porastu, sve veća količina obradivog zemljišta pretvara se u pustinju.

Porast globalne temperature dovest će također i do otapanja polarnog leda, i do podizanja razine oceana – neki otoci u Pacifiku već su iskusili ovo kao realnost, jer su postali nenastanjivima. Sva priobalna naselja mogla bi zadesiti slična sudbina. A to i nije toliki problem koliko još toga ima. Promjena položaja tako velikih vodenih masa kakva je polarni led ne može ne utjecati na geometriju mase planete. Kad se promijeni razmještaj masa i pritisak na Zemljinu koru, dolazi do potresa i vulkanskih erupcija. Moguće je čak da dovoljno jaka premještanja masa izazovu neki oblik lančane reakcije tipa nepredvidljivih oscilacija strujanja magme u slojevima bližim Zemljinoj jezgri, što bi moglo imati sasvim nepredvidljive posljedice po stanja na Zemljinoj kori. To su sve špekulacije, ali ja radije ne bih čekao da se ustanovi što će od toga biti, nego bih volio da do toga uopće ne dođe. A po svemu sudeći, upravo je efekt staklenika onaj problem koji će se moći riješiti jedino kada se utiša ljudska pohlepa za resursima i razmetljivost, jer su upravo te “ljudske vrline” stvarni uzrok sadašnjeg stanja. Naime porast emisije CO₂ je izravna posljedica prekomjerne upotrebe Zemljinih resursa, dakle na način koji izlazi iz svih okvira potrebe i koji je specifičan samo za razmetljivost i rasipnost.

Oštećenje hranidbenog lanca i ekosistema

Sasvim je za očekivati da stupanj zagađenja i promjena ekosistema kakav sam opisao ne može ostati bez teških posljedica po živi svijet; i zaista, stupanj izumiranja vrsta u naše doba je nezapamćen od doba izumiranja dinosaura. Kako dolazi do izumiranja? Pa, ima više uzroka. Neke vrste nestaju zbog toga što nestaje njihovo prirodno stanište, a one se nisu u stanju dovoljno brzo prilagoditi da prežive. Recimo krčenjem tropskih prašuma svakodnevno se istrebljuju ili egzistencijalno ugrožavaju biljne i životinjske vrste – neke od tih vrsta pripadaju najnaprednijim oblicima života na Zemlji, na primjer različite vrste čovjekolikih majmuna. Kitolov je gotovo u cijelosti iskorijenio nekoliko vrsta kitova, koji također pripadaju najnaprednijim oblicima života na Zemlji. Ribe su teško ugrožene prekomjernim izlovom. Ali možda najveći od svih problema je čovjekova populacijska ekspanzija na štetu ostalog života. Ljudi se šire poput virusa ili šumskog požara: razmnožavaju se nekontrolirano sve dok u cijelosti ne iscrpe i unište svoje dotadašnje stanište. Zatim se premještaju na drugo stanište, uništavaju ga i prilagođavaju svojim potrebama, a kad i tamošnje resurse u cijelosti iscrpe, šire se dalje. Logično je za očekivati da će takvo ponašanje, ako se nastavi, dovesti najprije do uništenja svih raspoloživih staništa, a zatim i ljudske vrste, jer virus koji pobije sve raspoložive domaćine mora i sam na kraju nestati. A brzina kojom se to sve dešava je takva, da će se to sve desiti vrlo skoro, ako se nešto u međuvremenu korjenito ne promijeni u ljudskom funkcioniranju.

Što se dešava kada vrste počnu izumirati? Ovisno. Koji puta jedna vrsta izumre, a njeno mjesto u hranidbenom lancu popuni druga, uspješnija. Koji puta se čitav hranidbeni lanac ruši. Zamislimo jednu travnatu ravnicu na kojoj pasu goveda i antilope. Tim biljožderima hrane se lokalni veliki mesožderi: grabljivci poput lavova i leoparda,

i lešinari poput hijena i šakala, uz naravno obavezne leteće strvinare. Svi oni ovisni su o postojanju biljojeda, koji su ovisni o postojanju trave, koja je ovisna o kiši. Recimo da kiša prestane padati zbog toga što je efekt staklenika pomaknuo određene zračne struje, i travnata ravnica se pretvori u pješčanu pustinju. Sve životinjske vrste na tom habitatu, čitav ekosistem, ili će migrirati na drugi habitat, ili će izumrijeti. A takve stvari nam se već dešavaju.

Idemo uzeti za primjer morski habitat. Osnova hranidbenog lanca je morski plankton. Njime se hrane manje ribe, kojima se onda hrane veće grabljivice i tako dalje. Recimo da određeni oblik zagađenja morske vode smanji uspješnost razmnožavanja planktona, ili ga pak potpuno uništi. Čitav hranidbeni lanac će se naći pred izumiranjem. A takve stvari nam se itekako već dešavaju.

Ljudi ne mogu funkcionirati neovisno od čitavog ekosistema planete, a oni koji drže da mogu, griješe. Ako ekosistem kolabira i propadne, nestat će i ljudi, to je sasvim izvjesno. Briga o ekosistemu je nešto temeljno, ljudi se moraju uklopiti u sustav, a ne pokušati ga pokoriti i podvrći svojim potrebama do mjere da njegova egzistencija bude ugrožena. Sasvim je moguće i zamislivo da čitava napredna ljudska civilizacija s vrhunskom tehnologijom funkcionira savršeno uklopljena u okoliš i njegove potrebe; samo je potrebno u čitav proces našeg razmišljanja uklopiti i brigu za okoliš, brigu za druga bića s kojima dijelimo svijet, i toj brizi podrediti niže vrijednosti kakve su ostvarenje novčane dobiti ili trivijalna ušteda na vremenu. Samo je potrebno neke stvari postaviti na drugačiji način, i sve će se promijeniti. Ljubav ne čini zla bližnjemu, kako kaže sveti Pavao⁴¹.

⁴¹ Rim 13,10

Ako volimo svoj svijet i bića na njemu, činit ćemo mu dobro, i potrebe svijeta i njegovih stanovnika bit će nam nešto značajno, i bit ćemo sretni samo ako su svi ostali zbrinuti. To je recept koji jedino može dovesti do sklada ljudi i ostatka svijeta, inače će sve jamačno propasti.

Elektromagnetsko zagađenje

Ovo je jedan od oblika zagađenja koji se razmjerno rijetko spominje, ali je definitivno prisutan. Okruženi smo hrpom električnih i elektronskih uređaja, od dalekovoda preko mobilnih telefona do računala... da ne spominjem elektromagnetske emisije svih onih radio i televizijskih stanica koje hvatamo na našim prijemnicima, vojne i civilne radare... Sve to su nominalno male vrijednosti, ali one se sve zbrajaju, i stvaraju jednu pozadinu koja nas čitavo vrijeme okružuje, bez razlike, u koju smo neprekidno uronjeni bez mogućnosti izranjanja. Posljedice toga nisu znanstveno obrađene, uglavnom. Jači izvori elektromagnetskog zračenja kao što su mikrovalne pećnice i mobilni telefoni sasvim vjerojatno doprinose nekom obliku oštećenja tkiva, što uključuje moguće mutacije i tumore. Da ne spominjemo visokofrekventnu radijaciju (X i gama zračenje)... Sve to zajedno tjera čovjeka na razmišljanje. Znademo li uistinu posljedice naših izbora po nas same, i po naše potomke? Je li nam uistinu poznato u što smo se upustili kada smo zaključili da su automobil i mikrovalna pećnica vrijedni osmerosatnog radnog vremena u napućenom uredu? Elektromagnetske emisije mobilnih telefona dokazano mogu poremetiti rad elektronskih uređaja – vjerojatno je da mogu poremetiti i rad našeg tijela, ako smo njihovom djelovanju izloženi produljeno vrijeme, a što nažalost jesmo. Očito je da takve stvari treba detaljno proučiti, a onda poduzeti mjere za zaštitu od takve elektronske buke – na sreću, takvi koraci se već poduzimaju, postavljanjem međunarodnih standarda kvalitete i zaštite od zračenja elektronskih uređaja. Isto tako, radio-emisije mogu se zamijeniti kablovskom mrežom, koja je na dugi rok bolje rješenje, gledano i iz perspektive upotrebljivosti, i tako ukloniti još jednog elektromagnetskog zagađivača iz okoliša.

Akustično zagađenje

Jedna od osnovnih popratnih pojava tehnološke civilizacije je buka. Ta buka je nešto toliko sveprisutno, da se nikada ne gasi, nikada ne prestaje, samo mijenja intenzitet. Čovjek je prilagođen normalnom funkcioniranju u okolini ispunjenoj zvukovima, ali to su prirodni zvukovi, koji ne izazivaju napetost kakva je svojstvena izloženosti umjetno izazvanoj buci. Automobili, zrakoplovi, radni strojevi na cesti poput pneumatskih bušilica, sirene, glazba iz više izvora, pomiješana s dodatnom bukom i jedva raspoznatljiva, buka susjeda iz okolnih stanova, buka koju stvaraju djeca koja igraju košarku na obližnjem igralištu, buka koju proizvodi televizor... sve je to previše. Takva buka doprinosi razdražljivosti, stresu, zamoru i općenitom lošem osjećaju, narušava našu privatnost i mir, i stvarno bi nam bilo bolje bez nje.

Kako to postići? Živimo u prevelikim zajednicama, u prevelikim gradovima, čini se da je to suština problema. Nije moguće napraviti tako veliku ljudsku zajednicu, a da ona ostane u punoj mjeri ljudska. Ljudi nisu načinjeni da bi živjeli u košnicama, ljudima je prirodno okruženje porodična nastamba ujedinjena s nekoliko susjednih porodičnih nastambi u funkcionalnu cjelinu. Takvim pristupom se rješava nekoliko problema, između ostalih i pitanje transporta. Danas se naprednim telekomunikacijama može ukloniti potreba za putovanjem na radno mjesto u svrhu premetanja papira u uredu – sve to moguće je obaviti kod kuće, a zatim rezultate rada isporučiti putem Interneta. Tehnologija koju imamo može se itekako upotrijebiti u svrhu olakšanja života, ako je se primjeni pametno i funkcionalno, a ne tako da je 99% svih djelatnosti koje obavljamo u osnovi samo gubitak vremena i energije.

Male, tehnološki briljantne seoske zajednice, sasvim samodostatne po pitanju hrane, vode i energije, kao protuteža velikim gradovima. Deset porodica je već dovoljno velik grad. Sto porodica je metropola. Svi poslovi koje treba obavljati, obavljaju se lokalno, na licu mjesta, a ako je potreban prijevoz, on postoji, ali za njim praktički neće biti potrebe, osim ako poželimo posjetiti prijatelja u drugom selu. Trebamo mijenjati osnovne ideje.

Misaono i duhovno zagađenje

Što se podrazumijeva pod ovim? Očito je da problemi s kojima se ljudi svakodnevno suočavaju imaju nekakve uzroke, da nisu samo tako pali s neba. Većina ljudi će rijetko razmišljati o svojoj filozofiji i svjetonazoru, ali je sasvim sigurno da ga imaju, manje više jasnog i određenog, i manje-više smislenog. Ta osobna filozofija sastoji se od vlastitih odgovora na pitanje odakle sam, tko sam i kamo idem, i koji je moj smisao postojanja na svijetu. Odgovori koje sami sebi dajemo na ta pitanja određivat će i smjer u kojem će se kretati naše djelovanje.

Pogrešno bi bilo smatrati da ljudi obično sami dolaze do takvih odgovora – najčešće samo prihvaćaju, po čistoj inerciji, odgovore koje im daje okolina, pogotovo njihovi osobni autoriteti. Iz sličnih izvora crpe i ideje o poželjnom načinu življenja i ponašanja.

Kao što sam prije napisao, većina ljudi nema dovoljno jak unutarnji glas koji će im govoriti o ispravnosti nekog čina; u situaciji kad se jednu ljudsku rasu obespravilo, proglasilo robovskom i inferiornom, većina privilegiranih ljudi (bijelaca) se s tom procjenom samo po inerciji složila i u skladu s njom se ponašala, a tek manjina je osjetila da je tu nešto u osnovi pogrešno, i ponašala se prema crncima kao prema ravnopravnima. Ta manjina je očigledno imuna na misaono i duhovno zagađenje, kakvo je pokazano u primjeru zakona o robovlasništvu, ali ostaje činjenica da je takvom obliku zagađenja najveći dio ljudi podložan; ljudi će najčešće manje-više nekritički prihvatiti ono što im servira propaganda, što je vidljivo na predsjedničkim izborima, koji upravo na takvo nešto ciljaju.

Veliki izvor duhovnog zagađenja je znanost.

Idemo najprije pogledati što to znanost u stvari jest. Znanost je u biti metoda prikupljanja i obrade informacija, ništa drugo. Znanstvena metoda je otprilike ovo: najprije odredimo granične uvjete onoga što želimo promatrati. Zatim vršimo osnovno promatranje, i na osnovu njega postavimo hipotezu. Na osnovi hipoteze vršimo predviđanje, i to predviđanje provjerimo pokusom. Ako su rezultati pokusa u skladu s predviđanjem, hipoteza je potvrđena.

Samo to? Da, uglavnom samo to. To je čitava filozofska osnova znanosti.

Zar tu nema matematike, tajanstvenih laboratorija u kojima se vrše “znanstveni pokusi”, svih onih zgodnih igračaka? Nema. Uopće nema ničega od toga. Sve te stvari nastaju samo kao posljedica primjene znanstvene metode na određeno polje proučavanja. Fizika je nastala primjenom znanstvene metode na materiju. Matematika je nastala primjenom znanstvene metode na misaone apstrakcije. Psihologija je nastala primjenom znanstvene metode na čovjekova psihička stanja. I tako dalje. Svako takvo područje proučavanja zahtijeva posebne metode, tako da će se metode matematike bitno razlikovati od metoda psihologije ili kemije.

Znanost se, pak, postavlja kao osnovno mjerilo istinitosti, kao neka vrsta svete krave koju se ne smije dovesti u pitanje, jer inače slijedi bezumlje. Ponavlja se riječ “znanost”, koja u svijesti neupućenih stvara jednak dojam kao riječ “evanđelje” u svijesti srednjovjekovnih skolastika. Većini ljudi, znanost je jedna apstrakcija koja služi tome da im se nešto proglasi istinitim i valjanim: samo je potrebno reći “znanstveno je dokazano...”. Da ljudi samo znaju kakve se stvari drže znanstvenim dokazima, i koliko je u povijesti bilo pogrešaka u takvim “dokazima”, ne bi im poklanjali toliko vjere, nego bi svemu tome pristupali sa skepticizmom, koji je također nužan dio znanstvene metode: znanstvenik uglavnom zna da je njegovo opažanje ograničeno na područje njegovog promatranja, i da je u krajnjoj

liniji moguće da će nešto izvan tog područja, a što nije obuhvaćeno promatranjem, utjecati na sve to na način koji će njegovu naizgled ispravnu hipotezu oboriti; i to je nešto što se svakodnevno dešava, svakodnevno se smišljaju nove i bolje hipoteze kojima će se objasniti stvarnost, i svakodnevno se stare odbacuju. To je nužan aspekt znanosti, relativizam u odnosu na vlastite zamisli, koje se prihvaćaju i odbacuju ovisno o opažanju koje ih potvrđuje ili opovrgava. Kad znanstvenik postane emotivno vezan uz svoju hipotezu, do mjere da počne ignorirati opažanje kako bi se njegova teorija održala, on prestaje biti znanstvenikom, i postaje dogmatikom. A upravo to je ono što se desilo službenoj znanosti.

Ako pitate znanstvenog dogmatika što drži o parapsihološkim fenomenima, on će se nadmoćno nasmijati, reći će da ti fenomeni nisu znanstveno dokazani i da spadaju u područje nekakvog šarlatanstva. Ako pitate znanstvenika, on će reći da je postojanje tih fenomena dokazano mjerenjima na statistički relevantnom uzorku, što znači da se opstojnost fenomena ne može negirati, ali narav fenomena je takva da se ne može uklopiti u postojeće znanstvene paradigme (odnosno viziju svijeta).

Razlika između znanstvenika i dogmatika je u tome što je znanstvenik osoba kojoj je istina na prvom mjestu, a dogmatik je osoba kojoj je najvažnije biti u pravu. Znanstvenik će svoja uvjerenja prilagođavati istini, a dogmatik će istinu pokušati ograničiti u svoja uvjerenja.

Kad se govori o znanstveniku, ljudi najčešće zamišljaju sjedokosog profesora s naočalama i bijelom kutom, koji razmatra neka pitanja iz područja nuklearne fizike. Slika yogina koji meditira u pećini nikada im neće pasti na pamet. A ipak, obojica su znanstvenici, jedino što se predmeti njihovog proučavanja i metode koje koriste razlikuju.

Sjedokosi profesor određuje područje proučavanja: to je recimo fizika atomske jezgre. On postavlja hipotezu, recimo da će udar neutrona u jezgru teškog elementa izazvati njeno cijepanje. Zatim vrši pokuse kojima ustanovljava u kojim će slučajevima doći do cijepanja jezgre, i na osnovu toga će izvršiti predviđanje, koje će tada provjeriti novom serijom pokusa.

Područje yoginovog proučavanja neće biti atomska jezgra, nego Bog i njegova vlastita svijest. Yogin će najprije proučiti relevantne tekstove i razgovarati s ljudima koji se sami bave nekim oblikom duhovne prakse, i tako prikupljajući podatke odrediti sa čime se od svega toga isplati baviti, odnosno za koju metodu postoji najveća vjerojatnost da će ga dovesti do cilja. Kao što će nuklearni fizičar odbaciti neke moguće metode razbijanja atomske jezgre, kao što su recimo udarac čekićem, molitva Bogu, zazivanje demona i skakanje s trećeg kata, i yogin će analizom raspoloživih sredstava utvrditi koja su besmislena ili ne vode cilju koji on želi postići, ili pak ne vode tom cilju dovoljno brzo i učinkovito. Ako želi spoznati Boga i ustanoviti svoju istinsku prirodu, on će odbaciti metodu tipa “plešemo goli po mjesecini, zazivamo vraga i onda mu žrtvujemo kozu”, zato što je pogledao kako izgledaju oni koji tu metodu prakticiraju i vidio je da mu baš i ne liče na ljude koji su došli u dodir s najvišom stvarnošću. Na jednak način će eliminirati i druge moguće metode, za koje se u praksi pokazuje da ne vode prosvjetljenju. Kad tako eliminira očite besmislice, ostat će mu mali broj smislenih rješenja od kojih će pokušati odabrati njemu najprimjerenije. Zatim će se o tome što je odabrao još detaljnije obavijestiti, a potom će se u cijelosti posvetiti odabranoj praksi. Ako nakon produljene prakse ustanovi da ona ne donosi rezultate, on će preispitati svoje razmišljanje, kako bi ustanovio je li problem u njemu ili u samoj metodi. Ako je problem u njemu, ispravit će ga i nastaviti s praksom, a ako je problem u metodi, napustit će je i potražiti bolju. Naime onaj kome je primarni

interes Bog vrednovat će sve metode po tome koliko ga približavaju Bogu, a ako ga ne približavaju, odbacit će ih.

Očito je iz navedenog da potraga za Bogom može biti u velikoj mjeri znanstvena; zašto, dakle, stav službene znanosti o Bogu iznose fizičari, a ne yogini? To je zanimljivo pitanje, naime službeni stav znanosti o protonima ne iznose povjesničari nego fizičari. Zašto se uopće fizičare išta pita? Oni će reći da postojanje Boga nije dokazano. Ma tko kaže da nije dokazano? Neka mi fizičar u akceleratoru dokaže postojanje Julija Cezara. Naravno, neće moći, jer je to područje proučavanja povjesničara. Ako pitamo fizičara je li postojao Julije Cezar, on će o tome moći nešto reći jedino iz općeg znanja o povijesti, jednako kao što će moći reći i o Bogu. Zašto bismo, dakle, kod nečeg toliko važnog konzultirali teologe-amatere, ili povjesničare-amatere, meni je nejasno. Zašto se o postojanju Boga ne pita yogine koji su Boga vidjeli? Oni su za to područje mjerodavni, a ne fizičari ili povjesničari. Oni imaju izravno iskustvo predmeta svojeg proučavanja.

Tko je, u biblijska vremena, bio držan mjerodavnim za pitanja Boga, proroci ili zanatlije? Proroci, dakako. Često im nisu vjerovali, ali kad se ono o čemu su ovi govorili ispunilo, povjerovali su im.

Nažalost, kao što je uvijek bilo lažnih proroka, tako je uvijek bilo i lažnih yogina, osoba koje su govorile da su imale iskustvo Boga a nisu, jer se ili radilo o njihovim halucinacijama i zabludama, ili o namjernim lažima. Zbog toga nije pametno samo tako vjerovati nekome tko nešto takvo ustvrdi, nego je najprije potrebno promotriti kako takav funkcionira, kakav dojam imamo o njemu kao osobi, kakvi su plodovi njegovih djela, a i tada možemo pogriješiti. Teškoća je u tome što se ovdje ne radi o egzaktnoj znanosti; složenosti i raznolikosti duhovnih stanja daleko nadilaze probleme s kojima se suočava fizika, i upravo zbog toga su odgovori koje fizika daje postojaniji. Ali, nažalost, oni ne dodiruju ono što je čovjeku uistinu

bitno, oni se bave perifernim pitanjima, a pitanja tko smo, odakle smo i kamo idemo, ta pitanja njome ostaju nedirnuta.

Vratimo se sada na početak, dakle na pitanje intelektualnog i duhovnog zagađenja. Civilizacija u kojoj se krećemo daje odgovore koje se može svesti na dvije osnovne grupe.

U prvu grupu spada hedonističko-materijalistički sustav koji je neka vrsta službenog pravovjerja; on glasi da je čovjek samo tijelo, da je njegova svijest proizvod međudjelovanja određenih suptilnih sustava unutar tijela, da se svijest trajno gasi smrću, a pitanje smisla života ostaje otvoreno, najčešće se svodi na ostavljanje nekog traga u svijetu, i sakupljanje materijalnih dobara radi postizanja sreće u životu.

Očito je da takvi odgovori prije ili kasnije dovode do osjećaja besmisla, tako da se ljudi koji u takve stvari vjeruju često potpuno demoraliziraju pa pribjegu drogama, alkoholu ili samoubojstvu, ili pak počnu tražiti neki viši smisao, čime dolaze u sferu djelovanja druge grupe.

Drugu grupu sačinjavaju različite religijske organizacije: crkve, religijske zajednice, sekte, sljedbe svih vrsta, koje daju odgovore o smislu, često posve nesuvisle, ali često i sasvim suvisle. Njihov pogled na svijet najčešće se zasniva na tumačenju nekog vida Božje objave, na čemu grade dogmatsko-teološki sustav, koji je ponekad čak gori i od odgovora koje daje prva grupa: ovdje će stavovi često biti toliko besmisleni da će zahtijevati jedan vid mentalne anestezije i odvajanja od stvarnosti, kako bi se takvom sustavu mogla dati smislenost.

Postoji, naravno, i treća grupa. Tu grupu sačinjavaju ljudi koji su u dodiru sa svojim unutarnjim glasom ispravnosti koji ih vodi, i koji nisu skloni bezuvjetnom prihvaćanju onoga što im se priča u školi, na televiziji ili u crkvi, već grade vlastiti svjetonazor koji je zasnovan na istini koju oni u tom trenutku vide, i na osjećaju ispravnosti kojim se

vode. Neki od njih će takav unutarnji glas prepoznati kao Boga, ali većina neće, to je jednostavno taj “osjećaj” koji ih vodi, a kad ga slijede osjećaju se dobro. Ova knjiga namijenjena je upravo toj, trećoj grupi. Jedino njima ona može biti korisna, i jedino oni će moći razumjeti o čemu se u njoj govori.

Ako malo bolje pogledamo, pripadnici ove treće grupe uvijek su kroz povijest predstavljali svijetle primjere, primjere onih koji su slijedili više ideale vlastite dublje svijesti, usprkos inerciji i tuposti onih koji su ih okruživali. Kad bi svijet bio prepušten njima, to bi bio raj, jer bi se Božja volja savršeno odražavala u svijetu. Problem predstavljaju oni drugi, koji nemaju izražen instinkt za istinu i dharmu, koji su podložni svakoj vrsti utjecaja, od laskanja do prijetnji, i svaku vrstu raširene zablude prihvaćaju kao neosporivu istinu, valjajući se u blatu nižih strasti, samozadovoljstva, mržnje, nasilja, egoizma, pohlepe i ostalog. To jest, ako su i za to dovoljno sposobni, jer se najčešće takvi kroz život provlače poput magle: rađaju se, slijede utabani trag predviđen za pripadnike njihovog okruženja, kao što je školovanje, posao, brak, razmnožavanje, mirovina i smrt. Njima rijetko ili nikada ne pada na pamet da o takvim stvarima promisle, i odluče nešto promijeniti, jer kreativnost i hrabrost nisu svojstva kojima bi se oni odlikovali, njih krase “vrline” lijenosti, gluposti, inercije i kukavičluka. Takvi ne postižu oslobođenje od okova zabluda sve dok ne nauče suprotstaviti se nijemim silama tokova koji ih nose kroz život. Mentalno i duhovno zagađenje kao kategorije imaju smisla prvenstveno u odnosu na ovu, najveću grupu ljudi, jer upravo oni ne pitajući jedu sve što se pred njih stavi: službeni stavovi i vjerovanja društva predstavljaju za njih normu i krajnji zakon, i prema njima se ravnaju i s njima usklađuju svoje živote. Ako je većina čovječanstva programirana da čini zlo, zagađujući okolinu, praveći buku, vršeći djela nasilja i okrutnosti prema ljudima i životinjama, kako je moguće da čovječanstvo kao cjelina preživi i napreduje? Teško ili

nikako. Ako se ljude sa svih strana zasipa budalaštinama, koje oni možda svojom sposobnošću analize neće biti u stanju osporiti, bit će u najmanju ruku zbunjeni, a po svoj prilici će biti uvučeni u inertni mehanizam naopakog i zlog djelovanja. Često će ljudima biti moguće kao istinu predstaviti jedan oblik laži, koji je tako spretno sročeno, da ga je teško osporiti bez jakog i izvježbanog uma, što je, usprkos onome što bi ljudi o sebi željeli vjerovati, izuzetno rijetko svojstvo. Ali ti isti ljudi, koji neće biti u stanju osporiti neku neistinu, bit će u stanju uvidjeti ispravnost njenog osporavanja, ako to netko drugi učini umjesto njih; lakše je pogledati dvije hipoteze i od njih odabrati smisleniju, nego od ničega smisliti svoju vlastitu izvornu hipotezu. Zbog toga je dužnost ljudi dubokog razumijevanja da prosvjeđuju svoju braću i sestre na putu, da s njima dijele svoje razumijevanje svijeta, i tako se suprotstave nekim široko rasprostranjenim zabudama, koje ne bi mogle ostati stajati ni trenutka, kad bi ih netko odlučno suočio s njihovim unutarnjim proturječnostima. Mentalnom zagađenju, u vidu pogrešnih smatranja i uvjerenja, treba se suprotstaviti iznošenjem istine o stvarnosti.

Moralno zagađenje

Kad o pitanjima ispravnosti, smisla i pravednosti odlučuju oni koji su za njih najmanje kompetentni i pozvani, tada se suočavamo s problemom moralnog relativizma i općenitog moralnog zagađenja. Naime, što se dešava kada je inženjer elektrotehnike prinuđen baviti se pitanjima iz područja medicine, ili molekularne biologije? To je ono što se dešava kad se pravnik ili znanstvenik postavi na položaj na kojem se odlučuje o moralnim pitanjima: on, budući posve neuk ili samouk po tom pitanju, neće moći doći ni do kakvih zaključaka vrijednih spomena, i njegove improvizacije imat će jednaku vrijednost kakvu ima mišljenje djeteta o kvantnoj mehanici: jadnu. Naime kao i sva ostala područja ljudske djelatnosti, moralnost zahtijeva duboku posvećenost, temeljito zadublivanje u područje proučavanja, te stvarno, konkretno i dugotrajno iskustvo u praksi, a i tada je moguće griješiti. Čak i ako na poziciju na kojoj bi trebalo odlučivati o moralnim pitanjima postavimo svećenika ili sveca, koji je čitav život posvetio proučavanju načina na koje se ljudska egzistencija treba uskladiti s Božjom voljom, opet možemo dobiti slab rezultat, ali ako na to mjesto postavimo osobu relativističkih moralnih nazora, imat ćemo apsolutnu katastrofu.

Znanost i tehnologija bave se odgovorima na pitanje “kako”. One se ne bave odgovorima na pitanje “zašto”. Znanost i tehnologija proizvest će oružje, ali neće dati odgovor na pitanje kako to oružje treba upotrijebiti, i treba li ga uopće praviti. Znanost i tehnologija mogu dati rješenje pitanja gladi u svijetu, ali one se neće baviti odgovorima na pitanje zašto gladne uopće hraniti, zašto ih ne pustiti da pomru. Znanost i tehnologija nisu sposobne davati jasne upute o smislu, one su u moralnom smislu ravnodušne. Logično je, dakle, da će netko tko odgovore traži od znanosti, o pitanju smisla i morala

imati u najmanju ruku nejasne stavove, a upravo takav sustav pružat će idealno utočište osobama izuzetno dvojbene moralne vrijednosti.

Pravilo je, naime, da osobe slabe duhovne snage, podložne svakakvim vrstama osobnih slabosti, imaju veću težnju moralnom relativizmu nego je to slučaj sa snažnim, stabilnim osobama visokih ideala i jasnog svjetonazora.

Što je uopće moralni relativizam? To je stav koji govori da se o pitanjima ispravnosti ništa za sigurno ne može znati, ili da su pitanja ispravnosti nešto što je podložno okolnostima ili predstavlja stvar dogovora. Činjenice pak govore drugačije: postoje određene zakonitosti kojima se mora podvrgavati svaka ljudska zajednica i svako biće u toj zajednici, jer će u protivnom takva zajednica propasti. Budući da su takve zakonitosti jasne i univerzalne, jasno je da se često drže datima od Boga, nekom vrstom propisa koje je Bog odredio, i čije pridržavanje nagrađuje, a nepoštivanje kažnjava. To je blizu istini, ali bit ćemo bliže istini ako kažemo da nepoštivanje određenih prirodnih zakonitosti samo po sebi povlači za sobom probleme, bez ikakve potrebe za dodatnim kažnjavanjem. Sama ljudska duša načinjena je po uzorku ljubavi, i ako fizičke djelatnosti nisu u skladu s tom unutarnjom naravi duše, one će propasti, jednako kao i čovjek koji u takvim poročnim djelatnostima ustraje; isto tako, ako se vrše djela ljubavi, čovjekova duša cvate kroz njegovo tijelo i on i njegova okolina napreduju, i žive u skladu s Božjim planom.

Kad malo bolje proanaliziramo različite Božje zapovjedi, i u njima potražimo suštinu, doći ćemo do toga da je osviještena, živa ljubav ono što ispunjava sve te zapovjedi; ljubav naime neće činiti zla, ljubav neće bližnjega ubiti, neće mu poželjati preoteti ženu ili kuću, neće mu biti zavidna na dobru niti će se veseliti njegovoj žalosti, u krajnjoj liniji ljubav je ta sila koja predstavlja temelj svake moralnosti, jer će djela ljubavi sama po sebi stvarati sklad u svijetu.

Ne treba sad to shvatiti u smislu da će ljubav biti nesposobna koristiti se radikalnim sredstvima, naprotiv: čovjek koji voli svoju porodicu uzet će pušku u ruke i braniti je, ako se ona nađe ugroženom. Ali to će se desiti tek u krajnjem slučaju, kad ne preostane drugih mogućnosti, jer je svojstvo ljubavi pomirljivost, želja da se ostvari sklad s bližnjima; takvi nikada neće voditi osvajačke ratove, ali će biti užasno siloviti u obrambenima; neće tražiti tuđe, ali će svom silom braniti svoje, i neće imati mira sve dok ima nepravde.

U svijetu je zavladao kukavičluk pod krinkom mirotvorstva, i to je vrijedno prezira. Je li moguć mir koji će biti sklopljen protiv interesa pravednosti? Neće, nikada se takav mir neće održati, i rat je daleko bolje rješenje od takvog mira. Ako se ugnjetavani bori protiv ugnjetavača, to je sukob, ali pravedan sukob, koji treba okončati ne tako što će se sukob prekinuti i što će ugnjetavač nastaviti ugnjetavati, nego tako što će ugnjetavanje trajno prestati, pa će sama potreba za sukobom iščeznuti. Vrijedno je prezira nastojanje da se postigne mir pod svaku cijenu. Kakva je vrijednost mira koji je postignut nauštrb pravednosti? Nikakva, rat je bolji od takvog mira, ako će se ratom uspostaviti pravedno rješenje. A upravo čitavo vrijeme gledamo prezira vrijedne političare koji pokušavaju utišati svaki sukob, samo zato da bi imali manje posla, i izmislili su svetu kravu “mira pod svaku cijenu” kojom opravdavaju status quo, makar je taj status često vrhunac nepravde. Moralni relativizam je ovdje sluga kukavičluka i lijenosti, što doseže svoj vrhunac u situacijama kada se rat pokušava zaustaviti tako što se i žrtvi i agresoru istodobno propovijeda vrijednost mira i nenasilja, a vanjski svijet se pokušava uvjeriti da nema razlike između strana u sukobu, jer su, eto, to neki tamo divljaci koji posežu za oružjem i bore se.

Politiku svijeta treba krojiti mjerilima ljubavi i sklada svih dijelova cjeline, od minerala, biljaka, životinja do ljudi, sve mora biti u skladu, i jedino tada može biti trajnog mira. Ako se politika kroji

mjerilima arogancije, moći, vlasti i posjeda, ako je osnovni kriterij sebičnost i vlastiti interes, bojim se da takva civilizacija neće dugo živjeti, već će se udaviti u posljedicama vlastitih pogrešaka. Temelj međuljudskog sklada, kao i sklada ljudi s ostatkom planete, mora biti izgrađen od ljubavi, koja će biti na jedan djelatan i kreativan način provedena u svijetu. Takav svijet bit će načinjen na sasvim jasnim moralnim temeljima, koji neće biti podložni raspravi i dogovoru, nego će biti jasni sami po sebi, i što jasniji budu moralni temelji, manje će trebati zakona, propisa i administracije koja će ih provoditi.

Jedan od aspekata moralne iskvarenosti je i insistiranje na kvalitativnoj razlici između čovjeka i ostalih živih bića.

Na prvi pogled ova tvrdnja izgleda smisleno; ljudsko biće sasvim sigurno predstavlja jedan poseban fenomen, njegovi potencijali nadilaze potencijale biljaka i životinja, i zato čovjeku treba pristupiti s posebnim poštovanjem, kao jednoj vrsti krune evolucije na Zemlji. Ipak, koliko je razlika između čovjeka i viših životinja kvalitativna, a koliko je kvantitativna? Je li razlika u biti, ili u stupnju? To je već teže pitanje. Neke religije iznose tvrdnje da samo čovjek posjeduje dušu, dok to s ostalim bićima nije slučaj; druge pak tvrde kako sva bića posjeduju dušu. Najjednostavniji način da se dilema riješi jest da se ponašamo i prema ljudima i prema životinjama s onoliko ljubavi za koliko smo uopće sposobni, a ako se kojim slučajem ispostavi da životinje ne posjeduju dušu, od viška ljubavi glava ne boli, jedina posljedica "pogreške" bit će naša pojačano razvijena sposobnost za ljubav. Ako pak prema životinjama postupamo okrutno i bezobzirno, držeći da nemaju duše, možemo jedino teško požaliti ako se ispostavi da je suprotno istina. Sasvim jednako važi i za biljke i druga bića: bitno je bolje prema svemu se ponašati plemenito i razborito, međudjelujući s vlastitom okolinom s ljubavlju, nego se ponašati bahato, oholo i okrutno, i to poslije požaliti.

Velik dio uništavanja okoliša, te općenitog ugrožavanja Zemljinih sustava vrši se pod izlikom nadređenosti potreba ljudi potrebama ostalih bića, a zbog veće vrijednosti ljudskog života. To, koliko god na prvi pogled zvučalo plemenito, u stvari je čudovišna izjava. Naime, smije li jedna grupa priglupih ljudskih bića, nakon što svojim lošim funkcioniranjem uništi svoj prethodni habitat, iskrčiti prašumu vatrom i motornim pilama, kako bi krčevinu pretvorila u obradive površine koje će trajati samo jednu ili dvije sezone, nakon čega će se pretvoriti u vododerinu ili pustinju; smije li takva grupa potpunih budala istrijebiti nekoliko životinjskih i biljnih vrsta, te uništiti čitav jedan prirodni ekosustav, a samo zato što su lijeni ili nesposobni pronaći efikasnije načine preživljavanja? Bilo je slučajeva da se čitava šuma brazilskih oraha iskrči da bi se posadio kukuruz; ta šuma bi mogla prehranjivati daleko više ljudi nego njiva kukuruza, i to ne samo jednu sezonu, nego generacijama i generacijama. Nakon jedne generacije kukuruzno polje pretvorilo se u pustinju, i ljudi su morali seliti, uništavajući sve pred sobom. Smije li se rasa takvih glupana držati privilegiranom u odnosu na životinje? Ne smije, po meni, budući da će i majmuni bolje iskoristiti habitat, a po svojoj prilici će im misli biti dublje od misli takvih pripadnika ljudske vrste.

Ovo je dakako ekstremno gledanje, koje je ovdje stavljeno ne zbog toga što bih ga držao istinitim, nego zbog toga da kao jedan ekstrem poništi drugi ekstrem, koji kaže da su ljudi kao vrsta do te mjere privilegirani po prirodi stvari, da se dobrobit svih ostalih bića mora žrtvovati ljudskim potrebama; da je najmanji hir ljudskih bića dovoljan razlog da se zbog njegovog zadovoljavanja može u beskrajnoj mjeri žrtvovati životinje, biljke i ostale dijelove ekosistema Zemlje.

Istina je, čovjek može i ima pravo intervenirati u ekosistem, smije iz njega uzimati, ali upravo zbog toga su i zahtjevi koji se pred njega postavljaju daleko viši od onih koji se postavljaju pred ostala bića.

Kome se puno daje, od njega se puno i očekuje. Od čovjeka se očekuje da bude poboljšanje više nego vrijedno žrtvovanog za njegovo funkcioniranje. Od njega se očekuje da bude um i srce svijeta, da u skladu sa svojim ogromnim mogućnostima povuče Zemljine resurse svijesti, i fizičkom planu podari neslučenu fleksibilnost i snagu. Potencijali koji se otvaraju pred Zemljom, u kojoj bi ljudska bića bila jednako usklađena s dharmom kao i stijene, biljke i životinje, su nevjerovatni, vrijedni čak i rizika da Zemlja tu budućnost ne doživi, jer je moguće da ljudi posve pretjeraju s uništavanjem i od nje ostane samo mrtva pustoš. Mogući dobitak opravdava čak i takav rizik. Taj dobitak predstavlja takvu ljepotu i dubinu stvarnosti očitovanu na svijetu, da je ljudima danas posve nemoguće zamisliti takvo funkcioniranje. To nije kvantitativno, nego kvalitativno poboljšanje u odnosu na sve što je do sada poznato i što se drži mogućim. Ali, kako stvari danas stoje, čovjek je običan parazit, bolest svijeta, bolest koja bi mogla biti smrtonosna. Čovjek je jedino biće koje se u svojem funkcioniranju uopće ne obazire na prirodne tokove, koji neprestano živi u magli svojih iluzija bez opažanja stvarnog svijeta koji pokraj njega prolazi. Zbog toga je ljudska egzistencija površna, nepotpuna, prazna. To treba mijenjati, i to odmah, jer više nema vremena za gubljenje.

Zbog svega navedenog, očito je da će se nešto morati korjenito mijenjati u funkcioniranju ljudi kao vrste i kao pojedinaca, jer Zemlja neće dugo moći izdržati ovakav stupanj zlouporabe. Analiza koju sam do ovdje iznio nije nešto posebno – takve analize su česte, svima je razmjerno lako pronaći probleme. Obično su takve analize vrlo precizne kad se govori o lošem sadašnjem stanju, ali kad se nudi metoda poboljšanja, obično se to svodi na nešto apsurdno do besmisla, što bi po svoj prilici predstavljalo još i pogoršanje u odnosu na postojeće stanje. Svaka sekta koja želi regrutirati sljedbenike prvo će ponuditi popis svih propusta ortodoksne, “main stream” civilizacije, i kada tako stvori u ljudima spremnost da nešto poduzmu i stvar poprave, servira neku svoju apsurdnu tezu; raspon se kreće od toga da se treba obratiti na neku religiju, do toga da treba čekati spuštanje vanzemaljaca slijedećeg utorka. Uglavnom, suvisli prijedlozi su izuzetno rijetki, a to je zbog toga što je bitno lakše samo popisati što postoji, nego izmisliti nešto bolje i biti stvarno kreativan. Ljudima u biti ne nedostaje dobrih filozofskih sustava i teorija, toga ima dovoljno, od kršćanstva do vedante. Ljudima nedostaje primjer kojeg će slijediti, to je ono čega nedostaje. Ljudi će slijediti one za koje vide da će ih voditi u smjeru u kojem žele ići, a tamo nisu u stanju doći vlastitim snagama. Slijedit će primjer onih ljudi koji u sebi utjelovljuju Božansku snagu, snagu koja je u stanju od svijeta načiniti raj. Ljudima nedostaje primjer ljudi savršenih u ljubavi i dubini spoznaje, koji su vidjeli Boga, koji gledaju Boga, i koji ih Bogu mogu odvesti. To je ono čega na svijetu nedostaje, lako je pričati i propovijedati. Nedostaje istinske, žive duhovnosti, ne duhovnosti riječi i propisa, nego duhovnosti moćne svijesti koja nosi u nesagledive visine. Moćnu svijest je lako prepoznati kad se pojavi, jer nam ne treba svijeća da bismo vidjeli sunce. Ali nažalost takvih velikih sila je malo, i u odsustvu sunaca prinuđeni smo slijediti krijesnice. Treba nam više moćnih, svjesnih bića duboke ljubavi. Takvi će promijeniti svijet. Prestanite se diviti Božanskim utjelovlje-

njima, ljudi, i nasljeđujete ih. Budite poput njih. Visok je to cilj, ali upravo visokim ciljevima trebamo težiti, jer ćemo u protivnom zaglibiti u močvari niskosti. Svece i avatare treba obožavati, treba im se diviti, ali na takav način da tim divljenjem i obožavanjem poprimamo sve više njihovih svojstava, a ne tako da sve više naglašavamo razliku između sebe i njih. Trebamo upijati duh koji zrači iz tako blistavih bića i stvarnosti. To je istinska yoga, yoga duha.

Kako takva yoga izgleda u praksi? Osjetite najviše Božansko stanje koje ste sposobni osjetiti – sve tehničke pojedinosti već sam opisao⁴² – i kada doživite Božansku viziju, pristupajte joj sa željom da vas u cijelosti obuzme, i da ne ostane ništa od vas kakvi ste sada. Rastopite se u toj viziji sve dok ne preostane samo vizija, bez vas, i tada će vaš život imati svojstva Boga te vizije: imat će tu specifičnu dubinu, intenzitet, stvarnost, ljubav. Vaš život bit će posvećen, poprimit će Božanska svojstva. To je cilj štovanja i obožavanja, a ne zasljepljivanje i divljenje nekome radi njega. Divimo se da bismo se otvorili prema moći, kako bi nas moć prožela i kako bi ispunila naš život. Ne divimo se da bismo ostali malenima i jadnima, i tako obožavali neku moćnu figuru. To je danasve jadro i nedostojno čovjeka, kao Božanskog bića, kakvo on u stvari može biti, ako ostvari svoje potencijale. Ali to ostvarenje neće pasti s neba, za njega se potrebno potruditi i nadrastiti svoja ograničenja.

Izazov je pred nama.

⁴² Osnovna meditacija

Religija

Religija i duhovnost su različite kategorije. Religija je, u svojoj izvornoj koncepciji, zamišljena kao kristalizacija duhovnosti u formu, spuštanje transcendentne stvarnosti u život ljudi, kako bi se njihovo djelovanje uskladilo s dubljim zakonitostima. Nažalost, čini se da često forma nadživi sadržaj, i nešto što je u jednom trenutku postojalo kao vrijedan oblik duhovnosti, postaje mrtvi balast koji sprečava fleksibilnost i životnost duha, i umjesto da oslobađa ljude, veže ih.

Često čak i taj mrtvi balast igra konstruktivnu ulogu: za ljude koji ne posjeduju izražen unutarnji glas, kojima nedostaje vodstvo u životu, pravila i forme nekog oblika službene religije mogu predstavljati upravo ono, što im je potrebno da bi njihovo djelovanje bilo u velikoj mjeri ispravno usmjereno, sve dok ne razviju unutarnja svojstva koja su preduvjeti svjesnog i budnog koračanja putem. Tada će takve osobe napustiti okrilje službene religije, a ako to ne učine, djelovat će unutar njega na produhovljen način – ako je to ikako moguće, jer postoje religijske zajednice čiji su sami principi posve nespojivi s bilo čim istinski duhovnim.

Želim li ja to reći kako sve religije sadrže dio istine, kako sve vode istom cilju, ili nešto slično, što je postalo uobičajeno govoriti u posljednje vrijeme? Ne. Želim reći kako je evolucija ljudskog duha proces, koji vodi od nižeg prema višem. Nekome tko je na nižem stupnju, i nije u stanju prosuditi što je zbilja ispravno, često će itekako dobro doći neki oblik vodstva. Teološki sustavi različitih religija sačinjeni su sa različitih stupnjeva razumijevanja, tako da će se nekome, na određenoj stepenici duhovnog razvoja, jedan religijski sustav učiniti idealnim i savršenim, a to će i biti, upravo stoga što je taj sustav primjeren njegovoj razini razumijevanja stvarnosti.

Postupno, koračajući putem, postavljajući si pitanja i tražeći odgovore, čovjek uočava slabe točke sustava, i na kraju ga napušta, tražeći bolji. Često će duhovni tragaoci mijenjati sustave vjerovanja, u potrazi za nečim što savršeno odražava njihovo viđenje svijeta; sustavi su ovdje da bismo ih nadrasli, u potrazi za stvarnošću koja je prevelika da bi je bilo koji sustav obuhvatio – bilo koji sustav pojedinačno, kao i svi sustavi zajedno.

Jesu li, dakle, religijski sustavi beskorisni?

Lako je na to pitanje odgovoriti u slučaju da imamo čovjeka velike moralne snage, koji osluškuje unutarnji Božanski glas ispravnosti, i na njemu temelji svoje postupke. Njemu će institucionalizirana religija predstavljati nešto posve beskorisno. Ali što raditi s čovjekom koji ne zna treba li ubiti svojeg susjeda kad mu je zavidan, treba li mu spaliti kuću ako je na njega ljut, i treba li silovati ženu na ulici koja ga seksualno uzbudi? Očito je već i iz samog popisa stvari koje takvome padaju na um da je njegov unutarnji glas savjesti nešto čemu baš i ne bi bilo mudro povjeriti dobrobit njegovih bližnjih; potrebno je tom čovjeku usaditi nekakav sustav koji će mu govoriti o dobru i zlu. Postoji dakle potreba za sustavom pravila i propisa koji će govoriti o dobru i zlu, barem u početku, ali značajan problem s većinom postojećih religijskih sustava tog tipa jest da stvaraju više problema nego ih rješavaju – na primjer, pristup ženskom spolu u većini takvih religija je grozan; jednako tako i pristup seksu. Gotovo da se može reći da je ravnopravnost spolova u okviru naučavanja i prakse neke religijske zajednice mjerilo njene vrijednosti; tamo gdje je jedan spol (najčešće muški) privilegiran, čitav pristup je za baciti. Isto tako i pristup seksu: tamo gdje je seks naglašen, u smislu da ga se ili naglašeno kritizira, ili ga se naglašeno prakticira, pristup po svoj prilici ništa ne valja. Ekstremi po svim ostalim pitanjima jednako su indikativni.

Budući da praktički sve religijske zajednice boluju od nekog oblika ovih problema, postavlja se pitanje opravdanosti pristupanja bilo kojoj od njih. Možda je taj način gledanja na stvari pogrešan: dakako da onaj tko je svjestan tih problema neće pristupati takvoj zajednici, nego će odabrati neki drugi put. Ali netko tko ih nije svjestan, pristupit će joj i unutar nje funkcionirati sve dok mu problemi ne postanu jasni, a potom će je napustiti. Religijska zajednica će tako odigrati svoju ulogu u duhovnom razvoju svojih pripadnika, mada ne baš na način koji bi se njoj pretjerano dopao.

Vulgarno rečeno, religije su prvenstveno namijenjene ljudima koji su na takvom stupnju spoznaje da im je potrebno prijetiti paklom ako budu radili zlo, i obećavati im raj ako budu dobri. Ljudi koji traže Boga, koji traže unutarnji glas stvarnosti, ljubavi i spoznaje, bolje će proći bez takvih religija nego s njima.

Često oni koji iz tih razloga izbjegavaju tradicionalne religije upadaju u slijedeću zamku, a to su manje sljedbe i sekte. Sekte se često reklamiraju kritizirajući “main stream” religije, i tako privlače pozornost nezadovoljnih, ali osnovni problem s njima je taj da su one različite od tradicionalnih religija, ali najčešće po tome što su daleko lošije. Ako tradicionalne religije predstavljaju problem, onda su sekte problem na kvadrat. Naime, svojim dugotrajnim djelovanjem tradicionalne religije su uočile svoje propuste, stvari koje ne djeluju kako bi trebalo, pa su ih uglavnom eliminirale. Sa sektama je slučaj da one postoje najčešće tek kratko vrijeme, tako da se njihovi problemi još nisu pokazali u praksi; često će se tek nakon jednog stoljeća, ili više vremena, vidjeti kolika je stvarno bila vrijednost jednog pokreta, budući da će ih većina za to vrijeme propasti sama od sebe.

Koji su onda kriteriji vrednovanja neke sljedbe? Treba li čekati nekoliko stoljeća da se utvrdi je li sljedba valjana? A čak i tada, često preživi ne najbolja, nego najagresivnija i najokrutnija. Ispada na kraju da ništa ne može poštediti pojedinca onog kriterija kojeg često

svi žele pošto-poto izbjeći, a to je vjerovanje vlastitim instinktima, i prosudba o tome što je za nas osobno, u tom trenutku, dobro, a što loše.

Kakva bi, dakle, trebala biti idealna religijska organizacija?

U svakom slučaju njen temelj mora biti načinjen od najdublje stvarnosti, i ta stvarnost kroz čitavu organizaciju mora blistati u svijetu. Religijska organizacija mora biti svjetionikom Božanske stvarnosti u svijetu, u njoj Bog mora biti vidljivo i jasno djelatatan. Bez toga, sve ostalo je samo prazna forma koju je najbolje odbaciti.

Budućnost religije vidim kroz tek nešto prošireni odnos učenika i učitelja; bez pretjerane forme, bez previše spisa i dogmi, zasnovanu na izravnom prenošenju istine i na naučavanju živim primjerom. Sve ostalo može se izgraditi oko toga, ali odnos učenika i učitelja mora postojati, on se nikako ne smije izostaviti. Bez tog odnosa, religija prestaje biti Božanska prisutnost, i postaje tek nada u Božanski dolazak. Učitelj je onaj aspekt koji prosvjetljenje čini vjerojatnim; bez učitelja prosvjetljenje je moguće, ali samo ekstremno jakim pojedincima čelične predanosti i želje za oslobođenjem, koju apsolutno ništa nije u stanju pokolebati, jer će ih voditi duh, Božanska unutar-nja stvarnost, koja je vrhovni učitelj svih učitelja. Bez učitelja mogu postići prosvjetljenje samo oni, koji su toliko snažne svijesti da bi postigli prosvjetljenje u bilo kakvim okolnostima, bilo kada i bilo gdje. Takvima je dovoljno pročitati rečenicu iz svetog spisa, pa da bez pogreške, vođeni samo svojim instinktima, dođu do savršeno ispravnog razumijevanja pročitano, i uzdignu svoju svijest. A čak i takvi će imati ozbiljnih, teških problema na svom duhovnom putu, jer će morati dugotrajnim ispitivanjem razrješavati dileme koje bi učitelj možda razriješio jednom rečenicom. Ako svaki učitelj uspije proizvesti samo jednog učenika, koji će biti u stanju živjeti jednako visoka stanja kao i on sam, i prenositi ih dalje svojim učenicima, to će biti

dovoljno, i bit religije ostat će prisutna na svijetu. Bez toga, ugasit će se, i zavladat će prazna forma i praznovjerje.

Obrazovanje

Može li čovjek, kojemu je stalo do njegove djece, istu povjeriti obrazovnom sustavu, onakvom kakav on danas jest, bez bojazni? Teško, jako teško, pogotovo ako je sam prošao kroz taj sustav.

Sustav obrazovanja razlikuje se od države do države, ali neke osobine prevladavaju. Osnovno svojstvo koje je, čini se, svojstveno svim primjerima, jest vjera u moć informacije.

Po količini informacija koja se stavlja pred djecu, obrazovni sustav današnjice daleko nadilazi sve što je u prošlosti bilo poznato. Po kvaliteti informacija u pojedinim područjima današnji obrazovni sustav je također nenadmašan. Po količini esencijalnih znanja, nužnih za čovjekovo ispravno funkcioniranje, taj sustav je posve zakazao.

Proširenjem kompjutorskih komunikacija pokazala se ljudska vjera u moć informacije, kao nečega što će nas dovesti do spoznaje i osloboditi. Informacije su svima na raspolaganju, svi mogu do njih, ali je problem u tome što ljudi ne znaju što će s tim informacijama. Informacija kao takva, sama po sebi, bezvrijedna je, ako ne znamo što ćemo s njom. Informacija mora sjesti u širi kontekst, uklopiti se u šire aspekte čovjekovog funkcioniranja, i kada je ta informacija u kontekstu jedne funkcionalne cjeline, onda je zovemo znanjem. Znanje je dakle kategorija šira od informacije, znanje je ono što od nepovezanog slijeda informacija, koje je teško ili nemoguće popamtiti, čini smislenu, upotrebljivu cjelinu, koja je u funkciji čovjekovog funkcioniranja u svijetu i njegovog razumijevanja svijeta. Slijedeća viša kategorija jest mudrost. Mudrost je znanje koje je nadraslo samo sebe, to je dublja vizija svijeta, razumijevanje suštine stvari, duboka pozadina shvaćanja u čovjeku. Mudrost je ono čemu bi obrazovni sustav trebao težiti. Umjesto toga, on postiže to da se

umovi mladih ljudi pune prekomjernom količinom informacija, koje se izuzetno rijetko ili nikada ne probavljaju u znanje, a još rjeđe takav sustav vodi do mudrosti.

Ljudi su već uočavali da nešto nije u redu s obrazovnim sustavom, samo su rijetko znali uočiti bit problema, a još rjeđe su znali ponuditi rješenje. Često se zna desiti da se uočavanje nedostatka moralne svijesti u obrazovanju prometne u školu zasnovanu na dogmatskim principima, u kojoj se umjesto prirodnoznanstvenih predmeta naučavaju nekakvi sveti tekstovi i dogme. Takav pristup je lijek koji je deset puta gori od bolesti, jer umjesto da vodi naprijed u budućnost, pokušava vratiti prošlost i odbačene metode, koje nisu prošle na ispitu evolucije. Takav pristup je već isproban, koristio se stoljećima, i odbačen je nakon što su ljudi utvrdili gdje su njegove granice i slabosti. Sada imamo novi sustav, bolji u mnogo toga, ali koji također ima slabih točaka, koje će dovesti do toga da se sustav odbaci i zamijeni novim, ili pak da se unutar sustava uvedu promjene koje će ispraviti njegove propuste.

Uzet ću si slobodu da zamislim jedan takav oblik rješenja problema asimilacije informacija i njihovog pretvaranja u znanje.

Ljudi najbolje pamte i povezuju stvari koje su im jednom zatrebale, koje su se pokazale korisnima. Takve stvari oni povezuju u širi kontekst svoje ličnosti i šire svoje horizonte. Najbolji način učenja je, dakle, stvoriti takav kontekst u kojem će djeci neki komad znanja *trebati*, u kojem će kroz svoje prirodno funkcioniranje usvajati nove spoznaje. Recimo da se djeca uključe u razgovor, koji je na nešto višoj razini od njihovog dotadašnjeg dosega: djeca će usvajati, kroz razgovor, propitivanje i normalno funkcioniranje, stvari koje su im nove, i ugrađivat će ih u svoj normalni djelatni raspon.

Očito je da takav pristup postavlja veće zahtjeve pred nastavnike, koji bi morali raditi s djecom na bitno bolji način od onoga koji im je

svojestven sada; trebalo bi razgovarati, improvizirati metode, odgovarati na pitanja; trebalo bi biti kreativan, i to bi stvorilo duboki interes kod djece, i brzina sinteze znanja bi znatno narasla, moguće za nekoliko redova veličine. Moguće je u tjedan dana u cijelosti ovladati gradivom jednog predmeta, koji se inače uči čitavu godinu, ako se u tih tjedan dana razgovara o svim temama obuhvaćenim u udžbeniku, ako se odgovara na pitanja djece o određenim temama, i ako se na takav način prođe čitavo gradivo. Najveća prednost tog pristupa jest da djeca po svoj prilici ne bi ni primijetila da “uče”, ona bi se zabavljala i razgovarala, osjećala bi se uvaženo i značajno, kao bitna strana u raspravi, a ne kao objekt. A sve usvojeno ne bi bilo “dosadno gradivo iz škole”, nego nešto zanimljivo, čime se vrijedi baviti i čemu vrijedi posvetiti pažnju. Tako bi se obradilo manje-više isto gradivo kakvo se obrađuje danas, isti predmeti iz područja znanosti, kulture i ostalog, ali bi usvajanje informacija bilo daleko efikasnije, brže i dublje.

U biti, takav pristup nije nešto neisprobano, ja ga svakodnevno koristim sa svojim učenicima – koji, usput rečeno, praktički nikada nemaju osjećaj da nešto *uče*, naime mi jednostavno razgovaramo o određenim stvarima za koje oni pokazuju interes, i niti ne primjećuju što se događa; često me pitaju kada ćemo konačno početi “nešto raditi”, jer nevezani razgovor ne drže nekom metodom kojom se nešto “pametno” radi, nego više nekom vrstom odmora; a upravo u takvom nevezanom razgovoru se stvaraju svi uvjeti u kojima oni upijaju ne samo informacije, nego pretežno znanje i mudrost. Rezultati primjene ove metode dovoljno su ohrabrujući da bih je bio spreman predložiti kao osnovu svih oblika obrazovanja.

Druga je sad stvar *što* učiti, kad smo odlučili *kako*.

Često je ono što se djeci servira kao istina nešto što je samo trenutno važeća hipoteza; često se zajedno s informacijama imputira i svjetonazor, što je vrlo problematično. Zajedno s znanošću servira se

i ateistički svjetonazor, kojeg se nameće kao nužan zaključak, umjesto da se samo iznesu poznate informacije, a djeci se ostave otvoreni putevi zaključivanja tamo gdje postoje paradoksi. Treba iznijeti sve mogućnosti, i dozvoliti izbor, tamo gdje se *ne zna*. Treba iskreno iznijeti sve što je poznato, iznijeti isto tako sve što je nepoznato, i dopustiti svakom pojedincu da sam stvara zaključke i formira vlastiti, originalni svjetonazor.

Postavlja se pitanje da li ostavljanje pitanja svjetonazora otvorenim implicira i određeni moralni relativizam. Ne nužno. Pitanja morala su nešto čemu također treba posvetiti vrijeme u sklopu nastavnog programa, o pitanjima morala treba raspravljati; djeca trebaju biti suočena s moralnim autoritetom, treba im pričati o vrijednim i plemenitim primjerima, treba ih upoznati s vrlinom i pravednošću, ali treba njima ostaviti da odluče kakvi žele biti. Pokazati primjerom, otvoriti vrata i ostaviti ih otvorenima, i tek kada kroz ta vrata prođu, vlastitom voljom, bit će jasno da su usvojili pouke.

Isto tako, u odgoju treba postaviti jasne granice ispravnog i neispravnog; neispravno treba smjesta kazniti, a ispravno pohvaliti. Djeca, naime, *očekuju* od odraslih potvrdu svojeg unutarnjeg osjećaja ispravnosti: kad dijete osjeti da je napravilo nešto pogrešno, osjetit će se jako dobro ako bude kažnjeno, jer će njegov osjećaj za ispravnost biti potvrđen, i moći će se na njega osloniti. Isto tako je potrebno potvrditi djetetu da nešto radi ispravno. Kazna za pogrešku mora biti jasno povezana s pogreškom, odmjerena i primjerena pogrešci. Psihološke ucjene i manipulacije kao oblik kazne treba u cijelosti odbaciti, i radije usvojiti neki oblik fizičkog kažnjavanja ili glasnog prijekora. Glasno i jasno izrečeno nezadovoljstvo djetetovim postupcima bit će često sasvim dovoljan oblik kazne, a u slučajevima kad nije, treba primijeniti neki oblik blage fizičke kazne.

Kod izricanja nezadovoljstva treba uvijek prijekor usmjeriti na sam postupak i okolnosti neposredno povezane s njim, dakle na djetetovo

ponašanje, a nikako i ni u kojim okolnostima na dijete kao takvo, jer će kritika usmjerena na osobu ostaviti trajne psihičke posljedice u vidu nesigurnosti i poljuljanog osjećaja vlastite vrijednosti. Primjer: kad dijete napravi nešto pogrešno, ispravna reakcija je izraziti nezadovoljstvo postupkom a istovremeno afirmirati djetetovu vrijednost, dakle dati mu do znanja da se upravo zbog njegove vrijednosti od njega očekuje nešto daleko bolje; govoriti djetetu da je zločesto, nevaljalo, nevrjedno ili nešto slično, a sve zbog nekog postupka, predstavlja ozbiljnu pogrešku.

Pretjerana popustljivost, kao i pretjerana strogost i nasilnost podjednako su pogrešni pristupi, i svaki od njih izazvat će određene probleme: pretjerana popustljivost otežat će ili onemogućiti djetetu ispravno baždarenje njegovih unutarnjih osjetila za ispravnost, a pretjerana strogost oštetit će djetetovo samopouzdanje i osjećaj sigurnosti. Treba naći razumnu sredinu, odgajati djecu u okolini duboke i čiste ljubavi, te čiste i jasne svijesti, a sve pogreške jasno istaći i osuditi. Roditelji uvijek trebaju pokazivati primjerom, i sami raditi ono što očekuju od svoje djece; samo tako će moći djelovati iz pozicije moralnog autoriteta koji ima pravo od djece zahtijevati visoke standarde ponašanja i funkcioniranja.

Vegetarijanstvo

Često se kao preduvjet duhovnosti podrazumijeva prestanak uživanja opojnih sredstava (alkohol, droge i sl.) te prestanak jedenja mesa. Koliko god da su te mjere razumne i valjane, o čemu ću pisati detaljnije, problem nastaje kad netko počne držati kako je samim vegetarijanskom načinom prehrane postigao ne znam koliki stupanj duhovne razvijenosti, i počne sebe držati nadređenim “grešnicima” koji jedu meso, ili puše, ili se bave nekim drugim oblikom “nečistih aktivnosti”. Takav pristup je deset puta gora otegotna okolnost u duhovnom razvoju nego jedenje mesa, pušenje, alkoholizam i drogiranje zajedno. Bolje je čovjeku da sve te stvari radi, a da je prema svojim bližnjima ljubazan i dobar, nego da “živi čisto” i zbog toga se uzoholi i prezire “nečiste”. Odbacivanje drugih, i držanje drugih nižima od sebe najveća je zapreka u duhovnom razvoju.

Kad smo taj aspekt eliminirali, ostaju kvalitetni razlozi zašto nije pametno jesti meso. Kao prvo, meso je slabo kvalitetna namirnica ispunjena svim vrstama toksičnih i teško probavljivih supstancija, i iz njega se ne može dobiti ništa što ne bi bilo moguće dobiti i iz drugih izvora, kao što su mlijeko, voće, povrće, mahunarke i žitarice. Dakle s prehrabene točke meso je slabo kvalitetno. S energetske točke gledišta prana sadržana u mesu je ili druge ili treće transformacije solarne prane, tako da je za barem jedan, a ponekad i za dva reda veličine inferiorno praničkom naboju sadržanom u hrani biljnog podrijetla. I kao najvažniji faktor, ostaje karmički aspekt ubijanja životinja. Grijeh je ubijati sva bića, bilo biljke bilo životinje, ali postoji krupna razlika u stupnju, a najčešće za hranu uopće nije potrebno ubijati biljke, ako se hranimo plodovima i sjemenjem (dakle svo voće, žitarice, mahunarke i većina povrća), tako da je pitanje ubijanja, koje povlače oni koji govore da je i biljke grijeh ubijati, pa

se jednako problematično hraniti biljkama i životinjama, besmisleno. Osim toga, možda najveći karmički problem kod jedenja mesa nije toliko ubijanje, koliko ravnodušnost prema patnji drugih bića, koja stvara karmu koja će prije ili kasnije dovesti do suočavanja s posljedicama vlastitih djela, kad shvatimo što je sve potrebno da bi komad mesa došao na naš stol. Oni koji govore da je jednaki problem ubijati biljke i životinje po svoj prilici nisu bili u prilici isprobati to svoje načelo tako što će birati što je manje zlo: pobrati soju i pšenicu s polja, ili ubiti kravu nožem. Jasno je da je jednaki problem u dućanu kupiti komad mesa ili konzervu graška, pa osobe koje o hrani razmišljaju kao o nečem što nastaje u dućanu logično podrazumijevaju da se radi o jednakim stvarima. Ali to nije istina. Mesna industrija uključuje veliku količinu patnje životinja, kao i užasne prizore klaonica (koje zagovornicima jedenja mesa u svakom slučaju savjetujem posjetiti), i čovjek ne može prihvatiti takve stvari kao normalne osim ako u cijelosti ne otvrdne svoje srce na patnju drugih. Zato je hranu nastalu ubijanjem životinja najbolje izbaciti iz prehrane, i tako biti oslobođen moralnih paradoksa.

Postoje ljudi koji su izuzeti iz ovog pravila, a to su oni čiji organizam fizički nije u stanju preživjeti hraneći se biljnom hranom; takvih ima, ali razmjerno malo. Isto tako, kad se čovjek nađe u poziciji da treba birati između jedenja mesa i gladovanja, bolje je jesti meso, jer je optimalno funkcioniranje ljudskog tijela od najvećeg značaja; do ljudskog tijela se teško dolazi, nakon dugo vremena i mnogo napora, i zbog toga je ljudska egzistencija izuzetno dragocjena. Zbog toga je ispravno žrtvovati druga bića radi čovjeka, ali u tome treba imati mjere, i čovjek koji suosjeća sa svim bićima izbjegavat će uzimati više od onoga što mu je potrebno za funkcioniranje.

Ljudi često unutar vegetarijanskog načina prehrane čine greške, ne shvaćajući da prirodni životni ciklus biljaka ne treba prekidati, pa se hrane tek proklijalim sjemenjem, cvjetačom i sličnim prijelaznim

fazama u životu biljaka. Tako prekinuti životni ciklus stvara ružan oblik stresa na astralu i prani, i takva hrana može ozbiljno omesti funkcioniranje ljudskog energetskog sustava, a ako se prakticira kroz dulje vrijeme može dovesti do raka i sličnih bolesti. Naime kod prokljalog sjemenja pranički sloj biljke je takav, da kad takvu pranu asimiliramo u svoj sustav ona ima težnju nastaviti nagli rast tkiva, i tako remeti prirodnu praničko-fizičku ravnotežu stanica; takav nagli rast najčešće znači rak. Tako se može desiti da osobe koje “žive zdravo” umru od raka na svemu.

Isto tako, treba se prije obroka prisjetiti izvora od kojeg nam dolaze svi blagoslovi i darovi, te u hrani uočiti sveprožimajuću Božansku narav, primiti sa zahvalnošću obrok kao Božanski dar, jer svi aspekti našeg života trebaju biti usklađeni s Bogom i njemu posvećeni. Treba nastojati na tome da svi naši postupci, uključujući uzimanje hrane, budu u skladu s Božanskim zakonitostima, jer ako dopustimo neskladu da prodre u bilo koji aspekt našeg života, izgubit ćemo kriterije vrijednosti, i naša djela postat će nesređena, kaotična i pogrešna.

Takvu strogost u prosuđivanju treba primjenjivati jedino na sebe; prema sebi treba biti oštar i na sebe treba primijeniti najstrože kriterije duhovne discipline; prema drugima, pak, treba biti blag i popustljiv, treba držati druge svecima a sebe grešnikom, i tako ćemo jedino postići stvarnu duhovnost. Zamjerati drugima ono što vidimo kao njihove nedostatke znak je teškog duhovnog pada, i znači odvratanje pozornosti od vlastitih propusta, a kad to jednom učinimo, znači da smo odvratili svoj pogled od istinskog cilja.

I u prehrani, dakle, kao i u svim ostalim aspektima našeg funkcioniranja na zemlji, trebamo se pridržavati principa po kojem je najbitnije držati se vlastitih problema i rješavati ih, i gledati svoje nedostatke a ne tuđe. Ako želimo mijenjati druge, učinimo najprije sebe savršenim primjerom, prema kojem bismo željeli ustrojiti svijet.

Izbori

Koliko drugi utječu na nas? Koliko našeg funkcioniranja određuje okolina? Kako mi djelujemo na druge?

Odgovor na sva ta pitanja glasi: u velikoj mjeri. Okolina je ta koja određuje ogroman dio našeg funkcioniranja, našeg djelatnog raspona. Pritisci okoline stvaraju osnovna pravila igre u kojima ćemo morati donositi odluke, djelatne odluke, i to bez oklijevanja. Pozitivne i negativne stvari koje doživljavamo tražit će od nas da se opredijelimo, onemogućit će nam produljenje neaktivnosti, jer neaktivnost u svijetu koji zahtjeva promjenu i aktivnost najčešće znači smrt. Život zahtjeva improvizaciju i aktivnost. Svaka odluka ima svoje posljedice, i na osnovu tih posljedica možemo odrediti koje su odluke bile ispravne. Nisu svi utjecaji koji određuju naše funkcioniranje isključivo s fizičkog plana: na nas utječu i bića i stanja viših razina, i tako još dodatno doprinose složenosti stanja. Ali jedna stvar je univerzalno važeća: nas prvenstveno određuju naši izbori. Okolina stvara okolnosti, ali odluke koje donosimo u tim okolnostima jesu ono što odražava našu svijest, razinu do koje smo se razvili. Ako će našim razmišljanjem vladati kukavičluk i konformizam, tada će naše odluke biti na liniji vlastite sigurnosti i inercije. Ako naprotiv svoje odluke zasnivamo na osjećaju ispravnosti, tada će naš život biti obilježen svojstvima beskompromisnosti, neposrednosti i jasnoće. Ovisno o našim izborima, utjelovljujemo u našem životu određene kvalitete, određena svojstva. Hoće li ta svojstva biti najniža demonska, ili najviša Božanska, stvar je našeg opredjeljenja.

Nije to sada stvar nekakvog posebnog duhovnog iskustva, nego stvar osnovnih izbora i moralne kvalitete koja određuje narav tih izbora. Kad se netko nađe u nevolji, netko će mu pomoći a netko će pokušati iskoristiti njegovu nevolju – ti izbori, pomoći ili iskoristiti, vode

porijeklo iz naravi čovjeka, njegove duhovne razvijenosti, i upravo ti svakodnevni izbori istinski su odraz i pokazatelj stvarne duhovne razvijenosti čovjeka. Namješteno djelovanje je ništavno; pod time se podrazumijeva naučeno ponašanje – recimo da netko u okviru svoje religije zna propise po kojima bi se trebalo ravnati, pa u skladu s tim propisima, a u svrhu njihovog zadovoljenja, čini dobra djela. Takva dobra djela pokazuju jedino da bi takav čovjek želio biti dobrim sljedbenikom svojeg sustava vjerovanja, a ne govore ništa o tome je li on plemenit čovjek. Samo djela koja su spontana, refleksna, odražavaju našu stvarnu prirodu, ona djela do kojih dolazi prije nego smo u stanju razmisliti, automatski.

Mi sami sebe rijetko vidimo u sebi; daleko češće svoje osobine sagledavamo u drugima. Odbacujući nešto u drugima, odbacujemo to u sebi. Kritizirajući druge, napadamo vlastite nedostatke, one kojih nismo svjesni – ili pak pokušavamo sebi objasniti zašto je nešto dobro ili loše. Često, daleko najčešće od svega, vanjske okolnosti i osobe koristimo samo kao izlike da se ne posvetimo svojim problemima i da bismo izbjegli vlastita unutarnja stanja. Često radimo sve, samo da bismo zagušili svoj unutarnji glas, kako ne bismo čuli pitanja koja nam postavlja. I često nam je zbog takvog našeg stava potrebno buđenje, tim radikalnije i silovitije što je naš san dublji. Mi u biti hodamo svijetom u usnulom stanju, bez opažanja zbilje, opažajući samo iluzorne slike male snage, koje su uglavnom odraz naših unutarnjih stanja, i tako nikada ne opažamo stvarne osobe i stanja oko sebe – mi lebdimo u svijetu snova, okruženi našim malim astralnim mjehurom fantazija i svjetonazora, i potrebne su sasvim radikalne mjere kako bi se naš osobni svijet doveo u dodir sa stvarnim svijetom: to su najčešće osobne ili tuđe tragedije, u kojima postajemo svjesni prolaznosti i smrtnosti, u kojima shvaćamo da inercija kojom se krećemo ima kraj, da naš osobni svijet ima kraj, i

da postoji jedna šira stvarnost koja ne mora nužno brinuti za naše iluzije.

Slično privlači slično. Naše sklonosti privlače osobe i situacije s kojima imaju najveću količinu podudarnosti. Nije to uvijek zasnovano na principu da se pijanci druže s pijancima a pjesnici s pjesnicima, nego prvenstveno na principu da dharma predstavlja sustav zadovoljavanja potreba, i da naše istinske potrebe privlače svoje zadovoljenje. Što je bila stvarna potreba, a što je bilo njeno pravo zadovoljenje često je moguće vidjeti tek s velike distance, jer je u ljudskoj prirodi da ugodno brka s korisnim a neugodno sa štetnim, a Božanski zakoni koji upravljaju svijetom ne ravnaju se baš sasvim po tim predodžbama, pa će često nešto ugodno biti štetno, a nešto neugodno korisno.

Lom nečijeg sustava vjerovanja i razmišljanja često je izuzetno bolno iskustvo, ali bez takvih lomova nema razvoja, nema kvalitativne promjene postojećeg stanja. Postavlja se pitanje ne bi li ikako bilo moguće razvijati se bez takvih bolnih lomova. Bojim se da je to u sebi proturječna izjava. Ako je nekome nešto nezbiljsko priraslo srcu, on će, ukoliko želi spoznati zbilju, to nezbiljsko morati odbaciti. Ako mu je želja za spoznajom velika, odbacivanje nezbiljskog bit će lako, a ako nije, onda će čitav proces biti bolniji, jer će se naš duh vezati uz stvari koje je Bog stavio pred nas da bismo ih odbacili radi višeg i boljeg, a što se jače budemo protivili onome što je za nas dobro, više ćemo posljedica vlastitih zabluda biti prinuđeni iskusiti. Možda je iskušavanje svih mogućih zabluda dobro, jer se čini da odlučujemo odabrati Boga tek kada isprobamo sve ostale mogućnosti. Sva iskustva i svi odnosi među ljudima dakle spadaju u tu grupu iskušavanja nezbiljskosti, kako bismo ih na kraju sve odbacili, spoznajući da Bogu nema istinske alternative.

Ima li alternative učenju iskustvom? Čemu sve to, zašto je uopće potrebno sve to, zašto jednostavno ne odabrati Boga na početku i

uštedjeti si sav trud i muku sa svim tim iskustvima ovog ili onog tipa?

Ali, tko bira? Može li dijete donositi odluke odraslog čovjeka? Ne može. Jednako tako duša nije u stanju odlučiti se za Boga sve dok ne ispita sve mogućnosti, i dođe u situaciju da jednostavno nema više izbora, jer su se svi izbori osim Boga izgubili po putu, ne predstavljaju više moguću alternativu. Boga dakle spoznaju samo oni koji više nemaju drugog izbora.

Učitelj i učenik

Kad se plamen tek upali, dovoljan je i dah da se ponovo ugasi. Kako raste, odolijeva svim silama, te postaje sposobnim upaliti i druge, bez da izgubi išta od vlastitog sjaja. To je narav učitelja. Učenik, koji tek počinje osjećati suptilna unutarnja stanja, mora marljivo vježbati, posvetiti čitave dane duhovnoj praksi, neprekidno osjećati duboka stanja duha, kako bi ona postala nešto uobičajeno u njegovoj svijesti, kako bi stvorio naviku dubokih stanja. Kad to postigne, a za što nije potrebno više od nekoliko mjeseci vježbe, moći će i u najtežim i najnepovoljnijim okolnostima zadržati savršeni unutarnji mir. Bit će dovoljan samo pomak svijesti da se nađe u Božanskoj prisutnosti. Ali ako učenik koji je tek počeo osjećati dublja stanja pokuša tako funkcionirati, izgubit će se, uplest će se u svjetovne aktivnosti, izgubit će sjećanje na stvarnost i moguće je da se neće samo tako moći vratiti na stazu.

Upravo ta stabilnost učitelja u kontekstu teškog stanja ono je, što omogućuje učeniku opažanje dubokih duhovnih stanja i njihovih posljedica kroz primjer. Lako je pročitati spis u kojem se govori o prosvjetljenju i duhovno razvijenim ljudima, ali što nam to znači bez stvarnog primjera na kojem ćemo vidjeti kako stvarna visoka stanja djeluju, u stvarnom životu? Mogu nas čak odvesti na krivi put. Različiti pravci u kojima se veliča pasivnost i lijenost, te “nevezanost za svijet”, i u kojima su najgore ljudske mane uzdignute do razine najvećih vrлина, upravo su plod krivog razumijevanja svetih tekstova zbog odsustva primjera učitelja, koji bi svojim životom pokazao kako istinski prosvjetljena osoba djeluje u svijetu. Kad se tako stvori uobičajeni stav o tome kakva se vrsta osobe može držati duhovnom, moguće je da će stvarni majstor biti ismijan i odbačen, jer on takvim mjerilima nikada neće odgovarati. Uzmimo na primjer Isusa, i

promotrimo njegovo ponašanje. Družio se s bludnicama⁴³ i neprijateljima naroda (carinicima⁴⁴, koji su u biti predstavljali domaće izdajnike koji su surađivali s Rimom) i s njima pio vino⁴⁵, u subotu je liječio⁴⁶, proglašavao je sebe za sina Božjeg⁴⁷, govorio je svetim osobama da su vražji sinovi i vjerne sluge svog oca⁴⁸, jeo je meso⁴⁹ i pravio ga za hranu drugima⁵⁰, nije držao do pravila čistoće, ukratko bio je potpuna suprotnost svemu “duhovnom”. “Duhovna” osoba ne bi ni slučajno prekršila neku Božju zapovijed, pridržavala bi se pravila koja je zadalo svećenstvo, ne bi pila alkohol ni jela meso, ne bi se družila s “nečistim osobama” kakve su bludnice i carinici, i ne bi se ni slučajno Božjim ljudima obratila uvredljivim tonom, nego uvijek s puno poštovanja. Jedini problem je u tome da bi se takva “duhovna” osoba u usporedbi s jednim Isusom doimala poput posve zanemarive i jadne prilike. Sva takva pravila o tome kako bi duhovni ljudi trebali izgledati i ponašati se posve su besmislena i jadna. Često u Bhagavad-giti Arjuna pita Krsnu kako izgledaju ljudi koji su spoznali brahman⁵¹, a Krsna mu uvijek govori o njihovom stanju duha, a nikad o njihovom izgledu i ponašanju – to je stoga što izgled i ponašanje ništa ne govore, i mogu jedino prevariti. Lažni svetac će više nalikovati svecu od pravoga, lažni Bog će se više doimati Bogom od samog Boga. Uvijek će imitacija bolje zadovoljavati

⁴³ Mt 21,31-32

⁴⁴ Mt 9,9-13

⁴⁵ Mt 11,19

⁴⁶ Mt 12,1-19

⁴⁷ Mt 11,25-27

⁴⁸ Iv 8,44

⁴⁹ Lk 24,41-43

⁵⁰ Mt 14,19-21

⁵¹ Bhagavad-gita 2,54-58

zahtjeve površine, ali će joj u cijelosti nedostajati suština i temelji, koji su ono što je jedino bitno. Najlakše je na sebe staviti simbole duhovnosti, ali to je uvijek samo maska koja prikriva lijenost, oholost i unutarnju prazninu. Oni koji imaju duha sasvim će se ugodno osjećati bez ikakve forme i simbola, jer njihova veličina ovisi o duhu, a ne o tim stvarima.

Već i sama prisutnost učitelja dovoljna je da se čovjek počne preispitivati, da opazajući učiteljevo djelovanje pogleda sebe i pogleda koliko u njemu ima takve veličine, i tako stavi sebe u perspektivu i sagleda što mu sve nedostaje. Kad ne bi ništa osim toga uradio, učitelj bi već uradio neizmjereno mnogo, jer upravo takvog primjera višeg stanja, na kojem bismo mogli uvidjeti čega nemamo, nedostaje, upravo je takav primjer ono što je najpotrebnije. U slučaju kada nismo sigurni kakvo je stanje svijesti ono pravo, i kakva će odluka proisteći iz njega, primjer učitelja je onaj koji raspršuje sumnje u čovjeku i vodi ga pravim putem.

Učitelj nipošto nije osoba kojoj bi se dolazilo po savjete kojima bi se izbjegavalo donošenje odluka i rješavanje vlastitih problema. Učitelj nije netko tko će misliti i živjeti umjesto nas, učitelj je naprotiv onaj koji će nas učiniti jakima i samostalnima, ali u onom smislu u kojem su najveća snaga i najveća samostalnost svojstva predanih Bogu. Predanost Bogu je jedini stvarni lijek za slabosti, jer predstavlja upijanje čiste moći i svijesti iz njenog izvora, i tako predstavlja izvor najveće snage.

Svojstva snage nisu besmrtnost i neranjivost. Istinska snaga je postojanost pod pritiskom – kad pritisak postane prejak, umiremo, ali se pod njim ne lomimo. Samo istinska Božanska snaga je ta koja omogućuje takvo funkcioniranje, jer pod teškim pritiskom ne može opstati ono što nije stvarno i dobro. Postojanost u kontekstu teškog stanja govorit će nam o učitelju daleko više, nego što će govoriti njegovo normalno, uobičajeno stanje, i nego što bi nam rekla njegova

neuništivost i neranjivost, kad bi nam je prikazao. Pod pritiskom se vide unutarnje sile, koje predstavljaju izvor njegove snage, i zato će učitelj u trenucima bolesti i smrti često predstavljati veće nadahnuće učenicima, nego što bi to bio slučaj u njegovom najboljem izdanju.

Još jedno svojstvo, zbog kojeg je prisutnost učitelja toliko bitna, jest prenosivost više svijesti. Naime u blizini moćne svijesti postajemo sposobni shvatiti stvari koje sami ne bismo mogli; mi upijamo u sebe učiteljevo zračenje, sve dok ne usvojimo njegovu bit, te i sami počnemo zračiti na jednak način. Učitelj samim svojim postojanjem prenosi razumijevanje stvari, i ako se učenik s njim na ispravan način uskladi, to razumijevanje postat će njegovo. Proces usklađivanja s učiteljem i primanja njegove svijesti jest predanost. Bez predanosti, divljenja i obožavanja posve smo nesposobni usvajati viša stanja svijesti – kako ćemo učiti od onoga kome se ne možemo iskreno diviti? Nikako, to nije moguće. Samo tamo gdje postoje predanost i divljenje, postoji odnos učenika i učitelja, jedino tamo je prijenos suptilnih stanja svijesti moguć.

Sam nauk je sporedan, manje važan. Bitna je svijest koja se prenosi, i ona čini razliku između knjiškog moljca i sveca. Kakva je korist od prenošenja informacija, ako one u učenikovom životu predstavljaju samo informacije? Nikakva. Ali ako učenik ostvari stanje svijesti u kojem postoji razumijevanje suptilnih zakonitosti, bit će sam u stanju iz neiscrpne knjižnice stvarnosti čitati stranice o pojedinim pitanjima, bez da je o njima prethodno slušao. Zato je bit učitelja prenošenje svijesti, a ne prenošenje obavjesti.

Teoretska duhovnost

Prilikom razmišljanja o pitanju duhovnosti, dakle o pitanju Boga, svijeta, duše, ispravnosti i ostalog, postavlja se pitanje teoretske podloge takvog razmišljanja i djelovanja, odnosno smisla svega toga. Naime, ako Bog ne postoji, nema mu se smisla moliti da nam pomogne u teškoćama; ako više stanje svijesti ne postoji, nema smisla pokušati ga dostići, i ako ne postoji duša koja nadživljava tijelo, pitanja moralnosti i dalekosežne etike postaju besmislenima. Jednako tako, ljudima je potrebna i razumska podloga vjerovanju, potreban im je misaoni sustav u koji će smjestiti svoje vjerovanje, jer se često dešava da ljudi osjećaju postojanje neke Božanske sile koja je prisutna u njihovim životima, ali ne znaju što ona predstavlja, tako da njihovo iskustvo ostaje lebdjeti u vakuumu; budući da ga ne mogu nigdje smjestiti, najčešće slijegaju ramenima i nastavljaju dalje sa svojim životom, znajući da bi s time trebali nešto napraviti, ali nisu u stanju smisliti što.

Zbog toga je teoretska podloga iskustvu od velikog značaja, koliko god da je teorija bez iskustva sama po sebi bezvrijedna. Od same teorije bez prakse teško da će se netko prosvjetliti, ali teoretsko razumijevanje prosvjetljenja može dati životu sasvim nove, kvalitetne smjernice. Zbog toga sada slijedi razmatranje teoretskih aspekata duhovnosti.

Bog

Tko ili što je Bog? Postoji li takvo nešto uopće? Kakva su mu svojstva? Ako postoji, kakav je naš odnos s njim, njom ili tim? To su pitanja koja se svakom čovjeku prije ili kasnije postavljaju - svaka religija drži svojom dužnošću dati svoje odgovore na njih.

Najprije se postavlja pitanje možemo li mi išta o tome znati? Naime, često se drži da ne možemo, i da sva naša razmišljanja o pitanju Boga nužno ostaju ili u sferi vjerovanja i nevjerovanja, ili u sferi špekulacije. Tome zasigurno nije tako. Boga je, suprotno općeprihvaćenom mišljenju, izuzetno lako iskusiti, jedino je potrebno gledati u pravom smjeru, a za takvo nešto je potrebno znati što tražimo, potrebno je znati što je Bog.

U Indiji, unutar sustava vedante, postoje dvije osnovne teološke "škole", personalistička i impersonalistička. Personalistička škola govori da je Bog osoba, a impersonalistička da je Bog princip. Ovdje ću iznijeti osnove teologije jedne i druge škole.

Impersonalistička škola, čiji je utemeljitelj Šankaračarya, govori kako je brahman (najbliži prijevod je apsolut) vrhovna i jedina stvarnost. Sve relativno (maya) samo je privid koji govori da postoje ime i oblik. Kad se uklone ime i oblik, spoznaje se nepodijeljena priroda stvarnosti, koja je jedna u svim bićima; apsolut je u stvari jastvo bića, njegova najunutarnija bit, te biće (jivan) uranjajući u sebe spoznaje nepodijeljenu prirodu svekolike stvarnosti kao sebe. Unutar relativnog, postoji kvantiteta; unutar apsoluta, kvantiteta je besmislena kategorija, jer je apsolut u sebi nepodijeljen. Apsolut je sat-čit-ananda, bitak-svijest-blaženstvo, kvaliteta koja je ne tri kvalitete, nego jedna koja se može opisati istodobno i kao bitak, i kao

svijest, i kao blaženstvo, dakle apsolutno stanje je takva kvaliteta koja se opisuje kao sat-čit-ananda. Unutar relativnog, postoje različita bića na različitim stupnjevima razvoja, ali jastvo u njima je jedno i apsolutno. Jednako kao što se dva lika od gline doimaju esencijalno različitima, a kada se stope u jedan gubi se razlika među njima, jednako se tako zbog upletenosti jastva u različita tijela stvara dojam o podijeljenosti jastva; kad bi se tijela više bića spojila, bića bi ustanovila da je jastvo u njima jedno, ali odjeveno u različita iskustva i relativna ograničenja (upadhi), koja tvore dojam razlike. Kao što se jedan mjesec zrcali u više posuda s vodom, tako se jedno jastvo zrcali u mnoštvu bića, održavajući istodobno svoju transcendentalnu i nepodijeljenu narav. Ako spojimo dvije posude s vodom u jednu, u njoj će postojati jedan odraz mjeseca. Ako podijelimo jednu posudu na dvije, u svakoj će postojati po jedan odraz mjeseca. Beskrajnim dijeljenjem svaka vodena površina odražava jastvo. Jednako tako, dijeljenje i spajanje bića ne utječe na narav jastva, koja ostaje nepodijeljena i jedna, i uvijek svako biće doživljava sebe kao neokrnjenog sebe bez obzira na podjele i sjedinjenja, a jedine razlike su u relativnim slojevima iskustva, uma, tijela i sličnog. Kako god raste i pada energija bića, kako se mijenjaju osjećajna i misaona stanja, osjećaj “ja” nikad ne nestaje i ne mijenja se, uvijek je isti. Iskustva koja omataju “ja” mijenjaju se, od djetinjstva do starosti, ali osjećaj sebe je isti, osjećaj ja-prisutnosti ostaje. Apsolut je transcendentalan svojstvima (nirguna), jer predstavlja temelj svih svojstava i nije dat u njima. Apsolut se ne može spoznati, on se može jedino biti, budući da on nikada nije objekt nego uvijek subjekt spoznaje: uvijek je vječni spoznavatelj. Apsolut se nikada ne može gledati izvana i reći: “to je ovo, a ne drugo”, jer je apsolut onaj koji gleda i ono što je gledano. Neposredno iskustvo apsoluta nastupa kad se promatrač, motrenje i motreno sjedine, kad se doživljavaju kao jedno (triputi-bedha). To stanje se zove stanjem jedinstva, turiye. Stanje sjedinjenja s apsolutom (samadhi) dijeli se na dva stupnja, sa doživljavanjem

razlike (savikalpa) i bez doživljavanja razlike (nirvikalpa). Savikalpa samadhi je stanje u kojem postoji osjećanje stanja apsoluta ali još uvijek postoji razdvojenost promatrača, motrenja i motrenog: u tom stanju se opažaju apsolutne kvalitete ali još uvijek postoji razlika između njih i sebe. U nirvikalpa samadhiju ta razlika se gubi, i spoznaje se da sam ja sve i da nema drugoga. Spoznaje se da sam ja uzrok svih uzroka i temelj svih svojstava, da nisam dat u njima nego da su oni dati u meni; ja ostajem vječito transcendentalan svijetu pojavnosti, iako ga čitavog nosim i održavam u svojem biću. Ja sam stvarnost i istina u svim bićima, ja sam suština i temelj sve spoznaje, ja sam stvarnost s one strane iluzije. Ja sam s one strane prostora, vremena i uzročnosti, ja sam neuzrokovani uzrok svih uzroka.

Personalistička škola naglašava postojanje Boga (Išvara ili Bhagavan) kao osobe koja u cijelosti posjeduje svojstva moći, blaženstva, svijesti, stvarnosti i ostalih. Bog je savršen i vječito slobodan, riznica svih vrлина, osoba koja u cijelosti posjeduje svojstva bitka, svijesti i blaženstva (sat-čit-ananda sva-rupa, osobni oblik bitak-svijest-blaženstva). Individualne duše (jivan) od iste su kvalitete kao Bog, ali od njega odvojene i različite u kvantiteti. Cilj postojanja duše jest obožavanje Boga, u kojem ona nalazi svoj smisao postojanja. Duša je u svojoj izvornoj naravi čista, ali pod utjecajem niže prirode (maya) poprima niža svojstva, koja je uvjetuju i ograničavaju. Pod utjecajem prirode duša je ograničena tijelom i njegovim svojstvima, a zbog posljedica djela (karman). Budući da svaka akcija u prirodi za sobom povlači odgovarajuću reakciju, biće svojim djelovanjem na sebe veže reaktivne sjemenke (karmašaya), koje u odgovarajućim okolnostima proključuju, tvoreći različite okolnosti, kakve su sreća, nesreća, zdravlje, bolest, smrt i ponovo rođenje u okolnostima koje omogućuju oslobađanje svih nakupljenih reaktivnih sjemenki. Duša se može osloboditi takvog procesa akcije i

reakcije jedino ako sve svoje djelatnosti posveti Bogu, jer su djelatnosti posvećene Bogu transcendentalne prirodnim zakonitostima, i prema tome ne povlače za sobom reakciju. Kad se biće oslobodi svih reaktivnih sjemenki načinjenih prošlim djelima, a ne nakuplja nove, ostvaruje oslobođenje od okova prirode i prelazi iz materijalnog u duhovni svijet, u kojem ne postoje vezujuće djelatnosti, već su sve djelatnosti namijenjene služenju Gospoda. U duhovnom svijetu bića rastu u služenju i ljubavi prema Bogu, pa se razlikuje i njihov položaj u duhovnoj hijerarhiji – osobe koje su posebno privržene Bogu zadobivaju više mjesto, dubinom svoje predanosti, ljubavi i služenja.

Očito je kako su ove dvije škole sasvim različite u razumijevanju svijeta, i njihovo se viđenje Boga u cijelosti razlikuje. Ipak, unutar obje škole postoji velik broj prosvijetljenih osoba velike duhovne snage i vrline, a njihovo iskustvo nije moguće svesti na pobjedu samo jednog pristupa. Svaka od te dvije škole ima unutar sebe mjesto za onu drugu školu kao inferiornu verziju same sebe; impersonalisti drže kako je personalističko viđenje samo faza u spoznaji impersonalnog apsoluta, dok personalisti pak drže kako je spoznaja impersonalnog apsoluta (brahman) samo niža faza spoznaje na putu do spoznaje Boga kao osobe (Išvara), jer je svjetlost brahmana (brahma-jyoti) samo zračenje tijela Išvare.

Koliko god se te dvije vizije činile međusobno nepomirljivima, moje osobno iskustvo govori kako se radi o dvijema stranama istog novčića.

Impersonalizam govori o apsolutu, i jasno je što slijedi već i iz same naravi apsoluta, dakle njegova transcendencija količini, svojstvima, odnosima, prostoru, vremenu i uzročnosti. Isto tako iz same definicije Boga kao apsoluta slijedi da je Bog neuzrokovani uzrok svih uzroka,

što definira Boga kao transcendentalnog uzročnosti, a iz kojeg uzročnost izvire. Iz naravi apsoluta isto tako slijedi i sveprisutnost i sveprožimajuća narav, jer apsolut prožima i relativno u svim njegovim aspektima, ostajući mu ipak u svojoj apsolutnoj kvaliteti transcendentalan. Na taj način je objašnjivo kako relativno biće može spoznati sebe kao apsolut procesom samospoznaje, budući da je apsolut temelj sve stvarnosti, pa tako i stvarnosti svakog bića, koje preko svoje stvarnosti (stvarnosti jastva) može spoznati nepodijeljenu narav sveprožimajućeg apsoluta, koji prebiva u suštini svakog bića kao njegovo jastvo. Ali, koliko god impersonalizam imao za ponuditi o apsolutu i njegovoj naravi, on u cijelosti zanemaruje i obezvređuje relativno, a takvo zapostavljanje je u najmanju ruku loš potez, budući da relativno predstavlja sam život apsoluta, njegovu drugu stranu, očitovanje kao drugu stranu neočitovanog, dvojnost kao drugu stranu nepodijeljenosti. Ignorirati dvojnost, dakle podijeljenu narav relativnog očitovanja, kao iluziju koju treba nadići, znači obezvrijediti Boga samoga, koji je i sve to relativno.

Isto tako, jednom kad se spozna da je sve apsolut, što tada biva s individualnim bićem (jivan)? Stapa li se ono s apsolutom i prestaje postojati kao relativno? Ne, naravno, jer se ništa ne može stopiti s apsolutom: apsolut je već u sebi nepodijeljen, i jednako kao što se od njega ništa ne može odvojiti, tako se ništa s njim ne može ni sjediniti. Može se jedino spoznati već postojeće jedinstvo, ali time se uopće ne govori ništa o egzistenciji bića u relativnom. Ono nastavlja postojati, doduše svijesti prekopčane u apsolut, za vrijeme čega njegovo tijelo, na onoj razini na kojoj biće posjeduje tijelo, biva neaktivno. Indijski spisi govore o svjetovima (siddha-loka, brahma-loka, tapo-loka, satya-loka, mukta-loka, hiranya-loka i sl.) na kojima borave bića čija je svijest prožeta spoznajom apsoluta. Koliko god je njihova svijest prekopčana u apsolut, njihovo relativno biće ne prestaje postojati, nego jedino prebiva u stagnaciji i neaktivnosti. Koliko god zagovor-

nici impersonalizma iznosili uzvišene istine o naravi apsoluta, njihovo zanemarivanje relativnog i njegove uloge dovodi do u najmanju ruku dvojbenih postignuća, u kojima postižu ono što je dato od samog početka, i to proglašavaju ciljem. Ako je naime apsolut vrhovna stvarnost, ako je u sebi nepodijeljen, i ako je on jastvo u svim bićima, onda je samim tim svim bićima apsolutna sloboda (mokša, mukti) početno i temeljno stanje, iz kojeg izrastaju, a ne cilj kojem teže. Kakav je to, naime, cilj koji je bezuvjetno dat na samom početku puta? Oslobođenje je unutarnja stvarnost svih bića na kojoj je sve ostalo izgrađeno; nitko nikada ne može propasti niti istinski biti zarobljen, jer takva je priroda apsoluta, najviše stvarnosti. Ona je sunce koje jednako sja i nad dobrima i nad zlima, ne praveći razliku.

Dualistički, pak, pristupi gledaju isključivo na relativno, i u cijelosti zanemaruju apsolut; iako oni nešto proglašavaju apsolutom reda radi, očito je kako se tu radi o nečemu što je nespojivo s definicijom apsoluta. Budući da oni drže da je relativno manje vrijedno od apsolutnog, držat će velikom uvredom izjavu da je Bog (Išvara) relativan, jer je relativno izgleda u tim krugovima postalo oznakom za pljuvanje. Ali logično je da ako Bog postoji odvojeno od duše da se ovdje radi o dva principa a ne o jednom, dakle o Bogu i o duši. Budući da su odvojeni, moraju biti u nekakvim odnosima. Budući da riječ “relativno” vodi korijen od latinskog “relatio”, što znači “odnos”, biti relativan u stvari znači biti u odnosu s nečim. Ako su duša i Bog u odnosu, onda je to područje relativnog, a ne područje apsoluta. To su sasvim jasne činjenice koje proizlaze iz elementarne semantike i logike, i samo na drugi način izriču isto, bez da na bilo koji način obezvređuju. Druga je sad stvar to što bi neki htjeli da relativno bude apsolutno, ali to ne može biti bez da promijenimo definicije relativnog i apsolutnog.

Relativno je sredstvo izraza i očitovanja apsoluta; relativno je život apsoluta. U takvom životu Išvara kao biće u cijelosti odražava

kvalitete apsoluta u relativnom, bez ikakve trunke nesavršenosti i nečistoća. Išvara bićima u relativnom predstavlja cilj, jer svojom divotom u vanjskom svijetu predstavlja isti sjaj kakav posjeduje njihova vlastita duša u apsolutnom. Ako bića ne žele parkirati svoje tijelo na neki svijet posvećen svetoj neaktivnosti, i ako žele funkcionirati u relativnom, a da istodobno u svojem životu u relativnom odražavaju kvalitete apsolutnog, tada će biti predani Išvari, Bogu kao osobi, koji predstavlja sve što im je drago, sve što je najveličanstvenije, najmoćnije, najljepše i najsjajnije, sve što je vrijedno ljubavi i predanosti. Tako istodobno predani Bogu u relativnom životu, poprimajući predanošću svojstva apsoluta i postajući u sve većoj mjeri nalik Bogu, a istodobno rastući iz impersonalnog apsoluta kao temelja svih temelja, zatvaraju krug. Zato je Šankaračari bilo moguće reći kako je brahman vrhovna stvarnost, a kako je Govinda (ime Krišne) predmet najvišeg štovanja. Te stvari nisu proturječne, ako se gleda cjelina svega, i relativno i apsolutno.

Različito od velikog broja drugih yogijskih pristupa, koji stavljaju naglasak na spoznaju apsoluta, ja stavljam naglasak na razvoj Božanskih kvaliteta u životu, na aspekt evolucije, dakle na razvoj u relativnom. Spoznaja apsoluta vrijedna je, to je iskustvo koje u cijelosti mijenja čovjekov pogled na svijet i na stvarnost, ali ono predstavlja nikad izgubljeni temelj iz kojega rastemo. Apsolutnu narav vlastitog bića ne moramo zadobiti, jer je nikada nismo ni izgubili, ona je vječito naša, ona predstavlja našu vlastitu narav od koje nas ništa ne može odijeliti, a ponajmanje iskustvo u relativnom, kakvo god ono bilo. Ali cilj iskustva u relativnom jest da kroz relativno poprimimo u vlastitoj egzistenciji kvalitete apsoluta, da svojom sviješću ovladamo svim razinama suptilnosti emanacije apsoluta kroz relativno, i tako postižući sve što se ima postići zatvorimo krug u najvišem savršenstvu, boraveći vječno u krajnjem blaženstvu Božanske prirode, jednako u relativnom i u apsolutnom.

Boraveći istodobno u apsolutnoj svijesti, i obožavajući Boga, kao najvišu radost, postizemo najviše i potpuno ispunjenje. Tako ćemo kao osobe biti zaokruženima. A čak i ako se ne potrudimo spoznati narav apsoluta i prekopčati svoju svijest iz relativnog, kad doseg-nemo spoznaju Boga ona će nam istog trena postati poznatom bez ostatka, jer sjaj Boga kao relativnog u odnosu na nas nosi sve kvalitete Boga kao apsolutnog temelja svega, kao najvišeg jastva. U svakom slučaju, pobožanstvljenjem vlastite ličnosti postizemo sve ciljeve, dok nam preranim prekopčavanjem u apsolutno spoznaja Boga kao osobe ostaje nepoznata, mi ga ne možemo pojmiti jer kao osobe nismo dovoljno čisti, visoki i razvijeni. Takvim prekopčava-njem mi ćemo nesumnjivo spoznati mnogo, bit će nam otkrivene velike tajne, ali nakon povratka u relativnu svijest moglo bi nam se desiti, kao što se desilo mnogima, da umjesto poniznosti razviju veliku oholost zbog vlastitog “postignuća”, te da osobama predanim Bogu i na daleko višem stupnju duhovnog razvoja od sebe počnu propovijedati kako je njihov duhovni razvoj samo relativna iluzija, koju treba nadići spoznajom apsoluta. A upravo oni su ti koji trebaju nadići svoju iluziju i predati se Bogu i obožavati ga, spoznajući u njemu i u sebi jednaku Božansku narav, vrijednu najviše ljubavi i štovanja. Predanost Bogu ispunjava nas nektarom blaženstva, koji čisti i najmanje tragove nečistoće iz našeg bića, čineći nas podobnim da se u cijelosti i bez mrlje predamo Najvišem, i tako postignemo najviši cilj, stanje tolike ispunjenosti da se svaki trag želje, svaki trag težnje za višim zauvijek gubi. Kad se relativno i apsolutno spoje u našoj svijesti, kad se obje strane novčića stope u jednu, tada ne preostaje ništa, i naša svijest prestaje biti bićem, ona postaje fontanom blaženstva koja spaja relativno s apsolutnim.

Kako je uopće ustrojeno relativno? Čini se da su različiti filozofski sustavi dali nekoliko objašnjenja, koja, uzeta zajedno, tvore kvali-tetnu predodžbu o stvarnosti.

Relativno se sastoji od dva osnovna dijela, puruše i prakrti. Puruša je, pojednostavljeno rečeno, duhovni princip, a prakrti materijalni. Puruša je oživljavajući duh, a prakrti je inertna tvar, koja je po sebi pasivna i u kojoj vladaju zakonitosti entropije. I unutar puruše i unutar prakrti postoje razine suptilnosti; zato izraz “materija” treba uzeti u jako širokom značenju, jer je materija u smislu fizičke tvari tek najniže agregatno stanje prakrti. Puruša je u sebi ispunjen i vječito daje, a prakrti je u sebi prazna i vječito uzima. U želji za očitovanjem, puruša stupa u dodir s prakrti, spušta se kroz njene sve niže i niže slojeve – od Šive plesača do fizičke materije. Dodir puruše daje prakrti život, predstavlja silu reda, silu protivnu entropiji, i tako počinje evolucija formi reda unutar materije. U biti, to je Božji prst koji donosi život mrtvoj materiji. Puruša je duh u tijelu. Naravno, ono što se obično drži dušom samo je duša odjevena u tijelo više razine suptilnosti.

Unutar puruše postoji mnoštvo, postoji raznolikost. Osnovno svojstvo puruše jest predanost, predano služenje, i ono odlikuje sva duhovna bića puruše. Ta predanost je posljedica savršene unutarnje potpunosti, neovisne o izvanjskom, a sva bića obožavaju Boga, kao najvišeg purušu (purušottama), budući da u njemu vide svoje savršenstvo. Stanje svijesti puruše tako je divno, da onome tko ga je iskusio ne postoji ništa drugo, što bi ga moglo nadomjestiti, to je stanje takve unutarnje ispunjenosti, takve razine samospoznaje – kako iznutra, tako izvana – da uistinu predstavlja cilj svih ciljeva i ispunjenje svih želja.

Kako uopće dolazi do pada u prakti, do pada u sve veća i veća ograničenja i podjele? Možda zbog toga što je izvorno biće, neobogaćeno iskustvom uzdizanja evolucijom, inferiorno konačnom biću, koje završi krug spuštanja do dna prakti, i uzdizanja do najvišeg puruše. Čini se da je iskustvo iskušavanja i odbacivanja svih mogućnosti osim Boga osnovni element duhovnog razvoja, a da bi se sve mogućnosti mogle isprobati, najprije ih je trebalo stvoriti, zatim iskusiti, i naposljetku odbaciti.

Duša i reinkarnacija

Što je duša? Koja je naša izvorna i stvarna priroda, i postoji li ona? Je li sve počelo našim rođenjem, i hoće li sve završiti našom smrću?

Nekome, tko unatoč prilično uvjerljivim dokazima o postojanju duše koja nadživljava smrt fizičkog tijela (iskustva tik-do-smrti, astralne projekcije, prisjećanja na prošle živote) ne vjeruje u njeno postojanje, ja zasigurno neću pokušati nešto dokazati, jer ako je netko odlučio unaprijed odbaciti sve argumente, bez obzira kakvi oni bili, ja posve sigurno neću moći ponuditi nešto što on neće odbaciti. Onome, pak, kome se čini da bi tu nečega moglo biti, mogu ponuditi nekoliko mogućnosti za razmišljanje.

Najčešće spominjana definicija duše, koja nije sama po sebi proturječna, jest da je duša neka vrsta duhovne čestice, koja se povezuje s tijelom, ali ga nadživljava.

Takva definicija, iako sa strogo činjenične strane dvojbeni, predstavlja s gledišta praktične upotrebljivosti najkorisniji radni model, kojeg se može na smislen način i vrlo ukratko dopuniti tako da odražava činjenice u najvećoj mjeri.

Kao prvo, treba imati u vidu da se duša ne inkarnira izravno u fizičko tijelo, nego pri silasku do fizičkog tijela oblači tijela sačinjena od materije svih energetskih slojeva koji stoje na putu od točke s koje se inkarnira do fizičkog tijela. Najniža bića koja se inkarniraju u ljudsko tijelo kao duše su definirana na astralu, dakle astral je najviša razina na kojoj ta bića posjeduju svjesnu prisutnost, kao bića, i na kojoj imaju definiciju sebe. Najviša bića koja nose ljudsko tijelo inkarniraju se izravno iz puruše, oblačeći sve slojeve prakti na putu do fizičke razine; takva bića zovu se avatarima, Božanskim inkarnacijama. Većina ljudi ne spada ni u jednu grupu, već se nalazi negdje

između; inkarniraju se ili iz mentala, ili iz nekog sloja kauzala; rijetke velike duše inkarniraju se iz atmičke ili paranirvaničke razine. U biti, pravilo je da duša, koja odbacuje tijelo, odbacuje sva tijela koja ne sadrže njene stvarne elemente ličnosti, što najčešće znači da odbacuje sva tijela osim svojeg najvišeg dosega, neprekidno boravi u najvišem stanju svijesti koje je uspjela osjetiti za vrijeme svog posljednjeg života u fizičkom tijelu. Odluka za iduću inkarnaciju uvijek je odluka za nastavak razvoja, za prekid održanja statusa quo, i tada duša počne “rezonirati” sa oblikom utjelovljenja koji na najbolji način može ostvariti njenu želju za rastom. Kako rezonira sa situacijom sve više i više, spušta se dublje u kreaciju, sve dok ne dostigne najvišu točku na kojoj je moguće ostvariti takav oblik rasta; to je najčešće najniža vibratorna razina uopće, dakle materija. Dakle ako je nešto moguće ostvariti u astralu, neće biti potrebno inkarnirati se u fizičkom tijelu, nego će najniže tijelo duše biti ono astralno. Ako se, pak, duša treba inkarnirati u fizičko tijelo, proces podudarnosti sličnog, rezonancije sličnosti, bira idealno fizičko tijelo za takav poduhvat, dakle ono koje svojim fizičkim svojstvima, kao i socijalnim položajem pruža idealnu priliku za razvoj. Budući da je preciznost takve rezonancije neposredno ovisna o snazi i veličini duše koja se inkarnira, starije, veće duše odabrat će upravo takvo tijelo kakvo im najbolje odgovara, a koji puta će ga čak i izravno stvoriti nekim oblikom materijalizacije (bilo materijalizacijom zigote u maternicu, bilo materijalizacijom odraslog tijela od tvari viših energetskih razina). Slabije i mlađe duše imaju bitno slabiju energetsku prisutnost po razinama, tako da je i preciznost kojom biraju tijelo ograničena; spol duše, fizički izgled, ponekad čak i biološka vrsta tijela mogu varirati u određenom rasponu, ali je bitno znati da je takvim dušama bilo kakvo tijelo u tom datom rasponu dovoljno dobro za ostvarenje njihove namjere, i da preciznost nije toliko nužna kao što je to slučaj s naprednim, starim dušama koje imaju točno određene misije u životu, koje uključuju i druge duše.

Zbog takvih okolnosti čest je slučaj da se inkarnira čitava grupa karmički povezanih duša odjednom, i ostvaruje zajedničke namjere.

Istina je, dakle, da biramo vlastite roditelje, kao i situacije u kojima ćemo se naći, ali ne po kriteriju onoga što bi nama bilo ugodno; mi izražavamo našu životnu namjeru, a Bog se brine o svemu ostalome (ovdje je Bog mišljen u smislu dharme, dakle univerzalnog sveprožimajućeg zakona koji se o svemu brine i zadovoljava svačije istinske potrebe).

Zaboravlja li duša u procesu inkarnacije svoju istinsku prirodu, svoju misiju, te svoju prošlost? U jednom smislu da, ali uistinu ne. Novo tijelo u koje se duša utjelovljuje naravno ne posjeduje sjećanja u fizičkom mozgu, koja bi imala veze s iskustvima prošlih utjelovljenja, ali čitava egzistencija duše proizvod je prošlih utjelovljenja. Jednako kao što na fizičkom planu nerođeno dijete u maternici prolazi sve faze evolucijskog razvoja, tako u svom životu čovjek prolazi, dakako ubrzano, sve evolucijske faze svojeg prethodnog duhovnog razvoja, s tim da brzina tog prolaska ovisi o starosti i veličini duše; starije duše već će u ranoj mladosti pokazivati razumijevanje koje mlađe duše neće pokazati ni u dubokoj starosti tijela. Sjećanje na prošle živote, dakle, ne postoji u vidu sjećanja na događaje, nego u vidu osobnih kvaliteta koje se postupno kristaliziraju u životu čovjeka, a koje međusobno razlikuju ljude. Ne prenose se informacije, prenosi se mudrost, prenosi se iskustvo, prenosi se znanje o onome što je vrijedno iskušavanja i onome što valja izbjeći. Informacije, svi događaji i iskustva iz svih prošlih života, ostaju sačuvani u Božjem umu, kojem su poznati svi događaji, kao i u dubokom sjećanju duše. Ponekad je te informacije moguće dovesti do svijesti za života, ali najčešće to nije slučaj.

Toliko o gledanju na dušu kao na pojedinačni entitet, “atomsku dušu”. Postoji i paralelno gledište, koje zajedno s ovim tvori nešto što je sasvim blizu stvarnosti.

Zamislimo izvor svjetlosti, sunce, žarulju ili što već. Uzmimo nekoliko staklenih ploča premazanih bojom. Posložimo ploče jednu pred drugu, i sve ih zajedno stavimo pred izvor svjetla. Izvor svjetla predstavlja purušu, a obojene ploče prakrti. Recimo da je svjetlo u odnosu na boju korozivno, te je vremenom razlaže – za to je potrebno dosta vremena, ali postupno boja gubi svoja svojstva i u komadićima otpada. Kako boja nestaje sa stakla, tako se s druge strane počinje nazirati svjetlost, u točkicama. Te točkice svjetla na staklu predstavljaju živa bića. Postupno točkice postaju svjetlije i svjetlije, kako se boja gubi – to predstavlja evoluciju bića. Kad boje posve nestane sa svih stakala na određenom području, to predstavlja prosvjetljenje bića, jer se njegova bit puruše, svjetla s one strane, savršeno prenosi na drugu stranu stakla, bez mrlje. Recimo da je svojstvo nekih ploča takvo da se bezbojne površine stakla ponovo oboje; to predstavlja smrt nekog od tijela bića. Ali na pločama bližim svjetlosti bezbojne mrlje ostanu otkrivenima, i njihova otkrivenost olakšava koroziju boje na udaljenoj ploči, tako da će se uskoro na tom mjestu boja ponovo oljuštiti; tako se biće reinkarnira, preuzima novo tijelo.

Ali u svemu tome, privid je da je biće svijetla površina na staklu, bezbojna mrlja. Biće je svjetlost s one strane stakla, uvijek i u svemu tome, neovisno o igri svjetlosti na staklima. Svjetlost s one strane istinska je stvarnost u svim bićima, sunce koje sja podjednako dobrima i zlima.

Karma

Riječ karma vodi podrijetlo iz sanskrske riječi “karman”, što znači aktivnost, djelatnost. Budući da se kao termin ustalila u raspravama o djelima i njihovim posljedicama, i ja ću je koristiti kako bih označio određene fenomene.

U jednom značenju, karma je zakon akcije i reakcije, po kojem je svakom djelu istog trenutka pridružena reakcija istog iznosa a suprotnog smjera – jedna vrsta primjene trećeg Newtonovog zakona na duh. U drugom značenju, karma su posljedice djela, očitovane ili neočitovane. Tako se karma dijeli na karmičke sjemenke (dakle posljedice koje se još nisu pokazale) i očitovanu karmu, dakle karmičke sjemenke koje su proklijale. Neka neprecizna uopćavanja ubrajaju pod karmu i suptilne želje (vasana) koje određuju ličnost, te impresije nastale prošlim iskustvima (samskara).

Karmičke reakcije kao takve date su u uzročnom (kauzalnom) tijelu, gdje se svim uzrocima pridružuju posljedice; sustav pridruživanja je izuzetno mudar, tako da su reakcije uvijek u funkciji duhovnog razvoja, uvijek iskrsavaju pravovremeno da potaknu duh u ispravnom pravcu.

Nemaju sva bića karmu istog tipa. Naime, ako se prisjetimo da se neka bića inkarniraju iz viših razina od kauzalne, očito je da takva bića neće posjedovati karmu onog tipa kakav bi imao veze sa sferom uzroka i posljedica; ipak, odijevanjem kauzalnog tijela takvo biće bira “karmu za jednokratnu uporabu”, kakva će biti od koristi u toj fizičkoj inkarnaciji, koja će dovesti do upravo takvih iskustava kakva su u skladu s potrebama. Bića, pak, koja se inkarniraju iz mentalne ili astralne razine (većina ljudi) imaju karmu koja je u cijelosti uvjetovana njihovom potrebom za učenjem kroz iskustva; takva

karma suočavat će ih s okolnostima koje će u njima potaknuti promjene u načinu funkcioniranja.

Česte su zablude po pitanju razumijevanja karme, iz kojih slijede smiješna vjerovanja u stilu da će onaj tko ubije deset mrava morati biti ubijen deset puta kao mrav, ili nešto podjednako apsurdno. Ako se malo razmisli o tome što je u funkciji istinskog razvoja bića, onda sustav koji bi funkcionirao na takav način postaje čudovišnim i posve besmislenim; svijet koji bi bio zasnovan na takvim načelima osvete bio bi proizvod bolesnog uma a ne Božjeg duha, i predstavljao bi uistinu smrtonosnu klopku iz koje se bića nikako ne bi mogla izbaviti: budući da je fizička egzistencija povezana sa smrću i patnjom drugih bića, ako bi se po pitanju karmičke retribucije primjenjivala pravila tipa “oko za oko, zub za zub”, na kraju bi svi ostali bez očiju i zubi, a ništa se pametnoga ne bi postiglo. Cilj karme nije da naplaćuje dugove krivcima, nego da ih uzdiže iznad grešnog ponašanja, a to se neće postići tako što će ih se posve onemogućiti da se pokažu. Karma će osobu koja drži da je posve normalno ubiti čovjeka zbog novca staviti u situaciju da njega ubiju zbog novca, a u toj će situaciji, kad izgubi svoj život, porodicu, budućnost i sve što je držao dragim i vrijednim u tom životu zbog trivijalnosti kakva je novac, shvatiti da je takav postupak teško pogrešan, da ljude nikako ne treba ubijati. Koliko je ljudi on ubio zbog novca posve je svejedno, kad jednom shvati bit svoje greške i ispravni oblik funkcioniranja u toj situaciji, neće više biti potrebno suočavanje s posljedicama vlastitih postupaka na tako ekstreman način. Cilj karme je, dakle, da ljude suoči s posljedicama njihovih djela na konstruktivan način, optimalno podešen i u najmanjoj mogućoj mjeri bolan, jer je karma namijenjena učenju na iskustvu, a ne zarobljavanju u beskrajne veze zločina i kazne. Karma je uzdižuća, a ne vezujuća sila.

A koliko god to bilo istina, ubijanje komarca ili mrava proizvest će jedan oblik karmičkog protuudara, jedan oblik karmičkog tereta. On

neće biti toliko težak da zahtijeva smrt ili nešto jednako teško, ali ubijanje određenog broja bića može dovesti do toga da se tako nakupljena karma može izraziti kroz bolest ili nešto slično, čime će se izjednačiti potencijali. Ubijanje bića i nanošenje patnje rezultira prihvaćanjem jednog oblika retribucije, koji je najčešće razmjerno blag, ali ako se s takvim djelima pretjeruje, može donijeti kronične zdravstvene probleme, ciklička obolijevanja i tome slično. Čini se da je karmička retribucija nužno vezana uz sposobnost izbora i primjenu slobodne volje: tamo gdje ne postoji mogućnost izbora, nema ni stvaranja karmičkih reakcija. Slobodna volja je ta koja tvori karmu.

Ne treba to sada shvatiti tako da se prigrlji pogrešno uvjerenje da će djela vršena ravnodušno biti oslobođena karmičkih protuudara; tko ravnodušno griješi, ravnodušno ide u pakao. Tko bez razmišljanja ubija druga bića trpjet će od raznih zdravstvenih i ostalih nedaća sve dok s takvim načinom funkcioniranja ne prekine. Nitko nije pošteđen takvog oblika karme, uključujući i najveće svece, jer sve dok djeluju u svijetu, prihvaćaju njegova pravila.

Kad se ispravno shvati pitanje karmičke retribucije, postaje jasno zašto je avatarima kakvi su Isus i Babaji bilo potrebno svojom patnjom otkupiti ljudsku karmu, njenim prijenosom na svoje tijelo. Takvim činom očistili su učenike od teških posljedica djela iz njihovih života, te ih pripremili za više oblike funkcioniranja. Iz toga je očito da postoje neki nedostaci u samom sustavu karmičke retribucije, koji posjeduje neke slijepe točke, u kojima će karmička retribucija ipak predstavljati otegotnu okolnost u razvoju čovjeka. U takvim situacijama, kad je netko duhovno spreman prihvatiti viši red veličine funkcioniranja, a u tome ga sprečava njegova karmička prljavština, javlja se potreba za pojavom višeg bića koje će na svojem tijelu odraditi takve posljedice, budući da ih je nemoguće samo tako uništiti – potrebno ih je na određen način potrošiti. Neki oblici karme mogu se očistiti i čisto energetski, up-stream kriyom, iskrenim

kajanjem i sličnim metodama, ali ponekad je radi ubrzanja procesa potrebna i patnja na fizičkoj razini. To ne znači da je mudro glorificirati svaki oblik patnje kao pročišćujuć – najčešće je patnja znak da se ponašamo pogrešno – ali u nekim rijetkim situacijama ona je nužna. Najbolji dokaz te nužnosti su primjeri najvećih yogija: naime da postoji efikasniji način rješavanja problema, ne bi oni, koji su najveći majstori, bili prinuđeni obolijevati i umirati čisteći karmu učenika.

Najveći dio karme, srećom, nije takve vrste da bi bilo potrebno njegovo fizičko odrađivanje: najčešće je dovoljno razumijevanje stvari, shvaćanje pouke.

Jedna od zabluda vezanih uz pitanje karme jest da se razni oblici nečistoća na praničkom i astralnom tijelu nazivaju karmom; to jednostavno nije točno. To su zaprljanja daleko nižeg reda od bilo čega što bi se eventualno moglo zvati karmom, i više su posljedica očitovanja karme, nego karma kao takva. Jednako tako je u najmanju ruku neprecizno zvati karmom neke uzročno-posljedične veze nižeg tipa, primjerice: ako pušimo, imat ćemo problema s disanjem a možemo dobiti i rak; ako previše jedemo, udebljat ćemo se; ako nepažljivo hodamo, možemo pasti pod auto. Sve su to uzročno-posljedične veze, ali ne predstavljaju ono na što se misli kad se govori o karmi, koja predstavlja uzročnost višeg reda, onog povezanog s pravednošću i višim oblicima moralnosti, a ne s logičnim zaključcima koji proizlaze iz određenih postupaka.

Karmička sjemenka, dakle karmički objekt višeg reda, u svojem “klijanju”, odnosno prelasku iz prikriivenog u vidljivo, raspada se na čestice supstancije nižih razina; na primjer, objekt karme iz kauzalnog tijela raspast će se na mentalne, astralne i praničke čestice, te fizičke događaje. Takvim raspadanjem “zagade” se niža tijela nečim što se često zove karmom, ali to je tek posljedica raspadanja i očitovanja karme, kojim karmička sjemenka prestaje postojati, ona je

nestala iz našeg kauzalnog tijela. Ovo ne treba brkati s činjenicom da naša mentalna, astralna, pranička i fizička aktivnost povlače za sobom određene posljedice, na primjer produljeno funkcioniranje kroz određeni sustav vjerovanja odrazit će se i na pranički i fizički sustav, što ne treba nazivati karmom, već je to bolje uvrstiti u grupu s pušenjem i smanjenim kapacitetom pluća.

Dharma

Kad razmišljamo o odnosu Boga i Kreacije, te o našem položaju unutar Kreacije, postavlja se pitanje jesmo li prepušteni sami sebi i inertnim silama koje su usmjerene protiv nas, ili se o našoj dobrobiti netko brine, netko kome se možemo obratiti za pomoć. Različiti magijski pravci drže kako je riječ o prvoj mogućnosti, dakle da smo okruženi nemilosrdnim i inertnim zakonitostima protiv kojih se moramo boriti, i vlastitim snagama se izboriti za uspjeh, i da je uspjeh ovisan o tome koliko se grčevito probijamo kroz život. To viđenje nije svojstveno onima koji su spoznali istinu o svijetu. Svijet naime nije načinjen od mrtve tvari, nego od Božje ljubavi. Sve zakonitosti u svijetu podređene su tome, toj ljubavi koja je savršeno pravedna i koja savršeno brine o svima i svemu. Ta ljubav, koja brine o zadovoljavanju potreba jest dharma, što se može prevesti sa “zakon”, “dužnost” i “sklad”. Možda je “sklad” riječ koja najbolje opisuje fenomen, jer je stanje provođenja dharme ono u kojem postoji savršeni sklad. Kad je biće u skladu, ono funkcionira po dharmi, kad su sve potrebe zadovoljene na idealan način riječ je o dharmi. Dharma je sustav zadovoljavanja potreba. Sad će netko reći da je očigledno kako potrebe svih nisu zadovoljene, ima gladnih, bolesnih, zlostavljanih, ima zla i patnje u svijetu, pa kako se može u tom kontekstu govoriti o idealnom zadovoljenju potreba? Takvo viđenje je površno, ne gleda suštinu stvari nego samo površne fenomene, i promiče mu stvarna suština. Ako su nam poznate istinske potrebe bića, tek onda možemo vidjeti jesu li one zadovoljene ili nisu. Ako gledamo dovoljno duboko i daleko, vidjet ćemo stvarnost, a ona glasi da su *sve* potrebe, bez razlike, zadovoljene na idealan način. Svatko dobiva ono što mu je potrebno, u tom trenutku, i što će ga u krajnjoj liniji dovesti do savršenstva.

Radi li se ovdje o nekom obliku neosobne sile, zakona prirode koji djeluje neovisno od nekakve svjesne inteligencije? Ovdje je možda ključ zablude koja je svojstvena površnim metodama promatranja, a koja ima dosta veze s načinom na koji službena znanost gleda na svijet, dakle da se radi o nesvjesnom skupu prirodnih zakona koji funkcioniraju po nekakvom automatizmu. Ali mrtve materije i inertnih zakonitosti uopće nema! Mehanizmi dharme su sačinjeni od svjesnog suosjećanja, od Božanskog nektara koji natapa Kreaciju, od same Božje naravi koja tvori idealno funkcioniranje. Fizikalni zakoni samo su projekcija tih unutarnjih zakona na materijalni plan, samo su materijalizacija tih unutarnjih zakona. Zakon akcije i reakcije koji proizvodi karmičku retribuciju nije zakon kazne nego zakon suosjećanja, suosjećanje je ta sila koja tvori karmički odgovor. Unutarnja pravednost duše je ta koja pogoni evoluciju i učenje iskustvom. Postoje bića viših razina koja predstavljaju kristalizacije tih zakonitosti ljubavi i suosjećanja, i koja neprekidno pomažu, gonjena samim ustrojstvom dharme. Svijet je ispunjen blagotvornim silama koje pomažu, i sam je sačinjen od pomoći i kao pomoć, on nije mrtav ni gluh, i sve molitve bit će uslišane. Ne trebamo se ogorčeno boriti, dovoljno je voditi ljubav sa svemirom i sve naše potrebe bit će zadovoljene, sve naše težnje bit će ispunjene. U svakom kamenu prebiva Svevišnji, u svakom listu, u svakom drvetu, u svakom biću bez razlike. Bog sve prožima i sobom održava, sve je načinjeno od Boga, jer u početku je bio jedino Bog, a ništa se u međuvremenu nije promijenilo; jedino je nepodijeljeno ogrmulo na sebe podjelu, stvorilo je od sebe mogućnosti izbora, stvorilo je podjele zbiljskog i nezbiljskog, kako bismo imali prilike odbaciti nezbiljsko i odabrati zbiljsko, odbacujući sve osim Najvišeg, tako iskorjenjujući svaku sumnju iz svog bića, i postajući beskrajno jačima nego što smo bili prije takvih izbora. Prije je postojala mogućnost iskušenja, pitanja “što ako se pojavi nešto, hoću li to odabrati ili ne, hoće li to posjedovati privlačnost ili ne”. Na kraju, neće postojati više nikakva

pitanja, postojat će samo izvjesnost da je Bog jedino utočište, jedini predmet želja, jer je jedini faktor privlačnosti nečega naše osjećanje nekog Božjeg odsjaja u tome, nešto je privlačno u onoj mjeri u kojoj u tome osjećamo Boga, i prema tome, nakon što iskušamo i odbacimo sve ostalo, ostajemo zauvijek i nepokolebljivo u Bogu.

A na putu do toga nikada nismo napušteni i povjereni slučaju i vlastitim naporima, jer kad god to poželimo Bog će nam pomoći, na idealan način, samo je potrebno da *mi* to poželimo, jer takva su pravila igre, mi smo ti koji biramo, možemo odabrati Boga i možemo odabrati svijet bez Boga, možemo odabrati smrtnost, patnju, ograničenje, a možemo odabrati i besmrtno blaženstvo bez ograničenja. Na nama je da iskreno donosimo odluke, da biramo što želimo u vlastitom životu, želimo li Boga ili nešto niže. Želimo li se predati savršenstvu, ili držimo da možemo postići bolje. Sve dok mislimo da možemo bolje od onoga što je Bog spremio za nas, bit će nam pružane prilike da to ostvarimo, ali nemojmo se onda žaliti na Boga, žaliti se na njegovu pravednost i ljubav, jer je ono što doživljavamo samo plod naših vlastitih odluka i izbora. U svakom trenutku možemo se odlučiti za Boga, i odbaciti sve ostalo. A kad se odlučimo za Boga, kad se utemeljimo u Bogu, možemo odabrati život u svijetu ograničenja, ali i život ispunjen Božanskim, život ispunjen Bogom, život koji će zračiti Boga u svijet. Takav život nije više pokušaj zadovoljenja potreba, nego zračenje vlastite ispunjenosti, nije više potraga za ispunjenjem nego život i očitovanje ispunjenja.

Takvim životom postajemo sredstvo provođenja dharمة – dharmi, naime, može služiti samo onaj tko je u savršenom skladu s Božjom voljom, tko je spoznao Boga i tko živi Boga. Takav će biti Božjim svjetionikom u svijetu.

Yoga i Kundalini

Yoga je jedan od pojmova koji se često rabi u vrlo različitim značenjima, koja su često međusobno proturječna. To je između ostalog i zato što u Indiji svaki sustav ima unutar sebe mjesto na koje stavlja sve ostale – naravno, mjesto niže od sebe. Tako će sustav koji zagovara jedan pristup sve ostale pristupe prikazivati na izuzetno karikiran i apsurdan način, kako bi uvjerio svoje sljedbenike u njihovu besmislenost ili inferiornost. Tako će sljedbenici nekih bhakti škola yogina predstaviti kao osobu koja prakticira neki oblik tehnike radi stjecanja posebnih moći, koje želi rabiti za neke svoje ciljeve. Iz televizijskih reportaža kakve nam dolaze iz Indije može se zaključiti da je yogin osoba koja godinama meditira na nekom mjestu kako bi stekla sposobnost levitiranja, ili kontrole tuđih misli. Nakon nekoliko takvih reportaža, iskreni tragalac za istinom posve sigurno neće držati yogu nečim što bi njemu bilo zanimljivo i vrijedno bavljenja.

Yoga je daleko širi pojam od onoga što se pod njim obično misli. U doslovnom prijevodu, yoga znači “jaram”, “uprezanje”. U slobodnom prijevodu, yoga je praksa u koju se upušta s ciljem postizanja prosvjetljenja.

Ako tako definiramo stvari, svaka praksa u koju se čovjek upušta kako bi postigao neki konkretni oblik veze s Bogom, koji se ne svodi na slijepo vjerovanje, može se nazvati yogom. Upravo zbog te širine postoje bezbrojne škole i tradicije yoge, koje se bave postizanjem različito postavljenih ciljeva, na različite načine. Ako napravimo klasifikaciju tih pristupa, oni se mogu svrstati u nekoliko grupa:

- pristup kroz tijelo
- pristup kroz pranu (energiju)
- pristup kroz osjećaje i misli
- pristup kroz silazak duha

Tehnike koje na duhovno stanje pokušavaju utjecati putem tijela sadrže različite oblike fizičkih vježbi, položaja, tehnika čišćenja tijela iznutra i izvana, te tome sličnih praksi.

Tehnike koje pristupaju duhu preko prane sadrže tehnike disanja, kratkospajanja energetskih kanala položajima ruku, jezika, nogu i ostalih dijelova tijela, te tome slične metode.

Tehnike koje pristupaju astralu (osjećaji i misli) bave se opažanjem neispravnog funkcioniranja na osjećajnom i misaonom planu, i koriste se sredstvima koncentracije, kontrole želja i misli, odvajanja svijesti od objekata na koje svijest djeluje i tome sličnim.

Tehnike silaska duha uočavaju kako je čovjekovo nastojanje na prosvjetljenju unaprijed ograničeno čovjekovim dosegima, te rade na otvaranju čovjeka višim utjecajima koji će voditi njegov duhovni razvoj – to su tehnike predanosti Bogu, i tehnike shaktipata, dakle silaska moći.

Ovdje postaje zanimljivo pitanje Kundalini.

U tradicionalnoj simbolici Kundalini se predstavlja kao tri i pol puta savijena zmija sklupčana ispod korijenske čakre (mula-adhara). To je jedina stvar koju po svojoj prilici nikada nećete iskusiti kao Kundalini.

Simbolika Kundalini u biti predstavlja simboliku potencijalne energije bića, koja spava, neostvarena. Buđenje Kundalini je simbol za buđenje unutarnjih potencijala bića, ostvarenje njegovog života.

Tantrička simbolika namjerno je skrivala stvarna značenja pojmova, kako bi se neupućeni zaveli na krivi put; savršeno je, stoga, smiješno promatrati kako se neznalice, koje su takve opise shvatile doslovno, prodaju kao “stručnjaci” za Kundalini i tantru; naime, oni doslovno prenose riječi iz tantričkih spisa, pa ih valjda treba držati autentičnima.

Posebno je smiješno promatrati kako takvi pokušavaju izaći na kraj s drevnim izjavama o svemoći Kundalini, o njenoj neograničenoj snazi, i kako pokušavaju svoje dosege uklopiti u tu perspektivu. Govoriti kako je nekakva energija-zmija na dnu kraljeznice izvor beskrajne moći krajnje je glupo i apsurdno, i ne znam tko bi bio gluplji, onaj tko bi takvo nešto govorio ili onaj tko bi mu povjerovao. Ali reći da je život u svojoj sposobnosti manifestacije Apsoluta neograničen, da je Život, kao takav, sredstvo povezivanja relativnog i Apsolutnog, i da predstavlja ključ prosvjetljenja, takva izjava ima više smisla, i ako promotrimo drevne spise u tom svjetlu, oni će početi dobivati smisao.

Buđenje Kundalini, o kojem govori tantra, u biti je stvaranje veze između svijesti (koja boravi iznad krunske čakre, u području nemanifestiranog) i života bića, kojem je temelj korijenska čakra, čakra materije, čakra fizičkog tijela. Takvo buđenje predstavlja opažanje sebe kao stvarnog bića, opažanje vlastite svijesti kao sjedinjene s tijelom, opažanje vlastitog budnog života. Takvo buđenje Kundalini događa se najčešće dodirrom svijesti učitelja, a rjeđe spontano.

Takav proces uključivanja svijesti u tijelo dovodi do uključivanja mehanizama pročišćenja na fizičkom, praničkom i ostalim planovima, što se opaža kao “kretanje Kundalini”, a zapravo kretanje prane, i praćeno je trzajima tijela, zauzimanjem tjelesnih položaja, ispuštanjem raznih zvukova i glasova, viđenjem svjetlosti i čuvenjem zvukova, automatskim podešavanjem ritma disanja, te sličnim doga-

đajima. Svaki takav događaj zove se “kriya”. Ono što je poznato kao proces buđenja Kundalini, kao i problemi prilikom tog buđenja, posljedice su sporog međusobnog “traženja” života i svijesti, što na praničkoj razini može izgledati tako da uzlazna Kundalini (ona “zmijska”) uđe u pogrešan nadi (energetski kanal), što na duhovnoj razini znači kretanje svijesti po određenom iluzornom polju, a na fizičkoj razini može značiti pregrijavanje tijela i ponekad vrlo teške zdravstvene i psihičke probleme, koji su i samo ime Kundalini doveli na zao glas. Činjenica je, pak, da se tu radi gotovo uvijek o slučajevima do kojih dolazi kod osoba koje pružaju otpor procesu buđenja, budući da je njihova svijest duboko urasla u iluziju, a osim toga ne posjeduju vodstvo učitelja koji bi odgovarajućim unutarnjim pomakom svijesti ispravio kretanje energije. Isto tako, problem nastaje kad svijest osobe nije dovoljno razvijena da bi se uzdigla iznad problema, tako da neugodno stanje može neko vrijeme potrajati, sve dok osoba ne otkrije “ključ” situacije – dovoljno je predati se Bogu, u cijelosti, zahvaliti Bogu, i situacija će se trenutno popraviti. Osnovna stvar koju valja znati kod rada s Kundalini jest ta da se Kundalini nikada i ni pod kojim okolnostima ne smije promatrati kao vanjski fenomen, nego jedino kao vlastiti život u dodiru s vlastitom sviješću, i takvim stavom već unaprijed ćemo riješiti najveći broj poteškoća na koje možemo naići u duhovnom razvoju.

Drugi aspekt Kundalini, osim uzlaznog, jest silazni, i svako buđenje Kundalini trebalo bi uključivati ova dva aspekta. Silazni aspekt Kundalini jest val energije, svijesti i blaženstva koji se kroz krunsku čakru slijeva u tijelo, i tako profinjuje njegovu supstanciju, te čini viša stanja svijesti dostižnima. Ako uzlazna, “zmijska” Kundalini predstavlja silu života koja teži Bogu, onda silazna, “golublja” Kundalini predstavlja silu Božanskog koje teži čovjeku; te sile se u čovjeku sjedinjuju, i uskoro se gubi svaka razlika među njima. To prožimanje uzlaznog i silaznog aspekta Kundalini ono je, o čemu je Isus govorio kad je dao uputu učenicima neka budu mudri poput zmija i bezazleni poput golubova⁵² – treba, dakle, u vlastitom životu sjediniti ta dva aspekta, zemaljski i nebeski, i naš život će biti uravnotežen.

⁵² Mt 10,16

Zaključak

Zamislimo svijet u kojem bi svaki čovjek u svom životu bio čitavo vrijeme svjestan Boga.

Zamislimo svijet u kojem bi Bog prožimao djela svakog čovjeka.

Zamislimo svijet, u kojem bi se zrcalila Božja svijest.

Zamislimo iscijeljeni svijet, svijet duboke svijesti, dubokog razumijevanja, duboke ljubavi.

To je moguće.

Tko će početi s takvom promjenom? Odakle početi? Sve je u tolikom kaosu da se čini da je svako ispravno djelovanje osuđeno na propast. Čini se da nema smisla djelovati, da je bolje povući se i čekati da se sve sredi na neki način.

To se neće desiti. Nitko neće riješiti naše probleme. Oni ostaju nama.

Ako želimo da naša kuća bude čista, sami moramo uzeti metlu i čistiti. Ako želimo da naš život bude savršen, sami ga moramo takvim učiniti, moramo poduzeti korake da se to desi. Samo od sebe to se neće desiti.

Svijet će postati savršenim kad na njemu budu živjeli savršeni ljudi, a svaki pojedini čovjek mora sam nastojati na svojem savršenstvu. Zaboravimo misionarstvo, zaboravimo propovijedanje drugima. Zaboravimo “radosne vijesti”, to su samo mamci kojima se okrećemo od stvarnih problema. Posvetimo se sebi, i načinimo od sebe primjer čovjeka, kakvog bismo poželjeli svijetu. Ništa drugo se ne traži od nas. Postignimo sami prosvjetljenje, ne pokušavajmo prosvjetliti druge. Ako sami budemo ispunjeni Bogom, drugi će to sami osjetiti bez da im kažemo, ako im zatreba, i sami će nas potražiti i od nas

učiti. Pred nama su riznice tajni. Sve tajne bit će otkrivene. Baštinit ćemo kraljevstvo nebesko.

Počnimo.

Smisao.....	175
Ekologija.....	180
Religija.....	216
Obrazovanje.....	221
Vegetarijanstvo.....	226
Izbori.....	229
Učitelj i učenik.....	233
Teoretska duhovnost.....	237
Bog.....	238
Duša i reinkarnacija.....	248
Karma.....	252
Dharma.....	257
Yoga i Kundalini.....	260
Zaključak.....	265
Sadržaj.....	267